

Tor-Johan Ekeland

Vidar Myklebust

Foreldremekling

Brukarperspektivet

Forskningsrapport nr. 23

Høgskulen i Volda

Møreforskning Volda

1997

Prosjekt: Evaluering av foreldremekling etter ny ekteskapslov
Prosjektansvarleg: Møreforskning Volda
Prosjektleiar: Tor-Johan Ekeland, Høgskulen i Volda og
Møreforskning Volda
Finansiering: Barne- og familiedepartementet
Ansvarleg utgivar: Møreforskning Volda
ISBN 82-7692-092-6
ISSN 0805-8083
Sats: Vidar Myklebust, Møreforskning Volda
Trykk: Egset Trykk A/S, 1997
Opplag: 300
Distribusjon: Haugen Bok, 6100 Volda
Tlf. 70 07 67 52 - Faks 70 07 80 53

Forskningsrapport:

Forskningsrapportserien er for gjennomarbeidde, vitenskaplege manuskript som både forfattar og institusjon er fagleg ansvarlege for. Forskningsrapporten presenterer gjerne empiri som er sett i samanheng med etablert kunnskap på området og med relevant teori, men kan også vere eit reint teoretisk arbeid. Rapportane bør ha meritterande verdi, vere utforma i samsvar med krav til tidsskriftartiklar eller doktorarbeid og eventuelt kunne gå inn som delarbeid i avhandlingar. Før publisering skal forskningsrapportar vurderast eksternt/internt av høgt kvalifiserte forskarar innanfor feltet (t.d. av tilknytte prof. II). Vedtak om publisering, etter vurdering, blir gjort av prorektor ved HVO og/eller av forskningsleiar ved MFV.

INNHALD

Forord	7
Samandrag	9
Kapittel 1 Innleiing.....	25
Kapittel 2 Metode	29
Spørjeskjema og utvalsmetodikk.....	29
Svarprosent og representativitet	31
Bearbeiding av spørjeskjemamateriale.....	33
Kapittel 3 Kven er meklarane?	35
Det samla meklarkorpset	35
Vårt utval	36
Kapittel 4 Kven er brukarane?	42
Kapittel 5 Situasjonen før meklinga	45
Bakgrunnen for meklinga	45
Initiativet til samlivsbrot	46
Busituasjon	46
Tidlegare praksis med ansvar for barn	46
Kapittel 6 Informasjon om meklinga	49
Kapittel 7 Forventningar og motivasjon	52
Val av meklar.....	55
Tru på mekling.....	55
Partane sin motivasjon for mekling.....	57
Kapittel 8 Rammer for meklinga	59
Tidsbruk.....	59
Kven møter til meklinga?	61
Ein eller fleire meklarar?	62
Kapittel 9 Tema i meklinga	63
Vanskelege tema.....	68
Kapittel 10 Avtalar i meklinga	70
Avtalar på førehand	70
Avtalar ved slutten av meklinga	73
Innhaldet i avtalane.....	75
Foreldreansvar	75
Dagleg omsorg.....	77
Samvær	77
Avtalar eitt år etter mekling.....	78

Endringar i avtalar siste 9 år	80
Foreldreansvar	80
Dagleg omsorg	81
Samvær	82
Statistisk Sentralbyrå sine tal	84
Nøgd med avtalane?	85
Kapittel 11 Konflikt	90
Konfliktområde	91
Konflikt og nytte av mekling	93
Konfliktnivå eitt år etter mekling	95
Sak avgjort andre stader	96
Konfliktnivå og avtaletypar	98
Kapittel 12 Foreldreåtfærd i mekling	104
Kapittel 13 Foreldre sitt syn på meklaren og meklinga	108
Profesjonell meklar	108
Empatisk meklar	109
Upartisk meklar	110
Styrande eller fleksibel meklar	112
Fokus på tema	113
Tilfredsheit med avtalar og resultat	114
Tilfredsheit med andre resultat	116
Auka kompetanse	117
Verknad på partane si åtfærd i meklinga	118
Informasjon og råd	119
Bruk av tid	120
Endringar eitt år seinare	122
Meklinga sin påverknad på avtalen	124
Like bra avtale utan mekling?	126
Meklar si vurdering av partane sitt utbytte	126
Kjønn og mekling	127
Kapittel 14 Anna hjelp	130
Kapittel 15 Nøytralitet	133
Kapittel 16 Foreldresamarbeid eitt år etter	136
Reiseavstand og reisetid	136
Praktisering av avtalte ordningar	137
Foreldreansvar	138
Samvær	141

Konkret samværsmengde.....	148
Kapittel 17 Barna	152
Informasjon til barna	152
Involvering i mekling	153
Barna sine vanskar	153
Kontakt med foreldra.....	157
Kapittel 18 Frivillig bruk av mekling.....	159
Kontakt med meklaren etter mekling	161
Kapittel 19 Avslutning	164
Litteraturliste.....	170
Vedlegg 1 Samandrag av Ekeland og Myklebust, 1996	171
Vedlegg 2 Spørjeskjema til meklar	185
Vedlegg 3 Spørjeskjema til meklar etter mekling	187
Vedlegg 4 Spørjeskjema til foreldre før mekling	195
Vedlegg 5 Spørjeskjema til foreldre etter mekling	201
Vedlegg 6 Spørjeskjema til foreldre eitt år etter mekling	207
Vedlegg 7 Instruksjon til meklar	217
Vedlegg 8 Erklæring om samtykke frå foreldre.....	219

FORORD

Denne rapporten avsluttar prosjektet «Evaluering av foreldremekling etter ny ekteskapslov» som kom i stand på initiativ frå Barne- og familiedepartementet. Vi ser den likevel ikkje som noko avslutning, men håpar på at dette prosjektet kan stimulere til vidare forskning både på mekling og på ulike sider ved samlivsbrot og livet som skilde foreldre.

Forskning er ofte ei einsam verksemd. I dette prosjektet har vi ikkje følt det slik. Interesse har vore stor både frå meklarkorpset, oppdragsgjevar og andre. Sjølv har vi opplevd dette som stimulerande, og vil med dette takke. I denne rapporten er det brukarane som først og fremst slepp fram med synspunkta sine. Vi takkar alle dei foreldra som i ein for mange vanskeleg livsperiode har tatt seg tid til å hjelpe oss. For i det heile teke å få til denne brukargranskinga, har vi vore avhengige av administrativ hjelp frå meklarkorpset. I tillegg har også desse vorte forstyrta i kvardagen med ulike spørjeskjema. Vi har møtt velvilje og entusiasme, og takkar difor hjartans.

Det er vår von at både denne rapporten og resultata frå prosjektet kan kome til nytte, for oppdragsgjevar, meklende fagfolk og for mekling og arbeid med skilde foreldre i framtida. Rapporten byggjer vidare på rapporten «Foreldremekling. Meklarperspektivet» frå 1996. Dei to rapportane bør sjåast i samanheng. Vi har difor teke med som vedlegg eit fyldig samandrag frå den første. Til denne rapporten har vi laga tilsvarande samandrag, kapittel for kapittel. Slik vonar vi den også kan fungere bra for dei som er interesserte i noko, men ikkje i alt. Sjølv vil vi anbefale alt.

Til slutt takkar vi oppdragsgjevar for stor tillit og fagleg fridom i både utforming og gjennomføring av oppdraget.

Volda, januar 1997

Tor-Johan Ekeland

Vidar Myklebust

SAMANDRAG

Kapittel 1 Innleiing

Sjølvs om talet på skilsmissar har gått noko ned siste året, er det lite som tyder på at ein vil oppleve store endringar dei komande åra. Opplysning av samliv høyrer det moderne liv til, og i 1995 var det 10 700 barn under 18 år som opplevde at foreldra skilde seg. Det reelle talet er langt høgare sidan opplysning av sambuarskap ikkje kjem med i statistikken. Intensjonen bak foreldremeklinga er at den skal fungere til barnas beste. Frå 1995 vart ordninga difor også gjort til eit frivillig tilbod for sambuande foreldre som oppløyser samlivet, i tillegg til at den er obligatorisk for dei sambuande som har tenkt å bringe saka inn for domstol eller fylkesmann.

Denne rapporten er ein del av prosjektet «Evaluering av foreldremekling etter ny ekteskapslov», og byggjer vidare på ein tidlegare rapport der forskning kring skilsmisse, foreldreskap og barna sin situasjon er gjort greie for, saman med faglege perspektiv på skilsmissemekling og internasjonal forskning som har evaluert slike tiltak. På bakgrunn av ulike datakjelder, i hovudsak ei surveygransking av meklarar, vart det konkludert med at implementering av ordninga har vore vellukka og at dimensjoneringa totalt sett er passande, men at presset i sentrale byar er for stort. Vi peikte på at samarbeidet mellom familiekontor og eksterne meklarar bør styrkjast, og at det blant sistnemde er rom for ei viss sanering sidan forti prosent har mindre enn ti meklarar per år. I rapporten kjem det òg fram at meklarane i hovudsak utøver ei saksretta og strukturert mekling, og at dei er lojale mot føremål og forskrift. Sjølv om dei generelt sett har stor tru på ordninga er det likevel slik at om lag halvparten har liten verdi, anten fordi foreldra alt samarbeider godt eller fordi konfliktnivået er for høgt. Sistnemde gjeld ein av seks foreldrepar og rapporten legg vekt på at både ordninga og kompetansen bør styrkjast når det gjeld mekling i slike saker.

I denne rapporten er eininga einskilte konkrete meklarar med data både frå meklarane og brukarane. Vi ser på tilhøvet og samsvaret mellom meklarane og brukarane sine vurderingar av meklinga. Kva forventningar har brukarane hatt og korleis har meklinga vorten opplevd i forhold til dette og ulike hjelpebehov? Kva ordningar og avtalar om barna har dei kome fram til og kva har meklinga hatt å seie for desse? Korleis praktiserer dei den skilde foreldreskapen eitt år etter, og korleis vert meklinga vurdert i ettertid?

Kapittel 2 Metode

Eininga i denne granskinga er meklingar gjennomførte i hovudsak våren 1995. Til kvar mekling var det konstruert i alt 4 spørjeskjema. Eit skjema til kvar av foreldra før meklinga, eit skjema til kvar like etter gjennomført mekling - og eit skjema til kvar inntil eitt år etter at meklinga fann stad. Meklarane svarte på eit skjema om den konkrete meklinga like etter gjennomføringa. I tillegg svarte kvar meklar ein gong på eit generelt spørjeskjema. Utsending av spørjeskjema vart administrert av meklarane etter eit opplegg som sikra foreldra full svaranonymitet både i forhold til meklarane og forskarane, og slik at meklarane ikkje hadde tilgang korkje på kva foreldra skulle svare på, eller kva svar dei ga. Det vart sendt ut materiell tilsvarende 1200 meklingar der kvar meklar vart bedne om å aktivisere data frå inntil tre (el. to) meklingar innan ein viss periode. Svarprosenten kan ein ikkje kalkulere eksakt, men utifrå eit forventa utgangspunkt på 800 meklingar fekk vi svar frå 409 meklingar. Desse viste seg å vere godt representative når det gjaldt fordeling mellom meklingstypar. Av faglege grunnar var det ønskeleg å vurdere obligatoriske barnelovsmeklingar nærare, og det vart difor gjort ei supplerande innsamling av data for å få fleire slike. Totalt er det såleis data frå 456 meklingar, av desse 335 ekteskapsmeklingar, 100 obligatoriske barnelovsmeklingar, og 21 frivillige barnelovsmeklingar. Dei obligatoriske barnelovsmeklingane er totalt sett noko overrepresenterte i høve til kjend statistisk fordeling på meklingstype. Når det gjeld dei ulike målingane til kvar mekling var svarprosenten frå meklar rette etter mekling 90 %, for foreldra 52 % rett før mekling og 34 % rett etter, medan 29 % svarte eitt år etter mekling.

Dei ulike målingane frå kvar mekling vart kopla i ei datafil. Kvalitative data vart systematisert i tekstbehandlar og dei kvantitative data vart analysert ved hjelp av statistikkprogrammet SPSS. Som statistiske analysemetodar har ein nytta frekvensfordeling med mål for varians, persentilar og gjennomsnittsverdiar, samt krysstabulering med chi-kvadrattesting eller variansanalyse (ANOVA) for statistisk signifikans, avhengig av målenivå for variablane. Minste aksepterte signifikansnivå vart sett til $p < 0,05$.

Kapittel 3 Kven er meklarane?

Samanlikna med oversynet i førre gransking frå november 1994 har meklar-korpset minka frå 524 til 500. Med fråtrekk av naturleg fråfall var maksimalt 481 meklarar aktuelle på granskingstidspunktet, og 46 % av desse tok del. Det har vore ein auke av meklarar ved familiekontora og ein nedgang av eksterne

(54 % vs. 46 % i 1995 mot lik fordeling i 1994). Utvalet av meklarar i denne granskinga er overrepresentert når det gjeld meklarar frå familievernet, moderat overrepresentert av kvinnelege meklarar. Når det gjeld utdanningsbakgrunn er sosionomar noko overrepresentert, medan prestar er noko underrepresentert. Utvalet er òg noko skeivfordelt geografisk, men sidan data ikkje vert analysert i høve til fylke vert dette ikkje vurdert som noko vesentleg feilkjelde. Meklarane frå familievernet i utvalet vert vurdert til å vere ganske representative for desse når det gjeld meklingsmengde, medan dei eksterne er noko underrepresentert når det gjeld dei med få meklingar. Når det gjeld ulike sider ved arbeidsstilen som meklar, er det godt samsvar mellom utvalet og meklar-korpset frå den førre granskinga.

Kapittel 4 Kven er brukarane?

Data frå brukarane vart samla inn på tre ulike tidspunkt med ulik deltaking. Samsettinga av brukargruppa var likevel svært lik på dei ulike tidspunkta. Noko fleire kvinner (56 %) enn menn tok del i granskinga, men kjønnsbalansen var ikkje signifikant ulike for dei ulike meklingstypene. Aldersmessig er gjennomsnittet 35,1 år, kvinnene noko yngre enn mennene, og brukarane ved mekling etter barnelova noko yngre enn etter ekteskapslova. 12 % har berre grunnskule, 41 % vidaregåande skule i ulikt omfang, 27 % har mellom 13 og 15 års utdanning, og 20 % har utdanning ut over dette. Det er ingen signifikant skilnad mellom dei ulike meklingstypene. Fire av fem menn er i heiltidsarbeid rett for meklinga, berre to av fem kvinner er det same. 33 % prosent av desse er heimeverande eller utan arbeid, og 28 % i deltidsarbeid av ulikt omfang. Heller ikkje her er det skilnad etter meklingstype. Samlivslengda for dei som kjem til ekteskapsmekling er 11,8 år, omlag fem år lengre enn barnelovsmeklingane. Samlivslengda for dei gifte er om lag i samsvar med tilsvarende for populasjonen av dei som skilde seg i 1996. I 9 % av utvalet var framandkulturell bakgrunn aktuelt, men ingen skilnad etter meklingstype. Korleis dette er samanlikna med populasjonen veit vi ikkje, men det er truleg ein viss underrepresentasjon. Når det gjeld talet på barn i forholdet, er utvalet når det gjeld ekteskapsmeklingane representativt for dei som skilde seg i 1995.

Kapittel 5 Situasjonen for meklinga

Av utvalet i granskinga hadde 74 % vore til mekling etter ekteskapslova i samband med søknad om separasjon. 20 % var til obligatorisk mekling etter bar-

nelova, 3 % av desse hadde ikkje budd saman. 6 % hadde vore sambuande og kom frivillig til mekling. Det er noko skeiv fordeling mellom familiekontor og eksterne meklarar når det gjeld meklingstype idet dei eksterne har fleire barnelovsmeklingar. Generelt er det svært få skilnader i brukargrubbene sine vurderingar av meklinga avhengig av om den går føre seg ved familiekontor eller hos ekstern meklar.

I dei fleste sakene (61 %) har kvinna teke initiativ til samlivsbrotet åleine. Mennene gjer dette i 19 % av sakene. Av dei som opplever at den andre har teke initiativet er det heile 58 % som er usamde, men har forsona seg med det, medan 11 % ikkje har forsona seg med dette. Samanlikna med dei to andre meklingstypene har det i dei obligatoriske barnelovsmeklingane om lag gått tre gonger så lang tid mellom starten på samlivsbrotet og tidspunktet for meklinga.

43 % av partane budde framleis i felles bustad på meklingstidspunktet. Av dei som hadde flytta frå kvarandre var dette i gjennomsnitt 8 veker sidan for ekteskapsmekling og frivillig mekling, medan tilsvarende var 65 veker for obligatorisk barnelovsmekling. Det mest typiske for dei som nyleg hadde flytta, var at dei no hadde butt frå kvarandre to veker.

Tidlegare praksis når det gjeld omsorg og arbeid med barna vil kunne påverke kva ordningar som er realistiske å få til etter brotet. Samla vurdering tilseier at kvinnene har hatt ein del meir av dette arbeidet enn mennene, men menn og kvinner vurderer dette nokså ulikt. Samanliknar ein desse vurderingane finn ein at dei er samstemte hos 41 % av foreldrepara. I 48 % av tilfella overvurderer ein eller begge eigen innsats, og undervurderer tilsvarende i 11 % av tilfella.

Kapittel 6 Informasjon om meklinga

Det er ein fordel at partane på førehand er informerte om kva meklinga skal gå ut på og har realistiske forventningar om dette. Av ulikt informasjonsmateriell som er utarbeidd om mekling og om ulike sider ved samlivsbrot, har heile 90 % for mekling hatt tilgang på brosjyren om foreldre og mekling (Q-0795), 79 % brosjyren om foreldreansvar og samværsrett (Q-0580), 69 % brosjyren om separasjon og skilsmisse (Q-0794), og 63 % brosjyren om det økonomiske forholdet mellom ektefellar (Q-0796). Familiekontora er flinkare enn eksterne meklarar til å sende ut informasjonsmateriell for meklinga. Det er og ein klar skilnad mellom kjønna, både når det gjeld tilgang på nemnde brosjyremateriell, men og når det gjeld å skaffe seg informasjon frå andre, t.d. privatpersonar og

advokatar. Konklusjonen er at ved starten av svært mange meklingar er kvinnene meir informert og budd enn mennene.

Kapittel 7 Forventningar og motivasjon

Partane sine forventningar er i hovudsak i samsvar med intensjon og forskrift når det gjeld spørsmål om barna. Ut over dette er det heile 51 % som ventar hjelp til å få oversyn over den økonomiske situasjonen, som oftast dei som kjem etter ekteskapslova. Det er også desse som i størst grad ventar hjelp til å drøfte kvifor det vart samlivsbrot (27 %) og om samlivet kan reddast (19 %). Det er oftast den som vert utsett for den andre sitt initiativ til brot som ønskjer å drøfte desse spørsmåla, og dersom fordelinga er slik at dette berre gjeld den eine, er slike forventningar til stades i halvparten av meklingane. Meklarane på si side undervurderer partane sine forventningar på desse områda, spesielt når det gjeld økonomi der dette gjeld berre 18 % etter meklarane si oppfatning, medan avviket er mindre når det gjeld forventningane om hjelp til å finne ut av parkonflikten. I hovudsak har partane etter meklarane sine vurderingar realistiske forventningar i eit fleirtal av sakene, men dei vurderer ulikt avhengig av konfliktnivå og meklingstype. Dei som samarbeider godt vert vurdert til å ha svært realistiske forventningar, medan forventningane er urealistiske der konflikten er stor. Dette kan også tolkast som at det nettopp er i slike saker meklinga i minst grad er tilpassa behovet.

Av dei som kjem til barnelovsmekling har 60 % gjort eit medvete val av meklar, medan dette berre gjeld i 33 % av sakene generelt. Det er også i desse sakene ein har minst tru på at meklinga kan løyse saka, særleg når utgangspunktet er tvungen mekling. Berre 30 % av desse trur at dette er realistisk, sjølv om 57 % har ønskje om ei slik løysing. Ingen av dei trur at dei sjølve kan løyse saka, men sjølv om det berre er 25 % som ønskjer saka avgjort ved domstol, er det heile 64 % som trur at dette er mest realistisk. Det er i sakene etter ekteskapslova at trua på eiga løysing er størst, særleg når utgangspunktet er at ein felles har teke initiativ til brotet (60 %), noko som kan tyde på at meklinga er overflødig i mange av desse sakene. Samla er det i utvalet 45 % av dei som kjem til mekling som ønskjer at saka vert løyst i mekling, og 44 % trur det er realistisk. Totalt 48 % ønskjer sjølv å løyse saka utan hjelp frå andre, og ti prosent færre vurderer dette som realistisk. 18 % totalt vurderer fylkesmannen eller domstolane (6 % + 12 %) som realistisk instans, medan 8 % har ønskje om slike løysingar. Det er ei utfordring for meklinga at hos dei som er usamde er trua på løysing gjennom mekling klart mindre enn ønsket om dette.

Slike tilhøve vil venteleg også påverke motivasjonen for mekling. Etter meklarane sine vurderingar er det 47 % av foreldra som i stor grad og 37 % som i ein viss grad vert oppfatta å vere motiverte for at meklinga skal gi godt utbytte. Best motivasjon oppfattar dei å vere til stades ved frivillig barnelovsmekling (84 % i stor grad), klart mindre ved ekteskapsmekling (49 % i stor grad) og minst ved tvungen barnelovsmekling (31 %). Etter meklarane si vurdering er partane ulikt motivert i 32 % av sakene, men gjennomsnittleg er det minimale skilnader mellom kvinner og menn. Differansen er størst ved tvungen barnelovsmekling (52 % av sakene), mindre ved ekteskapsmekling (32 %) og minst ved frivillig barnelovsmekling (21 %). Totalt sett er det likevel slik at på spørsmål for meklinga om dei kunne ha tenkt seg å gå frivillig om den ikkje var obligatorisk, svarte heile 57 % ja til dette. Det er interessant at dette gjeld for 71 % av dei obligatoriske barnelovsmeklingane, noko som også kan tyde på at meklarane undervurderer motivasjonen til desse, mistolkar den på grunn av konfliktnivået, eller attribuerer til dårleg motivasjon som grunn for at meklinga ikkje var vellukka.

Kapittel 8 Rammer for meklinga

Tidlegare gransking viste at tidsramma på inntil 4 timar i dei aller fleste sakene er tilstrekkeleg. I denne granskinga er gjennomsnittleg tidsbruk 133 minutt per mekling med 1,8 frammøte per mekling. Om lag halvparten av meklingane har berre eitt møte, medan 5 % har fire eller fleire. Tidsbruken viser stor variasjon avhengig av meklingstype og konfliktnivå. Mekling etter barnelova tek lengst tid og har flest frammøte, og ulike mål på konflikt viser at dess sterkare konflikt dess lenger tid tek meklinga. Sjølv om familiekontor og eksterne meklarar i gjennomsnitt brukar like lang tid per mekling, går meklinga raskare hos dei eksterne fordi det er kortare tid mellom meklingsmøta.

Begge partar må vanlegvis møte til meklinga, og ved første frammøte er dette situasjonen ved 91 % av meklingane. Til lenger ut i møterekkja ein kjem, dess meir skjer det at berre den eine møter, og då som oftast kvinna. Ved ekteskapsmeklingane gjaldt dette 11 % av meklingstimane (menn: 1 %). I obligatorisk barnelovsmekling er biletet omvendt. Der er det mennene som møter åleine i 11 %, medan kvinna møter åleine i 6 % av timane.

Meklaren er åleine om meklinga i mest alle saker (94 %) og oppgir å ha søkt fagleg råd hos andre berre i 3 % av sakene. Familiekontora og dei eksterne skil seg ikkje når det gjeld å søkje råd, men det er berre ved familiekontora

det hender at ein nyttar fleire meklarar på same sak (4 %). Dette er mest aktuelt i samband med barnelovsmeklingar.

Kapittel 9 Tema i meklinga

Utover avtalar om barna, som er hovudtema i meklinga, vurderte både foreldra og meklarane i kva grad ulike andre tema var oppe i meklinga. I hovudsak er det i dei fleste sakene stor semje om innhaldet mellom meklar og foreldre, og det er godt samsvar mellom innhaldsprofilen i meklingane og føremålet. På ein del spørsmål er der likevel usemje. Det mest vesentlege er her at foreldra meiner at spørsmål vedkomande deira eigne kjensler og også barna sine kjenslemessige reaksjonar har vore tema i mindre grad enn det meklarane hevdar. Det er også slike tema som både foreldra og meklarane rapporterer som dei vanskelegaste i meklinga. Medan foreldra her legg vekt på barna sine kjensler, synest meklarane at foreldra sine kjensler er mest vanskeleg.

Utifrå foreldra sine vurderingar ser det ikkje ut til at i innhaldet i meklinga i særleg grad skil seg avhengig av om meklaren er kvinne eller mann. Tek vi denne vurderinga som basis syner meklarvurderingane at kvinnelege meklarar oftare overvurderer i kva grad dei har teke opp ulike tema.

Kapittel 10 Avtalar i meklinga

Før foreldra kjem til mekling er det størst semje om foreldreansvaret og minst om avtale for samvær, særleg ved barnelovsmeklingane. Ved avslutta mekling har 81 % i følge meklarane avtalar om barna, men berre 42 % av dei som meklar obligatorisk etter barnelova. Av dei frivillige etter barnelova er dette 73 %. For å få til avtale er det i 26 % av sakene nødvendig å leggje vekt på at den er mellombels, spesielt nødvendig er dette ved den frivillige meklinga etter barnelova. Meklarane må ofte vere aktive og kome med forslag når det gjeld avtalane, spesielt når usemja er stor. To av tre avtalar vert gjorde skriftleg, oftast ved obligatorisk barnelov, og det er meklar som skriv avtalane i om lag halyparten av sakene.

Heile 94 % vel felles foreldreansvar, flest ved ekteskapslovmeikling og litt mindre ved dei andre formene. Foreldreansvar åleine for mor er mest vanleg hos unge foreldre med eit kort samliv, ofte sambuarskap. I 78 % av avtalane har mor dagleg omsorg for barna, 7 % har dagleg omsorg hos far, 8 % har valt delt omsorg, og 7 % har splitta barneflokk med omsyn til dagleg omsorg. Omsorg hos far eller ei splitta løysing er mest vanleg når barna er eldre.

«Vanleg samvær» gjeld 48 % av sakene, 33 % vel meir og 19 % vel mindre enn dette. Barnelovsmeklingane skil seg ut ved at dei frivillige oftast har meir medan dei obligatoriske oftast har mindre enn «vanleg samvær». Ein har oftare avtale om meir enn «vanleg samvær» når far har dagleg omsorg eller når denne er splitta.

Eitt år etter oppgir 6 % å ha endra avtalen om foreldreansvar, 8 % har endra avtale om dagleg omsorg og 26 % har endra samværsavtalene. Endring er vanlegast i barnelovsmeklingane for foreldreansvar og samvær. Endringane går i retning av at nokre færre no har felles foreldreansvar og ein del færre har meir enn «vanleg samvær». Det er ingen samanheng mellom avtaletype og sjansane for endring eitt år etter.

Rett etter meklinga er 94 % av foreldra nøgde med avtalene om foreldreansvar, 87 % med dagleg omsorg og 83 % med avtalen om samvær. Når det gjeld foreldreansvaret er heile 21 % av dei som har vore til obligatorisk barnelovsmekling svært misnøgde med dette. Det er også blant desse ein finn mest misnøye med dei andre avtalane. Menn er i større grad enn kvinner nøgde med «delt omsorg». Eitt år etter er det fleire som er svært misnøgde, og det gjeld for alle avtalane, og for både kvinner og menn. Spesielt har det vorte langt fleire som er svært misnøgde med samværsavtalen, særleg når denne gjeld mindre enn «vanleg samvær». Dess meir samvær dess meir nøgde foreldre.

Med grunnlag i data dei siste ti åra om dei som har vore gifte, har felles foreldreansvar vorte noko meir vanleg. Avtalane for dagleg omsorg har endra seg lite i perioden. Mor er framleis den dominerande omsorgspersonen, men det har vore ein viss auke i delt og splitta omsorgsløysing. Endringane når det gjeld samvær er større. «Vanleg samvær» dominerer framleis, men har vorte noko mindre vanleg og det er no større variasjon i avtalane og avtalar meir tilpassa familiesituasjonen. Både meir og mindre enn «vanleg samvær» har auka, mindre enn truleg som ein fylgje av at det er færre i dag (ca 13 %) enn i 1987 (23 %) som ikkje i det heile teke har ein avtale om samvær.

Kapittel 11 Konflikt

Grad av konflikt mellom foreldre er ein viktig faktor for barna si tilpassing. Det er nytta ulike mål på konflikt, og generelt er det godt samsvar mellom foreldra sine egne vurderingar og meklarane sine vurderingar. Ved starten av meklinga er det i gjennomsnitt eit moderat konfliktnivå for heile utvalet, men barnelovsmeklingane skil seg ut med klart høgare konflikt. Dei har også mest ulikt syn på oppseding av barna. Etter meklarane sine vurderingar har konfliktnivået gene-

relt vorte redusert i løpet av meklinga. Når det gjeld avtaletema er det samvær det er mest strid om. Ved obligatorisk barnelovsmeklingar er dette det store stridsspørsmålet, men her er det også konflikt på mange områder, m.a. i synet på kva barna vil.

Med grunnlag i meklarane sine vurderingar er konklusjonen at i ei av fem meklingar er konfliktnivået så stort at meklingsarbeidet ikkje gir særleg resultat. For obligatorisk barnelovsmekling gjeld dette over halvparten. I to av fem saker er samarbeid så godt at ein kunne ha greidd seg utan mekling. For meklingane etter ekteskapslova gjeld dette om lag halvparten. Samla er det altså vel to av fem saker der meklinga både er ønskeleg og mogleg.

Ei samanlikning av foreldra si vurdering av konfliktnivået før og eitt år etter meklinga viser at det i gjennomsnitt har gått litt ned, men for alle grupper er det større enn dei sjølv hadde forventningar om rett etter meklinga. Det går litt verre enn ein trur. Obligatorisk barnelovsmekling skil seg ut med eit framleis stort, og noko auka konfliktnivå eitt år etter.

Når det gjeld utviklinga av konfliktnivået viser det seg å vere samanheng med kva avtaletype ein har hatt om barna. Her har vi berre sett på dei som var til mekling etter ekteskapslova. Når mor har hatt foreldreansvaret åleine har konfliktnivået auka kraftig. Like eins er det auke eitt år etter når mor har dagleg omsorg åleine. Når far har dagleg omsorg er konfliktnivået høgast både før og etter, men har gått ned i løpet av året. Det mest påfallande er at dei som har valt delt dagleg omsorg har hatt mest nedgang i konfliktnivået. Rett før meklinga var dei blant dei med høgast konflikt, men eitt år etter er konfliktnivået markert mindre enn dei to andre ordningane. Vanlegvis vil ein hevde at ei slik ordning føreset samarbeid og lite konflikt, men desse data tyder på at sjølv ordninga fører til mindre konflikt over tid. Når det gjeld avtalar om samvær har dei med «vanleg samvær» om lag det same konfliktnivået, medan dei som vel meir enn «vanleg samvær» har nedgang i konflikt eitt år seinare. Det mest tydelege er at dei som vel mindre enn «vanleg samvær» har ein markert auke i konfliktnivået eitt år seinare.

Dersom ein ikkje oppnår semje i mekling kan saka bringast inn for fylkesmannen eller domstolane. Alt i alt har ein av fem eitt år etter teke initiativ til dette. Ved obligatorisk barnelovsmekling skal ein ha teke eit slikt initiativ for meklinga. Eitt år etter har likevel vel halvparten ikkje ført saka vidare til domstol, noko som kan tyde på at meklinga for desse har fungert.

Kapittel 12 Foreldreåtfærd i mekling

Meklarane sine vurderingar av foreldra rett etter meklinga gir eit bilete som i hovudsak tilseier at foreldra har vore rimeleg godt informerte, aktive og meir samarbeids- enn konfliktorienterte. Dei har samla sett også evne til å ville prioritere og å leggje vekt på barna sine behov og setje fokus på framtida. Dette biletet gjeld i minst grad for obligatorisk mekling etter barnelova, og det er også for desse at meklarane spår at dei i framtida vil kunne fungere dysfunksjonelt som skild familie. Skilnaden mellom menn og kvinner er liten i fylgje meklarane, men kvinnene (som også stort sett tek initiativet) vert vurdert som noko meir positivt innstilt til meklinga. Kvinnelege og mannlege meklarar vurderer dette svært likt.

Kapittel 13 Foreldra sitt syn på meklaren og meklinga

Rett etter meklinga vurderte foreldra meklarane og meklinga på 38 ulike påstandar om ulike relevante sider ved ei fagleg forsvarleg mekling. På påstandar som vedkom meklarane sin profesjonalitet har foreldra ei anerkjennande vurdering med små skilnader mellom ulike typar mekling. Meklarane vert også vurdert til i hovudsak å vere empatiske, men ein del som har vore i barnelovsmekling kunne ha tenkt seg litt meir interesse for kjenslene sine. Meklarane vert også i hovudsak oppfatta som upartiske, men her er det ein del variasjon i foreldra sitt syn i det ein av fem foreldre ikkje syntest dette. Det er oftast dei som har vore til mekling etter barnelova som på ein eller annan måte har kritiske innvendingar til balansen og nøytraliteten i meklinga. Meklarane vert også vurdert til å ha funne ein rimeleg balanse mellom styring og fleksibilitet, men foreldre i barnelovsmeklingar kunne oftare tenkt seg at meklarane greip inn og stoppa avsporingar. Sjølv om meklinga i hovudsak vert oppfatta å ha vore fokusert på relevante og viktige tema, er barnelovsmeklingane minst positive i sitt syn på dette, og ein av fire som var til den obligatoriske varianten syntest at meklaren skulle ha fokusert meir på barna sine behov. Kor vidt foreldra er tilfredse med resultatane av meklinga, både avtalane og andre utbytte, syner ein del variasjon og skil seg i høve ulike meklingstypar ved at foreldra frå ekteskapslovsmeklingane var mest nøgde og foreldre frå obligatorisk barnelovsmekling minst nøgde. Nærare halvparten av desse seier at dei etter meklinga er like sinte på den andre som før meklinga, og tvilar på at den andre vil følgje opp avtalane i praksis. Berre eit mindretal av foreldra meiner meklinga har gitt dei større kompetanse og tiltru til egne evner når det gjeld å takle usemje. Foreldra har ei moderat positiv vurdering til at meklinga fekk dei til å

opptre meir fornuftig og sakleg overfor kvarandre, men her er det stor spreining og polarisering idet nokre i stor grad hevdar dette medan andre i like stor grad har motsett syn. Sjølv om fleirtalet ikkje hadde ønskt at meklarane greip inn overfor usakleg framferd hos den andre, er det ein av fire i obligatorisk barnelovsmekling som hadde ønskt nettopp dette.

Foreldra er òg rimeleg nøgde med informasjonen dei fekk i meklinga, men ein god del foreldre, spesielt i barnelovsmeklingane, kunne tenkt seg ein meklar som gav meir direkte råd. Foreldra flest har heller ikkje innvendingar til tidsbruken, eller at meklinga vart eit press for å få til avtalar. Også her er det ei viss polarisering ved at vi i barnelovsmeklingane både finn dei som syntest meklinga tok for lang tid, og dei som syntest den pressa dei til å gjere avtalar.

Det er få og små skilnader mellom kjønna når det gjeld vurdering av meklinga og meklarane. Tendensen i skilnadene er likevel i retning av at kvinnene er noko meir positive enn mennene. Når det gjeld vurdering av kvinnelege og mannlege meklarar er det generelt sett heller ikkje store skilnader, men når foreldra skal vurdere i kva grad meklinga var avgjerande for i det heile å få til avtale, finn vi at dette oftast gjeld meklingar der meklaren har vore mann. Dette er opplevinga rett etter meklinga, men eitt år etter finn vi den ikkje lengre. Generelt er vurderingane eitt år etter noko meir kritisk til meklaren og meklinga enn den vurderinga foreldra ga like etter at dei hadde opplevd den. Medan det like etter er 65 % som meiner at meklinga i ei eller anna grad hadde hatt positiv innverknad på avtalane, er dette 45 % eitt år etter. På spørsmål om kor vidt foreldra trur dei ville ha fått til like bra avtalar utan mekling, er konklusjonen at dess høgre konflikt dess sjeldnare trur foreldra dette.

Etter meklarane sine vurderingar har nær halvparten av dei som har vore til obligatorisk barnelovsmekling ikkje hatt utbytte av meklinga. Meklarane sine vurderingar av utbytte er generelt sett i samsvar med foreldra sine egne vurderingar.

Kapittel 14 Anna hjelp

Samlivsbrøt er ein situasjon der det kan vere behov for hjelp ut over det meklinga kan by på. Før meklinga har ein av fem teke kontakt med advokat. Berre ein av ti frå ekteskapsmeklingane hadde gjort dette, mot heile åtte av ti av dei som kjem til obligatorisk mekling etter barnelova. Etter meklinga oppgir foreldra at dei i ulik grad har søkt hjelp hos sosialkontor, trygdekonto, psykisk helsevern, familiekontor, PPT, prest og diverse andre instansar. Generelt er det ein mindre del av brukarane som har slike hjelpebehov, men for alle typar hjelp

er det foreldra frå obligatorisk barnelovsmekling som skil seg markert ut som flittigaste hjelpsøkjjarar.

Kapittel 15 Nøytralitet

Ein nøytral meklar vert framheva som idealet i all faglitteratur. Tidlegare gransking synte at det norske meklarkorpset sluttar seg til desse ideala, og vi har nyleg sett at foreldra stort sett vurderer meklarane som upartiske, sjølv om ein av fem er kritiske. Sjølv om ein meklar legg opp til ei nøytral rolle, vil det likevel kunne vere slik at ein opplever ulik sympati og forståing overfor foreldra. Når meklarane blir spurt om å vurdere opplevinga si av dette rett etter gjennomført mekling, har denne opplevinga vore ulik i kvar fjerde sak, og av desse sakene er det dobbelt så ofte at det er kvinna ein har mest forståing og sympati for. Men samanhengen er ikkje uttrykk for «søsterskap» mellom kvinnelege meklarar og kvinnelege brukarar. Det er dei mannlege meklarane som først og fremst sympatiserer med kvinna. Det er også oftast i konfliktsakene, der polariseringa mellom partane er størst, at meklarane «fell for» ein av partane sin situasjon.

Kapittel 16 Foreldresamarbeid eitt år etter

Eitt år etter meklinga har 7 % tatt opp at samlivet, alle frå saker etter ekte-skapslova og med liten konflikt. Av dei 11 % som rett før meklinga ikkje hadde forsona seg med brotet er det att 9 % eitt år etter. Om lag halvparten er etablert i nytt forhold og 18 % bur no saman med ein ny partnar.

Når det gjeld praktisering av avtalte ordningar gir 80 % av foreldra uttrykk for at dei alt i alt fungerer som avtala eitt år etter, men dette gjeld berre tre av fem ved obligatoriske barnelovsmeklingar og to av fem i dei sakene med høgast konfliktnivå. Kvinnene er på dette punktet meir kritiske enn mennene. Når det gjeld foreldreansvaret er det ikkje uvanleg at sjølv om ein har dette felles, oppstår det problem når det gjeld praktiseringa. Ved dei obligatoriske barnelovsmeklingane er det nær halvparten av dei som har felles ansvar som ikkje praktiserer dette. Alt i alt er det slik at skal foreldra få felles foreldreansvar til å fungere etter intensjonane, må det vere eit moderat konfliktnivå, relativt kort avstand mellom foreldra og mykje samvær med barnet. For dei som har delt dagleg omsorg fungerer felles foreldreansvar best.

Ved samvær er det i ordningane med mindre enn «vanleg samvær» at avtala praksis fungerer dårlegast, uavhengig av meklingstype. I underkant av halvpar-

ten har samvær om lag som avtala, og det er fleire som har mindre enn dei som har meir enn avtala. Også her er det slik at dess større konflikt dess større problem med å få avtalen til å fungere. Avlysing av samvær skjer oftast når det er avtala lite samvær, og det er oftare samværsforelderen enn omsorgsforelderen som står for avlysinga. Når konflikten er stor, skuldar partane på kvarandre. Foreldra sine generelle vurderingar viste seg å samsvare med ein analyse av gjennomført samvær over ei periode på to veker eitt år etter.

Praktisering av avtalte ordningar om samvær vil vere påverka av reisetid og kostnader mellom foreldra. I 31 % av sakene er det gangavstand, i 39 % er reisetida mindre enn ein halv time, og om lag 30 % har meir enn dette. Reisekostnadene varierer tilsvarende frå ingen til kr. 6000, og for 19 % kostar samværsreisa ein veg 100 kroner eller meir. Dess større avstand og kostnader, dess mindre og meir problemfylt avvikling av samvær.

Kapittel 17 Barna

Mange foreldre er usikre på både kva ein skal informere barna om og når ein skal gjere dette. Rett før meklinga er barna uvitande om brotet i ei av fem saker. Når barna er informerte, er det om lag ein tredjedel av foreldra som har gjort dette i fellesskap. Det vanlegaste var at barna vart informerte separat. Det er ei oppgåve for meklinga å syte for at barna både blir informerte og tekne med på råd. For 10 % skjer dette under eller like etter, men 17 % har etter meklinga framleis ikkje informert barna. Dess eldre barna er, dess større rett har dei til å verte tekne med på råd om omsorgsløysingane. Samla er det over halyparten av barna som ikkje er spurde om dette. Når det skjer, er det oftast i ekteskapslovme klingane, og når barna er eldre.

Det er sjeldan at barn er med i meklingssituasjonen på ein eller annan måte (2 %). Nokre fleire (12 %) er indirekte involvert ved at meklar gir foreldra ulike oppdrag om å spørje dei om synspunkt. Når involvering på eit eller anna vis skjer, er barna eldre enn gjennomsnittet og kjem som regel frå ekteskapslovsmeklingane.

Utifrå foreldra sine vurderingar av ulike vanskar som ofte pregar barn etter og i samband med samlivsbrot, var det om lag 81 % av barna som i ein eller anna grad viste teikn på å ha det vanskeleg den første tida. Eitt år etter har dette gått ned til om lag 53 %. Dei vanlegaste vanskanane er at barnet vert opplevd som meir krevjande, er trist og lei seg og meir urolege og engstelege. Vanskanane kan karakteriserast som betydelege for eitt av fire barn rett etter samlivsbrotet, mot eitt av ti eitt år etter. For alle typar vanskar er det ein klar sa-

manheng med konfliktnivået. Det er når konflikten mellom foreldra er stor, at sjansane for at barna skal få vedvarande vanskar aukar drastisk.

Kapittel 18 Frivillig bruk av mekling?

Eit av argumenta for obligatorisk mekling er at ein elles ikkje vil fange opp dei som treng den mest. På spørsmål om dei ville ha gått om dei ikkje måtte, svarar 59 % av foreldra ja rett før meklinga. Opplevd behov for mekling er avgjerande for i kva grad ein ville ha gjort dette. Etter meklinga er det 10 % fleire som kunne ha tenkt seg å ha gått til frivillig mekling, eit teikn på ei positiv evaluering av meklinga. Av dei som skiftar meining er det eigenskapar ved meklar, meklinga og kor vidt ein kom fram til avtale eller ikkje, som er avgjerande. Vart ein samd er ein meir positiv seinare. Av dei som skifta syn frå positiv til negativ til frivillig mekling er det ingen einskildfaktor, men fleire kritiske moment som gjer utslaget. Til dømes vil oppleving av ein partisk meklar gjere ein meir negativ, medan ein upartisk meklar ikkje fører til at ein vert meir positiv.

For mange kan det vere behov for oppfølging seinare, og 77 % av foreldra har fått eit tilbod om dette, medan det for 12 % av desse samtidig vart gjort ein konkret avtale. Tilbod om oppfølging var sjølvstøtt vanlegast hos familiekontor, men også 46 % av dei eksterne tilbød dette. Det er oftast ved frivillig barne- og ektefellesmekling at foreldra får eit slikt tilbod. Tilbodet vert også sjeldnare gitt til dei som tilsynelatande treng det mest, men når dette skjer i konfliktfylte saker, er det som regel i form av ein konkret avtale. Det er også slik at dess nærare foreldra er meklarane i utdanningsnivå, dess oftare er der invitasjon til seinare kontakt.

Eitt år etter er det likevel berre 13 % som på nytt har teke kontakt med meklar for å endre på avtalane, og då er det dei med størst konflikt som har vore flittigast. Av dei som meklarane rett etter meklinga vurderte til å ha så store konfliktar at meklinga ikkje fungerte, er det 26 % som har teke ny kontakt. Sjølv om meklinga for desse på sett og vis har vore «mislukka», kan kontakten som er etablert vise seg å vere nyttig seinare.

Kapittel 19 Avslutting

Formuleringa om målet for prosjektet inneheld to ledd. Det eine gjeld evaluering av gjennomføringa av meklingsordninga, den andre ei resultatevaluering. Om det første leddet er sluttkonklusjonen at meklinga i form og innhald er realisert i samsvar med styresmaktene sine intensjonar. Grunnlaget for denne kon-

klusjonen er ei ganske inngåande kartlegging av korleis meklinga vert utforma og praktisert. Data frå både meklarar og brukarar utfyller og stør opp om kvarandre. Konklusjonen gjeld også ei vurdering av fagfolka som utøver tenesta. Dei fungerer profesjonelt godt og utfører «oppdraget» i samsvar med føresetnadene i ordninga og den kompetansen dei er tiltenkt å ha. Det er ikkje grunnlag for å gjere noko skilje mellom meklarane ved familiekontora og dei eksterne i dette, men samarbeidet mellom dei bør styrkjast.

Konklusjonen ovanfor gir ei viktig avklaring for å vurdere resultatene av meklinga, det andre leddet i målformuleringa. Her er konklusjonane meir differensierte, avhengig av utgangspunkt og realismen i ulike forventningar. Det operasjonelle målet for meklinga er å bidra til at det vert laga avtalar om barne. Utifrå dette målet har meklinga effekt, og graden av avtalesemje i den norske meklinga ligg høgt samanlikna med internasjonale studiar. Men sidan utgangspunktet i desse studiane som regel er ei reell usemje mellom partane, held ikkje samanlikninga sidan mange av dei som må gå til foreldremekling ville ha klart seg om lag like bra utan. Vurdert som ei offentleg teneste vert foreldremeklinga vurdert positivt av brukarane, sjølv om ein ikkje i alle tilfelle har hatt konkret utbytte.

I ei samla vurdering må ein ta utgangspunkt i at foreldremekling er eit forebyggjande tiltak, ein «medisin» som alle i utgangspunktet må ta. Utifrå fleire indikatorar er konklusjonen at meklinga gir utbytte i to av fem saker, at den kan vurderast som unødvendig i like mange saker fordi foreldra truleg hadde klart seg like bra utan, og at den ikkje strekk til i ei av fem saker fordi det er for stor usemje og konflikt mellom foreldra. Samla vert dette resultatet utifrå føresetnadene vurdert som bra.

Evalueringa gir dessutan grunnlag for å drøfte korleis ordninga kan gjerast betre. Dette gjeld spesielt dei sakene der det er stor konflikt, oftast obligatorisk mekling etter barnelova. Vi peikar på at der er motivasjon hos foreldra til å få til meir i desse meklingane enn det som for mange er tilfellet i dag. Eit spørsmål som bør drøftast gjeld kor vidt ein kan utvide og gjere rammene for desse meklingane meir fleksible og betre tilpassa dei einskilde sakene. Spørsmålet gjeld også meklarane sin kompetanse. Mangt tyder på at mekling i slike saker krev ei noko anna tilnærming enn i saker med moderate konflikhtar. Mange meklarar får for lite trening i tunge saker, og ein bør styrkje kompetansen på dette området, og drøfte om ei viss spesialisering er mogleg.

Evalueringa gir også grunnlag for å drøfte meir treffsikker bruk av ressursar, om korleis ein t.d. skal kunne bruke mindre ressursar på dei som ikkje treng «medisinen», og meir der den er for svak. Det aktualiserer spørsmålet om ordninga treng vere obligatorisk for alle. I dag er det berre sambuande som kan kome til mekling frivillig, og då er utgangspunktet som regel reell usemje og reell motivasjon. Denne gruppa er ikkje stor i materialet, men tendensane tyder på at dei oftast er dei mest meiningsfulle. Mange foreldre gir også uttrykk for at dei ville ha nytta seg av ei frivillig ordning, spesielt gjeld det dei som opplever usemje og konflikt. Om ein vel å halde på ei obligatorisk ordning også i framtida, kan det tenkjast at dette berre gjeld eit første møte der ein legg vekt på informasjon. Deretter vel foreldra sjølve om dei vil gå vidare i ei reell mekling. Ordninga med obligatorisk mekling før ein kan gå vidare til fylkesmann eller domstol bør halde fram.

Prosjektet har òg gitt nyttig informasjon om foreldrepraksis ved samlivs-brot. Vi har fått stadfesta samanhengen om at det er når foreldra har store konfliktar at barna har det verst. Prosjektet viser også at dess meir foreldra maktar å vere foreldre etter eit brot, dess betre for familien. Mykje samvær og samarbeid om omsorga fører til nedgang i konfliktar, og eit meir reelt innhald i avtalar om felles foreldreansvar. Når ein vanlegvis legg vekt på at ordninga med delt dagleg omsorg føreset samarbeid og lite konflikt i utgangspunktet, viser data frå prosjektet at ei slik ordning i seg sjølv kan skape betre samarbeid. Meir samvær og meir delt dagleg omsorg vil i praksis også føre til at parolen «skilt, men framleis foreldre» oftare også inkluderer ein far som tek ansvar.

Kapittel 1

INNLEIING

Ved slutten av året rapporterer Statistisk Sentralbyrå at noko færre har skilt seg i 1995 samanlikna med 1993 og 1994 (SSB, 1996a). Dette er neppe teikn på ein ny trend, men snarare ei utflating og stabilisering etter at skilsmissefrekvensen tok til å auke frå midten av 1960-åra. 1995-tala tilseier at 47 prosent av alle ekteskap kan kome til å ende i skilsmisse. Det er lite som tyder på at vi i dei komande åra vil sjå dramatiske endringar i dette biletet. Eit relativt høgt tal på skilsmisser ser ut til å høyre det moderne liv til, i vårt som i andre vestlege land. I 1995 hadde nesten fire av fem som skilde seg barn, og av dei barna som opplevde foreldreskilsmisse var 10 700 under 18 år. Talet på barn som opplever at foreldra oppløyser samliv er likevel langt høgare sidan ein ikkje har statistikk over oppløyste sambuarforhold. Slike forhold aukar, og dei held enno dårlegare enn ekteskapet.

Foreldremekling, som kom i stand i 1993 i samband med den nye ekteskapslova, må sjåast på bakgrunn av den djuptgripande samfunnsmessige endringa for barna sine oppvekstkår som desse endringane i samlivsmønsteret fører med seg. Samanlikna med tidlegare ordning har fokuset no endra seg frå ekteskap til foreldreskap. Den nye ekteskapslova gjer det på mange vis enklare å skilje seg, men den offentlege meklinga er samstundes «ein bodskap» om at samfunnet legg vekt på at dersom ein har barn ventar ein at ein arbeider med å få til avtalar slik at ein framleis kan få til samarbeid om ein foreldreskap som tener barna sine interesser. Foreldremeklinga kan slik seiast å vere motivert utifrå omsut for barna, og kan klassifiserast som eit forebyggjande tiltak. Inten-sjonen med ordninga tilseier at ein bør kunne nå alle foreldre som oppløyser samlivet. Men sidan sambuarskap ikkje er lovregulert som ekteskapet, kan ordninga ikkje gjerast obligatorisk for desse anna enn når dei sjølve ikkje vert samde, og som ein prosedyreføresetnad før avgjersle hos fylkesmannen eller domstolane. Dette er regulert av barnelova, og det er desse sakene vi omtalar som obligatoriske barnelovsmeklingar. Sidan starten i 1993 har det vist seg å vere eit visst behov for mekling også hos sambuande som oppløyser samlivet utan at situasjonen er slik at dei har teke initiativ til handsaming av saka hos fylkesmann eller domstol. Når meklinga i 1995 gjennom ei eiga forskrift vart

definert som eit frivillig tilbod for desse, er det såleis i samsvar med intensjonane bak ordninga. Det er desse vi i denne rapporten omtalar som «frivillig barnelovsmekling».

Rapporten er ein del av prosjektet «Evaluering av foreldremekling etter ny ekteskapslov», utført på oppdrag av Barne- og familiedepartementet. Den tek føre seg ulike sider ved ordninga basert på analysar av eit utval av einskilde meklarar, og med data i hovudsak frå brukarane. I ein tidlegare rapport (Ekeland & Myklebust, 1996) har vi vurdert ordninga i hovudsak utifrå data frå meklarane. I denne tidlegare rapporten har vi dessutan gjort nærare greie for sjølve ordninga og bagrunnen for heile evalueringsprosjektet (kapittel 1). Vi har vidare sett på utviklinga når det gjeld barnefamiliar, skilsmisse og foreldreskap, og drøfta internasjonal forskning som omhandlar barna sine problem, tilpassing og meistring i samband med oppløysing av foreldra sitt samliv (kapittel 2.). Vi har også gjort greie for den internasjonale situasjonen når det gjeld forskning på skilsmissemekling og vurdert den norske foreldremeklinga i høve til dette (kapittel 3), og gjort greie for teoretiske grunngjevingar og design for dette evalueringsprosjektet (kapittel 4). Vi viser til desse kapitla som aktuelt bakgrunnstoff også for denne rapporten, og at dei to rapportane såleis bør sjåast i samanheng. Vi har dessutan i noverande rapport lagt ved eit fyldig samandrag, kapittel for kapittel, av den første (sjå vedlegg 1). I det følgjande skal vi difor berre gje eit kort samandrag av nokre av hovudkonklusjonane frå den første rapporten.

Evalueringsprosjektet sine operasjonelle føremål vart formulert slik:

Prosjektet tek sikte på å dokumentere korleis og i kva grad den nye meklinga i form og innhald er realisert i samsvar med styresmaktene sine intensjonar, og i kva grad ordninga samsvarar med behova og forventningane til brukarane og verkar til å betre samarbeidstilhøvet om barna etter separasjon og skilsmisse. (Ekeland & Myklebust, 1996 s. 66)

Med bakgrunn i kvalitative data frå ei pilotgransking, post-enquete til fylkesmennene og ei survey-gransking med data frå 374 meklarar konkluderte vi med at prosessen med å implementere og å etablere den nye meklingsordninga hadde vore vellukka, med godt samarbeid mellom departement, fylkesmenn og utøvande meklingsinstansar. Totalt sett er ordninga dimensjonert i rimeleg samsvar med etterspurnaden, men vi peikar på at i ulike delar av landet er skilnaden mellom kapasitet og behov for stor. Underdimensjoneringa gjeld først og fremst familiekontora i sentrale byar der etterspurnaden både kan gje for høgt

meklingspress på einskilde meklarar, og også påverke negativt ventetida for andre tenester ved desse kontora.

Vi peikte også på at familiekontora, som var tenkt som grunnstammen i ordninga, berre utgjorde halvparten av meklarkorpset på landsbasis. Sjølv om det framleis er grunn til å halde fram med å nytte meklarar utanom familiekontora (eksterne meklarar) peikte vi på behovet for ei viss sanering sidan om lag førti prosent av desse hadde mindre enn ti meklingar per år. Det mønsteret som er lagt for organisering av meklinga kan følgjeleg betrast på fleire punkt, m.a. bør det arbeidast med å få til tettare samarbeid, både fagleg og i fordeling av saker, mellom dei eksterne meklarane og aktuelle familiekontor i regionen.

Meklarkorpset har lojalt følgd opp forskrift og regelverk. Vanskane ein har hatt med dette ser ut til å ha vore mest i starten, og det ser ikkje ut til å vere behov for ytterlegare detaljering av forskrift og regelverk. Sjølv om ein på einskilde punkt har tolka noko ulikt, reknar vi med at dette vil gå seg til ettersom praksis utviklar seg. Tidsramma for meklinga vurderte vi også til å vere høveleg, det er i heller få saker at ein har behov utover fire timar. Ved familiekontora har ein høve til å gå ut over denne ramma dersom partane er innstilt på dette.

Slik meklarane rapporterte om meklarpraksisen sin fikk vi stadfesta hypotesen vår om at hovudmønsteret er ei strukturert og saksretta mekling med mest vekt på barneavtalar og framtidig samarbeid mellom foreldra. Det er òg stor konsensus blant meklarane for at ordninga er obligatorisk, og meklarane er lojale mot føremålet og legg hovudvekta på spørsmål som vedkjem samarbeid om barna. Dei vurderer det i hovudsak slik at brukarane har realistiske forventningar til kva meklinga skal ta føre seg, men det er likevel ein del brukarar som ønskjer hjelp både med økonomi og parkonflikten som går ut over ramma for meklinga.

Sjølv om meklarane har stor tru på at meklinga tener føremålet, er det etter deira generelle vurdering om lag halvparten av meklingane som er lite meningsfulle anten av di partane alt er samde og ville ha klart seg bra på eiga hand, eller av di konflikten er så stor at meklinga ikkje maktar å påverke situasjonen. Utifrå meklarane si generelle vurdering gjeld sistnemde om lag kvart sjette foreldrepar som kjem til mekling. Svært mange av desse er obligatoriske meklingar etter barnelova, og konfliktnivået og den kjenslemessige situasjonen mellom partane er slik at meklarane føler dei har lite å stille opp med. Det er altså når gevinsten av å lukkast med mekling ville ha vore størst, at meklinga oftast kjem til kort. Sjølv om dette er eit mindretal av meklingane er det difor grunn til å diskutere korleis ein i framtida kan styrke både ordninga og meklarane sin kompetanse til å arbeide med slike saker. Av den grunn konkluderer vi

i den første rapporten med at opplæringa av meklarane i framtida bør legge meir vekt på å styrke deira føresetnader for å arbeide med dei vanskelege konfliktsakene.

Det som vert lagt fram i denne rapporten er basert på data der einskilde meklingar har vore eininga. Til desse meklingane har vi data både frå meklarane og frå brukarane på ulike tidspunkt. Data frå meklarane er interessante på to måtar. For det første er forholdet mellom brukar og meklar si oppleving av den konkrete meklinga interessant i seg sjølv. For det andre er meklarane sine vurderingar av konkrete meklingar datagrunnlag for å analysere generelle sider ved meklinga som kan haldast saman med tidlegare generelle vurderingar som meklarane har gjort. Desse ulike datasetta vil difor kunne tene til å validere kvarandre. Ein del «meklarvurderingar» som vi tok opp i den førre rapporten vil såleis verte fokusert på nytt. Hovudsaka er likevel kva brukarane seier. Kva forventningar hadde dei og korleis har dei opplevd meklinga og meklarane? Kva ordningar og avtalar om barna har dei kome fram til og kva har meklinga hatt å seie for desse? Korleis praktiserer dei den skilde foreldreskapen eitt år etter, og korleis vert meklinga vurdert i ettertid?

Kapittel 2

METODE

Spørjeskjema og utvalsmetodikk

I denne granskinga har vi kartlagt konkrete meklingar ved hjelp av data frå ulike personar og på ulike tidspunkt i prosessen. Til dette nytta vi spørjeskjema. Følgjande skjema blei utvikla:

- Eit skjema til meklarane for opplysningar om meklaren og generelle synspunkt frå denne. Dette skjemaet hadde ikkje opplysningar om meklingar, og meklaren fylde ut berre eitt slikt skjema same kor mange meklingar han eller deltok med. Sjå vedlegg 2.
- Eit skjema om einskildmeklingar som meklaren skulle fylle ut straks meklinga var avslutta. Dette samla ein del faktaopplysningar om partane, om eventuelle avtalar, og om meklinga. I tillegg skulle meklaren gjere ein del vurderingar av partane. Sjå vedlegg 3.
- Eit skjema som begge foreldra skulle fylle ut rett før dei møtte til mekling. Dette skjemaet gjaldt ein del opplysningar om partane, om situasjonen rett før mekling, og om deira forventningar til meklinga. Sjå vedlegg 4.
- Eit skjema som foreldra skulle fylle ut straks meklinga var avslutta. Dette gav opplysningar om meklinga og vurderingar av meklaren, meklinga og eventuelle avtalar. Sjå vedlegg 5.
- Eit skjema som foreldra skulle fylle ut om lag eitt år etter meklinga. Dette gjaldt opplysningar om partane sin situasjon, om barna sin situasjon, om deira foreldresamarbeid eitt år etter meklinga, og deira vurdering av meklinga når dei hadde fått denne meir på avstand. Sjå vedlegg 6.

Utvikling av dei nemnde skjema gjekk føre seg over lenger tid med utprøving og utveljing av variablar og spørsmål utifrå fleire utkast. Tidspress gjorde det ikkje mogleg å prøve ut skjema på førehand. Ei slik utprøving kunne kanskje ha

ført til endringar som vi i ettertid har sett burde gjerast, men desse er etter vår vurdering ganske små, slik at vi alt i alt er godt nøgde med dei data skjema gav oss.

For å sikre breidde og representativitet valte vi no, som ved vårt første generelle spørjeskjema til meklarane (Ekeland og Myklebust, 1996), å inkludere alle landets meklarar i granskinga.

Vi vurderte fleire alternative måtar å distribuere spørjeskjema på, mellom anna utsending gjennom fylkesmennene. Når vi til slutt valte å nytte meklarane til å administrere utsending av skjema, var det utifrå ei totalvurdering av ulike omsyn, ikkje minst at det gav oss høve til å nå foreldra før dei kom til mekling. Til kvar mekling skulle det nært meklingstidspunktet fyllast ut fem skjema (to til foreldre før mekling (vedlegg 4), to til foreldre etter mekling (vedlegg 5), og eitt til meklar etter mekling (vedlegg 3)). Alle skjema med tilhøyrande svar-konvoluttar blei pakka i lukka konvoluttar, slik at meklar ikkje skulle sjå andre enn dei skjema han sjølv skulle fylle ut. Skjema og tilhøyrande konvoluttar blei merka med ein kode som var unik for kvar mekling og som kunne koplast til den konkrete meklaren. Deretter blei alt samla i ein større konvolutt, som også fekk den aktuelle koden. Fordi vi frå den førre granskinga visste at meklarar ved familiekontor i gjennomsnitt hadde fleire meklingar enn eksterne meklarar, blei det sendt tre slike sett av spørjeskjema til meklarar ved familiekontor og to sett til eksterne meklarar. Til kvar einskild meklar blei det også sendt ein detaljert instruksjon (vedlegg 7) og eit lite spørjeskjema (vedlegg 2). Instruksjonen gjekk ut på at meklaren skulle sende første skjema til begge foreldra saman med innkalling til mekling. Straks meklinga var avslutta skulle meklar gi foreldra neste skjema, samstundes som meklaren skulle fylle ut skjema om den aktuelle meklinga. Meklaren blei også gitt eit skjema der partane skulle gi samtykke i at meklaren fylte ut spørjeskjema om meklinga (vedlegg 8). Meklaren skulle også notere seg og take vare på koden til den aktuelle meklinga saman med partane sine namn og adresser. Det siste var naudsynt fordi vi om lag eitt år etter mekling sende ut nye spørjeskjema til foreldra i alle meklingar der vi hadde fått respons frå meklar eller frå ein av partane. Desse blei sende i lukka konvolutt til meklar og merka med aktuell kode. Meklar si oppgåve var å skrive på namn og adresse og sende konvoluttane vidare til partane.¹

¹ Ordninga sikra foreldra full svaranonymitet både i forhold til meklar og til oss, og sikra svar frå meklar uavhengig av foreldresvara.

Etter avslutta datainnsamling i 1995 bestemte vi oss for å samle inn data frå fleire barnelovsmeklingar. Difor blei det i april 1996 sendt ut eitt sett med spørjeskjema til om lag halvparten av meklarane, fordelt på alle fylke. Desse blei bedne om å bruke skjema til å kartleggje den første barnelovsmeklinga dei fekk. Desse siste meklingane har det ikkje vore mogleg å følgje opp eitt år etter mekling. Frå desse har vi difor berre data frå tidspunkta rett før og rett etter mekling.

Svarprosent og representativitet

Det blei i første omgang (april 1995) sendt ut vel 1200 sett av spørjeskjema. Det er heilt umogleg å rekne ein nøyaktig svarprosent, då vi ikkje veit kor mange meklingar ulike meklarar hadde i det gitte tidsrommet, men vi hadde kalkulert med om lag 800 meklingar. Etter forlenging av tidsfrist fekk vi i første omgang tilbake spørjeskjema frå 409 meklingar. Desse meklingane var klart representative når det gjaldt fordeling mellom meklingstypar. I følgje tal frå Barne- og familiedepartementet utgjør barnelovsmeklingane knapt 20 % av alle meklingar. I vårt materiale utgjorde desse 19 %. Ved analyse av det samla materiale var det såleis ikkje noko problem at vi hadde «berre» 409 meklingar. Men sidan vi visste at barnelovsmeklingar og ekteskapslovsmeklingar ofte er svært ulike, var det heilt sentralt å kunne sette desse meklingstypane opp mot kvarandre. Difor måtte gruppa barnelovsmeklingar ha eit stort nok tal med meklingar til at dette statistisk var meningsfullt. 19 % av 409 meklingar er 77 meklingar. Når dette igjen vert delt opp på obligatoriske barnelovsmeklingar og frivillige barnelovsmeklingar, blei tala enno mindre (60 og 17). Gruppa med frivillige barnelovsmeklingar er ikkje viktig i vår gransking. Men det var viktig for oss å kunne få med tilstrekkeleg mange obligatoriske barnelovsmeklingar. Difor gjorde vi som nemnt i april 1996 enno ei datainnsamling for å få nokre fleire barnelovsmeklingar. Vi fekk då inn skjema frå 47 nye meklingar (3 ekteskapslov, 40 obligatoriske barnelov og 4 frivillig barnelov).

Vi har difor alt i alt data frå 456 meklingar, 335 ekteskapslovsmeklingar, 100 obligatoriske barnelovsmeklingar, og 21 frivillige barnelovsmeklingar. Barnelovsmeklingane utgjør no 26,5 % av meklingane vi har data frå på meklingstidspunktet. Sidan dei samla utgjere om lag 20 % av meklingane i Noreg, vil dei i vårt materiale påverkar svara noko meir enn dei burde. Viss foreldre i barnelovsmeklingane t.d. er noko meir negative i vurderinga av meklaren enn

foreldre i ekteskapslovsmeklingar, vil den samla skåren bli noko meir negativ enn det som er representativt. For alle data har vi sjekka om dei ulike meklingstypene har ulik skåre. Når skåren er ulik, seier vi frå om dette, slik at lesaren kan ta omsyn til dette i vurderinga av svare.

Når vi seier at vi har data frå 456 meklingar, inneber dette at vi har minst eitt skjema frå meklinga. For dei meklingane vi starta å kartleggje i mai-juni 1995 kan vi ha inntil 7 skjema frå ei og same mekling. For dei meklingane vi start med i mai-juni 1996 kan vi ha inntil 5 skjema. Naturleg nok har vi få meklingar med alle svar. Det vanlege er at det manglar eit eller fleire skjema for å gjere «pakken» komplett. Når det gjeld det vesle meklarerskjemaet med opplysningar om meklar, har vi data i 99 % av meklingane. Mekarane har gitt opplysningar rett etter meklinga i 90 % av sakene. 52 % av foreldra har svara før mekling. 34 % av foreldra har svara rett etter meklinga og 29 % har svara eitt år etter mekling. Foreldra sine svarprosentar er ikkje høge. Men vi veit frå liknande type forskning, der ein vil ha personar til å svare på spørjeskjema om personlege og problematiske opplevingar i ein kriseprega situasjon, at ein ofte må ta til takke med ein svarprosent på mellom 20 og 30. Vi har tidlegare sendt ut skjema til foreldre eitt år etter mekling og fått ein svarprosent på 25 (Ekeland og Myklebust, 1989). Når vi no har svar frå 52 % før mekling, 34 % rett etter mekling og 29 % eitt år seinare, må vi seie at dette er så bra som ein kan vente. Vi skal i kapittel 4 sjå at foreldra som deltek i vår gransking synest å vere representative for foreldre som møter til mekling. Vi må også nemne at ikkje alle foreldre fekk tilsendt skjema eitt år etter mekling. Dette kjem av metoden vi nytta. Det var meklaren som måtte halde greie på koplinga mellom meklingskode og namn og adresse til foreldra og sende breva frå oss vidare til foreldra. Naturleg nok hadde ein god del foreldre skifta adresse i mellomtida. Men av dei 818 skjema som skulle formidlast vidare til foreldre, var det berre 15 skjema (2 %) som blei returnert til oss av postverket med ukjend adressat. Eit anna problem var at mange meklarar ikkje hadde teke vare på koden og namna, slik at dei eitt år etter ikkje var sikre på kven foreldra var. Mange meklarar tok kontakt med oss om dette. Nokre meklarar hadde i mellomtida også slutta og kontoret dei arbeidde ved hadde ikkje naudsynte data. Viss meklarane hadde fylt ut aktuelle data på skjemaet rett etter mekling, hadde vi nok opplysningar om meklinga og partane til at meklaren eller kontoret kunne finne ut av kven foreldra var. Nesten alle som tok kontakt med oss kunne vi såleis hjelpe nok til at dei fann foreldra. Men vi har ingen oversikt over kor mange meklarar som hadde slike problem og aldri tok kontakt med oss.

Vi kjem nærare tilbake til representativiteten til meklargruppa og foreldregruppa i dei to neste kapitla.

Bearbeiding av spørjeskjemamateriale

Spørjeskjema inneheld ein del opne felt, der foreldre og meklarar kunne gi utfyllande kommentarar til ulike spørsmål/problemstillingar. All slik tekst blei skriven inn i tekstbehandlar og organisert slik at alle kommentarar til ei problemstilling vart samla. Dette gjorde det lettare å få oversikt over dei ulike synspunkta. Dei kommentarar som eigna seg for det, vart kategorisering og talde.

Kvantitative data blei lest inn for statistisk bearbeiding i statistikkprogrammet SPSS. Dei statistiske analysemetodane ein har nytta er frekvensfordeling med ulike mål for spreiding av talmaterialet (varians og persentilar) og gjennomsnittsverdi for variablar med intervallskala. Vidare nytta vi krysstabulering med chi-kvadrattesting for å sjå samanhengar mellom variablar med nominal- og ordinalskala, og samanlikning av gjennomsnittsverdiar med variansanalyse (ANOVA) for å sjå samanhengar der minst ein av variablane var med intervall- eller ratioskala. Når vi utover i rapporten skriv om samanhengar mellom variablar, er det ikkje synt til kva statistisk metode ein har nytta. Dette er gjort for å lette lesinga. Dei statistisk interesserte kan likevel slutte seg til analysemetoden vi har nytta ut frå variabeltype og korleis resultata blir presentert. Skriv vi at 70 % i den ein gruppa sa seg samd i eit synspunkt, medan 45 % i den andre gruppa gjorde det same, har ein data med ordinalskala, og vi har nytta krysstabulering med chi-kvadrattesting. Skriv vi om skilnader mellom grupper på gjennomsnittsverdien på ein variabel, t.d. alder, har vi variabel med intervallskala og vi har då nytta variansanalyse (ANOVA).

Når vi peikar på at vi finn skilnader mellom grupper på ein variabel, krev vi eit signifikansnivå på under 5 % ($p < 0,05$). Dette inneber at det skal vere mindre enn 5 % sannsyn for at den skeivfordelinga (samanhengen) ein finn mellom to variablar skal vere reint tilfeldig, føreset at gruppene eigentleg er like utan reelle skilnader i forhold til den aktuelle variabelen eller eigenskapen. Når vi i teksta skriv om (signifikante) samanhengar mellom to variablar (skilnader mellom grupper), inneber dette altså at statistiske metodar fortel oss at sannsynet for at det ligg reine tilfeldigheter bak er mindre enn 5 % ($p < 0,05$), vanlegvis mykje mindre, t.d. mindre enn 1% ($0 < 0,01$) eller 1 ‰ ($p < 0,001$). Den siste

verdien er det strengaste kriteriet vi nyttar skriftleg, sjølv om sannsynet enkelte stader er så lite som 0,01 %. Når vi nokre få stader nemner samanhengar som ikkje tilfredsstiller dette kriteriet, skriv vi om ein *tendens* og at samanhengen/skilnaden ikkje blir signifikant.

Vi har data frå meklar og to foreldre og data frå to meklarskjema og tre ulike foreldreskjema. Det har vore viktig for oss å kunne kople desse saman slik at vi kunne analysere samanhengar og ulikskapar mellom desse. Difor blei kvantitative data kopla saman i ei stor datafil som inneheld alle dei aktuelle data, noko som gjorde det mogleg mellom anna å sjå samanhengar mellom meklar- og foreldredata, eller mellom konfliktnivå før mekling og konfliktnivå på eit seinare tidspunkt.

På ein god del spørsmål vert meklar eller foreldre bedne om å svare ved å sette kryss langs ein 7-delt skala, der berre ytterpunkta er markert (sjå t.d. vedlegg 5). Til dømes kan graden av konflikt mellom foreldra målast ved at meklar og/eller foreldre set kryss på ein 7-delt skala, der venstre ekstremverdi (skåre 1) er merka med *liten konflikt* og høgre ekstremverdi (skåre 7) er merka med *stor konflikt*. Konfliktnivået kan då ha ein skåre frå 1 til 7. Høgare skåre inneber større konflikt, og skåre 4 er eit midtpunkt. Ofte blir slike data presentert som gjennomsnittet for alle som svarte eller for ei undergruppe, t.d. skåren 3,4. Det ein skal vere klar over er at dette slett ikkje må innebere at flesteparten av foreldra eller meklarane samlar seg i nærleiken av denne gjennomsnittsskåren. Ofte er det stor grad av spreing i svara. Størst spreing er det oftast når gjennomsnittsskåren er i nærleiken av midtpunktet på skalaen, t.d. mellom 3 og 5. Når gjennomsnittsskåren er nærare ekstremverdiane, t.d. mellom 1 og 2 eller mellom 6 og 7, er ofte spreinga i svara mykje mindre. For å gjere rapporten meir lesbar har vi valt å ikkje gi opp noko mål for spreing for kvart gjennomsnittsskåre vi oppgir. Men spreinga er omtala ein del stader der vi har funne grunn til dette.

Kapittel 3

KVEN ER MEKLARANE?

Det samla meklarkorpset

For oversikt over det samla meklarkorpset i november 1994, viser vi til Ekeland og Myklebust (1996), kapittel 5 og 6. I mai 1995 har meklarkorpset minka noko, frå 524 til 500. Etter utsendinga av skjema fekk vi melding om at nokre av dei var uaktuelle (i permisjon, sjukmeld, slutta siste tida), slik at vi rekna med at maksimalt 481 meklarar var aktuelle til å delta med meklingar i mai 1995. Dette var ein nedgang på 26 meklarar samanlikna med eit halvt år tidlegare. 66 meklarar hadde slutta og 40 nye hadde kome til.

Eit viktigare trekk er at ein større del av meklarkorpset i 1995 var tilsett ved familiekontor. Medan fordelinga i 1994 var heilt lik, kom 54 % av meklarane frå familiekontor og 46 % var eksterne i 1995. Det har såleis skjedd ein auke i talet på meklarar ved familiekontora og ein klar nedgang i talet på eksterne meklarar frå 1994 til 1995. Dei som har slutta mellom november 1994 og mai 1995 er tilnærma likt delt mellom familiekontor (44 %) og eksternt (56 %). Utviklinga har skjedd ved at heile 88 % av dei nye som er komne til er tilsette ved familiekontor ($p < 0,001$).

Vi har ikkje data for å kunne seie noko konklusivt om kvifor dette har skjedd, men materialet vårt syner likevel at det ikkje har vore nokon medviten strategi for å fjerne meklarar med for få meklingar. I 1994 fann vi at våre meklarar i gjennomsnitt hadde 21,5 meklingar per år (Ekeland og Myklebust, 1996). Vi finn no at dei som slutta i gjennomsnitt hadde 18,7 meklingar per år, medan dei som held fram i gjennomsnitt hadde 21,9 meklingar. Statistisk er denne skilnaden langt frå signifikant. Problematikken med for få meklingar per meklar er omtala i Ekeland og Myklebust (1996), kapittel 11.

Vi viser også til ovannemnde rapport for oversikt over utdanningsbakgrunnen til meklarane. Det hadde berre skjedd marginale endringar fram mot mai 1995.

Vårt utval

Sidan vi frå førre gransking (Ekeland og Myklebust, 1996) visste at 29 % av meklarane har mindre enn 10 meklingar per år, var vi klar over at mange av meklarane i det aktuelle tidspunktet (mai - juni 1995) ikkje ville ha mekling eller berre ha ei eller to meklingar. Desse kunne av den grunn ikkje ta del i granskinga i det heile, eller berre ta del med ei eller to meklingar når vi ønska to eller tre per meklar. Vi rekna med at kanskje så mange som 25 % av meklarkorpset ikkje hadde noko mekling i det aktuelle tidsrommet, og at ein tilsvarende prosent hadde for få til å få fylt opp kvoten. Vidare gjekk vi ut frå at ein del fleire meklarar av ulike grunnar ikkje kunne ta del, t.d. at dei var sjukemeldde, i permisjon eller hadde slutta utan at vi fikk melding om dette. Vi såg det difor som naturleg at berre to av tre meklarar kunne ta del i granskinga.

Når 221 meklarar tok del er dette 46 % av det samla meklarkorpset og såleis færre enn det vi hadde håpa på. Vi har frå fleire meklarar i ettertid fått melding om at det var få par som bestilt mekling det aktuelle tidsrommet, og at uvanleg mange par avbestilte meklinga etter at dei hadde fått tilsendt tidspunkt for time og vårt første spørreskjema. Vi «miste» ein del meklingar på denne måten.

Det viktigaste blir å sjå om dei meklarane som deltok på viktige måtar skil seg frå det samla meklarkorpset. I dette er 54 % tilsett ved familiekontor, medan det i vårt utval er heile 70 %. Familiekontora er såleis klart overrepresentert. Meklarane ved familiekontor har i gjennomsnitt fleire meklingar per år (26,8) enn eksterne meklarar (16,6) (Ekeland og Myklebust, 1996). Difor venta vi størst fråfall mellom dei eksterne meklarane. På grunn av data frå førre rapport, og at familiekontora no utgjør 54 % av meklarkorpset, finn vi at familiekontora står for 65 % av alle meklingar, medan andelen i vårt utval er 77 % av meklingane. Det er såleis ikkje til å kome frå at meklarane ved familiekontora er overrepresentert i materialet, og at ein må ta omsyn til dette der eksterne meklarar og meklarar ved familiekontora er ulike.

I vårt utval utgjør kvinnene 65 %, og dei står for 63 % av meklingane. I det samla meklarkorpset utgjør kvinnene 55 %. I følge tal frå Ekeland og Myklebust (1996) står kvinnene for 57 % av meklingane. I følge tal frå vårt noverande materiale stod dei for 62 % av meklingane i Noreg i 1994. Kvinnelege meklarar er såleis moderat overrepresentert i vårt materiale. Dette må ein delvis sjå i samband med den klare overrepresentasjonen av familiekontora i materialet. Familiekontora samla har 63 % kvinner, medan 46 % av dei eksterne meklarane er kvinner. Dette er såleis ikkje tilstrekkeleg til å forklare overrepresentasjonen. Då må ein i tillegg ta med at i vårt materiale er det 67 % kvinner

ved familiekontora og 57 % kvinner eksternt. Kvinnene har i større grad stilt opp i vår gransking, særleg mellom dei eksterne meklarane.

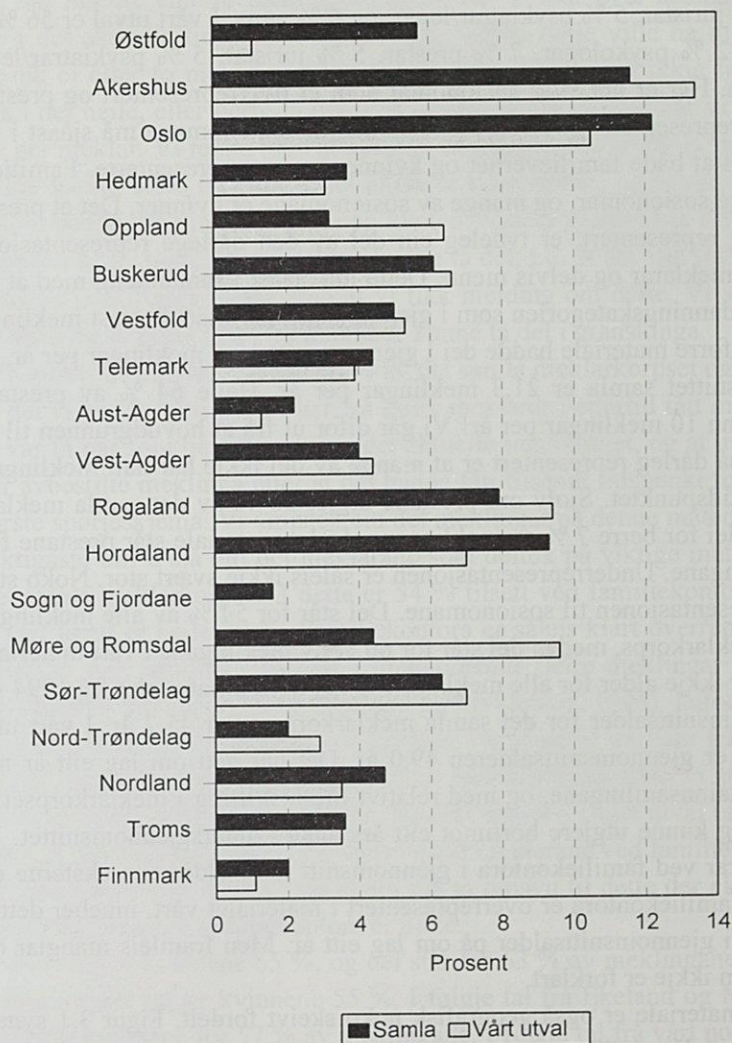
I det samla meklarkorpset er 48 % sosionomar, 23 % psykologar, 13 % prestar, 5 % juristar, 5 % psykiatrar/legar, og 6 % anna. I vårt utval er 56 % sosionomar, 22 % psykologar, 7 % prestar, 5 % juristar, 5 % psykiatrar/legar, og 5 % anna. Her er det altså sosionomar som er overrepresentert og prestar som er underrepresentert. Overrepresentasjonen til sosionomane må sjåast i samanheng med at både familievernnet og kvinner er overrepresenterte. Familievernnet har mange sosionomar, og mange av sosionomane er kvinner. Det at prestane er så dårleg representert, er tydeleg ein del av den dårlege representasjonen til eksterne meklarar og delvis menn. Dette må sjåast i samanheng med at prestar er den utdanningskategorien som i gjennomsnitt har klart færrest meklingar per år. I vårt førre materiale hadde dei i gjennomsnitt 10,6 meklingar per år, medan gjennomsnittet samla er 21,3 meklingar per år. Heile 64 % av prestane har mindre enn 10 meklingar per år! Vi går difor ut frå at hovudgrunnen til at prestane er så dårleg representert er at mange av dei ikkje har hatt meklingar i det aktuelle tidspunktet. Sjølv om prestane utgjer 13 % av det samla meklarkorpset, står dei for berre 7 % av meklingane. I vårt materiale står prestane for 5 % av meklingane. Underrepresentasjonen er såleis ikkje svært stor. Noko større er overrepresentasjonen til sosionomane. Dei står for 54 % av alle meklingar i eit samla meklarkorps, medan dei står for 60 % av meklingane i vårt materiale.

Vi har ikkje alder for alle meklarar i 1995. Men i materialet frå 1994 fann vi at gjennomsnittsalder for det samla meklarkorpset var 45,7 år. I vårt utval av meklarar er gjennomsnittsalderen 49,0 år. Det har gått om lag eitt år mellom dei to datainnsamlingane, og med relativt lite utskifting i meklarkorpset. Difor vil aldri kunne utgjere bortimot eitt års auke i aldersgjennomsnittet. Vidare er meklarar ved familiekontora i gjennomsnitt to år eldre enn eksterne meklarar. Når familiekontora er overrepresentert i materialet vårt, inneber dette også ein auke i gjennomsnittsalder på om lag eitt år. Men framleis manglar det vel eitt år som ikkje er forklart.

Vårt materiale er også geografisk noko skeivt fordelt. Figur 3.1 syner prosentvis fordeling i ulike fylke av samla tal på meklingar første halvdel av 1995

Meklinger per fylke

Samla og vårt utval

Figur 3.1 Prosentdel av meklिंगane i ulike fylke. Samla skåre henta frå Barne- og familiedepartementet sine tal for alle meklिंगar første halvdel av 1995. Og vårt utval i hovudsak frå mai og juni 1995.

(Barne- og familiedepartementet sine tal) og vårt utval av meklिंगar frå mai/juni 1995. Østfold og Sogn og Fjordane er klart underrepresentert i vårt

materiale, medan Møre og Romsdal og Oppland er klart overrepresentert. For dei andre fylka er det mindre avvik. Det at Møreforsking står bak granskinga har kanskje ført til ein ekstra motivasjon for meklarane i Møre og Romsdal. Vi reknar også med at den gode representasjonen frå Oppland også handlar om at meklarane har vore motivert for å ta del. Dei to mest underrepresenterte fylka er eitt relativt folketett, og eitt klart meir grisgrendt fylke. Dei to mest overrepresenterte fylka er på fleire måtar gjennomsnittlege fylke. Det er difor ikkje særleg grunn til å tru at den geografisk noko skeive fordelinga skapar noko vanske for våre analysar. Det har ikkje vore noko ønskje i granskinga å analysere data ut frå eit fylkesperspektiv. Dette blir då heller ikkje gjort.

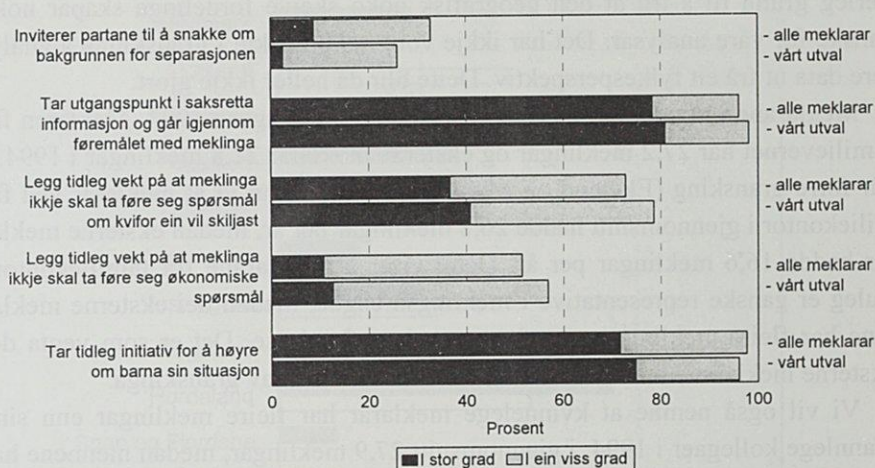
Meklarane i utvalet har i gjennomsnitt 25,5 meklingar i 1994. Meklarane frå familievernet har 27,2 meklingar og eksterne meklarar 21,8 meklingar i 1994. I vår førre gransking (Ekeland og Myklebust, 1996) fann vi at meklarar ved familiekontor i gjennomsnitt hadde 26,8 meklingar per år, medan eksterne meklarar hadde 16,6 meklingar per år. Dette viser at meklarane frå familiekontora truleg er ganske representative i meklingsmengde, medan dei eksterne meklarane har fleire meklingar enn gjennomsnittet for desse. Det er som venta dei eksterne meklarane med få meklingar som har falle ut av granskinga.

Vi vil også nemne at kvinnelege meklarar har fleire meklingar enn sine mannlege kollegaer i 1994, i gjennomsnitt 27,9 meklingar, medan mennene har 21,2 meklingar i gjennomsnitt ($p < 0,05$). I vårt materiale utgjer kvinnene 55 % av gruppa meklarar som har mindre enn 20 meklingar i 1994. Dei utgjer 66 % av gruppa som hadde frå 20 til 39 meklingar i 1994, og dei utgjer heile 79 % av gruppa som hadde 40 eller fleire meklingar i 1994 ($p < 0,05$). Dei meklarane som har svært mange meklingar er for ein stor del kvinner! Ein del av dette kan forklarast ved at det er størst kvinneled dominans ved familiekontora, som altså har fleire meklingar enn dei noko meir mannsprega eksterne meklarane. Vidare har kvinnene flest meklingar *innan* familievernet og *innan* gruppa med eksterne meklarar. Til sist har kvinnelege sosionomar, psykologar og juristar klart fleire meklingar enn sine mannlege kollegaer med same utdanning i 1994 ($p < 0,001$).

Når det gjeld meklararfaring synest vårt utval å vere ganske representative. I vår førre gransking fann vi at 48 % av meklarane også hadde mekla etter gamal meklingsordning (64 % ved familiekontora, 33 % eksternt). I vårt utval finn vi også at 48 % har mekla etter gamal ordning (56 % ved familiekontor, 30 % eksternt).

Både i den førre granskinga (Ekeland og Myklebust, 1996) og i den noverande spurde vi meklarane om ulike måtar å starte opp meklinga på. Figur 3.2 syner at vårt utval på dette punktet ligg tett opp til det samla meklarkorpset. Sjå elles kommentarar i vår førre rapport til desse oppstartingsmåtane.

Ulike måtar å starte meklinga på

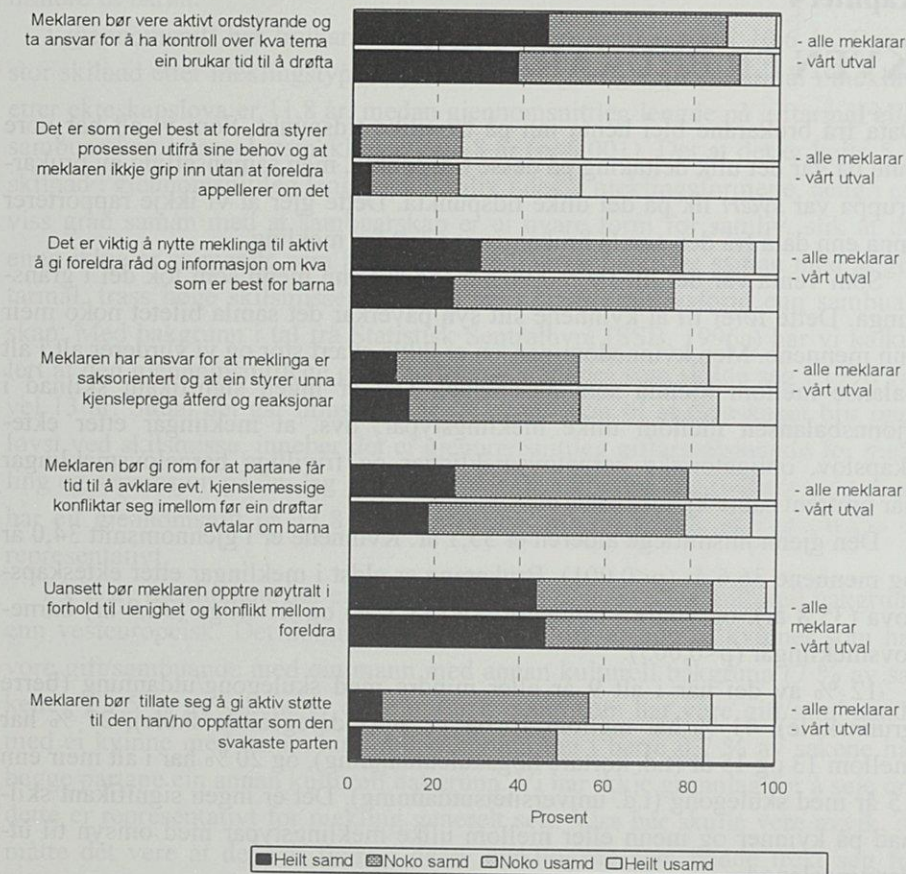
Figur 3.2 Prosentdel av alle meklarar (Ekeland og Myklebust, 1996) og vårt noverande utval som **i stor grad** og **i ein viss grad** seier dei startar opp meklinga på ulike måtar.

Meklarane blei i begge granskingane bedne om å seie seg samde eller u-samde i 7 utsegner om måtar å arbeide på. Desse gjekk i hovudsak på i kva grad meklaren skal vere styrande i meklinga og i kva grad ein må opptre nøytralt. Figur 3.3 syner at utvalet vårt også på dette punktet ligg tett opp til det samla meklarkorpset.

Når det gjeld erfaring og haldningar verkar utvalet som har teke del i denne granskinga ganske representativt. Dei største problema når det gjeld representativitet, og desse heng saman, er at eksterne meklarar og meklarar med få meklingar per år er for lite representert. I den grad det finst klare skilnader mellom meklarar ved familiekontor og eksterne meklarar, og mellom meklarar med mange og meklarar med få meklingar, kan vårt utval vere lite eigna til å fang opp dette. I den grad den skeive fordelinga av utvalet kjem av at mange meklarar med få meklingar per år ikkje hadde meklingar i det aktuelle tids-

Ulike arbeidsmåtar

Styring og nøytalitet

Figur 3.3 Prosentdel av alle meklarar (Ekeland og Myklebust, 1996) og vårt noverande utval som i ulik grad seier seg samde i ulike måtar ein meklar kan arbeid på.

kunne vi ha motverka dette ved å ha ei mykje lenger periode med datainnsamling. Dette var sjølv sagt noko vanskeleg innan for den tida vi hadde til rådvelde. I den grad det store «fråfalle» av eksterne meklarar med lite meklingar også har samband med motivasjon, ville ikkje ei forlenging av innsamlingstida ha hjulpet noko.

Kapittel 4

KVEN ER BRUKARANE?

Data frå brukarane blei henta inn på tre ulike tidspunkt. Som vi alt har vore inne på var det ulik deltaking på desse tidspunkta, men samansetting av brukargruppa var *svært* lik på dei ulike tidspunkta. Dette gjer at vi ikkje rapporterer anna enn data frå den samla brukargruppa rett før mekling.

Som venta var det litt fleire kvinner (56 %) enn menn som tok del i granskinga. Dette fører til at kvinnene sitt syn påverkar det samla biletet noko meir enn mennene. Men kvinndominansen er ikkje svært stor og vi vurderer alt i alt balanse mellom kjønna som akseptabel. Det er ingen signifikant skilnad i kjønnsbalansen mellom ulike meklingstypar, dvs. at meklingar etter ekteskapslov, obligatoriske barne Lovsmeklingar og frivillige barne Lovsmeklingar har omtrent same kjønnsbalansen.

Den gjennomsnittlege alderen er 35,1 år. Kvinnene er i gjennomsnitt 34,0 år og mennene 36,6 år ($p < 0,001$). Brukarane er eldst i meklingar etter ekteskapslova (35,8 år), og yngre i obligatoriske (33,3 år) og frivillige (32,9 år) barne Lovsmeklingar ($p < 0,005$).

12 % av dei har i alt 9 år eller mindre med skulegong/utdanning (berre grunnskule), 41 % har mellom 10 og 12 år (vidaregåande skule), 27 % har mellom 13 og 15 år (t.d. kortare høgskuleutdanning), og 20 % har i alt meir enn 15 år med skulegong (t.d. universitetsutdanning). Det er ingen signifikant skilnad på kvinner og menn eller mellom ulike meklingstypar med omsyn til utdanningslengde.

58 % av dei er rett før meklinga i heiltidsarbeid, 18 % er i deltidarbeid, og 24 % er heimeverande eller utan arbeid. Dei som har deltidarbeid har i gjennomsnitt 62 % stilling. Dei fleste (62 %) av dei deltidarbeidande oppgir at dei har 50 %, 75 % eller 80 % stilling. Det er ingen signifikant skilnad i arbeidssituasjon mellom ulike meklingstypar, men stor skilnad mellom kvinner og menn. 39 % av kvinnene er i heiltidsarbeid, 28 % er i deltidarbeid, og 33 % er heimeverande eller utan arbeid. Heile 83 % av mennene er i heiltidsarbeid, 6 % av dei er i deltidarbeid, og 13 % er heimeverande eller utan arbeid ($p < 0,001$). Medan meir enn fire av fem er i heiltidsarbeid rett før meklinga, gjeld dette altså berre to av fem kvinner. Det generelle mønsteret framfor samlivsbrøtet er altså at mannen er hovudforsytar medan kvinna i større grad tek seg av barna.

Når kvinnene i dei fleste sakene ønskjer å ha dagleg omsorg for barna etter eit samlivsbrot, tilseier dette at mange av dei er avhengig av økonomisk bidrag frå andre (far til barna eller staten), eller må auke si eiga arbeidsinntekt og sjå mindre til barna.

I gjennomsnitt har brukarane vore gifte eller sambuande i 10,6 år. Det er stor skilnad etter meklingstype. Gjennomsnittleg lengde på giftarmål i mekling etter ekteskapslova er 11,8 år, medan gjennomsnittleg lengde på giftarmål eller sambuarskap i barnelovsmeklingar er 6,8 år ($p < 0,001$). Det at det er heile 5 år skilnad i gjennomsnittleg lengde på samliv i desse meklingsformene, heng i ein viss grad saman med at sambuarskap er ei nyare form for samliv, slik at det enno ikkje er så mange som har vart lenge. Delvis heng det saman med at giftarmål, trass høge skilsmissetal, er ein meir stabil samlivsform enn sambuarskap. Med bakgrunn i tal frå Statistisk Sentralbyrå (SSB, 1996a) har vi kalkulert at den gjennomsnittlege giftarmåls lengda for dei som skilde seg i 1996 var vel 13 år. Sidan det går minst eitt år frå separasjon til at ekteskapet blir oppløyst ved skilsmisse, inneber det ei gjennomsnittleg giftarmåls lengde før mekling og separasjon på om lag 12 år. Når utvalet vårt med samlivsbrot i ekteskap har eit gjennomsnitt på 11,8 år før mekling, må ein kunne seie at utvalet er representativt.

I 9 % av meklingane har ein eller begge foreldra ein anna kulturell bakgrunn enn vesteuropeisk. Det dominerande her er at det er norske kvinner som har vore gift/sambuande med ein mann med annan kulturell bakgrunn (7 % av sakene). I 1,5 % av sakene er det ein norsk mann som har vore gift/sambuande med ei kvinne med annan kulturell bakgrunn, og i berre 0,7 % av sakene har begge partane ein annan kulturell bakgrunn. Vi har ikkje grunnlag for å seie om dette er representativt for mekling generelt sett. Viss her skulle vere avvik, så måtte det vere at det var fleire i desse meklingane som hadde trekt seg frå granskinga, t.d. grunna språklege vanskar med spørjeskjema. I så fall kan det reelt vere fleire meklingar der partane har ein annan kulturell bakgrunn, særleg av dei der dette gjeld begge partane. Vi kan nemne at i Oslo, som har den høgste konsentrasjonen av framandkulturelle, er det 18 % av meklingane der ein eller begge foreldre har ein annan kulturell bakgrunn. Men i vårt utval er det faktisk Vest-Agder som har det største innslaget av meklingar med anna kulturell bakgrunn (37 %). Vi fann ingen signifikant skilnad i kulturbakgrunn mellom ulike meklingstypar.

I gjennomsnitt har partane som kom til mekling etter ekteskapslova 1,9 barn. Med bakgrunn i tal frå Statistisk Sentralbyrå (SSB, 1996a) har vi rekna ut at dei som skilde seg i 1995 i gjennomsnitt hadde 2,0 barn. Vårt utval er såleis

rimeleg representative med omsyn til talet på barn. Andre sider ved barna og deira situasjon kjem vi tilbake til seinare i rapporten.

Kapittel 5

SITUASJONEN FØR MEKLINGA

Bakgrunnen for meklinga

I følge meklarane var 74 % av meklingane ekteskapslovsmeklingar, 22 % var obligatoriske barnelovsmeklingar, og 5 % var frivillige barnelovsmeklingar. Sidan vi har ein lågare svarprosent frå brukarane, kan det tenkjast at fordelinga av desse avvik noko frå meklarane sine svar. Men avvika er minimale. 74 % av brukarane i vårt utval var gifte og kom til meklings etter ekteskapslova fordi dei ville søkje om separasjon. 17 % hadde tidlegare vore gifte eller sambuande og ønskte ny avtale om barna. 3 % hadde ikkje budd saman, men ønskte avtale om barna. Begge dei to siste gruppene (20 %) kom til tvungen meklings etter barnelova før sak for fylkesmann eller domstol. 6 % var sambuande og kom til frivillig barnelovsmekling i samband med at dei oppløyste samlivet.

Når vi deler opp etter meklingsstype finn vi at 26 % av meklingane ved familiekontor er ulike typar barnelovsmeklingar, medan 29 % av meklingane hos eksterne meklarar er slike meklingar. Men noko skeiv fordeling i svara frå brukarane gjer at denne skilnaden aukar i svara deira. I vårt materiale har difor 24 % av brukarane av familievernet vore til barnelovsmekling, medan heile 33 % av brukarar av eksterne meklarar har vore til barnelovsmekling. Skilnaden er framleis ikkje signifikant. Som vi skal sjå vidare er det store skilnader mellom meklingsstypene, også i korleis brukarane vurderer meklaren og meklingsa. Sidan ekstern meklings er overrepresentert, og dermed også barnelovsmeklingar og vanskelege saker, kunne ein tenkje seg at dette førte til meir negativ vurdering av dei eksterne meklarane samanlikna med familiekontora. Men vi finn, trass skeivfordeling, svært få skilnader i brukargruppene sine vurderingar av familiekontor og eksterne meklarar.

Initiativet til samlivsbrot

I vårt materiale seier 21 % av partane at dei i fellesskap har tatt initiativ til samlivsbrotet. I 61 % av sakene er det kvinna som har teke eit slikt initiativ åleine, i 19 % av sakene er det mennene ($p < 0,001$). Av dei som opplever at den andre åleine tek initiativ til samlivsbrotet er det rett føre mekling 31 % som er samde i at brot i samlivet er det beste. 58 % er usamde i samlivsbrotet, men har forsona seg med at det vil finne stad. 11 % er usamde i samlivsbrotet, og har ikkje forsona seg med at det vil finne stad. Det er sjølvsagt flest i dei obligatoriske barnelovsmeklingane som er samde i at samlivsbrot er det beste. Ofte er det for desse lang tid sidan brotet skjedde, i gjennomsnitt om lag 32 månader sidan ein byrja å drøfte eit mogleg brot. I meklingar etter ekteskapslova er det om lag 10 månader, og i frivillige barnelovsmeklingar om lag 7 månader sidan ein byrja å drøfte brot i samlivet.

Busituasjon

43 % av partane budde framleis i felles bustad når dei kom til mekling. Dette gjaldt 48 % av dei som kom til mekling etter ekteskapslova. Dei som hadde flytta frå kvarandre før dei kom til mekling, hadde i gjennomsnitt budd 15 veker kvar for seg. Det er naturlegvis stor skilnad mellom dei som kjem til mekling fordi dei no løyer opp samlivet (ekteskapslovsmekling og frivillig barnelovsmeklinga) og dei som kjem til mekling for å få i stand nye avtalar om barna. Den første gruppa har i gjennomsnitt budd frå kvarandre i 8 veker, medan den siste gruppa i gjennomsnitt har budd 65 veker frå kvarandre ($p < 0,001$). Det mest utbreidde for dei som nyleg hadde flytta, var at dei hadde budde to veker kvar for seg, dette gjaldt heile 23 %.

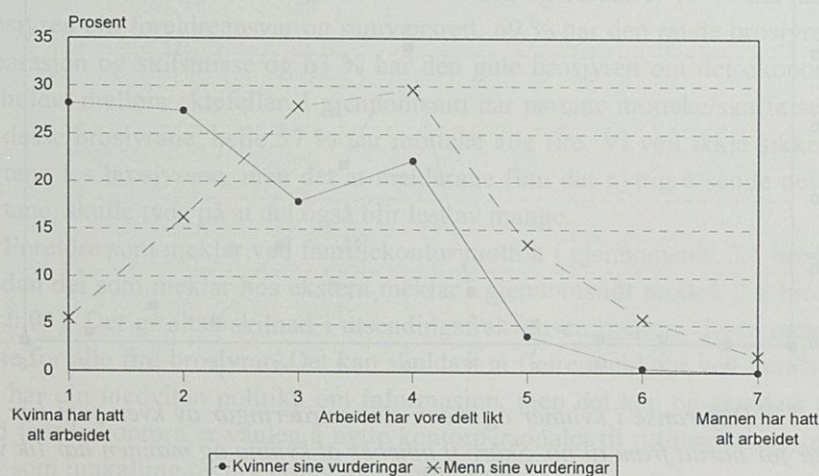
Tidlegare praksis med ansvar for barn

Korleis partane fram til no har delt ansvaret for barnet/barna vil påverka kva ordningar som er realistisk å få til vidare. Vi spurde av den grunn i kva grad dei hadde teke del i arbeidet med barna. Partane skulle krysse av på ein 7-delt skala der den eine ekstreme verdien (1) blei omtala som: «Eg har hatt nesten alt ansvaret med omsyn til dagleg stell, omsorg, hjelp og anna kontakt med barna våre». Den andre ekstreme verdien (7) blei omtala som: «Den andre har hatt nesten alt ansvaret med omsyn til dagleg stell, omsorg, hjelp og anna kontakt

med barna våre». Ved å spegelvende mannen sin skåre, slik at skåre 7 blir skåre 1 osv., kan svara tolkast som om spørsmålet gjaldt i kva grad kvinna eller mannen i deira foreldrerelasjon har teke del i arbeidet med barna. Skåre 1 vil då både for mannen og kvinna innebære: «*Kvinnan* har hatt nesten alt ansvaret med omsyn til dagleg stell, omsorg, hjelp og anna kontakt med barna våre». Skåre 7 vil både for kvinna og mannen innebære: «*Mannen* har hatt nesten alt ansvaret med omsyn til dagleg stell, omsorg, hjelp og anna kontakt med barna våre». Skåre 4 tolkar vi som at arbeidet med barna har vore likt fordelt mellom kvinna og mannen.

Gjennomsnittleg skåre blir 2,9, som inneber at gruppa samla meiner at kvinnene har hatt ein del meir av arbeidet enn mennene. Som venta er det ein del skilnad mellom kvinner og menn sine syn på dette spørsmålet. Figur 5.1 syner at kvinner i langt større grad enn mennene seier dei har hatt ansvar for barna. Kvinnene har ein gjennomsnittleg skåre på 2,5 og mennene 3,5. Særleg stort er avviket mellom kvinner og menn sine syn på dei lågaste skårane (skåre 1 og 2). Kvinnene si kurve er klart skeivfordelt med høgste punktet på skåre 1, som inneber at mange kvinner meiner dei har hatt alt eller nesten alt arbeidet med barna. Mennene si kurve er meir normalfordelt med høgste punkt på skåre 4,

Kven har til no hatt arbeidet med barna

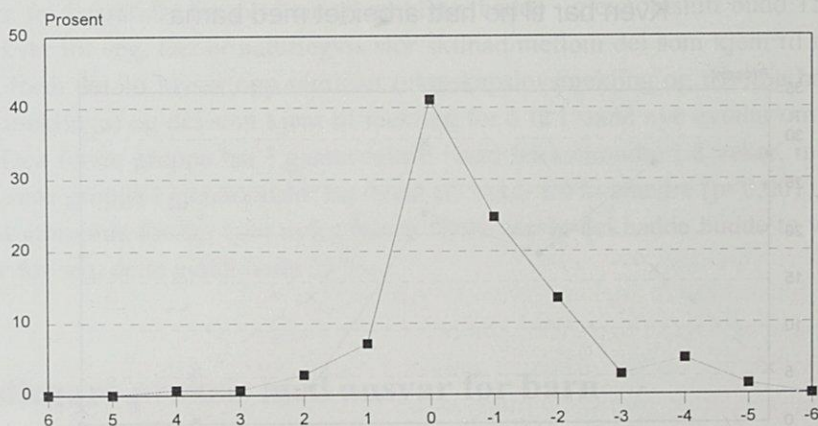

Figur 5.1 I kva grad har kvinner og menn tatt ansvar for barna fram til no. Delt etter kvinner og menn sine vurderingar.

som inneber at mennene meiner arbeidet har vore meir jamt fordelt mellom kvinna og mannen.

Ved å ta mannen sin skåre på denne variabelen for arbeidsdeling og trekkje frå kvinna sin skåre, får vi eit mål for differansen mellom deira vurderingar (mannen sin skåre $\div$ kvinna sin skåre). Viss denne skåren blir 0 er kvinna å mannen samstemde. Positive verdiar på denne skåren inneber at mannen og/eller kvinna overvurderer sin eigen innsats med barna samanlikna med den andre parten si vurdering av arbeidsfordelinga. Negative verdiar på denne skåre inneber at mannen og/eller kvinna undervurderer sin eigen innsats med barna samanlikna med den andre parten si vurdering av arbeidsfordelinga. Resultatet kan sjåast på figur 5.2. Figuren syner at i 11 % av foreldrepara undervurderer ein eller begge partar eigen innsats i forhold til barna. I 41 % av foreldrepara er ein heilt samstemde i korleis arbeidsfordelinga har vore. I 48 % av tilfella overvurdere ein eller begge partar eigen innsats.

Differanse i kvinner og menn sine vurderingar av kven som har hatt arbeidet med barna

Figur 5.2 Differanse i kvinner og menn sine vurderingar av kven som har tatt ansvar for barna fram til no. Skåre 0 inneber at kvinna og mannen har lik vurdering. Skårar mellom 1 og 6 inneber at ein eller begge partar har **overvurdert** eigen innsats samanlikna med den andre parten si vurdering. Skårar mellom -1 og -6 inneber at ein eller begge partar har **undervurdert** eigen innsats samanlikna med den andre parten si vurdering.

Kapittel 6

INFORMASJON OM MEKLINGA

Det er ein fordel at partane før dei møter til mekling veit mest mogleg om meklinga, skilsmisseprosessen og spørsmål knytt til denne. Då treng meklaren ikkje bruke så mykje tid på informasjon, partane vil har meir realistiske forventningar og ha tenkt betre gjennom spørsmål som er aktuelle i meklinga.

På bakgrunn av dette har Barne- og familiedepartementet gjeve ut fleire brosjyrar med informasjon som kan vere nyttig i ein separasjons-/skilsmisse-situasjon. Desse brosjyrene har ulike fargar og vert omtala som *den grøne brosjyren* (Mekling og foreldre, Q-0795), *den blå brosjyren* (Foreldreansvar og samværsrett, Q-0580), *den raude brosjyren* (Separasjon og skilsmisse, Q-0794) og *den gule brosjyren* (Det økonomiske forholdet mellom ektefellar, Q-0796).

I vår tidlegare gransking (Ekeland og Myklebust, 1996) fann vi at 88 % av meklarane vanlegvis sender ut den grøne brosjyren og 74 % vanlegvis sender ut den blå. I vår noverande gransking spurde vi partane i kva grad dei har motteke eller skaffa seg informasjonsbrosjyrene før dei møter til mekling. Heile 90 % seier dei har den grøne brosjyren om mekling og foreldre, 79 % har den blå brosjyren om foreldreansvar og samværsrett, 69 % har den raude brosjyren om separasjon og skilsmisse og 63 % har den gule brosjyren om det økonomiske forholdet mellom ektefellar. I gjennomsnitt har partane motteke/skaffa seg tre av desse brosjyrene, heile 57 % har motteke alle fire. Vi veit ikkje sikkert om partane les brosjyrene, men det at meklarane finn det nyttig å sende dei ut til partane, skulle tyde på at dei også blir lest av mange.

Foreldre som meklar ved familiekontor mottok i gjennomsnitt 3,1 brosjyrar, medan dei som meklar hos ekstern meklar i gjennomsnitt mottok 2,6 brosjyrar ($p < 0,01$). Det er altså skilnad i utsendingsfrekvensen mellom desse meklartypene for alle fire brosjyrar. Det kan skuldast at fleire meklarar ved familiekontor har ein medviten politikk om informasjon, men det kan òg skuldast at det ved familiekontora er vanleg å nytte kontorphersonalet til rutinemessige oppgåver som innkalling og utsending av informasjon.

Vi fann ein overraskande skilnad mellom kvinner og menn, ved at kvinnene i gjennomsnitt seier dei har motteke 3,2 brosjyrar, medan mennene har motteke 2,6 brosjyrar ($p < 0,001$). Ein konsekvens av dette kan vere at fleire menn enn kvinner møter dårleg informerte og førebudde. Dette vil eventuelt få conse-

kvensar for sjølve meklingsituasjonen. Viss det skulle vere noko med prosedyrane for utsending av brosjyrar som kan gjere at den ein parten ikkje tek mot desse, bør dette rettast på. Dette kan t.d. skje viss den parten som tek kontakt (oftast kvinna) har fått desse brosjyrane og er beden om å distribuere til den andre parten. Ei anna forklaring kan vere at like mange kvinner og menn har fått brosjyrane, men at kvinnene i større grad har gjort seg nytte av dei og dermed hugsar å ha fått dei. I så fall må det kanskje takast ekstra initiativ for å få mennene til å nytte tilgjengeleg informasjon i like stor grad som kvinnene.²

I vår tidlegare gransking sa 24 % av meklarane at dei vanlegvis sende ut mal for avtale til partane før dei møtte til meklings, 26 % sa dei vanlegvis delte dette ut på første møtet (Ekeland og Myklebust, 1996). Dette stemmer svært godt med at 26 % av foreldra no seier at dei har fått ein slik mal før dei møter til meklings.

Foreldra blei også spurde om dei før meklings har fått eller søkt informasjon frå anna hald. 49 % har søkt informasjon frå venner, kollegaer eller andre privatpersonar, 34 % har søkt informasjon hos advokat, og 54 % har søkt informasjon hos anna offentleg instans. Her blei partane beden om å skrive kva instansar dette gjaldt. Sidan partane aktivt må skrive opp desse andre instansane, kan ein rekne med ei viss underrapportering. Det vi finn var at 23 % har søkt informasjon hos familiekontor, 9 % hos fylkesmannen, 3 % hos trygdekontor, 3 % hos sosialkontor og 2 % hos barnevernet. Eit breitt spekter av andre offentlege instansar (kyrkja, helsestasjon, lege, psykiatri, lensmann, krisesenter, PPT, Barne- og familiedepartementet, eldresenter, bibliotek) *kan* også kome inn som informasjonsgivar i samband med separasjon og skilsmisse, men etter våre tal er dette meir sporadisk.

Tabell 6.1 og tabell 6.2 syner at kvinnene er meir aktive i å søkje informasjon hos privatpersonar ($p < 0,01$) og advokatar ($p < 0,01$). Vi finn også at dei som sjølve tek initiativ til samlivsbrotet i klart større grad enn andre får/søker informasjon hos privatpersonar ($p < 0,05$) og advokatar ($p < 0,05$). Både kjønn og initiativ har innverknad her, og tabellane nedanfor syner òg at det er gruppa kvinner som sjølve tek initiativ som er mest aktiv når det gjeld informasjon

² Vi har kontrollert for det faktum at det er kvinner som i stor grad tek initiativ til samlivsbrot og driv prosessen framover, medan mennene i større grad føler seg som «offer». Det kunne tenkjast at denne skilnaden mellom kjønna hadde samanheng med at det er kvinna som oftast tek initiativ. Våre tal tyder på at dette ikkje er tilfelle. Vi finn ingen skilnad mellom initiativtakar og «offer» med omsyn til å rapportere brosjyrar, når ein granskar dette for menn og kvinner separat. Det er kjønn som gir utslag.

både frå privatpersonar og frå advokat. Ein konsekvens av dette er at i mange meklingar stiller partane med ulikt utgangspunkt med omsyn til å vere informert og budd.

Tabell 6.1 Prosentdel av partane som seier dei har fått/søkt informasjon om mekling frå venner, kollegaer eller andre privatpersonar for dei kjem til mekling. Delt etter kven som tok initiativ til samlivsbrotet.

	Eg tatt initiativ	Den andre tatt initiativ	Samarbeid om initiativ	Samla
Kvinner	64,9 %	48,1 %	43,3 %	56,7 %
Menn	45,2 %	42,0 %	32,0 %	40,9 %
Samla	59,3 %	43,5 %	39,3 %	48,9 %

Tabell 6.2 Prosentdel av partane som seier dei har fått/søkt informasjon om mekling frå advokat for dei kjem til mekling. Delt etter kven som tok initiativ til samlivsbrotet.

	Eg tatt initiativ	Den andre tatt initiativ	Samarbeid om initiativ	Samla
Kvinner	49,4 %	18,5 %	33,3 %	41,3 %
Menn	17,2 %	29,5 %	20,0 %	25,9 %
Samla	40,9 %	26,7 %	26,8 %	33,8 %

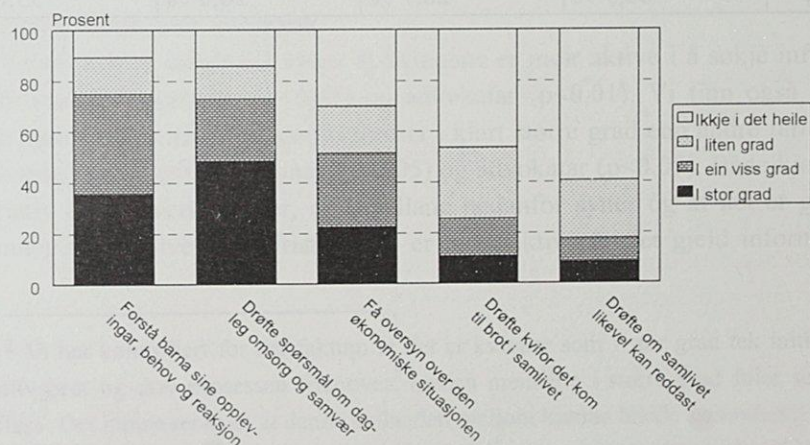
Kapittel 7

FORVENTNINGAR OG MOTIVASJON

Motivasjon og forventningar vil virke inn på korleis meklinga utviklar seg. Figur 7.1 syner at forventningane i hovudsak er i samsvar med intensjonane med meklinga, ved at 75 % av partane i stor grad eller i ein viss grad ventar at meklinga skal hjelpe dei til å forstå barna sine opplevingar, behov og reaksjonar. 73 % ventar at meklinga skal hjelpe dei til å drøfte spørsmål om kvar barna skal bu og ordningar om samvær. Heile 51 % ventar at meklinga skal hjelpe dei til å få oversyn over den økonomiske situasjonen etter eit samlivsbrot, og dette er ikkje heilt i samsvar med intensjonar og forskrift. Etter forskrifta skal partane gjerast kjende med dei viktigaste økonomiske konsekvensane av ulike avtalar om barna, men andre spørsmål om økonomi skal ikkje vere del av meklinga. Her kan det ligge an til kollisjon mellom forventningar og tilbod. Partane har i mindre grad forventningar til at ein i meklinga skal få hjelp til å drøfte *kvifor* det kom til brot i samlivet (26 %) eller å få drøfte om samlivet kan reddast

Forventningar til at meklinga kan vere til hjelp/nytte

Foreldra sine utsegner

Figur 7.1 I kva grad har partane ulike typar forventningar til meklinga for dei møter til mekling.

(17 %). Sjølv om dette er færre, er det trass alt ein av fire som har slike forventningar, og viss dette er slikt fordelt at det oftast er berre *ein* som har slike forventningar i eit foreldrepar, vil ein trass alt støyte på slike forventningar i halvparten av meklingane. Ein bør difor ta dette på alvor.

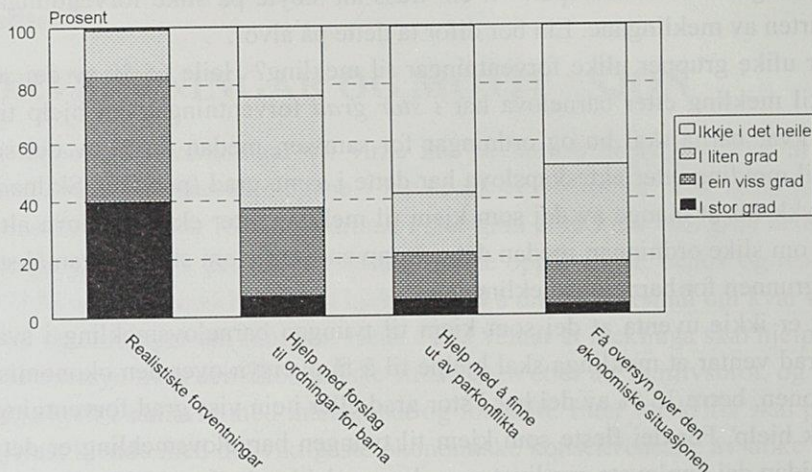
Har ulike grupper ulike forventningar til mekling? Heile 65 % av dei som kjem til mekling etter barnelova har *i stor grad* forventningar om hjelp til å drøfte kvar barna skal bu og ordningar for samvær, medan 45 % av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova har dette i same grad ($p < 0,05$). Skilnaden er uttrykk for at mange av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova alt er samde om slike ordningar, medan det nettopp er usemje om slike spørsmål som er bakgrunnen for barnelovsmeklingane.

Det er ikkje uventa at dei som kjem til tvungen barnelovsmekling i svært liten grad ventar at meklinga skal hjelpe til å få oversyn over den økonomiske situasjonen, berre 15 % av dei har i stor grad eller i ein viss grad forventningar om slik hjelp. For dei fleste som kjem til tvungen barnelovsmekling er det ei stund sidan dei oppløyste samlivet og nokre av dei har heller aldri budd saman. I motsetnad til desse har 45 % av dei som kjem til frivillig barnelovsmekling og heile 57 % av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova forventningar om hjelp til å få oversyn over den økonomiske situasjonen ($p < 0,001$). Desse er i ferd med å bryte opp samlivet og har truleg mange spørsmål om økonomi.

Det er også dei som kjem til mekling etter ekteskapslova som i størst grad ventar hjelp frå meklinga til å få drøfte kvifor det vart samlivsbrot (27 % vs. 17 %, $p < 0,01$), og å drøfte om samlivet kan reddast (19 % vs. 10 %, $p < 0,005$). Det er rimeleg at den som vert «usett» for den andre sitt initiativ til brot har mest behov for å drøfte desse spørsmåla (38 %), medan initiativtakaren sjølv har mindre behov for dette (11 %, $p < 0,001$).

Forventningar til meklaren og meklinga

Meklar si vurdering

Figur 7.2 I kva grad meiner meklarane at partane har ulike typar forventningar til mekling.

Korleis samsvarar dette med meklarane sine vurderingar? Figur 7.2 viser dette. Meklarane meiner at i 40 % av sakene møter partane med stor grad av realistiske forventningar, og i 43 % av sakene møter dei med ein viss grad av realistiske forventningar. Meklarane meiner vidare at 37 % ventar at meklaren skal foreslå ordningar for dei når det gjeld barna, at 20 % ventar at meklar skal hjelpe dei med å finne ut av parkonflikten, og at 18 % ventar å få hjelp til å få oversyn over den økonomiske situasjonen. Samla sett inneber dette at i eit klart fleirtal av sakene (83 %) meiner meklarane at partane møter med hovudsakleg realistiske forventningar. Det er særleg påfallande at medan 51 % av partane sjølv før meklinga seier at dei ventar hjelp til å få oversyn over den økonomiske situasjonen, er det berre 18 % av meklarane som meiner at partane har slike forventningar. Dette kan tyde på at partane har forventningar som meklarane ikkje ser, eller at meklarane svært tidleg i meklinga t.d. ved å snakke om kva meklinga skal handle om, tek frå partane slike forventningar, og at dei deretter lojalt held seg til meklarane sine «spelereglar». Det kan vere grunn til å diskutere kva eit slikt «kontraktgrunnlag» kan ha å seie for utviklinga av meklinga.

Som venta er det også etter meklarane sine vurderingar klare variasjonar i kva forventningar ulike grupper stiller med. For det første vil ein ikkje-vest-

europesk kulturbakgrunn hos ein eller begge partar føre til at ein har mindre realistiske forventningar. Medan 42 % av partane i saker med berre vesteuropeisk kulturbakgrunn i stor grad har realistiske forventningar, finn vi dette i berre 16 % av sakene med anna kulturbakgrunn ($p < 0,001$). Grad av konflikt mellom partane spelar også å ei avgjerande rolle. Til større konflikt, til mindre grad av realistiske forventningar til meklinga, meiner meklarane. I berre 28 % av sakene med så stor konflikt at meklinga i liten grad kunne hjelpe, møter partane med det meklar vurderer som stor grad av realistiske forventningar. 43 % av dei andre møter med slike forventningar ($p < 0,005$). Tilsvarende meiner meklarane at i dei sakene med så liten konflikt at dei truleg ville ha klart seg like godt utan mekling, møter heile 56 % med så realistiske forventningar. Altså: Dei som samarbeider godt og ikkje treng mekling har svært realistiske forventningar til meklinga, dei som er i sterk konflikt og i høgste grad treng mekling har urealistiske forventningar. Dette kan også tolkast som at meklinga ikkje gir partane det dei ønskjer og kanskje treng i saker med høgt konfliktnivå. Særleg opplever meklarane at partane har forventningar om hjelp til å finne ut av parkonflikten i slike saker, noko meklinga innanfor eksisterande rammer i liten grad kan hjelpe til med.

Val av meklar

33 % av partane seier at dei har gjort eit medvete val av meklar, resten seier at valet er tilfeldig. Så mange som 60 % av dei som kjem til barnelovsmekling (frivillig + tvungen) har gjort valet medvete, medan berre 27 % av dei som kom til mekling etter ekteskapslova har gjort det same ($p < 0,001$). Kva grunnar dei har for medvete val av meklar veit vi lite om. Livssyn kan spele inn ved ein del høve, og i ein del regionar har vi røynsle for at visse meklarar har utvikla godt ry. Er det mykje som står på spel, som ved stor konflikt, er det rimeleg at ein er meir medveten og selektiv.

Tru på mekling

Kva partane trur om endeleg løysing på saka, og kva dei meiner er den mest realistisk måten å få i stand ei løysing på, vil også ha innverknad på korleis dei ter seg i meklinga og sjansane meklaren har til å bidra med noko. Ønskjer partane ei løysing ved hjelp av mekling og har tru på ei slik løysing, har meklar

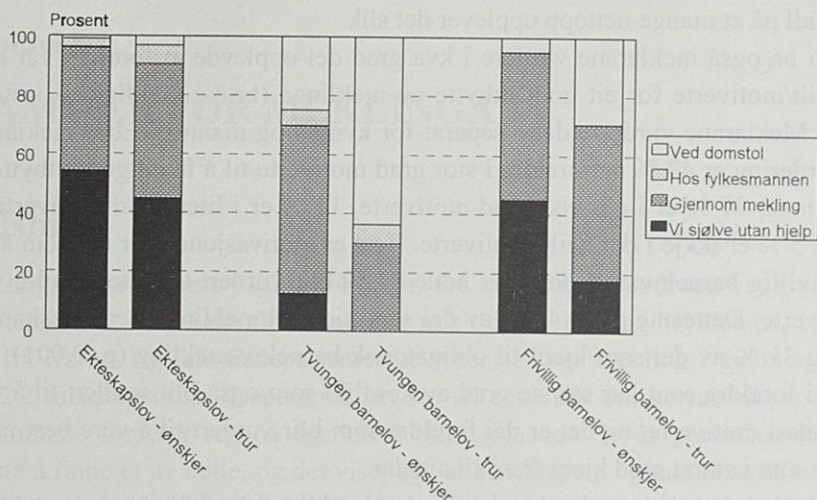
langt betre arbeidsvilkår enn om partane møter med ei negativ eller pessimistisk innstilling.

48 % av partane ønskjer at deira sak vert løyst av dei sjølv utan hjelp frå andre, og 38 % reknar realistisk med at dette vert tilfelle. 45 % ønskjer at saka vert løyst gjennom mekling, 44 % trur dette er realistisk. 3 % ønskjer saka løyst hos fylkesmannen, medan 6 % reknar dette som realistisk. Til sist er det 5 % som ønskjer saka endeleg løyst ved domstol, medan 12 % reknar ei slik løysing som realistisk. Det er såleis ein dominerande del av foreldra som ønskjer at deira sak vert løyst anten av dei sjølv åleine eller i samarbeid med meklar. Det er litt færre som trur at ei slik løysing er realistisk.

Kva løysing ein ønskjer seg og kva ein trur på, er som venta svært avhengig av kva type mekling ein skal til. Av figur 7.3 ser ein at det er dei som kjem til mekling etter ekteskapslova som i størst grad både ønskjer og trur at dei sjølv åleine eller saman med meklar skal få løyst saka. 54 % av desse ønskjer å løyse saka åleine, 45 % har realistisk tru på dette. 42 % ønskjer å løyse saka åleine, 46 % ser denne løysinga som realistisk. Svært få av desse ønskjer eller trur saka vet løyst ved domstol. Dei som kjem til frivillig barnelovsmekling synest å vere litt meir pessimistiske, særleg med omsyn til kvar dei trur saka vert endeleg løyst. Heile 29 % trur at saka endeleg vert løyst ved domstol. Dette kan tyde på at dei som løyser opp eit sambuarskap med felles barn og vel å be om frivillig barnelovsmekling, i utgangspunktet er ei gruppe som ser føre seg ein del konflikthar kring barneavtalar. Vi skal vere litt varsame med å dra endelege konklusjonar om denne gruppa, fordi utvalet er lite (17 personar) og kan vere lite representativt. Dei som kjem til tvungen barnelovsmekling er alt i konflikt om barneavtalar. Berre 13 % ønskjer å kunne løyse saka åleine, men ingen har tru på at dei vil få til dette. 57 % ønskjer at saka vert løyst i mekling, 30 % trur at dette er realistisk. 25 % ønskjer at saka vert avgjort ved domstol og heile 64 % trur dette er den mest realistiske løysinga. I tvungne barnelovsmeklingar er det såleis mange som ønskjer at saka skal bli løyst i mekling, men markert færre trur dette er realistisk. Slike saker er ei stor fagleg utfordring for meklarane, m.a. for å unngå at denne pessimismen gjer meklinga til ein sjølvoppfyllande profeti.

Ikkje uventa er trua på at ein skal få til avtalar om barna sjølv større i dei sakene der ein har samarbeidd om initiativet til brotet, enn i dei sakene der berre ein av partane har teke initiativet (60 % vs. 32 %, $p < 0,005$). Dette kan tyde på at meklinga er overflødig i mange av desse sakene, noko vil kjem tilbakke til seinare.

Kvar ein ønskjer og realistisk trur at saka vert løyst

Figur 7.3 Kvar ønskjer partane at deira sak endeleg vert løyst og kvar reknar dei det som realistisk at saka endeleg vert løyst. Delt etter meklingstype.

Partane sin motivasjon for mekling

I internasjonal faglitteratur vert det lagt stor vekt på at mekling bør vere frivillig. Dette har samband med at partane bør vere reelt motivert for at meklinga skal kunne nå fram. Med unntak av dei som kjem til frivillig barne lovsmekling, er meklinga i Noreg tvungen. Som vi omtala i vår førre rapport (Ekeland og Myklebust, 1996) har den norske modellen sterk støtte frå meklarane. Vi spurde difor partane som skulle til tvungen mekling om dei også ville gå til mekling viss dette var eit frivillig tilbod. Heile 57 % av dei seier rett før meklinga at dei ville gjere dette. Av dei som kjem til tvungen barne lovsmekling er det 71 % som ville ha nytta eit frivillig tilbod, medan 55 % av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova ville ha gjort det same ($p < 0,05$). 65 % av dei som opplever at den andre parten tek initiativ til samlivsbrot vil nytte eit frivillig tilbod, medan 56 % dei som sjølve tek initiativ og 58 % av dei som tek initiativ i samarbeid vil gjere det same ($p < 0,01$). Vi reknar med at dette seier noko om ulikskapar i opplevde behov hjå ulike parlar.

Dette synest vi er ganske høge tal. Vi veit ikkje i kva grad det er realistisk å tru at dette verkeleg ville halde seg oppe om meklinga vart frivillig. Mykje vil

vere avhengig av informasjon, og ei oppleving av at meklinga høver med dei behova ein har. Når 57 % seier dei ville ha nytta eit frivillig tilbod, tyder det i alle fall på at mange nettopp opplever det slik.

Vi ba også meklarane vurdere i kva grad dei opplevde at foreldra var reelt innstilt/motiverte for eit godt utbytte av meklinga (bruke meklinga konstruktivt). Meklarane vurderte dette separat for kvinna og mannen. Etter meklarane si vurdering er 47 % av foreldra i stor grad motiverte til å få eit godt utbytte av meklinga, 37 % er i ein viss grad motiverte, 11 % er i liten grad motiverte og berre 5 % er ikkje i det heile motiverte. Best er motivasjonen for dei som kjem til frivillig barnelovsmekling, der heile 84 % blir vurdert til i stor grad å vere motiverte. Det same gjeld 49 % av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova og 31 % av dei som kjem til obligatorisk barnelovsmekling ($p < 0,001$). Det er dei foreldra som har største grad av konflikt som også blir vurdert til å vere dårlegast motiverte, og det er dei foreldra som blir vurdert til å vere best motiverte som i størst grad kjem fram til avtalar.

På gjennomsnittsverdiar er det minimale skilnader på kvinner og menn si motivering. I 68 % av meklingane vurderer meklaren dei to foreldra til å ha same grad av motivasjon. I 11 % av sakene er det ganske stor skilnad i partane sin motivasjon (2 eller 3 poeng i skilnad på deira motivasjonsskåre på ein 4-delt skala). Ikkje uventa finn ein oftast skilnad i foreldra sin motivasjon i samband med obligatorisk barnelovsmekling, der det i 52 % av tilfella er ein differanse. I meklingar etter ekteskapslova er det ein differanse i 32 % av tilfella, medan dei som kjem til frivillig barnelovsmekling har størst grad av samsvar mellom foreldra sin motivasjon, med berre differanse i 21 % av sakene ($p < 0,001$).

Som sluttpoeng vil vi halde fram at mangt av det vi har omtala *kan* tyde på at meklarane undervurderer motivasjonen til partane når konflikten er høg, eller mistolkar denne nettopp på grunn av konflikten. Det kan også vere at dei i ettertid attribuerer til dårleg motivasjon hos partane som forklaring på at meklinga var lite vellukka.

Kapittel 8

RAMMER FOR MEKLINGA

Tidsbruk

Meklinga har ei ramme på inntil 4 timar. Frå tidlegare rapport veit vi at meklarane meiner at dette i dei fleste saker er nok tid (Ekeland og Myklebust, 1996). Tal frå Barne- og familiedepartementet syner at kvar mekling i gjennomsnitt har 2,2 meklingstimar. Departementet sin tal seier lite om korleis desse meklingstimane fordeler seg på frammøte eller liknande. I vår gransking har vi freista å finne ut av dette, og det viser seg at meklingane i gjennomsnitt har 1,8 frammøte og ein tidsbruk på 133 minutt per mekling. Av tabell 8.1 ser vi at nærare halvparten av meklingane berre hadde eitt frammøte, 29 % av meklingane hadde to frammøte, 18 % tre frammøte, 4 % fire frammøte, og om lag 1 % hadde meir enn fire frammøte.

Tabell 8.1 Fordeling av meklingane etter tal på frammøte, delt opp etter kva som er lovgrunnlaget for meklinga.

	1 fram- møte	2 fram- møte	3 fram- møte	4 fram- møte	5 fram- møte	9 fram- møte
Ekteskapslov	55,9 %	29,0 %	11,4 %	3,7 %	0,0 %	0,0 %
Barnelov, obligatorisk	23,1 %	28,2 %	38,5 %	7,7 %	2,6 %	0,0 %
Barnelov, frivillig	40,0 %	20,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	6,7 %
Samla	48,6 %	28,6 %	17,6 %	4,3 %	0,5 %	0,3 %

Tabell 8.2 viser at det er stor variasjon i tidsbruken, med ei spennvidde frå 20 minutt til 735 minutt (vel 12 timar). Dei aller kortaste meklingane inneber ofte at meklingane raskt blir brotne eller omdefinert til familieterapi. Sjølv om det generelt er eit samsvar mellom tal på frammøte og samla tid brukt til ei mekling, er det likevel svært store variasjonar. T.d. varer meklingar med eitt frammøte i gjennomsnitt 82 minutt og meklingar med tre frammøte varer i gjennomsnitt 192 minutt, men det er meklingar med eitt frammøte som varer i

Tabell 8.2 Tidsbruk i minutt per mekling fordelt etter tal på frammøte og tal på dagar mellom første og siste frammøte, viss meir enn eitt frammøte.

	1 fram- møte	2 fram- møte	3 fram- møte	4 fram- møte	5 fram- møte	9 fram- møte	Samla
Tidsbruk	82 min	158 min	192 min	263 min	330 min	735 min	134 min
Avstand		10 dagar	29 dagar	38 dagar	20 dagar	35 dagar	19 dagar

210 minutt ($3\frac{1}{2}$ time) og det er meklingar med tre frammøte som berre varer i 55 minutt. Det siste skjer når berre ein av partane møter og må gjere dette tre gonger før vedkomande kan få meklingsattest. Svært lang tid brukt på ein og same dag er ofte kopla til lange reiseavstandar for partane, slik at det vil vere urimeleg å krevje mange frammøte.

Vel halvparten av meklingane (51 %) er registrert med meir enn eitt frammøte. Det kan vere eit fagleg poeng for meklarane i slike samanhengar at partane skal ha litt tenke- og bearbeidingstid frå dei møter første gong til dei kjem for siste gong. Som vist i tabell 8.2 fann vi i vår gransking at for meklingar med meir enn eitt frammøte gjekk det i gjennomsnitt 19 dagar frå første til siste frammøte. Igjen var det stor spennvidde med frå 0 dagar til 104 dagar. 0 dagar i avstand inneber at ein gjennomførte fleire sesjonar på ein og same dag, med litt tidsavstand imellom, fordi partane hadde svært lang reiseavstand.

Det er stor ulikskap i tidsbruken for meklingar med ulikt lovgrunnlag. Tabell 8.1 viser at det er flest meklingar med berre eitt frammøte i sambande med mekling etter ekteskapslova og færrest slike meklingar ved obligatorisk mekling etter barnelova ($p < 0,001$). I gjennomsnitt hadde ein ved mekling etter ekteskapslova 1,6 frammøte og ved mekling etter barnelova, både obligatorisk og frivillig, 2,4 frammøte ($p < 0,001$). Skilnaden viser seg også tydeleg i samla tid brukt i mekling. Medan meklingar etter ekteskapslova i gjennomsnitt varte i 120 minutt, varte obligatoriske meklingar etter barnelova i gjennomsnitt 174 minutt og frivillige meklingar etter barnelova 198 minutt ($p < 0,001$). Med omsyn til obligatoriske barnelovsmeklingar må ein sjå den auka tidsbruken som uttrykk for at dette er vanskelege saker der ein ofte ikkje kjem fram til semje og der det er aktuelt å møte minimum tre gonger før ein kan avslutte. I frivillig barnelovsmekling er der reell usemje og reell motivasjon for å gå til mekling. Det er rimeleg at dette gir seg utslag i at ein brukar meir tid i meklinga. Men for desse meklingane er materialet ganske lite (13 saker) og både tidsbruk og frammøte sterkt påverka av ei mekling som trong 9 frammøte og 735 minutt. Set vi verdiane i denne meklinga til gjennomsnittet for frivillige barnelovsmeklingar, vert frammøte og tidsbruken noko mindre enn for obligatoriske

barnelovsmeklingar, men framleis markert meir enn for meklingar etter ekteskapslova. Skilnadene mellom meklingstypane er også med denne tilpassinga klart signifikante for begge variablane ($p < 0,001$).

Det er ingen skilnad mellom familiekontor og eksterne meklarar i gjennomsnittleg tid brukt i meklinga. Vi finn likevel at eksterne meklarar har kortare tid mellom første og siste meklingstime enn meklarar ved familiekontor (12,7 dagar vs. 18,3 dagar, $p < 0,05$). Ved fleire frammøte blir mekling hos eksterne meklarar difor raskare unnagjort enn mekling hos familiekontor, sjølv om tidsbruken er den same. Denne skilnaden kan ikkje fullt og heilt forklarast med at familiekontora i dei største byane generelt har svært lang ventetid. Utelet vi familiekontora i Oslo, Bergen og Trondheim, har meklingar hos familiekontor framleis 16,8 dagar mellom første og siste frammøte, altså klart over gjennomsnittet for meklingar hos eksterne meklarar.

I granskinga har vi fleire ulike mål for konflikt mellom partane. Desse kjem vi nærare tilbake til etter kvart, men nemner no at *alle* mål på konflikt mellom partane syner sterk samanheng med tida ein brukar i meklinga. Sterk konflikt inneber at ein brukar lenger tid. Vi kan t.d. nemne at gruppa foreldre som før meklinga vurderte konfliktnivået mellom partane som svært lite (skåre 1) i gjennomsnitt brukte 105 minutt i mekling, medan gruppa av foreldre som vurderte konfliktnivået som svært høgt (skåre 7) i gjennomsnitt brukte 175 minutt i mekling ($p < 0,001$). Vi kan også nemne at den gruppa foreldre som av meklar blei vurdert til å ha eit så godt samarbeid at dei truleg ville ha klart seg like godt utan mekling, i gjennomsnitt brukte 90 minutt i meklinga, medan gruppa av foreldre som hadde eit så høgt konfliktnivå at meklinga av den grunn ikkje greidde å påverke situasjonen, i gjennomsnitt brukte 189 minutt i meklinga ($p < 0,001$).

Kven møter til meklinga?

I dei 395 meklingane vi har data på er der i alt 719 frammøte. Dette inneber 1,8 frammøte per mekling. Ved 85 % av desse møter begge partar, ved 9 % møter berre kvinna, ved 4 % møter berre mannen, og 2 % blir gjennomført som separat mekling. Ved første frammøte kjem begge foreldra i heile 91 % av meklingane. Til lenger ut i møterekkja ein kjem til sjeldnare er det at begge møter, t.d. er det 68 % av meklingane ved fjerde frammøte der begge møter. Dette må sjåast i samanheng med at det ofte er dei konfliktfylte meklingane som har flest frammøte og det er i slike samanhengar at ein oftast finn at berre eine parten

møter eller at ein må gjennomføre separat mekling. Når ein person møter åleine er det mest vanleg at berre kvinna møter. Dette er biletet ved ekteskapslov-meklingar, der kvinna møtte åleine i 11 % av meklingstimane og mannen møtte åleine i 1 % av meklingstimane. Samanhengen er nok at det oftast er kvinnene som tar initiativ og ønskjer å gjennomføre eit samlivsbrot. I obligatoriske barnelovsmeklingar er biletet annleis. Her er det mennene som møter åleine i 11 % av timane, medan kvinna møter åleine i 6 % av timane. Slike meklingar er ofte knytt til at mannen har teke initiativ for å fremje sak om barna for domstol. Difor er han mest interessert i å få «gjennomført» meklinga.

Ein eller fleire meklarar?

I heile 94 % av meklingane er meklaren heilt åleine fagperson i meklinga. I 3 % av meklingane vert det søkt fagleg råd hos anna meklar og i 3 % av meklingane er ein anna meklar aktivt med i meklinga. I vår tidlegare rapport var vi inne på problematikken med at eksterne meklarar synest å vere meir fagleg isolerte enn meklarar ved familiekontor (Ekeland og Myklebust, 1996). Dette blir delvis stadfesta her. Eksterne meklarar søker like ofte som meklarar ved familiekontor råd hos andre meklarar i konkrete meklingssaker, men medan 4 % av meklingane hos familiekontora foregår med to meklarar aktivt med i saka, har dette ikkje vore tilfelle i ei einaste av sakene hos eksterne meklarar ($p < 0,05$). Hos eksterne meklarar er det svært vanskelege å kunne jobbe fleire saman. Det blir i så fall gratisarbeid for ein av partane, viss det ikkje skulle dreie seg om samarbeid mellom eksternmeklarar og familiekontormeklar.

Ikkje uventa er det i samband med barnelovsmeklingar det er mest aktuelt å involvere fleire meklarar. Medan det i meklingar etter ekteskapslova blir søkt faglege råd hos anna meklar i 2 % av sakene og blir arbeidd saman med anna meklar i 1 % av sakene, blir det i samband med barnelovsmeklingar søkt fagleg råd i 6 % av sakene og det blir arbeidd saman med anna meklar i 10 % av desse sakene ($p < 0,001$). Dette er igjen knytt til konfliktnivået. I dei sakene som meklaren vurderer konflikten til å vere så stor at meklinga av den grunn ikkje greier å påverke situasjonen, opplyser meklarane at dei har søkt fagleg råd hos ein anna i 10 % av tilfella og vore fleire meklarar aktivt med i 10 % av tilfella. I resten av meklingane skjer dette i 1 % og 2 % av tilfella ($p < 0,001$).

Kapittel 9

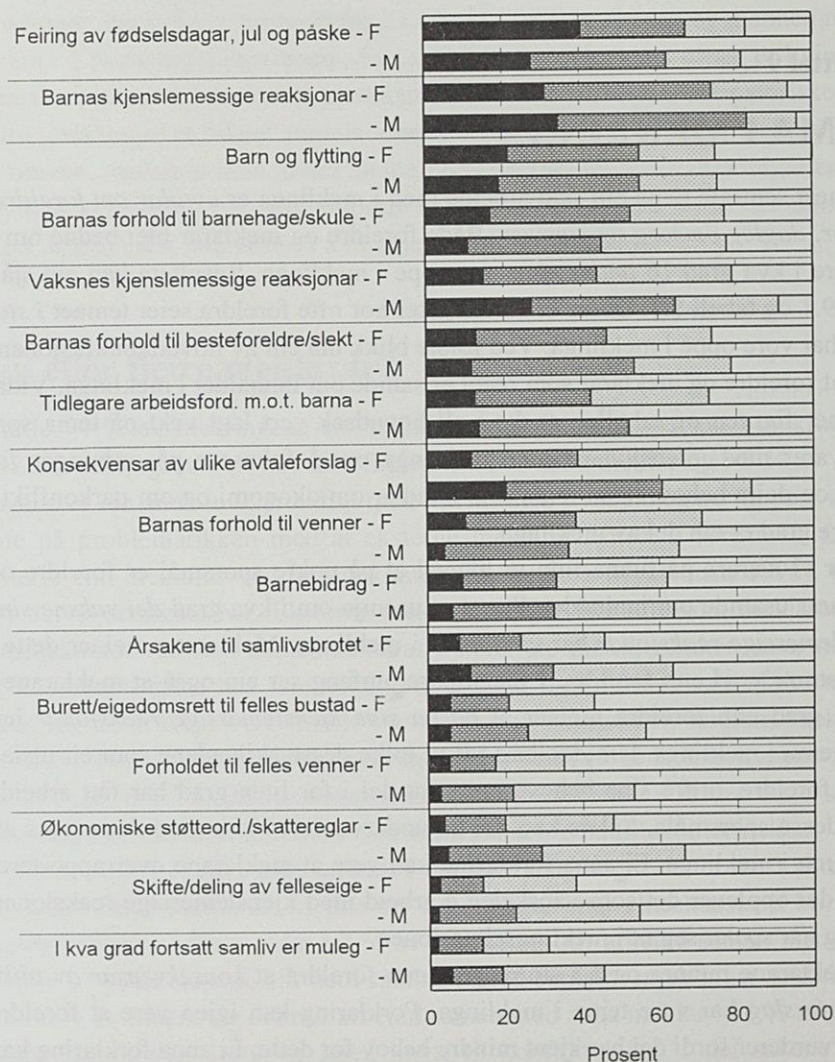
TEMA I MEKLINGA

Dei mest sentrale tema ein skal arbeide med i meklinga er *avtalar om foreldre-ansvar, dagleg omsorg og samvær*. Både foreldre og meklarar blei bedne om å vurdere i kva grad *16 andre* tema var oppe i meklinga. Resultata kan ein sjå i figur 9.1 og tabell 9.1. Desse er sortert etter kor ofte foreldra seier temaet i *stor grad* har vore oppe i meklinga. Ved første blick må ein av hovudkonklusjonane vere at foreldre og meklarar som regel er samde om innhaldet i meklinga. Vidare syner figuren og tabellen at det i all hovudsak vert lagt vekt på tema som samsvarer med intensjonane med meklinga om å fokusere på ordningar for barna og deira behov, og at tema som handlar om økonomi og om parkonflikt i mindre grad er ein del av meklinga.

Ser vi nærare på funna finn vi likevel at på nokre spørsmål er foreldre og meklarar usamde om innhaldet. Størst er usemja om i kva grad *dei vaksne sine kjenslemessige reaksjonar* har vore tema i meklinga. Meklarane meiner dette i klart større grad enn foreldra. I litt mindre omfang ser ein også at meklarane i større grad enn foreldra meiner at *barna sine kjenslemessige reaksjonar* har vore tema i meklinga. Umiddelbart vil vi tolke desse skilnadene som eit utslag av at foreldre, utifrå sine behov, synest at dei i for liten grad har fått arbeide med desse spørsmåla. Såleis kan dei ha undervurdert i kva grad dette trass alt var tema i meklinga. Ei anna forklaring kan vere at meklarane overrapporterer fordi dei opplever det som vanskeleg å arbeid med kjenslemessige reaksjonar, særleg når spelar seg ut i meklingsituasjonen.

Meklarane meiner også i større grad enn foreldra at *konsekvensar av ulike avtaleforslag* har vore tema i meklinga. Forklaring kan igjen vere at foreldre undervurderer fordi dei har kjent mindre behov for dette. Ei anna forklaring kan vere at ein del foreldre ikkje *medvete* tenkjer over at ein under diskusjonane har sett på konsekvensar av ulike ordningar. Meklarane vil vere meir medveten om kva som skjer/bør skje i meklinga, og styrer prosessen etter dette. Viss det siste er forklaringa, bør meklaren vere meir eksplisitt når dei arbeider med konsekvensar av ordningar.

I kva grad var følgjande tema oppe i meklinga?

F = foreldre, M = meklar

I stor grad
 I ein viss grad
 I liten grad
 Ikkje i det heile

Figur 9.1 I kva grad meiner foreldre (F) og meklarar (M) at ulike tema var oppe i meklinga.

Tabell 9.1 I kva grad meiner foreldre (F) og meklarar (M) at ulike tema var oppe i meklinga - prosentvis fordeling.

		I stor grad	I ein viss grad	I liten grad	Ikkje i det heile
Avtalar om feiring av fødselsdagar, jul og påske	F	40,5	27	15,5	17,1
	M	27,5	35	19,3	18,2
Barna sine kjenslemessige reaksjonar	F	31,1	43,0	19,7	6,2
	M	34,4	48,8	12,9	3,9
Barn og flytting	F	21,5	34,0	19,5	25,1
	M	19,0	36,4	20,1	24,5
Barna sine forhold til barnehage/skule	F	16,8	36,2	24,3	22,7
	M	10,8	34,7	32,3	22,2
Dei vaksne sine kjenslemessige reaksjonar	F	14,8	29,5	34,8	21,0
	M	27,2	37,3	26,6	8,9
Barna sine forhold til besteforeldre og slekt	F	12,8	33,8	27,2	26,2
	M	11,6	42,1	25,1	21,2
Tidlegare praksis/arbeidsfordeling med omsyn til barna	F	12,5	30,0	30,4	27,1
	M	13,4	38,8	31,0	16,8
Konsekvensar av ulike avtaleforslag	F	11,3	27,7	27,3	33,7
	M	20,3	40,4	23,2	16,1
Barna sine forhold til venner	F	9,9	28,6	32,6	28,9
	M	4,3	32,2	28,6	34,9
Barnebidrag	F	8,9	24,4	28,7	38,0
	M	6,1	26,6	30,9	36,4
Årsakene til samlivsbrotet	F	7,9	16,1	21,7	54,3
	M	10,8	21,5	31,0	36,7
Burett/eigedomsrett til felles bustad	F	5,6	15,2	22,2	57,0
	M	5,6	20,1	30,6	43,7
Forholdet til felles venner/sosialt nettverk	F	5,3	11,9	17,8	65,0
	M	3,0	18,8	31,5	46,8
Økonomiske støtteord./skattereglar	F	4,0	15,6	28,1	52,3
	M	4,8	24,4	37,1	33,7
Skifte/deling av felleseige	F	2,6	11,2	24,1	62,0
	M	2,1	20,1	32,1	45,7
I kva grad fortsatt samliv er mogleg	F	2,0	11,6	17,2	69,2
	M	5,5	13,2	26,4	54,9

Når det gjeld *avtalar om feiring av fødselsdagar, jul og påske*, er det foreldra som i større grad enn meklarane meiner dette har vore oppe i meklinga. Dette er eit tema som både foreldre og meklarar meiner i stor grad er ein del av meklinga, foreldra set det på førsteplass og meklarane set det på ein delt andre-plass. Viss ulikskapen mellom foreldre og meklarar kjem av overvurdering frå foreldra si side, kan det vere fordi eit slikt konkret tema er lett å leggje merke til og å hugse, samanlikna med ein del av dei andre tema vi spurte om. Det kan også vere at meklarane har nedvurdert dette temaet fordi dei «overvurderer» andre tema vi nett har vore inne på, t.d. der kjensler er involvert. Nemnde tema handlar om å gjere ein generell avtale om barna meir detaljert og konkret for å unngå tolkingsvanskar og kranglar seinare. Men når dette vert lagt så stor vekt på, kan det også vere fordi dette er eit konkret og difor mindre farleg tema enn å arbeide med kjensler. Men det handlar også om at i ekteskaplovsmeklingane er foreldre oftare i all hovudsak samde. Det einaste ein meklar då kan gjere er å sjekke kor djupt denne semja stikk, og kor gjennomtenkt det heile er. Dette skjer ofte ved å spørje om detaljar og korleis dei vil ordne konkrete situasjonar. Det er i samband med relativt konfliktfrie meklingar etter ekteskapslova at dette temaet dominerer sterkt.

Det er også ei viss usemje på andre område, men desse er av mindre omfang og underordna den semja det trass alt er mellom foreldre og meklarar om hovudmønsteret i innhaldet.

Det vil føre for langt å gå i detalj på ulikskapar i temafokusering i ulike type meklingar og hos ulike meklingar. Det er likevel grunn til å nemne at obligatoriske barnelovsmeklingar naturlegvis skil seg temamessig frå frivillige barnelovsmeklingar og ekteskaplovsmeklingar. Sidan behova og føresetnadene er annleis, vert også problemstillingane annleis.

For 10 av 16 tema fann vi at kvinnelege meklarar sjølve meinte at temaet hadde vore opp i meklinga i klart store grad enn kva mannlege meklarar meinte ($p < 0,05$).³ For ein stor del er dette tema som er barnefokuserte eller kjenslefokuserte. Dette kan bli tatt til inntekt for at kvinnelege meklarar arbeider grundigare med slike tema enn mannlege kollegaer, men eit slikt syn blir ikkje støtta av foreldra. Dei vurderer ikkje kvinnelege og mannlege meklarar ulikt på meir

³ Dette gjeld følgjande tema: Barna sine kjenslemessige reaksjonar, barna sine forhold til venner, barna sine forhold til besteforeldre og slekt, barna sine forhold til barnehage/skule, barn og flytting, tidlegare praksis/arbeidsfordeling med omsyn til barna, dei vaksne sine kjenslemessige reaksjonar, forholdet til felles venner/sosial nettverk, konsekvensar av ulike avtaleforslag, og burett/eigedommsrett til felles bustad.

enn 2 av 16 tema. For det første gir foreldra dei kvinnelege meklarane støtte i at dei i *litt* større grad enn sine mannlege kollegaer arbeider med dei *vaksne sine kjenslemessige reaksjonar* ($p < 0,05$). Men foreldra går imot dei kvinnelege meklarane si vurdering av at dei litt oftare enn mennene hadde *bu-rett/eigedomssrett til felles bustad* opp som tema. Foreldra meinte at mannlege meklarar hadde dette *litt* oftare opp enn kvinnelege meklarar ($p < 0,05$). Vi finn at medan foreldra som gjennomsnitt for dei 10 aktuelle tema, seier at desse i stor grad har vore oppe i 14 % av meklingane, seier dei kvinnelege meklarane at dette gjaldt 18 % og dei mannlege meklarane 10 % av meklingane. Når kvinnelege og mannlege meklarar i så stor grad vurderer tema i eigne meklingar ulikt, er dette ein kombinasjon av at kvinnelege meklarar overvurderer i kva grad dei har tatt opp desse tema og/eller at mannlege meklarar undervurderer dette, samanlikna med foreldra sine vurderingar.⁴

Vi vil også nemne at foreldra vurderer meklinga ved familiekontor og hos eksterne svært likt med omsyn til kva tema som er oppe. Berre på eitt av seks-ten tema er det ein signifikant skilnad, men den er ganske liten. Dette gjeld temaet *barna sine forhold til venner*, som ein i stor grad tok opp i 12 % av meklingane ved familiekontor mot 4 % hos ekstern meklar ($p < 0,05$). Foreldra samla seg meir om kategorien *i ein viss grad* hos eksterne meklarar. Temaet synest altså å vere marginalt sterkare fokusert ved familiekontora.

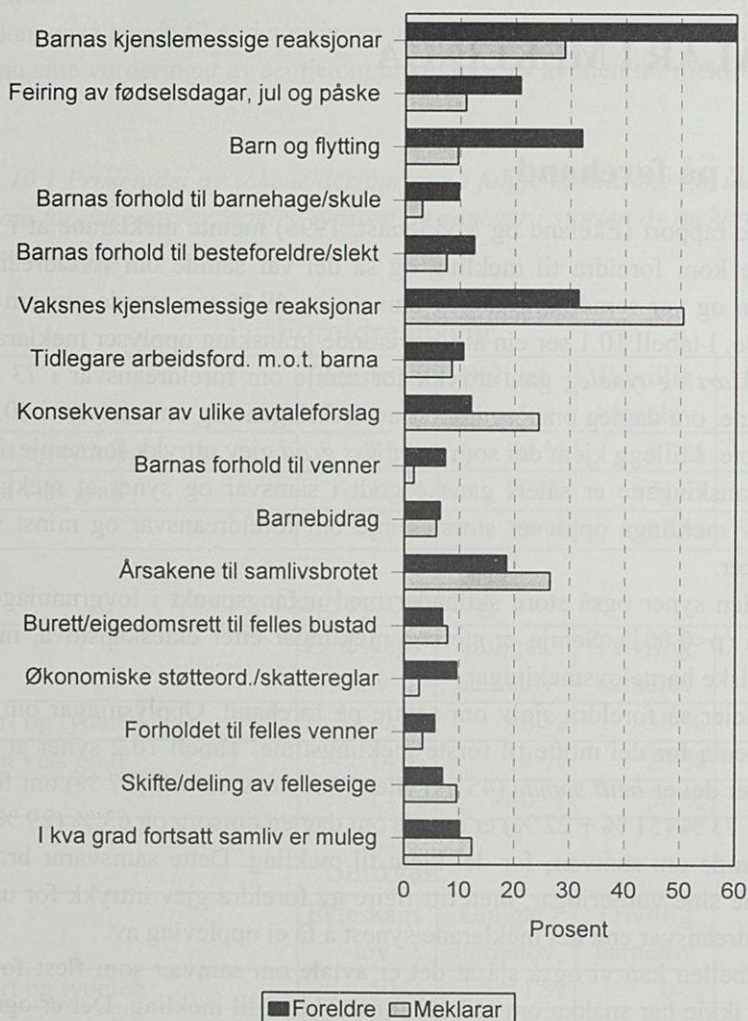
⁴ Sidan gruppene av kvinnelege og mannlege meklarar er ulikt samansett med omsyn til utdanningsbakgrunn, har vi kontrollert for om det er utdanning som kan forklare skilnaden mellom kjønna på dette punktet. På eit par av spørsmåla hadde ulik utdanning ein innverknad, men i all hovudsak dreiar dette seg om ein genuin skilnad mellom kvinner og menn.

Vanskelege tema

Både foreldre og meklar blei bedne om å oppgi dei tre tema i meklinga som hadde vore vanskelegast. Figur 9.2 syner for det første at foreldre og meklar i stor grad er samde om denne vurderinga. Til dei vanskelegaste tema er det ofte knytt kjensler. Foreldre og meklar er usamde om kva for eit av dei kjensleknytte tema som er vanskelegast. Foreldra synest desidert at barna sine kjenslemessige reaksjonar var vanskelegast. Heile 60 % av foreldra nemner dette som ein av dei tre prioriterte. Meklarane på si side synest at foreldra sine kjenslemessige reaksjonar var det desidert vanskelegaste. 50 % av meklarane nemner dette som eitt av dei tre vanskelegaste tema. Dette samsvarar svært godt med at meklarane meiner vaksne sine kjenslemessige reaksjonar har vore oppe i større grad enn det foreldra meiner, noko vi nett har vore inne på. Det er også godt i samsvar med det meklarane rapporterte i vår førre rapport (Ekeland og Myklebust, 1996). Som vi har nemnt før trur vi ikkje dette handlar om at meklarane synest det er vanskeleg å snakke om kjensler, men at det er problematisk når desse utfaldar seg i meklingssituasjonen - ein situasjon som dei prøver å halde så saksorientert som mogleg. Vi veit ikkje om meklarane si «frykt» for kjensler gjer at dei prøver å dempe desse også når det kan vere tenleg å arbeide med dei for å ta til med ei saksorientert drøfting, men det er ikkje ei urimeleg hypotese

Vanskelegaste tema i meklinga

1. + 2. + 3. prioritet

Figur 9.2 Prosentdel av foreldre og meklarar som nemner ulike tema som eitt av dei tre vanskelegaste tema som var oppe i meklinga.

Kapittel 10

AVTALAR I MEKLINGA

Avtalar på førehand

I vår førre rapport (Ekeland og Myklebust, 1996) meinte meklarane at i 79 % av sakene kom foreldra til mekling og sa dei var samde om foreldreansvar, 64 % kom og var samde om dagleg omsorg og 49 % var samde om ein samværsavtale. I tabell 10.1 ser ein at i noverande gransking opplyser meklarane at foreldra *klart og tydeleg* gav uttrykk for semje om foreldreansvar i 73 % av meklingane, om dagleg omsorg i 66 % av meklingane og om samvær i 40 % av meklingane. I tillegg kjem dei som *i ein viss grad* gjev uttrykk for semje. Tala i dei to granskingane er såleis ganske godt i samsvar og syner at meklaren i starten av meklinga opplever størst semje om foreldreansvar og minst semje om samvær.

Tabellen syner også store skilnader med utgangspunkt i lovgrunnlaget for meklinga ($p < 0,001$). Semja er størst i meklingar etter ekteskapslova, minst i obligatoriske barnelovsmeklingar.

Kva seier så foreldra sjølv om semje på førehand. Opplysningar om dette blei innhenta før dei møtte til første meklingstime. Tabell 10.2 syner at 72 % anten seier dei er *heilt samde* (45 %) eller *i hovudsak samde* (27 %) om foreldreansvar, 73 % (51 % + 22 %) er samde om dagleg omsorg og 63 % (29 % + 34 %) er samde om samvær, før dei kjem til mekling. Dette samsvarar bra med meklarane sine vurderingar, men litt fleire av foreldra gjev uttrykk for usemje om foreldreansvar enn det meklarane synest å få ei oppleving av.

Av tabellen kan vi også sjå at det er avtale om samvær som flest foreldre seier dei ikkje har snakka om (13 %) før dei kjem til mekling. Det er også her det både før og under mekling vert størst usemje. Igjen syner den same skilnaden mellom meklingstype seg, med mest semje på førehand i meklingar etter ekteskapslova og minst semje i barnelovsmeklingar ($p < 0,001$). Men medan meklarane meiner at usemja er størst i obligatoriske barnelovsmeklingar, meiner foreldra at usemja er størst i frivillige barnelovsmeklingar. Dette kan kanskje forklarast med at meklarane på grunn av fastlåste konfliktar på eitt eller to spørsmål, undervurderer i kva grad foreldra trass alt er samde på andre punkt.

Når det gjeld frivillige barnelovsmeklingar er det typiske at foreldra er midt oppi eit samlivsbrot og greier ikkje på eiga hand å bli samde om ein eller fleire delar av avtalen. Dei søker difor frivillig eit tilbod om mekling for å få hjelp til å bli samde.

Vi kan også leggje til at det er ingen signifikante forskjellar mellom kvinner og menn sine vurderingar av semje om ulike delar av avtalen for meklinga.

Tabell 10.1 Prosentdel av sakene der partane i følgje meklarane gir uttrykk for semje om foreldreansvar, dagleg omsorg og samvær i starten av meklinga. Delt etter meklingstype.

Foreldreansvar

	Ekteskaps -lov	Obligat. barne lov	Frivillig barne lov	Samla
Ja, klart og tydeleg	81 %	49 %	57 %	73 %
Ja, i ein viss grad	12 %	22 %	21 %	15 %
Nei	7 %	29 %	21 %	12 %

Dagleg omsorg

	Ekteskaps -lov	Obligat. barne lov	Frivillig barne lov	Samla
Ja, klart og tydeleg	72 %	46 %	36 %	66 %
Ja, i ein viss grad	14 %	14 %	29 %	14 %
Nei	14 %	40 %	36 %	20 %

Samvær

	Ekteskaps -lov	Obligat. barne lov	Frivillig barne lov	Samla
Ja, klart og tydeleg	50 %	11 %	0 %	40 %
Ja, i ein viss grad	31 %	18 %	43 %	29 %
Nei	19 %	71 %	57 %	31 %

Tabell 10.2 Prosentdel av sakene der partane etter eiga vurdering er samde om foreldreansvar, dagleg omsorg og samvær før dei kjem til mekling. Delt etter meklingstype.

Foreldreansvar

	Ekteskaps -lov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Heilt samde	53 %	21 %	19 %	45 %
I hovudsak samde	30 %	17 %	19 %	27 %
I hovudsak usamde	7 %	20 %	23 %	10 %
Heilt usamde	4 %	31 %	27 %	11 %
Ikkje snakka om	6 %	11 %	12 %	7 %

Dagleg omsorg

	Ekteskaps -lov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Heilt samde	58 %	31 %	19 %	51 %
I hovudsak samde	24 %	14 %	19 %	22 %
I hovudsak usamde	7 %	14 %	26 %	10 %
Heilt usamde	6 %	31 %	30 %	12 %
Ikkje snakka om	5 %	10 %	7 %	6 %

Samvær

	Ekteskaps -lov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Heilt samde	36 %	8 %	4 %	29 %
I hovudsak samde	40 %	16 %	24 %	34 %
I hovudsak usamde	7 %	20 %	40 %	12 %
Heilt usamde	3 %	45 %	20 %	13 %
Ikkje snakka om	14 %	11 %	12 %	13 %

Avtalar ved slutten av meklinga

I 81 % av meklingane har ein i følge *meklarane* ved avslutninga ein avtale om foreldreansvar, dagleg omsorg og samvær. I vår førre rapport oppgav meklarane at 92 % av meklingane etter ekteskapslova og 67 % av meklingane etter obligatorisk barnelov førte fram til ein avtale. I vår noverande gransking finn vi at 92 % av meklingane etter ekteskapslova fører fram til avtale. Dette er i samsvar med tidlegare funn. Derimot finn vi ein sprik med omsyn til barnelovsmeklingar. Berre 42 % av meklingane etter obligatorisk barnelov ført fram til avtale, medan 73 % av meklingane etter frivillig barnelov gjorde det same. Tala for obligatorisk barnelov har ein klar sprik mellom dei to granskningane. Dette reflekterer mest sannsynleg at Barne- og familiedepartementet frå 1/1 1995 skjerpa inn praksisen kring obligatoriske barnelovsmeklingar, slik at det berre vart dei som reelt hadde teke initiativ for å få sak opp for fylkesmann eller domstol som skulle få tilbod om slik mekling. Tidlegare var praksis ein god del stader i landet at det var nok å nemne at slike tiltak kunne vere aktuelt å få tilbod om mekling. Det er såleis all grunn til å tru at våre funn reflekterer ei endring i denne gruppa ved at ein større del no gjeld fastlåste saker som sjeldnare fører fram til avtale. Dei som kjem til slike meklingar har no kome lenger i prosessen. I utgangspunktet var denne innskjerpinga frå departementet av ressursmessige omsyn. Det kan sjølv sagt diskuterast kor heldig dette var av andre omsyn. Med ein meir liberal praksis ville ein kunne kome tidlegare inn i ein del konflikhtar og før desse er så fastlåste at dei nærast *må* ende i retts sak. Ein del av dei som før var i gruppa obligatorisk, vil ein no finne som frivillig barnelovsmekling, men desse skal nyleg ha oppløyst samlivet.

Vi spurde også *foreldra* rett etter mekling om dei har ein avtale. Medan meklarane meiner at ein har avtale i 81 % av tilfella, svarar 86 % av foreldra at dei har ein avtale. Det er ulike forklaringar bak denne skilnaden. For det først har låg svarprosent frå foreldra ført til eit litt skeivt utval av foreldresvar. Viss vi ser på meklarane sine svar berre for dei meklingane der også foreldra har svara, finn vi at meklarane seier at ein har avtale i 84 % av sakene. Avtaleprosenten for meklarane aukar altså frå 81 til 84. Dette er ikkje eit stort avvik, men tyder på ein tendens til at foreldre som kjem fram til avtale i meklinga i større grad tek del i granskninga vår. Det *kan* vidare føre til at vårt utvalet av foreldre er *litt* meir nøgde ein heile populasjonen.

Differanse mellom meklarsvar og foreldresvar kjem også av noko ulike tolkingar eller opplevingar. Mest vanleg er at foreldre som har vore til obligatorisk barnelovsmekling ikkje har greidd å kome fram til nokon *ny* avtale her, og at meklaren av den grunn seier dei ikkje har nokon avtale. Ein del av desse

foreldra svarar likevel at dei har ein avtale, og dei tenkjer då ein *tidlegare* avtale som ein av partane er sterkt misnøgd med, og difor går til rettssak for å få endra. Vår vurdering er at i desse tilfella er det meklar som har den mest korrekte tolkinga av spørsmålet. Ein annan årsak til differanse mellom meklar og foreldre sine svar, er at den avtalen ein gjorde i meklinga straks vert forkasta av ein eller begge partar. Ein kan også tenkje seg at foreldre som ikkje blir samde under meklinga greier dette på eiga hand rett etter at meklinga er avslutta. Dei to siste feilkjeldene vil truleg jamne kvarandre ut. Alt i alt trur vi difor at den reelle avtaleprosenten ligg nærast meklarane si vurdering, dvs. 81 % samla for alle meklingane.

I 26 % av meklingane seier meklar at det er naudsynt å leggje vekt på at meklinga var mellombels for å få til ein avtale. Dette stemmer svært bra med vår førre gransking, der vi fann det same i 24 % av meklingane. Igjen er det store skilnader etter meklingstype. Mellombels avtale er naudsynt i 22 % av meklingane etter ekteskapslova, i 37 % av dei obligatoriske barnelovsmeklingane og i heile 69 % av dei frivillige ($p < 0,001$). Dette viser igjen at usemja kan vere stor i frivillige barnelovsmeklingar, men at ein har ein vilje til å kome fram til løysingar. Det å gå inn for ei mellombels løysing, prøve noko ei stund, synest å vere viktig for å få til ei ordning i mange av desse meklingane. I obligatoriske barnelovsmeklingar har ein meir langvarige og fastlåste konflikhtar. Her er foreldra meir ute etter å finne nye og meir *varige* ordningar, dei er ikkje så interessert i mellombelse løysingar.

I utgangspunktet er det foreldra som skal lage avtale i meklinga. Det er dei som då også skal utforme innhaldet. Men ofte er det usemje mellom partane, og meklaren må av den grunn kanskje kome med forslag til løysingar/kompromiss. Vidare har meklaren meir erfaring i det å lage slike avtalar, kva som bør vere med og korleis dette kan formulerast og organiserast. Dette gjer det også sannsynleg at meklaren i ein del meklingar kjem med forslag til innhaldet i avtalen. Våre funn tyder på at meklarane ofte kjem med forslag. I 14 % av sakene må meklar i stor grad vere aktiv og foreslå det konkrete innhaldet i avtalen, i 42 % må han dette i ein viss grad, 29 % i liten grad og i berre 14 % av sakene foreslår han ikkje i det heile konkret innhald i avtalen. Av tabell 10.3 ser ein som venta at meklaren i klart større grad må vere aktiv i barnelovsmeklingar ($p < 0,001$). Større usemje mellom partane krev meir aktiv meklar.

74 % av avtalane er skriftlege. Dette er nett det same vi fann i den førre granskinga. Det er igjen ein signifikant skilnad etter meklingstype ved at avtalar oftare blir gjort skriftleg i obligatorisk barnelovsmeklingar (81 %), noko sjeldnare i frivillige barnelovsmeklingar (75 %) og ekteskapslovsmeklingar

Tabell 10.3 Prosentdel av sakene der meklaren måte vere aktiv og foreslå det konkrete innhaldet i avtalen. Delt etter meklingsstype.

	Ekteskapslov	Obl. barnelov	Fri. barnelov	Samla
I stor grad	8 %	36 %	36 %	14 %
I ein viss grad	42 %	42 %	43 %	42 %
I liten grad	33 %	15 %	21 %	29 %
Ikkje i det heile	17 %	8 %	0 %	14 %

(72 %) ($p < 0,05$). Det er forståeleg at ein går inn for skriftlege avtalar i saker med fastlåste konflikthar som kan ende i retten.

49 % av dei skriftlege avtalane blir skrivne av meklaren. Meklaren gjer det med 78 % av avtalane i frivillige barnelovsmeklingar, 55 % i obligatoriske barnelovsmeklingar og 47 % i meklingar etter ekteskapslova ($p < 0,05$). Vi har ikkje noko forklaring på kvifor meklaren så mykje oftare skriv avtalen i frivillige barnelovsmeklingar. Kanskje er det store avviket tilfeldig grunna lite utval som vi var innom i metodekapittelet.

Innhaldet i avtalane

Foreldreansvar

Kva type avtalar er det så foreldra har når meklinga er avslutta? Av tabell 10.4 ser vi at heile 94 % vel felles foreldreansvar. Mor har foreldreansvar åleine for 6 % av barna, ingen far har i vårt materiale foreldreansvar for barna åleine, og berre eitt par har valt å splitte barna med omsyn til foreldreansvar. Det å velje felles foreldreansvar er vanlegast i meklingar etter ekteskapslova (96 %), minst vanleg etter obligatorisk barnelov (80 %). Vi skal også merke oss at 85 % av foreldra i dei frivillige barnelovsmeklingane vel felles foreldreansvar. Når mor og far ikkje er gifte har mor automatisk foreldreansvar åleine dersom det ikkje tidlegare vart gjort noko aktivt for at far også skulle ha det. Mor står difor sterkare i høve foreldreansvaret ved samlivsbrot. Felles foreldreansvar er likevel det dominerande valet, sjølv om det ligg 10 % under dei som løyser opp eit ekteskap.

I dei sakene der mor har foreldreansvar åleine er det i gjennomsnitt litt færre barn enn i dei som vel felles foreldreansvar (1,5 vs. 1,8 barn, $p < 0,05$) og eldste barn er litt yngre i gruppa med foreldreansvar åleine hos mor (6,8 år vs. 9,5 år, $p < 0,01$). Foreldra er også litt yngre (33,1 år vs. 35,2 år, $p < 0,05$), men ikkje nok

til å bli signifikant ulikt. Det same gjeld lengde av ekteskap eller sambuarskap som i gjennomsnitt er 8,3 år for gruppa med foreldreansvar berre for mor og 10,9 år for dei med felles foreldreansvar. I vårt materiale synest ikkje val av avtale for foreldreansvar å ha samanheng med lengde på utdanninga til foreldra. Samla reflekterer dette at ei ordning med foreldreansvar berre hos mor er mest sannsynleg hos unge foreldre med eit kort samliv, gjerne sambuarskap og ikkje ekteskap.

Tabell 10.4 Prosentdel av sakene med ulike typar avtalar ved avslutninga av meklinga. Delt etter meklingsstype.

Foreldreansvar

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Felles foreldreansvar	96,0 %	79,5 %	84,6 %	93,4 %
Mor foreldreansvar for alle barna	3,6 %	20,5 %	15,4 %	6,3 %
Far foreldreansvar for alle barna	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Mor foreldreansvar for nokre barn og far foreldreansvar for nokre barn	0,4 %	0,0 %	0,0 %	0,3 %

Dagleg omsorg

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Mor dagleg omsorg for alle barna	76,6 %	80,9 %	100,0 %	78,0 %
Far dagleg omsorg for alle barna	7,7 %	4,3 %	0,0 %	6,9 %
Delt dagleg omsorg (minimum 40 % hos den som har barna minst)	8,4 %	10,6 %	0,0 %	8,4 %
Barneflokket er splitta med omsyn til dagleg omsorg	7,3 %	4,3 %	0,0 %	6,6 %

Samvær

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Mindre enn «vanleg samvær»	16,3 %	37,0 %	0,0 %	18,8 %
«Vanleg samvær»	47,4 %	54,3 %	41,7 %	48,2 %
Meir enn «vanleg samvær»	36,3 %	8,7 %	58,3 %	33,0 %

Dagleg omsorg

78 % av avtalane endar opp med at mor har dagleg omsorg for alle barna. Far har dagleg omsorg for alle barna i 7 % av sakene, foreldra vel ei løysing med delt dagleg omsorg i 8 % av sakene. Delt dagleg omsorg inneber at barna bur ein del hos begge foreldra, t.d. ei veke hos kvar - minimum 40 % hos den som har barna minst. I 7 % av sakene vel ein å splitte barna med omsyn til dagleg omsorg, slik at nokre bur hos mor og andre hos far. Dagleg omsorg hos den eine forelderen for alle barna er i vårt materiale mest utbreidd i frivillige barnelovsmeklingar, der alle valde dette. Dette kan vere utslag av tilfeldige utslag i lite utval (N=22), eller det kan vere uttrykk for at mor står på «retten sin» i oppløysing av sambuarskap. I obligatoriske barnelovsmekling og ekteskapslovsmeklingar har mor dagleg omsorg i 81 % og 77 % av tilfella. Fordi så mange samla vel dagleg omsorg hos mor og sidan den eine gruppa som skil seg ut er så lita, blir det her ingen signifikante skilnader med utgangspunkt i meklingstype.

Det er klare skilnader i alder mellom dei som har valt ulike løysingar for dagleg omsorg. Til eldre barna er, til større er sjansen for at ein vel dagleg omsorg hos far eller å splitte barneflokket med omsyn til dagleg omsorg. For dei yngre med mindre barn er dagleg omsorg hos mor eller delt dagleg omsorg mest aktuelt.

Samvær

I 48 % av sakene vel ein det som vert kalla «vanleg samvær», dvs. ein ettermiddag i veka, annankvar helg frå fredag til søndag, juleferien eller påskeferien, og 2 veker om sommaren. 33 % vel meir enn «vanleg samvær» og 19 % vel mindre enn «vanleg samvær». Tabell 10.5 syner tydelege skilnader for samværsavtale med utgangspunkt i meklingstype. Frivillige barnelovsmeklingar avtalar oftast meir enn «vanleg samvær» og obligatoriske barnelovsmeklingar avtalar oftast mindre enn «vanleg samvær» ($p < 0,001$).

Tabell 10.5 Prosentdel av sakene der meklaren måte vere aktiv med og foreslå det konkrete innhaldet i avtalen. Delt etter meklingstype.

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Mindre enn «vanleg samvær»	16 %	37 %	0 %	19 %
«Vanleg samvær»	47 %	54 %	42 %	48 %
Meir enn «vanleg samvær»	36 %	9 %	58 %	33 %

Når det gjeld avtale om samvær fann vi ingen signifikante skilnader med utgangspunkt i foreldra eller barna sin alder, tal på barn eller utdanning. Derimot er det ein klar samanheng mellom avtale om dagleg omsorg og avtale om samvær ($p < 0,001$). Medan det for heile materialet er 33 % som har avtale om meir enn «vanleg samvær», er det mellom dei som har avtala dagleg omsorg hos mor 27 % som har avtala meir enn «vanleg samvær» (desse utgjør 78 % av materialet). Av dei som har avtala dagleg omsorg hos far for alle barna, er det 41 % som har avtala meir enn «vanleg samvær». Av dei som har splitta barneflokk med omsyn til dagleg omsorg, er det 56 % som har avtala meir enn «vanleg omsorg». Ein kan ikkje seie sikker kva som er årsak til kva, men både med utgangspunkt i desse data og generelt kjennskap til problematikken, er det vårt syn at er der vilje og mot til å velje anna løysing enn den tradisjonelle for dagleg omsorg, synest det å ha ein gunstig effekt på mengda med samvær mellom barna og den av foreldra dei bur minst med. Dette kan skuldast fleire forhold, t.d. stor vilje til samarbeid; vilje til å tenkje utradisjonelt og å tilpasse ordningane til eigen situasjon; at kvinner som ikkje har dagleg omsorg i større grad enn menn legg opp til stor deltaking; og at menn med dagleg omsorg sjeldnare enn kvinner ønskjer å hindre at barna har samvær med den andre forelderen.

Avtalar eitt år etter mekling

Eitt år etter mekling seier 6 % at dei har endra avtale om foreldreansvar, 8 % at dei har endra avtale om dagleg omsorg, og heile 26 % at dei har endra avtale om samvær. Tabell 10.6 syner at det har skjedd endringar i alle typar meklingar, men at endringane er hyppigast i barnelovsmeklingar ($p < 0,005$ for foreldreansvar og samvær).⁵ Samanliknar ein tabell 10.7 med 10.4 finn ein at dei største endringane med omsyn til foreldreansvar, er at færre har dette felles (minka frå 93 % til 79 %), og fleire har foreldreansvar aleine for mor (auka frå 6 % til 19 %). Med omsyn til dagleg omsorg er det berre mindre endringar. Det

⁵ Som vi var inne på i metodekapittelet er talmaterialet eitt år etter mekling relativt lite. Difor blir det noko usikre tal knytt til analysar der materialet vert delt opp slik at nokre grupper er små. Her gjeld dette frivillig barnelovsmeklingar ($N=10$) og obligatoriske barnelovsmeklingar ($N=28$). Vi trur at tendensen i talmateriale er rett, men storleiken på endringane kan vere noko usikker. Så lenge ei finn statistisk signifikante endringar er det lite sannsynleg at forskjellane vi finn er tilfeldige.

Tabell 10.6 Prosentdel av foreldra som eitt år etter mekling seier dei har endra ulike delar av avtalen. Delt etter meklingstype.

	Ekteskapslov	Obl. barnelov	Friv. barnelov	Samla
Foreldreansvar	2 %	25 %	20 %	6 %
Dagleg omsorg	8 %	16 %	0 %	8 %
Samvær	21 %	48 %	50 %	26 %

Tabell 10.7 Prosentdel av sakene med ulike typar avtalar eitt år etter meklinga. Delt etter meklingstype.

Foreldreansvar

	Ekteskapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Felles foreldreansvar	84 %	48 %	60 %	79 %
Mor foreldreansvar for alle barna	13 %	52 %	40 %	19 %
Far foreldreansvar for alle barna	1 %	0 %	0 %	1 %
Mor foreldreansvar for nokre barn og far foreldreansvar for nokre barn	2 %	0 %	0 %	2 %

Dagleg omsorg

	Ekteskapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Mor dagleg omsorg for alle barna	73 %	89 %	89 %	76 %
Far dagleg omsorg for alle barna	6 %	4 %	11 %	6 %
Delt dagleg omsorg (minimum 40 % hos den som har barna minst)	9 %	0 %	0 %	8 %
Barneflokket er splitta med omsyn til dagleg omsorg	12 %	7 %	0 %	11 %

Samvær

	Ekteskapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Mindre enn «vanleg samvær»	21 %	65 %	30 %	27 %
«Vanleg samvær»	52 %	15 %	30 %	46 %
Meir enn «vanleg samvær»	27 %	19 %	40 %	27 %

har skjedd store endringar med omsyn til samvær ved at færre eitt år etter mekling har avtale om meir enn «vanleg samvær» (minka frå 33 % til 27 %) og fleire har avtale om mindre enn «vanleg samvær» (auka frå 19 % til 27 %). I vårt materiale finn vi ingen samanheng mellom kva type avtale ein gjer i meklinga og kor sannsynleg det er at den skal bli endra i løpet av det første året. Vi finn heller ingen samanheng mellom barna sin alder og kor sannsynleg det er med endring i avtalar.

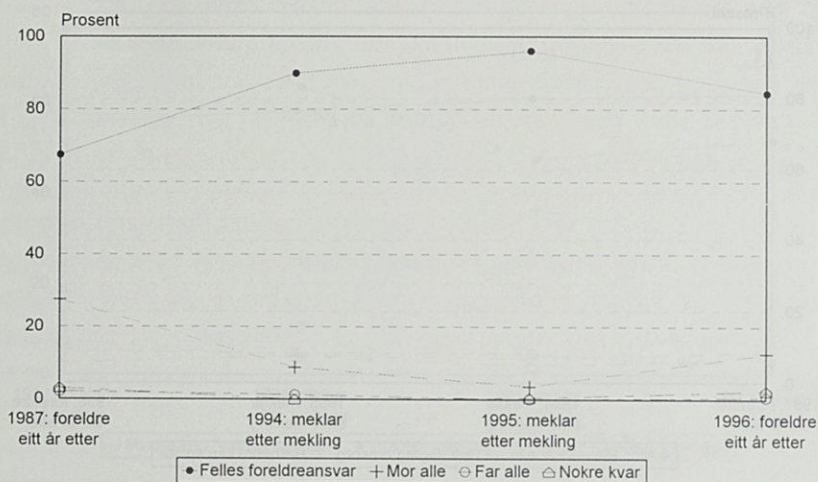
Endringar i avtalar siste 9 åra

Vi har i forskinga vår henta inn data for avtalar mellom skilde foreldre på fire ulike tidspunkt dei siste 9 åra. Alle tala er henta inn ved hjelp av spørjeskjema, men varierer elles med kven som er informant (foreldre eller meklar), tidspunktet for rapportering (ved avslutting av mekling eller eitt år etter mekling), eller om rapporteringa er knytt til eit foreldrepar sin konkrete situasjon, eller er ei generell vurdering av ei gruppe foreldrepar. I granskinga frå 1987 rapporterte foreldra sjølve om lag eitt år etter mekling (Ekeland og Myklebust, 1989). I data frå 1994 rapporterer meklarar på eit generelt grunnlag om situasjonen ved avslutting av meklingar (Ekeland og Myklebust, 1996). Data frå 1995 er rapportar frå meklarar ved avslutting av meklingar, men då berre dei meklingane som er einingar i denne rapporten. Data frå 1996 er rapportert frå foreldra sjølve eitt år etter mekling. Sidan data frå 1987 berre har med personar som har vore gifte, har vi også for dei seinare målingane berre plukka ut dei som har vore til mekling etter ekteskapslova. Som vi alt har nemnt er det brukt ulike metodar på dei ulike tidspunkta. Dette vil gi litt utslag i talmaterialet. Men sidan tala systematisk går i ei retning og sidan første og siste måling begge bygger på spørjeskjema til foreldre om lag eitt år etter mekling, festar vi lit til at tala avspeglar ei reell utvikling. Resultata er synt i figurane 10.1 til 10.3.

Foreldreansvar

Når det gjeld foreldreansvar har det alt i alt vore ein auke i talet på personar med felles foreldreansvar. Dette må ein tilskrive lovendringar som gjer at ein i dag reknar felles foreldreansvar som det normale der anna ikkje er avtala ved oppløysing av ekteskap. Det er foreldreansvar hos mor åleine som samla har minka. Andre avtaleformer har heile tida vore heilt marginale.

Endringar over tid i avtalar om foreldreansvar

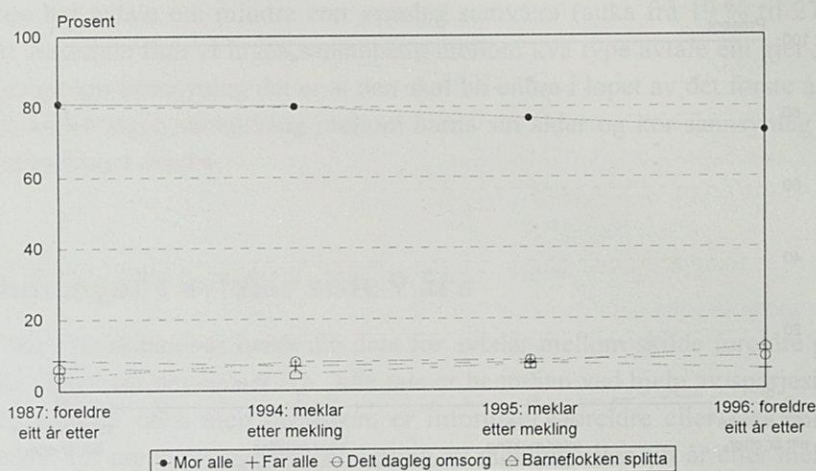
Figur 10.1 Endring over tid i type avtalar ein gjer om foreldreansvar etter skilsmisse.

Når kurva for felles foreldreansvar går ned for målinga i 1996, er dette truleg eit utslag av to ulike måletidspunkt i forhold til samlivsbrotet. Tala frå 1994 og 1996 er henta eitt år etter samlivsbrotet, medan tala frå 1994 og 1995 er henta frå meklingstidspunktet. Som vi nett har sett er det ein del foreldrepar som endrar avtale om foreldreansvar i løpet av det første året, slik at det blir færre som eitt år etter mekling har dette felles. Dette er truleg forklaringa på at tala frå 1994 og 1995 er noko heva frå ei meir strak linje mellom 1987 og 1996.

Dagleg omsorg

Når det gjeld avtalar om dagleg omsorg har desse endra seg svært lite i løpet av 9 år, sjølv om den mest dominerande avtaleforma, dagleg omsorg hos mor, synes å bli litt mindre dominerande. Det er delt dagleg omsorg og splitting av barneflokkene som aukar noko.

Endringar over tid i avtalar om dagleg omsorg

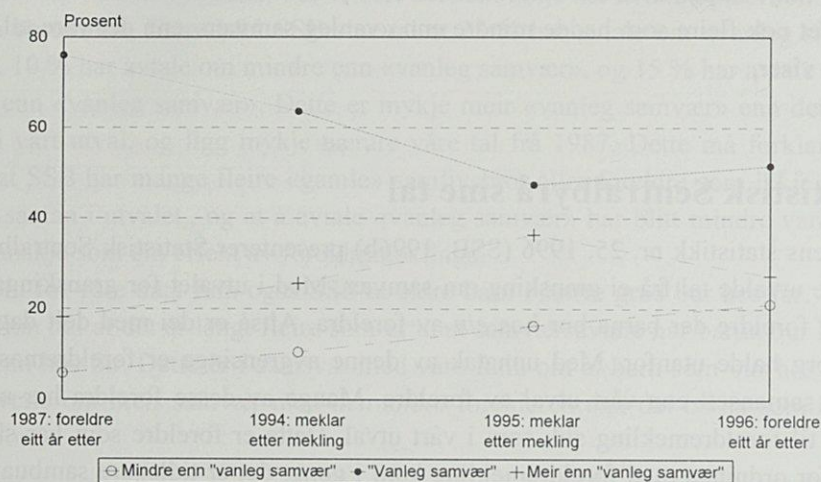

Figur 10.2 Endring over tid i type avtalar ein gjer om dagleg omsorg etter skilsmisse.

Samvær

Når det gjeld avtale om samvær er endringane større. «Vanleg samvær» er framleis den dominerande avtaletypen, men den er blitt klart mindre vanleg dei siste 9 åra. I dag er det større variasjon i kva type samvær ein avtalar. Ei slik utvikling mot større variasjon er i utgangspunktet ønska. Når færre avtalar «vanleg samvær» kan dette innebære at fleire gjer avtalar som er tilpassa den situasjonen som den aktuelle familien er i. Mange meklarar har gjeve uttrykk for at dette er ønskeleg, fordi tilpassa avtalar er avtalar som tar omsyn til kva som er mogleg og ønskeleg for familien, og som difor har større sjanse for å kunne fungere og bli følgt opp. Vi vel å sjå på dette som ei generell utvikling av familiesituasjonen i samfunnet, der samlivsbrot har vorte meir vanleg. Fleire og fleire får, personleg eller gjennom venner eller slekt, erfaringar med korleis skilde familiar kan fungere. Då vil ein også få langt fleire modellar som syner ulike måtar å organisere slike familiar på. Difor er nok fleire foreldre i dag i stand til å tenkje alternativt og tilpassa. Det er også mogleg at utviklinga kan tyde på at fleire menn no tek ei meir aktiv rolle i høve barna etter eit samlivsbrot. I kva grad den nye meklingsordninga har påverka denne utviklinga er det umogleg for oss å seie med bakgrunn i data. Det vi trygt kan seie er at viss

Endring over tid i avtale om samvær

Figur 10.3 Endring over tid i type avtalar ein gjer om samvær etter skilsmisse.

mange meklarar er medvetne om at avtalar bør tilpassast kvar einskild familie, og tar konsekvensen av dette i arbeidet sitt, vil dette ganske sikkert påverke kva avtalar som vert laga. Vi har jo alt sett at meklarane ganske ofte aktivt foreslår moglege løysingar.

Det som kan vere meir problematisk, er at talet på familiar der ein vel mindre enn «vanleg samvær» etter skilsmisse no er oppe i 21 % eitt år etter mekling, mot 6 % i 1989. Viss dette inneber ein reell auke av familiar der barna har mindre samvær med den av foreldra dei ikkje bor hos, er dette klart ikkje ønska. Viss det derimot berre inneber at avtalen vert tilpassa praksisen slik den reelt sett har vore, er dette også berre eit teikn på at avtalane er meir realistiske. Ein vil då få betre samsvar mellom avtale og praksis og kanskje færre vonbrot og kranglar om brot på avtalen. Ein må også ta omsyn til at det er fleire i dag som i det heile teke har ein avtale om samvær. I 1987 var det 23 % av foreldra som sa at dei ikkje hadde nokon avtale om samvær (Ekeland og Myklebust, 1989). I 1995 var det rett etter meklinga berre 13 % av foreldra som sa dette. Vi har ikkje spurt om dette eitt år etter meklinga, men 16 % av dei som burde ha svart på kva type avtale dei har om samvær, har ikkje svart. For desse kan ei forklaring vere at dei ikkje har avtale. Men vi går ut frå at det også er andre forklaringar, slik at talet på 13 % rett etter mekling kanskje ikkje er så langt frå sanninga også eitt år seinare. Tala på foreldre utan avtale om samvær har såleis

gått ned frå 23 % til 13 % på 9 år. Det er grunn til å tru at mange av dei som i 1987 ikkje hadde nokon avtale om samvær i praksis hadde lite samvær. Såleis var det nok fleire som hadde mindre enn «vanleg samvær» enn det våre tal frå 1987 viser.

Statistisk Sentralbyrå sine tal

I Ukens statistikk nr. 25, 1996 (SSB, 1996b) presenterer Statistisk Sentralbyrå nokre utvalde tal frå ei gransking om samvær. Med i utvalet for granskinga er berre foreldre der barna bur hos *ein* av foreldra. Altså er dei med delt dagleg omsorg halde utanfor. Med unnatak av denne avgrensinga er foreldremassen meir samansett enn vårt utval av foreldre. Mange av desse foreldra har aldri vore til foreldremekling slik som i vårt utval. Dette er foreldre som har skild seg før ordninga med foreldremekling kom i gong, det er tidlegare sambuande som sjølv har «ordna opp», og det er ikkje minst foreldre som aldri har budd saman med barnet og som ikkje dei siste åra har involvert fylkesmann eller domstol. Desse utgjør truleg store delar av foreldremassen i SSB si gransking og er i det heile ikkje representert i vår gransking. Dette må ein ta omsyn til når ein samanliknar tala. SSB finn at berre 30 % har felles foreldreansvar, medan vi finn langt høgre tal (79 % - 93 %). Vårt utval har mange fleire foreldre med «ferske» samlivsbrot. Skilnaden i tala reflekterer delvis at det vil bli meir og meir vanleg å gjere avtalar om felles foreldreansvar, delvis at felles foreldreansvar er klart meir vanleg ved oppløysing av ekteskap enn sambuarskap, og at der er ein tendens til å endre avtalar til lenger tid det er sidan samlivsbrotet, og då gå bort frå felles foreldreansvar.

I SSB si gransking har 92 % dagleg omsorg hos mor og 8 % dagleg omsorg hos far. Viss vi frå vårt utval fjernar dei med delt omsorg og med splitta barneflokk, finn også vi at 92 % har dagleg omsorg hos mor og 8 % har dagleg omsorg hos far. Når vårt utval er så likt SSB sitt utval med omsyn til dagleg omsorg, tar vi dette som teikn på at dette har endra seg svært lite over tid, og at ulikskapar mellom undergrupper av foreldre er små.

SSB si gransking seier at i heile gruppa er det 54 % som har avtale om «vanleg samvær», 11 % har avtale om mindre enn «vanleg samvær», 7 % har avtale om meir enn «vanleg samvær», for 4 % bestemmer barnet sjølv samværet, og 23 % har ingen avtale om samvær. Prosentdelen foreldre utan avtale er her mykje større enn i vårt materiale. Dette kan fullt og heilt forklarast med ulike utval. I vårt utval dominerer dei som har vore gifte (70 %), og for denne

gruppa seier SSB at det er berre 12 % som er utan avtale om samvær. Då er vi ganske nær våre tal for dette. Tar vi bort dei som ikkje har avtale og dei som lar barna bestemme, finn vi frå SSB sine tal at 75 % har avtale om «vanleg samvær», 10 % har avtale om mindre enn «vanleg samvær», og 15 % har avtale om meir enn «vanleg samvær». Dette er mykje meir «vanleg samvær» enn det vi finn i vårt utval, og ligg mykje nærare våre tal frå 1987. Dette må forklarast med at SSB har mange fleire «gamle» samlivsbrot eller foreldre som ikkje har budd saman i utvalet, og at å avtale «vanleg samvær» har blitt mindre vanleg no, kanskje som ein effekt av foreldremeklinga.

Som for våre data finn også SSB at eldre barn i større grad bur hos far. Vidare finn dei at det er langt fleire som er utan samværsavtale når barna bur hos mor enn hos far. Dette er i samsvar med våre funn om at barn som bur hos far har avtale om meir samvær med den andre forelderen enn dei barna som bur hos mor.

Nøgd med avtalane?

Tabell 10.8 syner at heile 94 % rett etter mekling er nøgde (svært nøgde + i hovudsak nøgde) med avtalen om foreldreansvar. Berre 5 % er svært misnøgde, men prosentdelen varierer mykje etter meklingstype. Medan det er få eller ingen som er svært misnøgde med avtalen om foreldreansvar i ekteskapslovsmeklingar og frivillige barnelovsmeklingar, er det heile 21 % som er svært misnøgde med dette i obligatoriske barnelovsmeklingar ($p < 0,001$). Det er ingen skilnad mellom kvinner og menn med omsyn til i kva grad dei er nøgde med avtalen om foreldreansvar. Kva avtale ein gjer om foreldreansvar synest ikkje signifikant å påverke kor nøgde ein blir med avtalen rett etter mekling.

87 % av foreldra er nøgde med avtalen om dagleg omsorg. Samla sett er berre 7 % svært misnøgde. I ekteskapslovsmeklingar gjeld dette berre 3 %, i frivillige barnelovsmeklingar 10 %, og i obligatoriske barnelovsmeklingar heile 29 % ($p < 0,001$). Sidan det i fleirtalet av sakene er kvinner som får dagleg omsorg for alle barna, er det som venta kvinnene som i størst grad er nøgde med desse avtalane. 66 % av kvinnene og 43 % av mennene er svært nøgde med avtalen om dagleg omsorg ($p < 0,05$). 4 % av kvinnene og 12 % av mennene er svært misnøgde.

Tabell 10.8 Prosentdel av saker der partane i ulik grad er nøgde med avtalane ved avslutninga av meklinga. Delt etter meklingstype.⁶

Foreldreansvar

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Svært misnøgde	2 %	21 %	0 %	5 %
Noko misnøgde	1 %	7 %	10 %	2 %
I hovudsak nøgde	31 %	35 %	40 %	32 %
Svært nøgde	67 %	37 %	50 %	62 %

Dagleg omsorg

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Svært misnøgde	3 %	29 %	10 %	7 %
Noko misnøgde	4 %	12 %	30 %	6 %
I hovudsak nøgde	33 %	12 %	20 %	29 %
Svært nøgde	61 %	46 %	40 %	58 %

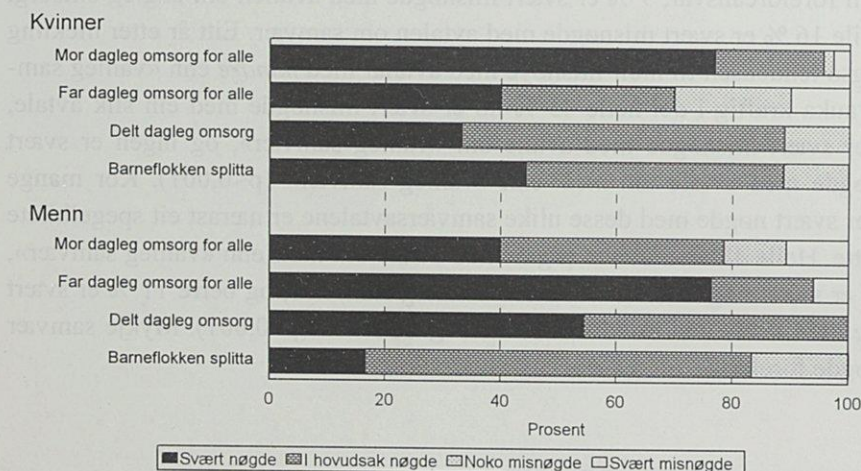
Samvær

	Ekte-skapslov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Svært misnøgde	2 %	41 %	0 %	8 %
Noko misnøgde	7 %	12 %	40 %	9 %
I hovudsak nøgde	41 %	33 %	40 %	39 %
Svært nøgde	51 %	14 %	20 %	44 %

⁶ I talmaterialet inngår alle foreldre som har svart på dette spørsmålet. Dette inkluderer då også foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar som ikkje kome fram til noko ny avtale i denne meklinga, men som har eksisterande avtale frå før meklinga i tankane når dei svarar på spørsmålet. Tek vi berre med dei som i følgje meklaren har kome fram til ein avtale i meklinga, halverer vi gruppa med foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar, og prosentdelen av foreldre i slike meklingar som er svært misnøgde med avtalane går drastisk ned. Likevel er foreldra i obligatoriske barnelovsmeklingar klart meir misnøgde med alle delane av avtalen enn foreldra i dei andre meklingstypene.

Som ein kan sjå av figur 10.4 er 77 % av dei som har dagleg omsorg svært nøgde med denne ordninga, både kvinner og menn. Om lag 40 % av foreldra der den andre har dagleg omsorg er også svært nøgde med ordninga. Menn er i større grad enn kvinner svært nøgde med delt dagleg omsorg (55 % vs. 33 %) og kvinner i noko større grad enn menn svært nøgde med å splitte barneflokken med omsyn til dagleg omsorg (44 % vs. 17 %). Samla inneber dette at flest foreldre er svært nøgde med ordningar der dagleg omsorg er hos ein av foreldra. Men desse ordningane, som dei fleste trass alt har, har også den største prosentdelen foreldre som er svært misnøgde. Om lag 10 % av dei foreldra som ikkje har dagleg omsorg er svært misnøgde med ordninga. Dette er trass alt ganske mange, då det inneber at det finst ein slik foreldre i ein av fem skilde familiar med dagleg omsorg hos berre ein av foreldra. Dette vil kunne skape vanskar for mange av desse foreldrepara. Mellom dei som har delt eller splitta dagleg omsorg er det ingen som er svært misnøgde. Å velje slike typar ordningar er tydeleg kompromiss, då mellom 44 % og 67 % i hovudsak er nøgde med slike ordningar. *I hovudsak nøgde* blir såleis den største kategorien for dei med

Kor nøgde er foreldra med ulike ordningar for dagleg omsorg

Figur 10.4 Prosentdel av kvinner og menn som i ulik grad er nøgde med ulike ordningar for dagleg omsorg.

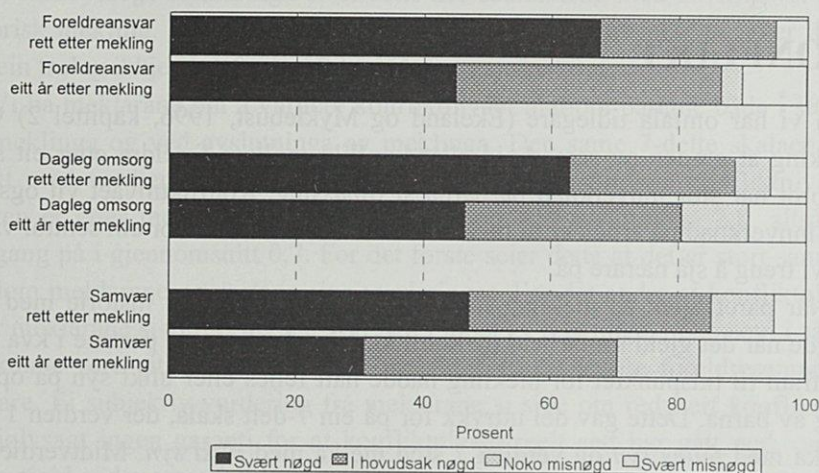
delt eller splitta ordningar for dagleg omsorg i motsetning til ordningar med dagleg omsorg hos berre *ein* av foreldra, der den største kategorien er *svært nøgde*. Men gevinsten ved å inngå kompromiss er altså at ingen som har valt delt eller splitta ordning for dagleg omsorg er *svært misnøgde* med ordninga. Difor er det mindre sannsynleg at desse kjem opp i store konflikhtar grunna ordninga for dagleg omsorg.

83 % er nøgde med avtalen om samvær. 8 % er svært misnøgde. Ingen eller svært få er misnøgde i ekteskapslovsmeklingar og frivillige barnelovsmeklingar. Heile 41 % er svært misnøgde i obligatoriske barnelovsmeklingar ($p<0,001$). Overraskande nok er det ingen signifikante skilnader mellom kvinner og menn med omsyn til kor nøgde dei er med avtalen om samvær. Rett etter meklinga er det tendensar til at foreldra, særlege mennene, i størst grad er svært misnøgde med avtalar om mindre enn «vanleg samvær». Tendensen er likevel ikkje sterk nok til å bli signifikant.

Figur 10.5 syner at situasjonen endrar seg klart det første året etter mekling. For alle delar av avtalen blir foreldra mindre nøgde i løpet av det første året.⁷ Dette gjeld både kvinner og menn, og er heilt i tråd med det vi var inne på i førre kapittel om at konfliktnivået eitt år etter meklinga er klart høgare enn det ein forventar rett etter meklinga. Misnøya aukar altså i løpet av det første året etter mekling, slik at det eitt år etter er 10 % som er svært misnøgde med avtalen om foreldreansvar, 9 % er svært misnøgde med avtalen om dagleg omsorg, og heile 16 % er svært misnøgde med avtalen om samvær. Eitt år etter mekling har også tendensen til meir misnøye med avtalar med *mindre* enn «vanleg samvær» auka kraftig i det heile 43 % no er svært misnøgde med ein slik avtale, 7 % er svært misnøgde med avtale om «vanleg samvær», og ingen er svært misnøgde med avtale om *meir* enn «vanleg samvær» ($p<0,001$). Kor mange som er svært nøgde med desse ulike samværsavtalene er nærast eit spegelbilde av dette. Heile 48 % er *svært nøgde* med avtale om meir enn «vanleg samvær», 35 % er svært nøgde med avtale om «vanleg samvær», og berre 11 % er svært nøgde med avtale om mindre enn «vanleg samvær» ($p<0,001$). Mykje samvær gir nøgde foreldre!

⁷ Dei foreldra som svara på våre skjema eitt år etter mekling er i gjennomsnitt litt meir nøgde med avtalane rett etter mekling enn den samla gruppa (om lag 4 % fleire plasserer seg i gruppa som seier dei er *svært nøgde* med avtalane). For å få korrekt oppleving av utviklinga er tala også rett etter mekling utrekna berre for dei som også har svara året etter. Difor avvik desse tala noko i forhold til det vi elles har oppgitt.

I kva grad er ein nøgde rett etter mekling og eitt år etter mekling

Figur 10.5 Prosentdel av foreldre som rett etter meklinga og eitt år etter meklinga i ulik grad er nøgde med avtalane ein har om barna.

Kapittel 11

KONFLIKT

Som vi har omtala tidlegare (Ekeland og Myklebust, 1996, kapittel 2) viser forskning at graden av samarbeid eller konflikt mellom foreldra etter eit samlivsbrot har stor innverknad på barna si tilpassing. Konfliktnivået vil også ha stor innverknad på arbeidet til meklaren. Konfliktnivå er difor ein sentral variabel vi treng å sjå nærare på.

Når paret kjem til mekling har dei sjølv sagt alt hatt ei historie med ulik lengde når det gjeld samarbeid og konflikt. Vi valte å spørje partane i kva grad dei fram til tidspunktet for mekling hadde hatt felles eller ulikt syn på oppseding av barna. Dette gav dei uttrykk for på ein 7-delt skala, der verdien 1 stod merka med *felles syn* og verdien 7 stod merka med *ulikt syn*. Midtverdien på denne skalaen er 4. Den gjennomsnittlege skåren for partane er 3,3, dvs. litt mot sida for *felles syn*. Som venta er det svært stor skilnad på ulike meklings-typar. Gjennomsnittleg skåre for dei som kjem til mekling etter ekteskapslova er 2,9, medan dei som er til obligatorisk barnelovsmekling skårar 4,9 og dei i frivillig barnelovsmekling skårar 3,2 ($p < 0,001$). Dei som kjem til obligatorisk barnelovsmekling gir altså uttrykk for i mykje større grad enn dei andre å ha hatt ulikt syn på barneoppsedinga meklinga. Dette *kan* reflektere at partane i desse meklingane alt har budd ei tid kvar for seg, og at konflikt om ordningar for barna fører til sterkare polarisering av ulike syn på barna.

Vi ba også meklaren om å vurdere i kva grad foreldra hadde felles eller ulikt syn på oppseding av barna. Den same skalaen blei brukt. Meklarane sin gjennomsnittlege skåre er 3,1, altså svært likt partane si eiga vurdering. Også i meklarane si vurdering fann vi den nett omtala skilnaden med utgangspunkt i meklingstype.

Vidare ba vi foreldra rett før mekling om å vurdere graden av konflikt mellom dei i den gjeldande situasjonen. Igjen nytta vi ein 7-delt skala, der verdien 1 var merka med *lite konflikt* og verdien 7 med *stor konflikt*. Partane sin gjennomsnittlege skåre er 3,6, dvs. eit moderat konfliktnivå, litt under midtpunktet. På dette spørsmålet var skilnadene mellom meklingstypane enno større. I ekteskapslovsmeklingar var den 2,9, i obligatoriske barnelovsmeklingar 5,6 og i frivillige barnelovsmeklingar 4,6 ($p < 0,001$). I begge typar barnelovsmeklingar meiner altså forelda sjølve i langt større grad enn dei som kjem til mekling etter

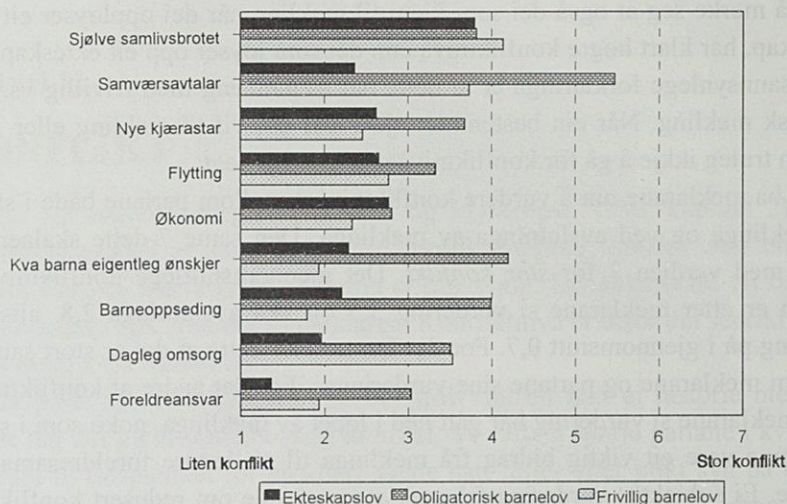
ekteskapslova at dei er i konflikt på tidspunktet rett før mekling. Det kan vere verdt å merke seg at også dei som kjem til mekling når dei oppløyser eit sambuarskap, har klart høgre konfliktnivå enn dei som løyser opp eit ekteskap. Den mest sannsynlege forklaringa er at dette har samband med frivillig vs. obligatorisk mekling. Når ein bestemmer sjølv om ein vil til mekling eller ikkje, vel ein truleg ikkje å gå før konfliktnivået er ganske høgt.

Vi ba meklarane om å vurdere konfliktnivået mellom partane både i starten av meklinga og ved avslutninga av meklinga. Den same 7-delte skalaen blei brukt med verdien 7 for *stor konflikt*. Det gjennomsnittlege konfliktnivået i starten er etter meklarane si vurdering 3,5 og ved avslutninga 2,8, altså ein nedgang på i gjennomsnitt 0,7. For det første seier dette at det er stort samsvar mellom meklarane og partane sine vurderingar. For det andre at konfliktnivået etter meklarane si vurdering har gått ned i løpet av meklinga, noko som i så fall vil kunne vere eit viktig bidrag frå meklinga til eit lettare foreldresamarbeid seinare. Ei subjektiv vurdering frå meklarane si side om redusert konfliktnivå er sjølv sagt ingen garanti for at konfliktnivået reelt sett har gått ned, og om dette gjeld andre samarbeidsarenaer enn meklingssituasjonen.

Konfliktområde

Konfliktane mellom partane kan sjølv sagt gjelde ulike tema. Dette vert stadfesta av figur 11.1 og tabell 11.1 som syner konfliktnivået på ulike område eller tema, slik meklarane vurderer det. Igjen er det nytta ein 7-delt skala der verdien 1 står for *liten konflikt* og verdien 7 for *stor konflikt*. Vi minner her om det som blei sagt i kapittel 2 om gjennomsnittsmål på ein slik skala. Det er til dels store skilnader i ulike saker. Til nærare middelveien 4 den gjennomsnittleg skåren ligg, til større variasjonar vil ein vanlegvis finne. Ein gjennomsnittleg konflikt-skåre på mellom 3 og 4 inneber at konfliktnivået i ein god del saker ligg mellom 3 og 4, men at der også vil vere ein del saker med eit moderat konfliktnivå med skåre 2 og ein del saker med svært høgt konfliktnivå med skårane 5 eller 6. I kor stor grad det er variasjonar i skåren vert uttrykt ved hjelp av standardavvik, som er vist i tabellen. Til høgre standardavvik, til større variasjon.

Konfliktnivå

Figur 11.1 Konfliktnivået mellom partane på ulike område slik meklarane vurderer det i meklings situasjonen. Delt etter meklingsstype.

Figuren syner for det første at i meklingar etter ekteskapslova er konfliktnivået på mange område ganske lite. I desse meklingane er konfliktnivået klart størst om sjølve samlivsbrøtet, som i utgangspunktet ikkje skal vere tema i meklinga. Ved alle andre tema vil vi kalle konfliktnivået moderat eller svært moderat. Av dei tema som skal inn i ein avtale om barna, er det som venta samværsavtaler som skaper mest konflikt. Som venta er det i desse meklingane svært lite konflikt om foreldreansvar, og dei fleste har dette felles. Det at det i meklingar etter ekteskapslova vanlegvis er ganske lite konflikt om dagleg omsorg, samstundes som vi veit at kvinna får den dagleg omsorga i dei aller fleste sakene, kan tyde på at menn i utgangspunktet anten ikkje ønskjer å ta den daglege omsorga, eller at dei av ulike grunnar ikkje torer å ta ein konflikt om dette.

Når det gjeld konfliktar i obligatoriske barnelovsmeklingar er biletet eit ganske anna. Konfliktnivået er for dei fleste område vesentleg større, og suverent størst når det gjeld samværsavtaler. Dette seier oss at hovudtyngda av saker som gir grunnlag for obligatoriske barnelovsmeklingar er ein kamp om samvær. I praksis er dette oftast at far vil ha meir samvær i ein situasjon der mor har den daglege omsorga, og av ulike grunnar set seg imot dette. Det at konfliktnivået også er ganske stort når det gjeld dagleg omsorg og foreldreansvar, seier oss at også desse sentrale avtalespørsmåla er på dagsorden i ein del

Tabell 11.1 Konfliktnivået mellom partane på ulike område slik meklarane vurderer det i meklings situasjonen. Same data som uttrykt i figuren, men med standardavvik som tilleggssopplysning. Delt etter meklings type.

	Ekteskapslov		Obligat. barnelov		Frivillig barnelov	
	Gj.snitt	St.avvik	Gj.snitt	St.avvik	Gj.snitt	St.avvik
Sjølve samlivsbrøtet	3,80	2,14	3,82	2,33	4,14	1,84
Samværsavtaler	2,36	1,76	5,47	1,75	3,73	1,60
Nye kjærastar	2,62	1,98	3,68	2,21	2,46	1,63
Flytting	2,65	1,86	3,33	2,38	2,77	1,88
Økonomi	2,77	1,73	2,81	1,99	2,33	1,21
Kva barna eigentleg ønskjer	2,29	1,50	4,20	2,01	1,93	1,60
Barneoppseding	2,21	1,34	3,99	2,06	1,79	0,79
Dagleg omsorg	1,96	1,68	3,51	2,36	3,53	2,34
Foreldreansvar	1,36	0,94	3,04	2,34	1,93	1,72

av desse meklingsane. Men konfliktnivået er også ganske stort på andre tema som ikkje er sentrale i målsetjinga for meklingsa, men som likevel kan påverke arbeidet når ein meklings. Mest påfallande er den store usemja om kva barna eigentleg vil. Det ville vere av interesse å få meklarane sine vurderingar av korleis dette påverkar meklingsa og kva dei eventuelt gjer med dette i slike konfliktfylte og vanskelege saker. Ei mogleg løysing ville vere at barna fekk høve til å uttale seg på ein eller annan måte om dette spørsmålet, men samstundes veit vi at det er nett i saker med høgt konfliktnivå mellom foreldra at meklarane vegrar seg mest for å involvere barna. Vi kjem tilbake til temaet barn i meklingsa seinare.

Konfliktnivået i frivillige barnelovsmeklingsar plasserer seg ein stad mellom nivået i det to andre meklings typane. Størst er konfliktane knytt til sjølve samlivsbrøtet, samværsavtaler og dagleg omsorg. Vi går ut frå at det er desse tema som i størst grad dominerer dei fleste meklingsar av denne typen.

Konflikt og nytte av meklings

I den førre rapporten (Ekeland og Myklebust, 1996) sa meklarane på eit generelt grunnlag at i 16 % av sakene var konflikten mellom partane så stor at meklingsa av den grunn i liten grad kunne påverke situasjonen, og at i 28 % av sakene var samarbeidet og semja mellom partane så bra at dei truleg ville klart seg

om lag like godt utan mekling. Vi bad meklar igjen om å vurdere dette for kvar einskild mekling. Vi fann no at i 20 % av sakene var konfliktnivået etter meklar si vurdering så høgt at meklinga i liten grad greidde å påverke situasjonen, og i heile 41 % av meklingane var semja og samarbeidet så godt at dei truleg ville ha klart seg om lag like godt utan mekling. Det store avviket mellom dei to granskingane når det gjeld denne vurderinga gjer det vanskeleg å gjere sikre konklusjonar. Men tal som byggjer på ei generell vurdering av alle meklingar blir sjølv sagt meir omtrentlege enn når ein vurderer konkrete meklingar. Såleis vil tala i denne granskinga vere eit sikrare grunnlag når vi samlar vurderingar frå eit relativt stort tal meklingar (her 372 meklingar). Den største feilkjelda er faren for at nett dei meklingane ein har vurdert ikkje er representative. Den siste usikkerheita vil alltid vere til stades i utvalsgranskingar. Vi har gjort greie for vår vurdering av representativiteten i metodekapittelet. På bakgrunn av desse resonnementa festar vi mest lit til tala i denne granskinga som kartlegg einskildmeklingar og trur at dei reelle tala ligg nærast dei vi fann her, om enn kanskje litt mindre. Vår konklusjon blir difor at i knapt ei av fem meklingar er konfliktnivået så stort at det gjer meklingsarbeidet svært vanskeleg, og i nærare to av fem meklingar samarbeidar foreldra så bra at dei truleg ikkje treng meklinga. Såleis er det i vel to av fem meklingar eit konfliktnivå i mellomsjiktet som gjer mekling ønskjeleg og mogleg som eit konstruktivt bidrag til foreldre-samarbeid.

Men vi må straks leggje til at desse prosentdelane varierer sterkt etter type mekling. Dette ser vi klart av tabell 11.2. Andelen saker med eit konfliktnivå som gjer mekling svært vanskeleg er svært mykje større for obligatoriske barnelovsmeklingar enn dei to andre meklingstypene ($p < 0,001$). Andelen meklingar der samarbeidet er svært godt er klart mykje høgare i ekteskapslovsmeklingar enn i dei to andre meklingstypene ($p < 0,001$). I over halvparten av dei obligatoriske barnelovsmeklingane meiner meklarane at meklinga ikkje greidde å påverke situasjonen grunna det høge konfliktnivået, og i om lag halvparten av meklingane etter ekteskapslova meiner meklarane at partane truleg ville greidd seg like godt utan mekling.

Desse tala syner for det første at i svært mange meklingar har meklinga liten eller ingen påverknad slik meklarane vurderer det. Vi kjem seinare tilbake til brukarane sine vurderingar av dette. For det andre syner desse og andre tal at mekling etter ekteskapslova og obligatorisk mekling etter barnelova, er så ulike situasjonar at det truleg er grunnlag for å ha ulikt regelverk og ulike meklingsformer i desse typene meklingar.

Tabell 11.2 Prosentdel av sakene med svært stor konflikt eller med godt samarbeid. Delt etter meklingsstype.

	Ekteskaps- -lov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Konfliktnivået så stort at mekling i liten grad greidde å påverke situasjonen	10 %	57 %	13 %	20 %
Semja og samarbeidet så godt at partane truleg ville klart seg om lag like godt utan mekling	52 %	7 %	20 %	41 %

Konfliktnivå eitt år etter mekling

Korleis utviklar konfliktnivået seg året etter meklinga? Vi bad foreldra rett etter mekling om å vurdere kva konfliktnivå dei forventa eitt år fram i tida. Igjen er det ein 7-delt skala, der verdien 1 står for *samarbeid* og verdien 7 står for *konflikt*. I gjennomsnitt gir foreldra ein skåre på 3,0 med eit standardavvik på 2,1, dvs. litt nærare samarbeidsida enn konfliktsida av skalaen. Om lag eitt år seinare blei foreldra spurt om korleis situasjonen då var med omsyn til samarbeid eller konflikt. Den same skalaen blei nytta. Gjennomsnittsskåren er då 3,4, dvs. ei lita forandring mot meir konflikt, men framleis nærare samarbeidsida enn konfliktsida. Dette viser altså for gruppa samla eit middels konfliktnivå eitt år etter, som er litt høgre enn det foreldra trudde rett etter mekling. Det går litt verre enn ein trur!

Men igjen er det svært store skilnader med utgangspunkt i meklingsstype. Tabell 11.3 viser at foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar både forventar og får stadfesta eitt år seinare eit langt dårlegare samarbeid og mykje meir konflikt enn foreldre i dei andre meklingsstypene. Når foreldre i desse meklingsane i gjennomsnitt vurderer graden av konflikt til 5,8 på ein skala med maksimalskåre 7, seier dette ganske mykje om dei svært vanskelege samarbeidsvilkåra som er i mange av desse meklingsane. Vel halvparten av foreldra kryssa av for skåren 7, dvs. maksimal konflikt og minimalt samarbeid.

Tabell 11.3 Foreldra sine gjennomsnittlege skårar på ein 7-delt skala til eige forventa samarbeid eitt år etter mekling og korleis dei verkeleg vurderte det eitt år etter. Verdi 1 står for **samarbeid** og verdi 7 står for **konflikt**. Delt etter meklingstype.

	Ekteskaps- lov	Obligat. barnelov	Frivillig barnelov	Samla
Forventa grad av samarbeid eller konflikt eitt år etter mekling	2,4	5,2	3,5	3,0
Vurdering av graden av samarbeid eller konflikt eitt år etter mekling	3,0	5,8	4,0	3,4

Sak avgjort andre stader

Kjem foreldre ikkje til semje i meklinga eller på eiga hand, kan dei overlate til fylkesmannen å ta avgjerder eller bringe sak inn for domstol. I obligatoriske barnelovsmeklingar er det alt før meklinga teke initiativ til dette. Som synt i tabell 11.4 er det i 14,3 % (8,3 + 6,0) av sakene eitt år etter teke initiativ for å få sak avgjort hos fylkesmannen og i 9,2 % (3,7 + 5,5) er det teke initiativ for å få sak avgjort ved domstol. Ytterlegare 2,8 % vurderer å ta eit slikt initiativ i høve fylkesmannen og 2,8 % vurderer det same i høve domstol. Her er ein viss overlapp mellom dei to instansane, slik at ein og same person kan ha teke initiativ både overfor fylkesmann og domstol. Alt i alt er det i 78,8 % av sakene ikkje teke initiativ i høve nokon av desse instansane. I 12,0 % av sakene har ein både teke initiativ og fått ei avgjerd.

Tabell 11.4 Prosentdel av sakene med saker der det er teke initiativ til å bringe sak inn til avgjerd hos fylkesmann eller domstol. Data er henta inn eitt år etter meklinga.

	Ja, har fått avgjerd	Ja, har teke initiativ	Ja, vurderer å ta initiativ	Nei
Sak inn til avgjerd hos fylkesmannen	8,3 %	6,0 %	2,8 %	82,9 %
Sak inn til avgjerd ved domstol	3,7 %	5,5 %	2,8 %	88,0 %

Sidan dei som kjem til obligatoriske barnelovsmeklingar på førehand *skal* ha teke initiativ for å bringe sak inn for domstol eller fylkesmann, er det sjølv-sagt langt fleire i desse meklingsane enn i andre meklingsar som har teke slike initiativ. Denne skilnaden gjeld faktisk berre for avgjerd ved domstol. Våre tal tyder på at det er like vanleg i meklingsar etter ekteskapslova som etter barnelova å ta initiativ til å få sak avgjort hos fylkesmannen. Det som overraskar litt er at såpass mange av barnelovsmeklingane ikkje førte saka vidare til domstolane. Tabell 11.5 syner at i obligatoriske barnelovsmeklingar gjeld dette 34,5 % (13,8 + 20,7) av sakene, medan det i meklingsar etter ekteskapslova er teke initiativ i 5,0 % (2,2 + 2,8) av sakene ($p < 0,001$). Men vi må minne om at vi eitt år etter meklingsar har relativt få barnelovsmeklingar (her 29), slik at svarprosenten tilseier at ein ikkje legg for stor vekt på dette. Vår første tanke er at dette er eit utval av barnelovsmeklingar som er meir positive til meklingsar og kva den har utretta. På den andre sida må vi minne om at vel 40 % av dei obligatoriske barnelovsmeklingane i følgje meklar har eit konfliktnivå som gjer at meklingsar *kan* påverke situasjonen. Vidare skal vi i neste kapittel sjå at ein i følgje meklar i løpet av meklingsar kjem fram til avtale i vel 40 % av dei obligatoriske barnelovsmeklingane. Det at om lag halvparten av foreldra i vårt materiale eitt år etter meklingsar seier at dei ikkje har teke og ikkje vurderer å ta initiativ til å få saker avgjort hos fylkesmann eller domstol, er kanskje litt betre enn realiteten, men ikkje så langt unna ein del andre funn i vårt materiale som byggjer på langt større utval.

Tabell 11.5 Prosentdel av sakene der det er teke initiativ for å bringe sak inn til avgjerd hos domstol. Data er henta inn eitt år etter meklingsar.

	Ja, har fått avgjerd	Ja, har teke initiativ	Ja, vurderer å ta initiativ	Nei
Ekteskapslov	2,2 %	2,8 %	0,6 %	94,4 %
Obl. barnelov	13,8 %	20,7 %	13,8 %	51,7 %
Friv. barnelov	0,0 %	11,1 %	11,1 %	77,8 %

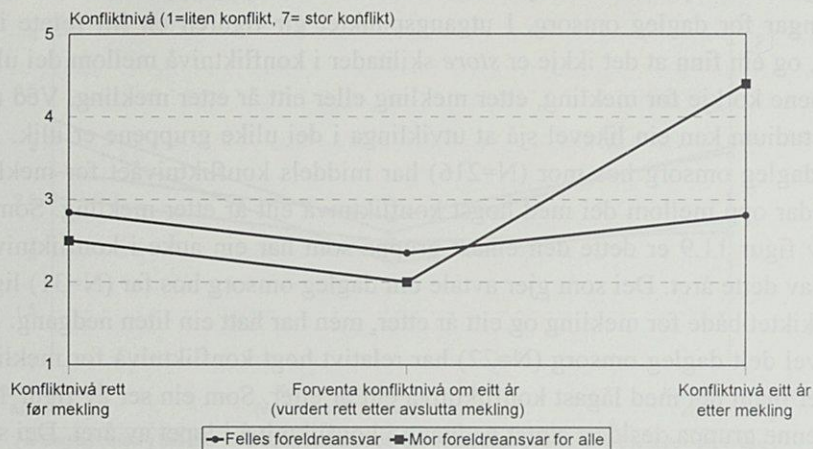
Konfliktnivå og avtaletypar

I vårt materiale finn vi ein del samanhengar mellom type avtalar ein gjer i meklinga og korleis konfliktnivået utviklar seg det første året etter meklinga. Når det gjeld presentasjonen av desse funna må vi gjere nokre val. Vi kunne velje å ta for oss heile gruppa av foreldre, men som vi alt har sett har obligatoriske barnelovsmeklingar mykje høgre konfliktnivå enn det store fleirtalet av ekteskapslovsmeklingar. Foreldre i dei to typane saker er i heilt ulike posisjonar når dei kjem til mekling. Sjølv om alle har si «forhistorie» som par og som foreldre, startar likevel dei som kjem til mekling etter ekteskapslova i mykje større grad med «blanke ark» når det gjeld korleis dei skal forme sin skilde familie. Å sjå berre på desse blir eit meir reint studium av korleis konfliktnivå kan påverke avtalane ein gjer, og korleis avtalar ein gjer kan påverke utviklinga av konfliktnivået. Vi har sett på samanhengar mellom avtalar og utvikling av konfliktnivå for mange ulike utval av materialet: alle foreldre samla; berre meklingar etter ekteskapslov; berre meklingar etter obligatorisk barnelov; berre foreldre med høgt konfliktnivå; berre foreldre med lågt konfliktnivå. Utviklingstendensane i konfliktnivået er i hovudsak det same. Men i utval med små grupper, som når vi berre tek med obligatorisk barnelovsmeklingar, er det sjølv sagt bortimot umogleg å få ulikskapar til å bli signifikante. Men når utviklingstendensane er svært like i ulike delar av materialet, finn vi det rimeleg at dei speglar reell samanhengar og utviklingstendensar. Ein annan grunn til at obligatoriske barnelovsmeklingar ikkje er verdt å ta med når vi skal studere utviklingstendensar fram mot eitt år etter mekling, er at vi diverre ikkje har fått følgt opp så mange av dei eitt år etter (sjå metodekapittel).

Som figur 11.6 syner er det i meklingar etter ekteskapslova svært små ulikskapar i konfliktnivå mellom dei som vel å ha felles foreldreansvar ($N=276$) og dei få som vel å ha foreldreansvar hos mor ($N=10$). Vidare ser vi at desse to gruppene har ei lik utvikling til rett etter meklinga, då dei vurderer forventa konfliktnivå eitt år etter. Den store skilnaden er i utvikling av konfliktnivået året etter meklinga. Då har den vesle gruppa med foreldreansvar hos mor åleine fått eit klart høgre konfliktnivå. I figur 11.7 har vi synt differansen i konfliktnivået før mekling og konfliktnivået eitt år etter ($\text{nivå eitt år etter} - \text{nivå før}$). Verdien 0 står for uendra konfliktnivå, verdier større enn 0 inneber at konfliktnivået har blitt større i løpet av dette året, og verdier mindre enn 0 inneber at konfliktnivået har blitt mindre. Dei med felles foreldreansvar har hatt ein liten nedgang i konfliktnivå, medan dei som har foreldreansvar hos mor åleine har

Endring i konfliktnivå etter type avtale om foreldreansvar

Foreldre sine vurderinger

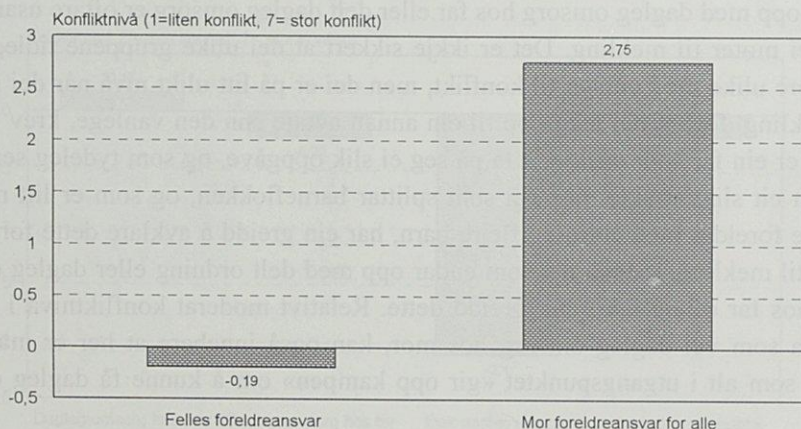

Berre meklingar etter ekteskapslov

Figur 11.6 Utvikling i konfliktnivå over tid, slik foreldra vurderer den, delt opp etter avtale for foreldreansvar.

Endring i konfliktnivå knytt til avtale om foreldreansvar

Konfliktnivå eitt år etter mekling ÷ konfliktnivå rett før mekling

Berre meklingar etter ekteskapslov

Figur 11.7 Endring i konfliktnivå over tid, slik foreldra vurderer den, delt opp etter avtale for foreldreansvar

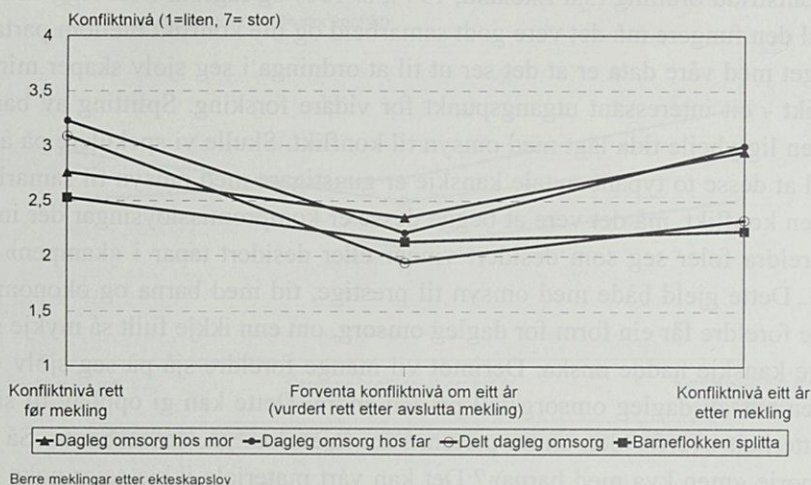
hatt ei svært kraftig auke i konfliktnivå. Skilnaden mellom gruppene i utvikling av konfliktnivå er klart signifikant ($p > 0,01$).

Figur 11.8 syner utvikling i konfliktnivå for ulike grupper som vel ulike ordningar for dagleg omsorg. I utgangspunktet gir figuren eit litt rotete inntrykk, og ein finn at det ikkje er *store* skilnader i konfliktnivå mellom dei ulike gruppene korkje før mekling, etter mekling eller eitt år etter mekling. Ved nærare studium kan ein likevel sjå at utviklinga i dei ulike gruppene er ulik. Dei med dagleg omsorg hos mor ($N=216$) har middels konfliktnivået før mekling og endar opp mellom dei med høgst konfliktnivå eitt år etter mekling. Som vi ser av figur 11.9 er dette den einaste gruppa som har ein auke i konfliktnivå i løpet av dette året. Dei som gjer avtale om dagleg omsorg hos far ($N=31$) ligg i toppskiktet både før mekling og eitt år etter, men har hatt ein liten nedgang. Dei som vel delt dagleg omsorg ($N=22$) har relativt høgt konfliktnivå før mekling, men er blant dei med lågast konfliktnivå eitt år etter. Som ein ser av figur 11.8 har denne gruppa desidert størst nedgang i konfliktnivå i løpet av året. Dei som vel å splitte barneflokket ($N=17$) har det lågaste konfliktnivået både føre og etter mekling. Skilnaden mellom gruppene i utvikling av konfliktnivå er signifikant ($p > 0,05$).

Vi har tidlegare (kapittel 10) vore inne på at det er nært samsvar mellom konfliktnivå før mekling og i kva grad ein er samde om avtalar. Det er difor ikkje overraskande at det er tendens til at det er dei to gruppene som har lågast konfliktnivå før mekling (splitting av barneflokket og dagleg omsorg hos mor) som i størst grad er blitt samde om avtalar før dei møter til mekling. Dei som endar opp med dagleg omsorg hos far eller delt dagleg omsorg er oftare usamde når dei møter til mekling. Det er ikkje sikkert at dei ulike gruppene tidlegare har vore ulike med omsyn til konflikt, men dei er på litt ulikt nivå når dei skal til mekling. Det at ein legg opp til ein annan avtale enn den vanlege, krev ofte at det er ein far som ønskjer å ta på seg ei slik oppgåve, og som tydeleg seier i frå om eit slikt ønskje. For dei som splittar barneflokket, og som er litt meir vaksne foreldre med eldre og fleire barn, har ein greidd å avklare dette før ein kjem til mekling, medan dei som endar opp med delt ordning eller dagleg omsorg hos far oftare ikkje har greidd dette. Relativt moderat konfliktnivå i den gruppa som vel dagleg omsorg hos mor, kan også innebere at her er mange menn som alt i utgangspunktet «gir opp kampen» om å kunne få dagleg omsorg.

Endring i konfliktnivå etter type avtale om dagleg omsorg

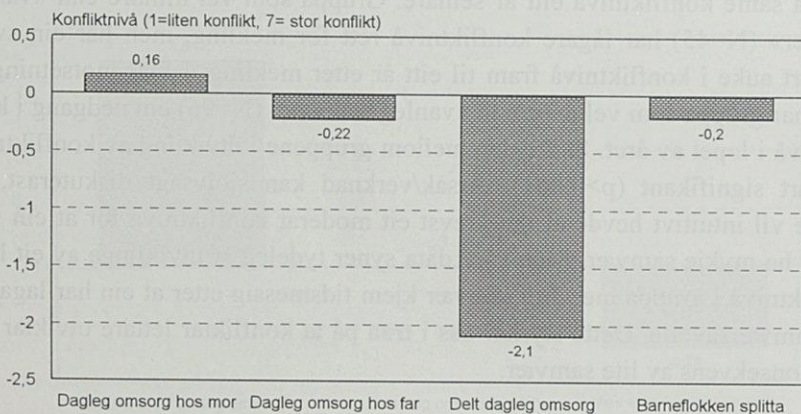
Foreldre sine vurderingar

Figur 11.8 Utvikling i konfliktnivå over tid, slik foreldre vurderer den, delt opp etter avtale for dagleg omsorg.

Endring i konfliktnivå knytt til avtale om dagleg omsorg

Konfliktnivå eitt år etter mekling + konfliktnivå rett før mekling

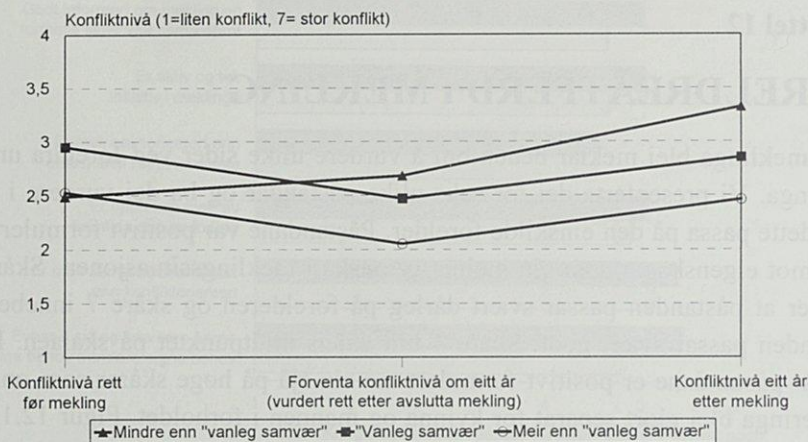
Figur 11.9 Endring i konfliktnivå over tid, slik foreldre vurderer den, delt opp etter avtale for dagleg omsorg

Det mest påfallande i denne analysen er utvikling i konfliktnivået når ein har valt delt dagleg omsorg eller splitting av barneflokk. Delt dagleg omsorg er ei omstridd ordning (sjå Ekeland, 1994, s. 150) og fagfolk flest legg vekt på at skal den fungere må det vere godt samarbeid og lite konflikt mellom partane. Poenget med våre data er at det ser ut til at ordninga i seg sjølv skaper mindre konflikt - eit interessant utgangspunkt for vidare forskning. Splitting av barneflokk ligg heile tida lågt med omsyn til konflikt. Skulle vi spekulere på årsaker til at desse to typene avtale kanskje er gunstigare med omsyn til samarbeid og liten konflikt, må det vere at begge desse er kompromissløyningar der ingen av foreldra føler seg som desidert vinnar eller desidert tapar i «kampen» om barna. Dette gjeld både med omsyn til prestige, tid med barna og økonomisk. Begge foreldre får ein form for dagleg omsorg, om enn ikkje fullt så mykje som mange kanskje hadde ønska. Derimot vil mange foreldre sjå på seg sjølv som taparen når all dagleg omsorg fell på den andre. Dette kan gi opphav til sinne og bitterheit overfor den andre parten, som igjen kan gå utover barna. Så kan ein spørje «men kva med barna»? Det kan vårt materiale ikkje seier noko om, men som vi har gjort greie for tidlegare (sjå Ekeland og Myklebust, 1996, s. 34-43), er forskinga eintydig på at dess mindre konflikt mellom foreldra, dess betre for barna.

Figur 11.10 syner ein enno klarare samanheng mellom avtale om samvær og utvikling av konfliktnivået. Det er ein tendens til at gruppa som vel den mest hyppige avtaleforma, dvs. «vanleg samvær» (N=125), har det høgste gjennomsnittlege konfliktnivået rett før mekling. Som vi ser av figur 11.11 har denne gruppa same konfliktnivå eitt år seinare. Gruppa som vel mindre enn «vanleg samvær» (N=45) har lågare konfliktnivå rett før mekling, men har ein svært markert auke i konfliktnivå fram til eitt år etter mekling. I klar motsetning til dette har gruppa som vel meir enn «vanleg samvær» (N=96) ein nedgang i konfliktnivå i løpet av året. Skilnaden mellom gruppene i utvikling av konfliktnivå er klart signifikant ($p > 0,001$). Årsak/verknad kan sjølvstøtt diskutert, og mange vil intuitivt hevde at det krevst eit moderat konfliktnivå for at ein skal kunne ha mykje samvær. Men våre data syner tydeleg at utviklinga av eit høgt konfliktnivå i gruppa med lite samvær kjem tidsmessig etter at ein har laga ein slik samværsavtale. Dette styrkar oss i trua på at konflikthar lettare utviklar seg som konsekvens av lite samvær.

Endring i konfliktnivå etter type avtale om samvær

Foreldre sine vurderingar

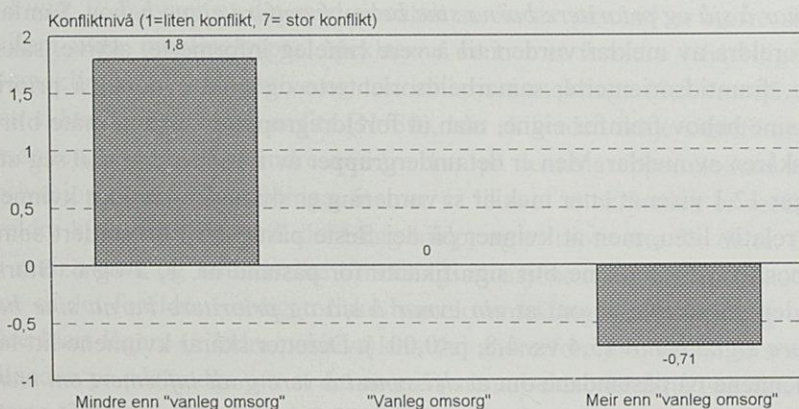

Berre meklingar etter ekteskapslov

Figur 11.10 Utvikling i konfliktnivå over tid, slik foreldre vurderer den, delt opp etter avtale for samvær.

Endring i konfliktnivå knytt til avtale om samvær

Konfliktnivå eitt år etter mekling ÷ konfliktnivå rett før mekling

Berre meklingar etter ekteskapslov

Figur 11.11 Endring i konfliktnivå over tid, slik foreldre vurderer den, delt opp etter avtale for samvær

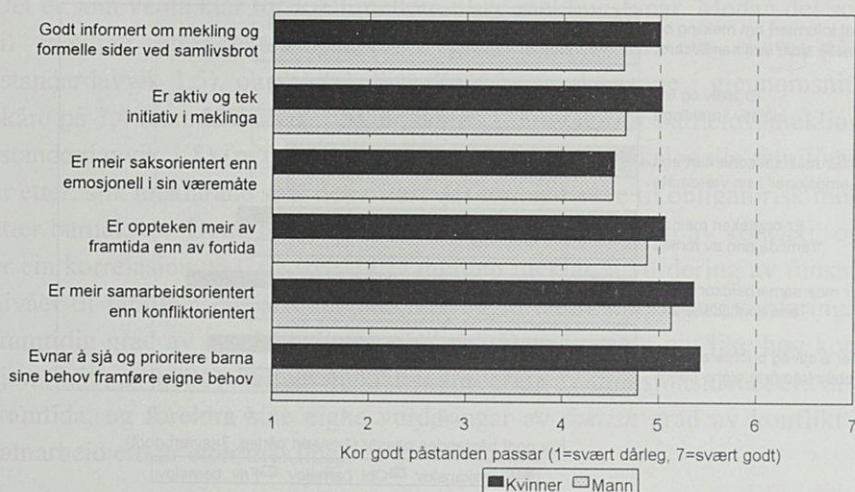
Kapittel 12

FORELDREÅTFERD I MEKLING

Etter meklinga blei meklar beden om å vurdere ulike sider ved foreldra under meklinga. Vi presenterte dei for seks ulike påstandar og ba dei vurdere i kva grad dette passa på den einskilde forelder. Påstandane var positivt formulert og retta mot eigenskapar som ein meiner er ønska i meklingssituasjonen. Skåre 1 inneber at påstanden passar svært dårleg på forelderen og skåre 7 inneber at påstanden passar svært godt. Skåre 4 blir såleis midtpunktet på skalaen. I og med at påstandane er positivt formulert må ein sjå på høge skårar som ønska. Vurderinga blei gjort separat for kvinna og mannen i forholdet. Figur 12.1 syner for det første at meklarane meiner at alle dei seks påstandane i ein viss grad passar på foreldra. Foreldra får ein gjennomsnittleg skåre på 4,8 på påstanden om at dei *synest å vere godt informert om mekling og formelle sider ved samlivsbrotet*. Og på påstanden om at dei *er aktive og tek initiativ i meklinga* skårar dei i gjennomsnitt 4,8. Dei skårar litt lågare (4,5) på påstanden om at dei *er meir saksorienterte enn emosjonelle i sin væremåte*. På påstanden om at dei *er meir opptekne av framtida enn av fortida* skårar dei 5,0. Den høgste gjennomsnittlege skåren (5,3) får dei på påstanden om at dei *er meir samarbeidsorienterte enn konfliktorienterte*. Like under kjem skåren (5,1) på påstanden om at dei *evnar å sjå og prioritere barna sine behov framføre egne behov*. Samla blir altså foreldra av meklar vurdert til å vere rimeleg informerte, aktive, saksorienterte, framtidsorienterte, samarbeidsorienterte og med evne til å prioritere barna sine behov framfor egne, utan at foreldregruppa på nokon måte blir gitt «toppskåre» av meklar. Men er det undergrupper av foreldre som skil seg ut?

Figur 12.1 viser at etter meklar si vurdering er skilnaden mellom kvinner og menn relativ liten, men at kvinner på dei fleste påstandar blir vurdert som litt meir positive. Skilnadene blir signifikante for påstand nr. 1, 2 og 6. Størst er skilnaden på påstanden om at *ein evnar å sjå og prioritere barna sine behov framføre egne behov* (5,4 vs. 4,8, $p < 0,001$). Deretter skårar kvinnene litt høgere enn mennene på påstandane om at *dei synest å vere godt informert om meklinga og formelle sider ved samlivsbrotet* (5,0 vs. 4,6, $p < 0,005$) og at *dei er aktive og tek initiativ i meklinga* (5,0 vs. 4,7, $p < 0,05$). Kvinnelege og mannlege meklarar vurderer kvinnelege og mannlege foreldre svært likt på all påstandar unnatt av vurderinga av mannlege foreldre på påstand nr. 6. Her er det faktisk

Meklar si vurdering av ulike sider ved foreldra under meklinga

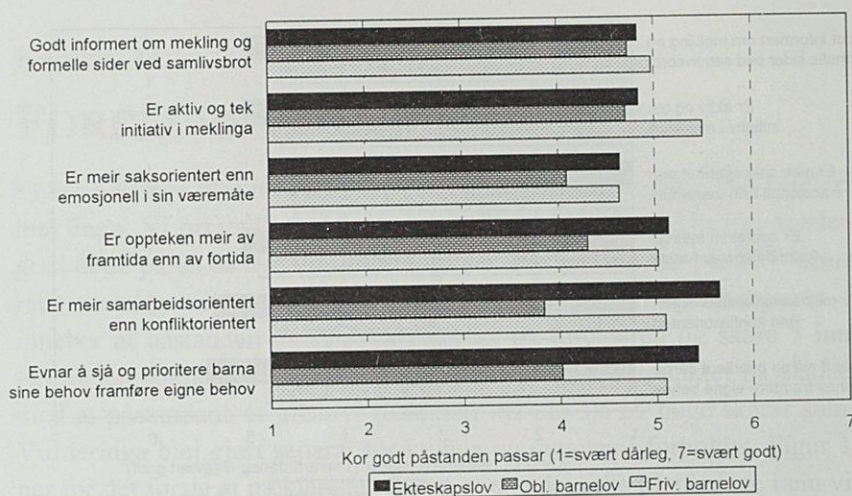

Figur 12.1 Meklar si vurdering av ulike sider ved foreldra under meklinga. Delt etter kjønn. Skåre 1 inneber at påstanden passar svært dårleg på foreldren og skåre 7 inneber at påstanden passar svært godt.

mannlege meklarar som gir mannlege foreldre lågast skåre på evne til å sjå og prioritere barna sine behov framføre egne. Dei gir her mannlege foreldre ein gjennomsnittleg skåre på 4,6, medan kvinnelege meklarar gir dei 5,0 ($p < 0,005$).

Figur 12.2 syner at det med unnatak av første påstand er større skilnader mellom ulike meklingstypar. Meklarane meiner at foreldre i frivillige barne-lovsmeklingar er meir aktive og tek initiativ i meklinga (5,5 vs. 4,8 og 4,7). Men sidan denne gruppa er lita ($N=30$), blir skilnaden ikkje signifikant. Sett i samanheng med ein del andre av våre data på denne gruppa, mellom anna om motivasjon og tru på meklinga, meiner vi likevel at skilnaden er reell. Desse foreldre kjem frivillig fordi dei treng hjelp, og er motiverte for dette. Difor er dei meir aktive og initiativrike i meklingssituasjonen. På dei fire siste påstandane er det foreldra i obligatoriske barne-lovsmeklingar som skil seg ut ved å skåre klart lågare (mindre positivt) enn dei andre foreldra. Størst er som venta skilnaden på påstanden om at dei er meir samarbeidsorienterte enn konfliktorienterte (3,8 vs. 5,7 og 5,1, $p < 0,001$). Vi har alt i mange samanhengar vore inne på at samarbeidsviljen er liten og konfliktnivået høgt i mange av dei obligatoriske barne-lovsmeklingane. Meklarane meiner også at foreldre i desse meklingane i mindre grad greier å sjå og prioritere barna sine behov framfor egne (4,0

Meklar si vurdering av ulike sider ved foreldra under meklinga

Figur 12.2 Meklar si vurdering av ulike sider ved foreldra under meklinga. Delt etter meklingstype. Skåre 1 inneber at påstanden passar svært dårleg på forelderens og skåre 7 inneber at påstanden passar svært godt

vs. 5,4 og 5,1, $p < 0,001$). Dei er også mindre opptekne av framtida og i større grad opptekne av fortida (4,3 vs. 5,1 og 5,0, $p < 0,001$). Til siste er dei noko mindre saksorienterte og noko meir emosjonelle (4,1 vs. 5,1 og 5,0, $p < 0,001$).

Meklarane blei rett etter meklinga også bedne om å vurdere foreldreparet eitt år fram i tida langs dimensjonen *funksjonell familie* (skåre 1) - *dysfunksjonell familie* (skåre 7). Meklarane fekk presentert følgjande omtale av dei to ytterpunkt:

A) Dei har klart å etablere den skilde familien utan at barna eller dei sjølve lid alvorlege relasjonstap til kvarandre og i andre nære relasjonar. Dei samarbeider relativt konfliktfritt og konsulterer kvarandre i stor grad i viktige spørsmål om barna (funksjonell skilsmisse).

B) Det er uklare grenser der partilhøvet og foreldrerelasjonen er innvovne i kvarandre, konfliktnivået er høgt og vedvarande, og er slik at det påfører ein eller fleire i familien psykiske/sosiale vanskar. Det har vore store vanskar i samband med samarbeid og samvær (dysfunksjonell skilsmisse).

Den gjennomsnittlige skåren meklarane gir foreldra for framtidig fungering er 3,3 (standardavvik 1,8), dvs. litt mot ein funksjonell familie (4 er midtpunktet). Det er som venta klar forskjell mellom ulike meklingstypar. Medan dei som er til mekling etter ekteskapslova i gjennomsnitt får ein skåre på 2,9 (standardavvik 1,5), og dei frivillige barnelovsmeklingane i gjennomsnitt ein skåre på 3,4 (standardavvik 1,5), er skåren i obligatorisk barnelovsmekling 5,0 (standardavvik 1,8) ($p < 0,001$). Som venta er dei dysfunksjonelle familiane eitt år etter, slik meklarane spår det, oftast dei som har vore til obligatorisk mekling etter barnelova.. Dette heng naturlegvis saman med graden av konflikt, og det er ein korrelasjon på 0,65 ($p < 0,001$) mellom meklar si vurdering av funksjonsnivået til familien eitt år etter mekling og foreldra sine egne vurderingar av framtidig grad av konflikt eller samarbeid. Det er nesten ein like høg korrelasjon (0,59, $p < 0,001$) mellom meklar si vurdering av funksjonsnivået eitt år inn i framtida, og foreldra sine egne vurderingar av *faktisk* grad av konflikt eller samarbeid eitt år etter mekling.

Kapittel 13

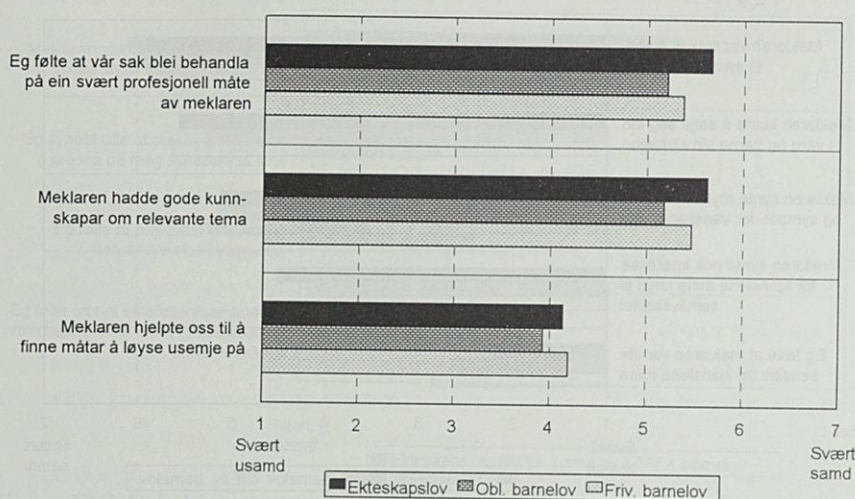
FORELDRA SITT SYN PÅ MEKLAREN OG MEKLINGA

Som ein del av evalueringa av meklaren og meklinga blei foreldra rett etter mekling presentert for 38 ulike påstandar som dei skulle seie seg samde eller usamde i. Igjen blei det nytta ein 7-delt skala. Det eine ytterpunktet på skalaen kalla vi *svært usamd*. Denne har skåre 1. Det andre ytterpunktet kalla vi *svært samd*. Denne har skåren 7. Midtpunktet (4) inneber at ein plasserer seg midt mellom usamd og samd. Påstandane blei formulert både positivt og negativt, og til dels blei det presentert fleire påstandar som tappa same eigenskapar ved meklaren og meklinga. I presentasjonen har vi gruppert desse påstandane og foreldra sine svar etter tema. Ein skal vere klar over at for alle påstandane er det stor variasjon i kva foreldra meiner. Sjølv om foreldregruppa sitt gjennomsnitt er nær midten av skalaen, kan det likevel vere mange foreldre som er klart usamde eller klart samde i påstanden.

Profesjonell meklar

Figur 13.1 viser at foreldregruppa samla i hovudsak vurderer meklaren som profesjonell og kunnskapsrik. På påstanden «*eg folte at vår sak blei behandla på ein svært profesjonell måte av meklaren*», er den gjennomsnittlege skåren for gruppa 5,6. Dette inneber at dei aller fleste seier seg ganske samde i påstanden. Vi legg også merkje til at sjølv om dei som var til barnelovsmekling er litt mindre positive enn dei som var til mekling etter ekteskapslova, er skilnaden liten og ikkje signifikant. Påstanden «*meklaren hadde gode kunnskapar om relevante tema*» fekk ein gjennomsnittleg skåre på 5,5. Dette inneber god tilslutnad, og det er igjen liten skilnad etter meklingstype. Gruppa er klart meir splitta med omsyn til påstanden «*meklaren hjelpte oss ofte til å finne måtar å løyse usemje på*». Her blei den gjennomsnittlege skåren 4,1, dvs. at gruppa plasserer seg om lag midt mellom usamd og samd. Denne påstanden er i motsetning til dei to første knytt til resultata av meklinga, noko som sjølvsagt også

Profesjonell meklar

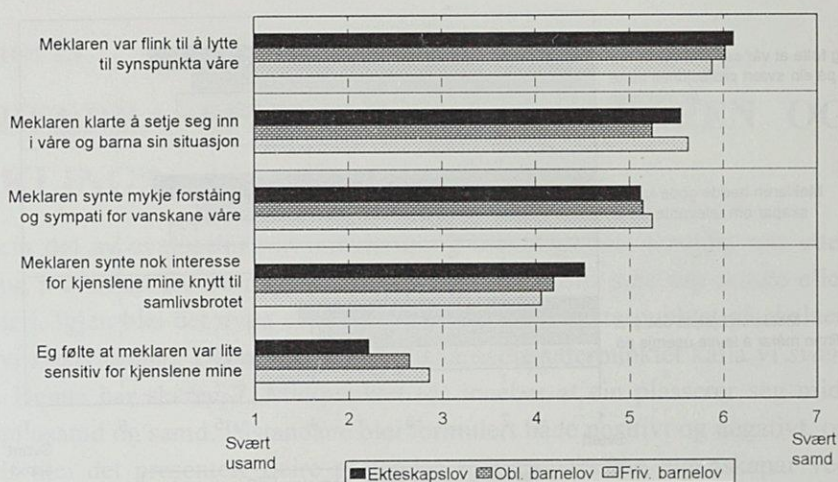
Figur 13.1 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «profesjonell meklar». Delt etter meklingstype.

er avhengig av partane sjølve. Likevel er skilnad liten mellom gruppene også på denne påstanden.

Empatisk meklar

Av figur 13.2 ser ein at meklaren i all hovudsak blir vurdert som empatisk med evne til å lytte og å setje seg inn i partane sin situasjon. Foreldra gir sterk støtte til påstanden «meklaren var flink til å lytte til synspunkta våre». Gjennomsnittleg skåre var 6,1. Alle typar foreldre støtta denne påstanden i stor grad og det er lite skilnad mellom meklingstypar. Også påstanden «meklaren klarte å setje seg inn i våre og barna sin situasjon» fekk sterk støtte, med ein skåre på 5,5. Påstanden «meklaren synte mykje forståing og sympati for vanskanne våre» får ganske bra oppslutnad med ein gjennomsnittleg skåre på 5,1. Utvalet synest å vere samde om denne påstanden. Påstanden «meklaren viste tilstrekkeleg interesse for kjenslene mine knytt til samlivsbrotet» er det klart mindre støtte til. Den gjennomsnittlege skåren er 4,4. I denne samanhengen må vi også sjå neste påstand. Den er negativt formulert: «Eg følte at meklaren var lite sensitiv for kjenslene mine». Denne får ein gjennomsnittleg skåre på 2,3. Det inneber at

Empatisk meklar

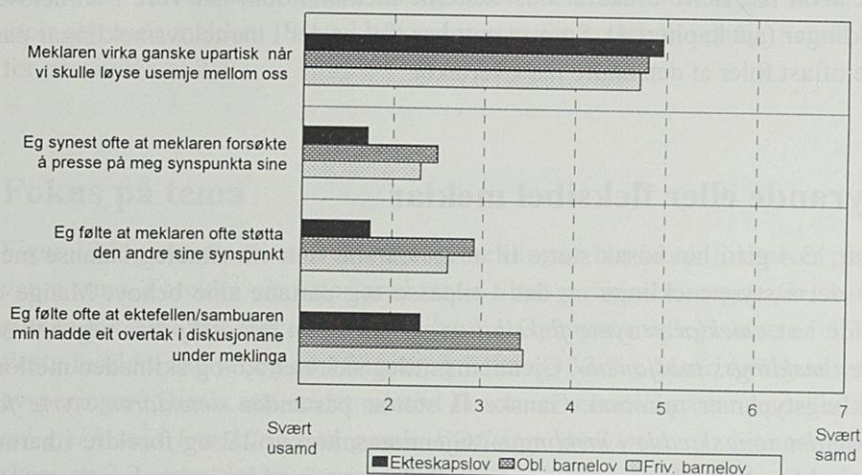
Figur 13.2 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «empatisk meklar». Delt etter meklingstype.

gruppa i hovudsak er usamd i påstanden. Foreldre i barnelovsmeklingane er mindre usamde, men ikkje nok til at skilnaden blir signifikant. Alt i alt kan ein seie at partane gir ein moderat støtte til at meklaren har synt nok interesser og sensitivitet for kjenslene deira. Ein skal her hugse at den norske foreldremeklinga er saksretta og ikkje terapiretta.

Upartisk meklar

Figur 13.3 viser at meklarane i hovudsak vert oppfatta som upartiske. Foreldra gir ein litt betinga støtte til påstanden «meklaren virka ganske upartisk nå vi skulle løyse usemjene mellom oss». Den gjennomsnittlege skåren er 4,9 og det er liten skilnad mellom gruppene. Denne påstanden har det største standardavviket av alle (2,4), noko som inneber at det er svært stor variasjon i kva foreldra meiner. Foreldra plasserer seg i stor grad på dei ekstreme verdiane med omsyn til denne påstanden. 43 % gir skåre 7 som inneber *svært samd*, og 21 % gir skåre 1 som er *svært usamd*. Ein ser altså at sjølv om foreldregruppa samla gir moderat støtte til at meklarane virka upartisk, er likevel ein av fem foreldre svært usamd i dette.

Upartisk meklar

Figur 13.3 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «upartisk meklar». Delt etter meklingstype.

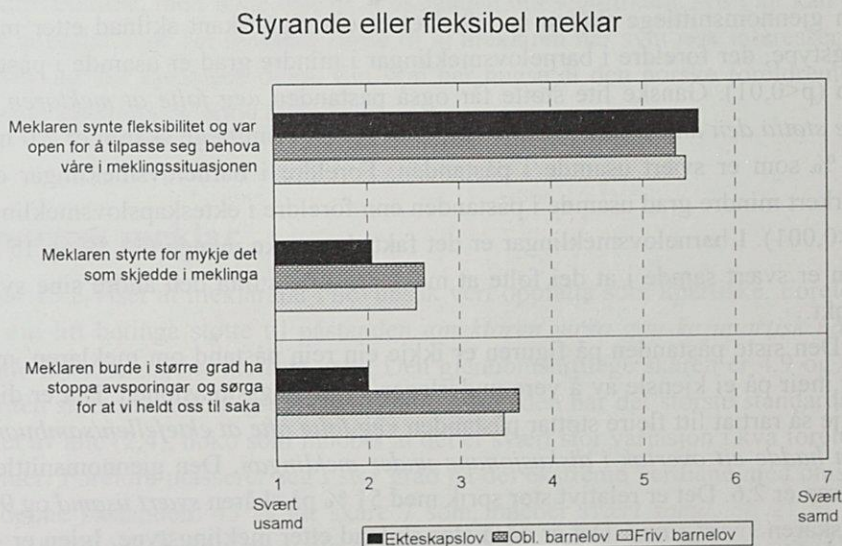
Foreldra er i hovudsak usamde i påstanden «eg synest ofte at meklaren forsøkte å presse på meg synspunkta sine». Heile 70 % er her svært usamde og den gjennomsnittlege skåren er 1,9. Det er ein signifikant skilnad etter meklingstype, der foreldre i barnelovsmeklingar i mindre grad er usamde i påstanden ($p < 0,01$). Ganske lite støtte får også påstanden «eg følte at meklaren for ofte støtta den andre sine synspunkt». Den gjennomsnittlege skåren er 2,0 med 64 % som er svært usamde i påstanden. Foreldre i barnelovsmeklingar er i markert mindre grad usamde i påstanden enn foreldre i ekteskapslovsmeklingar ($p < 0,001$). I barnelovsmeklingar er det faktisk ganske mange (13 % og 15 %) som er svært samde i at dei følte at meklaren ofte støtta den andre sine synspunkt.

Den siste påstanden på figuren er ikkje ein rein påstand om meklaren, men går meir på ei kjensle av å vere underlegen i meklingssituasjonen. Det er difor ikkje så rart at litt fleire støttar påstanden «eg følte ofte at ektefellen/sambuaren min hadde eit overtak i diskusjonane under meklinga». Den gjennomsnittlege skåren er 2,6. Det er relativt stor sprik med 51 % på skåren *svært usamd* og 9 % på skåren *svært samd*. Det er også stor skilnad etter meklingstype. Igjen er det barnelovsmeklingar som i størst grad seier seg samde i påstanden ($p < 0,001$). I desse meklingane er det ganske mange (17 og 13 %) som seier seg svært samde i påstanden om at den andre hadde overtaket i meklinga. Litt fleire hos eksterne

meklarar føler dette, men denne skilnaden vil vi i all hovudsak tilskrive at vi i vårt utval har fleire brukarar hos eksterne meklarar som har vore i barnelovsmeklingar (sjå kapittel 4). Som vi nett har sett er det i barnelovsmeklingar partane oftast føler at den andre har overtaket.

Styrande eller fleksibel meklar

Figur 13.4 gir i hovudsak støtte til at meklarane finn ein rimeleg balanse mellom det å styre meklinga og det å tilpasse seg partane sine behov. Mange er samde i at «meklaren synte fleksibilitet og var open for å tilpasse seg behova våre i meklingssituasjonen». Gjennomsnittleg skåre er 5,6 og skilnaden mellom meklingstypar er minimal. Ganske få støttar påstanden «meklaren styrte for mykje det som skjedde i meklinga». Gjennomsnittet er 2,2 og foreldre i barnelovsmeklingar er litt meir samde i påstanden enn foreldre i ekteskapslovsmeklingar ($p < 0,05$). I sistnemnde meklingstype er det like få som støttar påstanden «meklaren burde i større grad ha stoppa avsporingar og sørga for at vi heldt oss til saka». Derimot er her ein svært stor skilnad etter meklingstype ved at foreldre i barnelovsmeklingar oftare meiner at meklaren i større grad burde ha

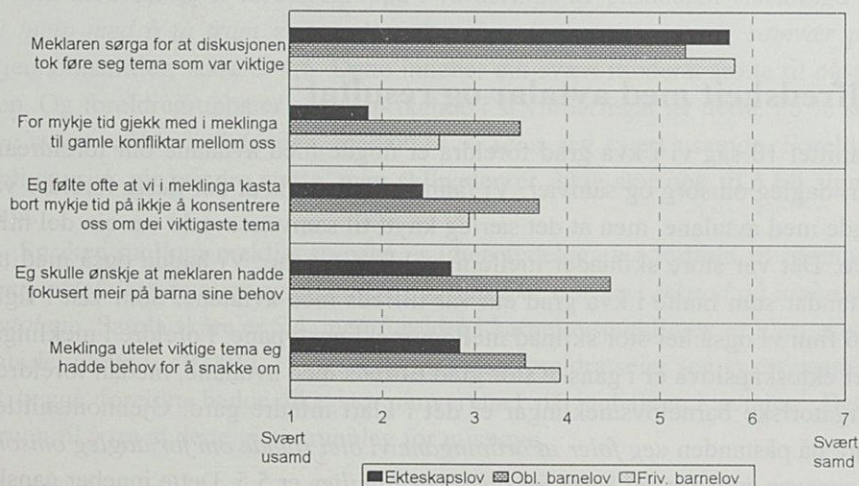
Figur 13.4 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «styrande eller fleksibel meklar». Delt etter meklingstype.

stoppa avsporingar ($p < 0,001$). Dette heng naturlegvis saman med det høge konfliktnivået i desse meklingane. Mange foreldre i slike meklingar ønskjer ein meir styrande meklar. 19 og 13 % seier seg svært samde i dette. Samla skåre for påstanden er 2,4.

Fokus på tema

Figur 13.5 gir støtte til at meklaren og meklinga i hovudsak fokuserer på relevante tema. Foreldra gir i stor grad støtte til at «meklaren sørge for at diskusjonen tok føre seg tema som var viktige». Gjennomsnittleg skåre er 5,7. Dei fleste foreldre samla seg om skåre 6 og 7 (28 og 37 %). Men i kva grad var det avsporingar? Samla sett er det relativt få som er samde i påstanden «for mykje tid gjekk med i meklinga til gamle konflikhtar mellom oss». Gjennomsnittleg skåre er 2,2, men det er svært stor skilnad mellom i meklingstypane. Barne-lovsmeklingar, særleg dei obligatoriske, støttar denne påstanden i mykje større grad ($p < 0,001$). 19 og 13 % av foreldre i barne-lovsmeklingar er svært samde i at for mykje tid gjekk med til gamle konflikhtar. Det er truleg i slike samanhen- gar at foreldre saknar meir styring frå meklaren. Her er det også ein signifikant

Fokus på tema

Figur 13.5 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «fokus på tema». Delt etter meklingstype.

skilnad mellom meklingar ved familiekontor (skåre 2,0) og meklingar hos eksterne meklarar (skåre 2,6) ($p < 0,005$). Når det var litt meir støtte for påstanden om at det gjekk vekk for mykje tid til gamle konflikthar hos dei som var til mekling hos eksterne meklarar, set vi dette i samband med at vi i vårt utval har fleire brukarar som har vore i barnelovsmeklingar hos eksterne meklarar (sjå kapittel 4).

Litt meir samla støtte får påstanden «*eg folte ofte at vi i meklinga kasta bort mykje tid på ikkje å konsentrere oss om dei viktigaste tema*». Samla skåre er 2,7. Igjen er det foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar som i størst grad er samde i dette ($p < 0,001$). Heile 21 % av desse foreldra seier seg svært samde i denne påstanden.

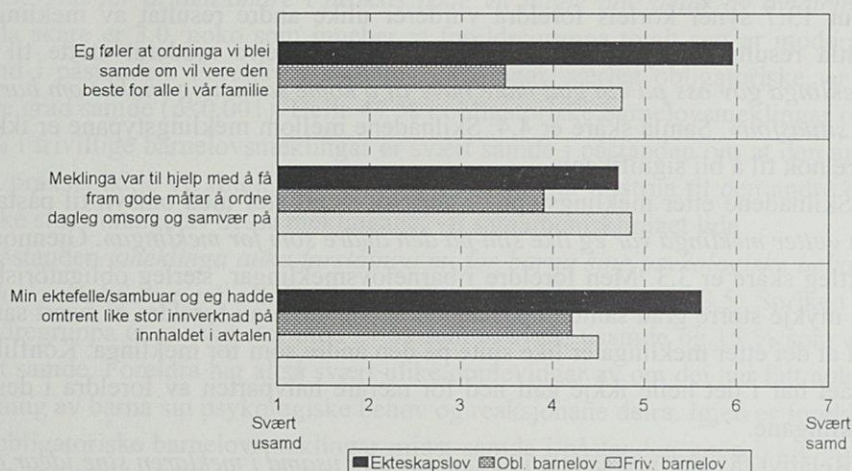
Enno meir tydeleg er skilnadene mellom meklingstypar på påstanden «*eg skulle ønske at meklaren hadde fokusert meir på barna sine behov*». Samla skåre er her 3,1, dvs. litt meir usamd enn samd. Men foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar er i mykje større grad samde i at ein skulle fokusert meir på barna sine behov ($p < 0,001$). 24 % av foreldra i desse meklingane er svært samde i dette.

Påstanden «*meklinga utelet viktige tema eg hadde behov for å snakke om*» får også berre moderat støtte av den samla foreldregruppa. Gjennomsnittleg skåre er 3,0. Skilnaden etter meklingstype er mindre, men igjen er meklingar etter barnelova i litt større grad samde ($p < 0,05$). 16 og 21 % av desse er svært samde i at meklinga utelet viktige tema dei hadde behov for å snakke om.

Tilfredsheit med avtalar og resultat

I kapittel 10 såg vi i kva grad foreldra er nøgde med avtalane om foreldreansvar, dagleg omsorg og samvær. Vi fann mellom anna at dei fleste foreldre var nøgde med avtalane, men at det særleg knytt til samværsavtale var ein del misnøye. Det var store skilnader mellom meklingstypane. Vi hadde også med tre påstandar som målte i kva grad ein var tilfreds med avtalane. Som vist i figur 13.6 finn vi også her stor skilnad mellom meklingstypane. Foreldre i meklingar etter ekteskapslova er i ganske stor grad tilfreds med avtalane, medan foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar er det i klart mindre grad. Gjennomsnittleg skåre på påstanden «*eg føler at ordningane vi blei samde om for dagleg omsorg og samvær, vil vere dei beste for alle i vår familie*» er 5,5. Dette inneber ganske god støtte. Men denne støtta får påstanden først og fremst i meklingar etter ekteskapslova, som er den klart største gruppa. Foreldre i barnelovsmeklingar,

Tilfredsheit med avtalar og resultat

Figur 13.6 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «tilfredsheit med avtalar og resultat». Delt etter meklingstype.

særleg obligatorisk, gir langt mindre støtte ($p < 0,001$). Heile 35 % av foreldra i obligatoriske barnelovsmeklingar er svært usamde i at ordningane vil vere dei beste for alle i familien.

Litt meir samla er foreldregruppa i vurderinga av påstanden «meklinga var til hjelp med å få fram gode måtar å ordne dagleg omsorg og samvær på». Gjennomsnittleg skåre er 4,6. Dette inneber ein svært moderat støtte til påstanden. Og foreldregruppa er svært sprikande i si vurderingar av dette. 26 % seier seg svært samde i påstanden, medan 14 % seier seg svært usamde. Foreldre i obligatorisk gir mindre støtte, men skilnaden er ikkje stor nok til å bli signifikant.

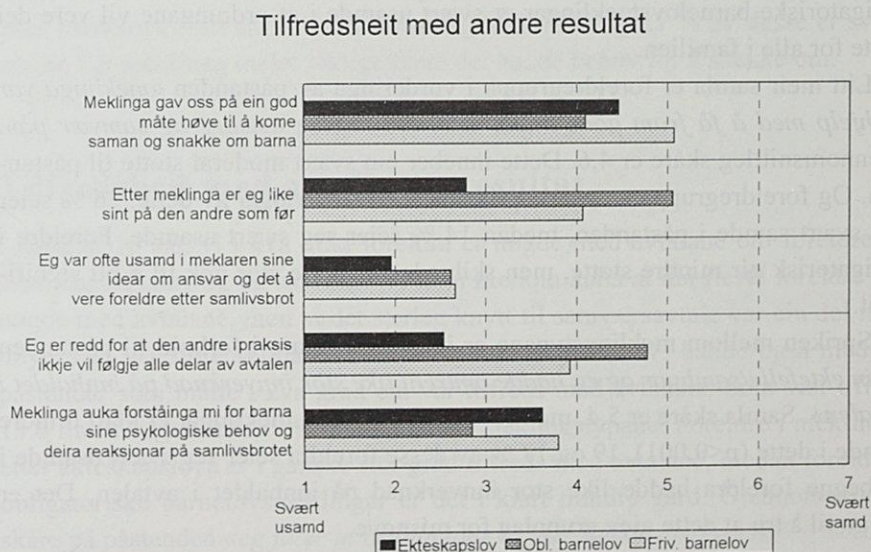
Spriken mellom meklingstypene er igjen tydelegare i forhold til påstanden «min ektefelle/sambuar og eg hadde omtrent like stor innverknad på innhaldet i avtalen». Samla skåre er 5,4, men foreldre i barnelovsmeklingar er klart mindre samde i dette ($p < 0,001$). 19 og 17 % av desse foreldra seier seg svært usamde i at begge foreldra hadde like stor innverknad på innhaldet i avtalen. Det er grunn til å tru at dette gjev grunnlag for misnøye.

Tilfredsheit med andre resultat

Figur 13.7 syner korleis foreldra vurderer ulike andre resultat av meklinga. Samla resultat er sprikande. Foreldregruppa gir berre moderat støtte til at «meklinga gav oss på ein god måte høve til å kome saman og snakke om barna sin situasjon». Samla skåre er 4,4. Skilnadene mellom meklingstypene er ikkje store nok til å bli signifikante.

Skilnadene etter meklingstype er derimot svært stor med omsyn til påstanden «etter meklinga var eg like sint på den andre som før meklinga». Gjennomsnittleg skåre er 3,3. Men foreldre i barnelovsmeklingar, særleg obligatoriske, er i mykje større grad samde i påstanden. Heile 46 % av foreldra er svært samde i at dei etter meklinga er like sinte på den andre som før meklinga. Konflikt-nivået har i det heile ikkje gått ned for nærare halvparten av foreldra i desse meklingane.

Relativt få seier seg samde i at «eg var ofte usamd i meklaren sine idear om ansvar og det å vere foreldre etter samlivsbrot». Heile 55 % av foreldra seier seg svært usamd i denne påstanden. Gjennomsnittleg skåre er 2,1. Foreldre i barnelovsmeklingar er i litt større grad samde i påstanden ($p < 0,05$).

Figur 13.7 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «tilfredsheit med andre resultat». Delt etter meklingstype.

Forskjellane mellom meklingstypene er svært stor i forhold til påstanden «*eg er redd for at den andre i praksis ikkje vil følgje alle delar av avtalen*». Samla skåre er 3,0, noko som inneber at foreldregruppa totalt sett er moderat usamd i påstanden. Foreldre i barnelovsmeklingar, særleg obligatoriske, er i større grad samde ($p < 0,001$). Heile 47 % i obligatoriske barnelovsmeklingar og 21 % i frivillige barnelovsmeklingar er svært samde i påstanden om at den andre i praksis ikkje vil følgje alle delar av avtalen. Når mistrua til den andre er ganske stor i mange av desse meklingane, vil samarbeidsklimaet lide.

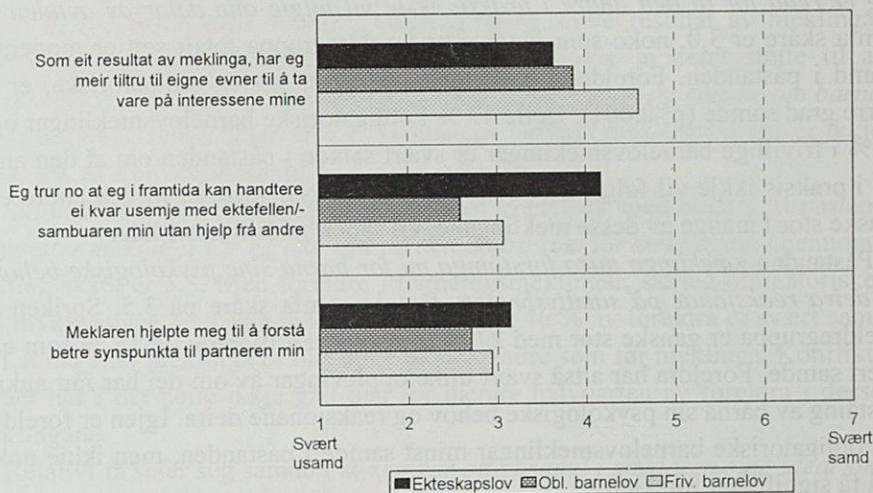
Påstanden «*meklinga auka forståinga mi for barna sine psykologiske behov og deira reaksjonar på samlivsbrotet*» får ein samla skåre på 3,5. Spriken i foreldregruppa er ganske stor med 27 % som er svært usamd og 15 % som er svært samde. Foreldra har altså svært ulike opplevingar av om dei har fått auka forståing av barna sin psykologiske behov og reaksjonane deira. Igjen er foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar minst samde i påstanden, men ikkje nok til å få signifikant forskjell.

Auka kompetanse

Figur 13.8 syner at foreldregruppa gir ganske lita støtte til at meklinga har gjort dei meir kompetent til sjølv å ivareta egne interesser og å løyse konflikter. På påstanden «*som eit resultat av meklinga, har eg meir tiltru til egne evner til å ta vare på interessene mine*», er dei ganske splitta i synet sitt. Gjennomsnittleg skåre er 3,7. 24 % er svært usamd og 15 % er svært samde. Foreldra har tydeleg ulike opplevingar av dette, men det er ingen signifikant skilnad etter meklingstype.

Samla gir foreldra ein skåre på 3,8 til påstanden «*eg trur no at eg i framtida kan handtere ei kvar usemje med ektefellen/sambuaren min utan hjelp frå andre*». Også her er gruppa ganske splitta med 23 % som er svært usamd, og 17 % som er svært samde. Vidare ser vi at foreldra i barnelovsmeklingar i klart størst grad er usamd i påstanden ($p < 0,001$). Mellom desse er 52 % og 29 % svært usamd i at dei i framtida kan handtere ei kvar usemje med den andre parten. For dei som kjem til obligatorisk barnelovsmekling er bakgrunnen som nemnt konflikt om barna over lenger tid. Ein må også sjå dette i samanheng med den utbreidde mistanken til at den andre ikkje vil følgje avtalen, som vi nett har sett på.

Auka kompetanse på grunn av mekling

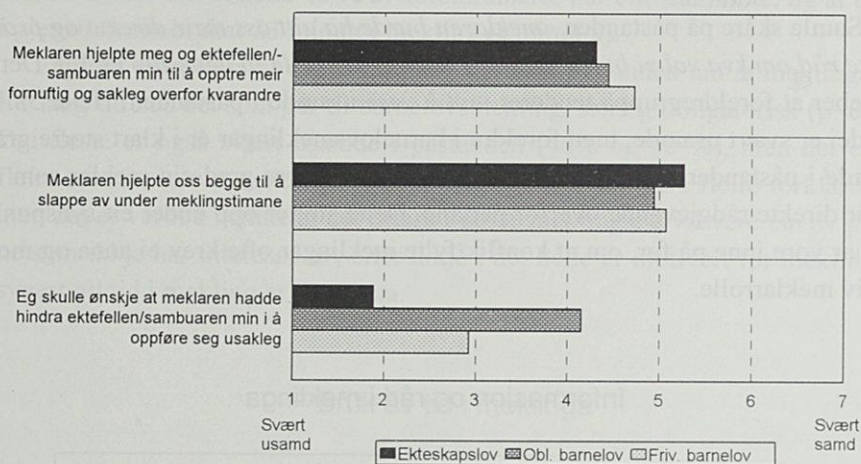
Figur 13.8 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «auka kompetanse på grunn av meklinga». Delt etter meklingstype.

Meklinga synest også berre i moderat grad å bidra til at ein forstår den andre parten sine synspunkt. Påstanden «meklinga hjelpte meg til å forstå betre synspunkta til partneren min» fekk ein gjennomsnittleg skåre på 3,1. Heile 32 % er svært usamde i påstanden og det er relativt liten skilnad etter meklingstype.

Verknad på partane si åtfærd i meklinga

For å få til ein dialog i mekling må partane kunne opptre nokolunde fornuftig og sakleg. Det vil også innebære at konfliktnivået må vere innanfor visse grenser. Etter meklaren sine egne vurderingar lykkast ein ganske bra med dette. Som vi tidlegare har sett, er det ein markert nedgang i gjennomsnittleg konfliktnivå frå starten til slutten av meklinga. Kva meiner foreldra om dette? Figur 13.9 syner at dei gir moderat støtte til påstanden «meklaren hjelpte meg og ektefellen/sambuaren min til å opptre meir fornuftig og sakleg overfor kvarandre». Gjennomsnittleg skåre er 4,4 og det er minimale skilnader etter meklingstype. Det er ganske stor spreiding i foreldra sitt syn ved at 14 % er svært usamde og 19 % er svært samde i påstanden.

Meklaren sin verknad på partane si åtfærd i meklinga

Figur 13.9 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «meklaren sin verknad på partane si åtfærd i meklinga». Delt etter meklingstype.

Foreldra gi meir støtte til påstanden «meklaren hjelpte oss begge til å slappe av under meklingstimane». Samla skåre er 5,2 med små skilnader mellom gruppene. Heile 31 % av foreldra er svært samde i påstanden

Det er ekstremt store skilnader etter meklingstype når det gjeld påstanden «eg skulle ønskje at meklaren hadde hindra ektefellen/sambuaren min i å oppføre seg så usakleg». Gjennomsnittleg skåre for alle er 2,4. Dette inneber at foreldregruppa samla er ganske usamde i at meklaren burde hindre den andre i å opptre usakleg. Heile 57 % av den samla gruppa er svært usamde i påstanden. Men i barnelovsmeklingane, og særleg dei obligatoriske, er situasjonen ein heilt annan. Desse gir i mykje større grad støtte til påstanden. I 26 % av dei obligatoriske barnelovsmeklingane er foreldra svært samde i at meklaren burda ha stoppa ektefellen/sambuaren i å oppføre seg usakleg.

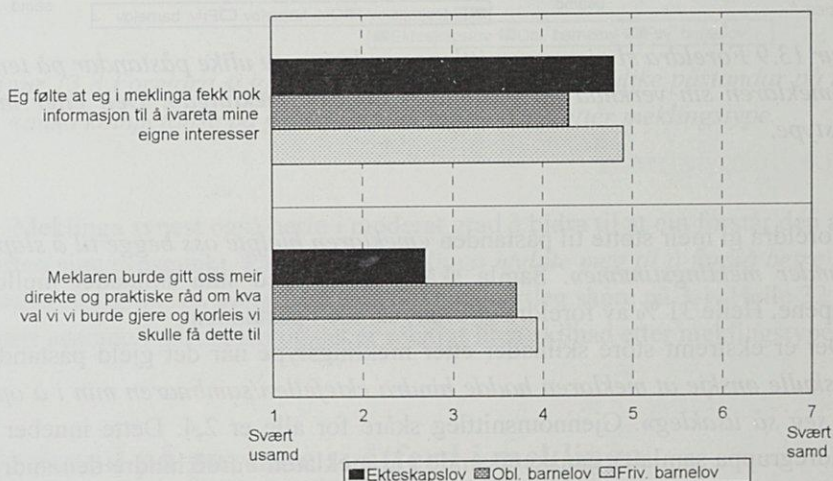
Informasjon og råd

Figur 13.10 syner at foreldregruppa i brukbar grad føler at den informasjonen dei fekk i meklinga var nok til å ivareta egne interesser. Gjennomsnittleg skåre på påstanden «eg følte at eg i meklinga fekk nok informasjon til å kunne ivareta

mine egne interesser» er 4,7. Det er små skilnader etter meklingstype. Heile 25 % av foreldra er svært samde i påstanden.

Samla skåre på påstanden «meklaren burde ha gitt oss meir direkte og praktiske råd om kva val vi burde gjere og korleis vi skulle få dette til» er 3,0. Dette inneber at foreldregruppa tenderer mot å vere usamde i påstanden. Heile 38 % av dei er svært usamde, men foreldre i barnelovsmeklingar er i klart større grad samde i påstanden ($p < 0,005$). Desse etterlyser i større grad ein meklar som er meir direkte rådgjevande overfor partane. Dette støtter opp under eit synspunkt vi har vore inne på før, om at konfliktfylte meklingar ofte krev ei anna og meir aktiv meklarrolle.

Informasjon og råd i meklinga

Figur 13.10 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «informasjon og råd i meklinga». Delt etter meklingstype.

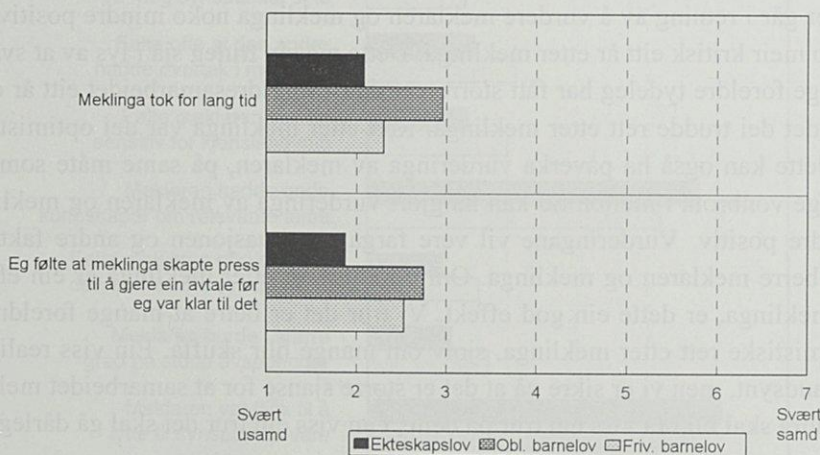
Bruk av tid

Samla gir figur 13.11 klar melding om at foreldre flest ikkje synest at meklinga tok for lang tid og at dei heller ikkje opplevde tidspress og at avtalar måtte lagast før dei var klar til dette. Gjennomsnittleg skåre på påstanden «meklinga tok for lang tid» er 2,3. Heile 56 % av foreldra er svært usamde i denne påstanden.

Foreldre flest er altså villige til å bruke denne tida på lage avtalar om barna. Ein må her minne om at heile 48 % av foreldra berre har eitt frammøte, og at desse i gjennomsnitt brukar 83 minutt i mekling (kapittel 8).

Figuren viser også at det er litt meir støtte til påstanden om at meklinga tek for lang tid hos dei som går til barnelovsmekling, særleg obligatorisk ($p < 0,01$). Dei fleste er også svært usamde i påstanden (46% og 50 %), men det er litt fleire som meiner at meklinga tok litt lang tid. Det kan vere fleire forklaringar, men det er verdt å nemne at det oftare i desse meklingane vil vere ein av partane som ikkje har interesse av, eller ikkje i det heile er motivert for mekling og synest all tid i mekling er bortkasta.

Bruk av tid i meklinga

Figur 13.12 Foreldra si gjennomsnittlege vurdering av ulike påstandar på temaet «bruk av tid i meklinga». Delt etter meklingstype.

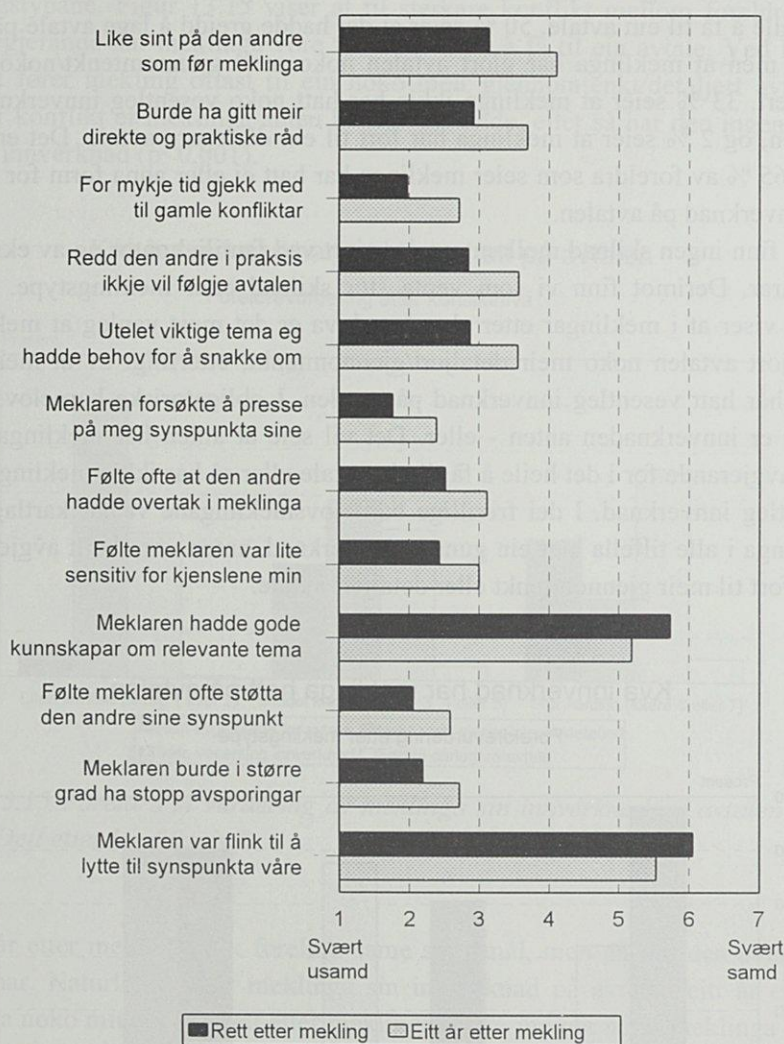
Svært få støttar påstanden «eg følte at meklinga skapte press til å gjere ein avtale før eg var klar til det». Samla skåre er 2,1. Heile 64 % er svært usamde i påstanden. Dette inneber at foreldre flest ikkje opplever tidspress i meklinga. Ein må her også ta med at ganske mange alt er samde om avtale når dei kjem til mekling (kapittel 10), og desse vil naturleg nok ikkje oppleve tidspress for å få til avtale. Foreldre i barnelovsmeklingar er igjen litt meir samde i påstanden ($p < 0,005$). Dette er svært naturleg då desse ikkje er samde og reelt sett treng meir tid. At nokre då kan føle at ramma på 4 meklingstimar skaper tidspress er

ikkje uventa. Det mest overraskande er faktisk at ikkje fleire føler eitt slikt press. Trass alt er det 49 % og 53 % av foreldra i barnelovsmeklingar som er svært usamde og berre 8 % og 7 % som er svært samde i denne påstanden.

Endringar eitt år seinare

Vi presenterte foreldra for 22 av dei 38 påstandane om meklaren og meklinga også eitt år etter meklinga. Vi samanlikna så svara for dei foreldra som har svare på begge tidspunkta. Vi fann naturleg nok ein del skilnader. For 12 av dei 22 påstandane var skilnaden mellom gjennomsnittleg skåre første og andre gong 0,5 eller meir. Desse 12 påstandane er presentert i figur 13.13. Vi gjer merksam på at påstandane her er forkorta. Dei er sortert etter storleiken på skilnaden mellom første og andre skåre. Studerer ein figuren finn ein at *alle* skilnader går i retning av å vurdere meklaren og meklinga noko mindre positivt og noko meir kritisk eitt år etter meklinga. Dette må ein truleg sjå i lys av at svært mange foreldre tydeleg har fått større vanskar i foreldresamarbeidet eitt år etter enn det dei trudde rett etter meklinga. Rett etter meklinga var dei optimistiske og dette kan også ha påverka vurderinga av meklaren, på same måte som dei mange vonbrota i mellomtid kan ha gjort vurderinga av meklaren og meklinga mindre positiv. Vurderingane vil vere farga av situasjonen og andre faktorar enn berre meklaren og meklinga. Om optimismen etter meklinga er ein effekt av meklinga, er dette ein god effekt. Vi trur det er betre at mange foreldre er optimistiske rett etter meklinga, sjølv om mange blir skuffa. Ein viss realisme er naudsynt, men vi er sikre på at det er større sjanse for at samarbeidet mellom foreldra skal bli bra viss ein trur på dette, enn viss ein trur det skal gå dårleg.

Endra vurderingar det første året etter mekling

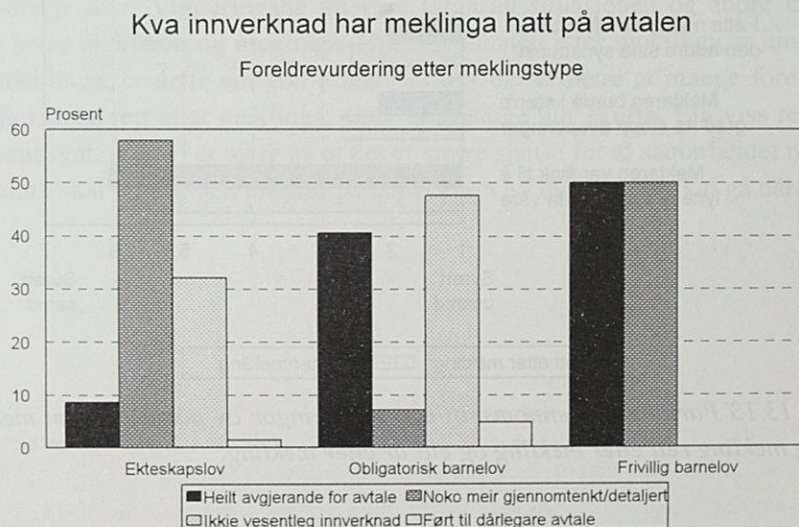

Figur 13.13 Partane si gjennomsnittlege vurderingar av påstandar om meklaren og mekling rett etter mekling og eitt år etter mekling.

Meklinga sin påverknad på avtalen

Rett etter meklinga seier 15 % av foreldra at meklinga var heilt avgjerande for i det heile å få til ein avtale. 50 % seier at dei hadde greidd å lage avtale på eiga hand, men at meklinga har gjort avtalen noko meir gjennomtenkt/noko meir detaljert. 33 % seier at meklinga ikkje har hatt noko vesentleg innverknad på avtalen, og 2 % seier at meklinga har ført til ein dårlegare avtale. Det er altså heile 65 % av foreldra som seier meklinga har hatt ei eller anna form for gunstig innverknad på avtalen.

Vi finn ingen skilnad mellom avtalar gjort ved familiekontor og av eksterne meklarar. Derimot finn vi som venta stor skilnad etter meklingstype. Figur 13.14 viser at i meklingar etter ekteskapslova er det mest vanleg at meklinga har gjort avtalen noko meir detaljert/gjennomtenkt, etterfølgd av at meklinga ikkje har hatt vesentleg innverknad på avtalen. I obligatoriske barnelovsmeklingar er innverknaden anten - eller. Det vil seie at anten har meklinga vore heilt avgjerande for i det heile å få til ein avtale eller så har ikkje meklinga hatt vesentleg innverknad. I dei frivillige barnelovsmeklingane vi har kartlagt har meklinga i alle tilfella hatt ein gunstig innverknad, anten vore heilt avgjerande eller ført til meir gjennomtenkt eller detaljert avtale.

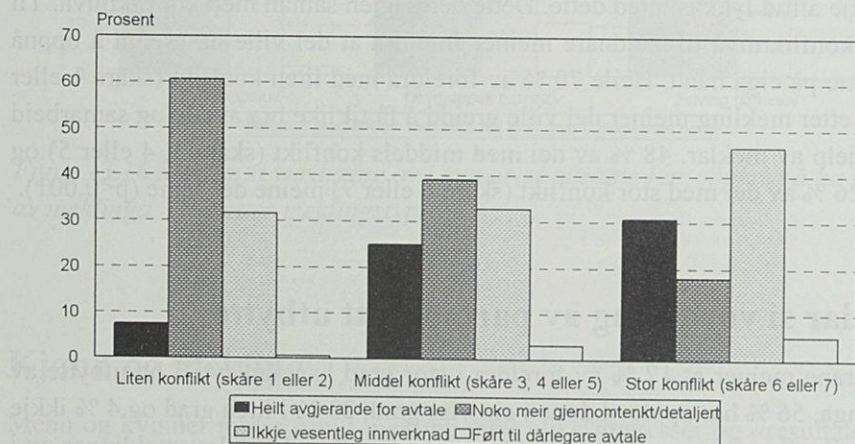

Figur 13.14 Foreldra si vurdering av meklinga sin innverknad på avtalen om barna. Delt etter meklingstype.

Den sterke samanhengen mellom meklingsstype og meklinga sin innverknad på avtalen, har i ein viss grad samheng med ulikt konfliktnivå i dei ulike meklingsstypene. Figur 13.15 viser at til sterkare konflikt mellom foreldra til meir avgjerande har meklinga vore for i det heile å få til ein avtale. Ved liten konflikt fører mekling oftast til ein noko meir gjennomtenkt/detaljert avtale, ved stor konflikt er meklinga anten heilt avgjerande, eller så har den ingen vesentleg innverknad ($p < 0,001$).

Kva innverknad har meklinga hatt på avtalen

Foreldrevurdering etter konfliktnivå

Figur 13.15 Foreldra si vurdering av meklinga sin innverknad på avtalen om barna. Delt etter konfliktnivå.

Eitt år etter mekling fekk foreldra same spørsmål, men då om den avtalen dei då har. Naturleg nok er meklinga sin innverknad på avtalen eitt år etter meklinga noko mindre enn rett etter meklinga. 12 % meiner no at meklinga var heilt avgjerande for avtalen dei har. 33 % seier at dei hadde greidd å lage avtale på eiga hand, men at meklinga har gjort avtalen noko meir gjennomtenkt/noko meir detaljert. 52 % seier at meklinga ikkje har hatt noko vesentleg innverknad på den noverande avtalen, og 5 % seier at meklinga har ført til ein dårlegare avtale. Det er eitt år etter meklinga 44 % av foreldra som seier meklinga har hatt ei eller anna form for gunstig innverknad på den noverande avtalen, mot 65 % rett etter meklinga. Skilnaden mellom ulike meklingsstypar og mellom ulike konfliktnivå held seg som på meklingsstidspunktet.

Like bra avtale utan mekling?

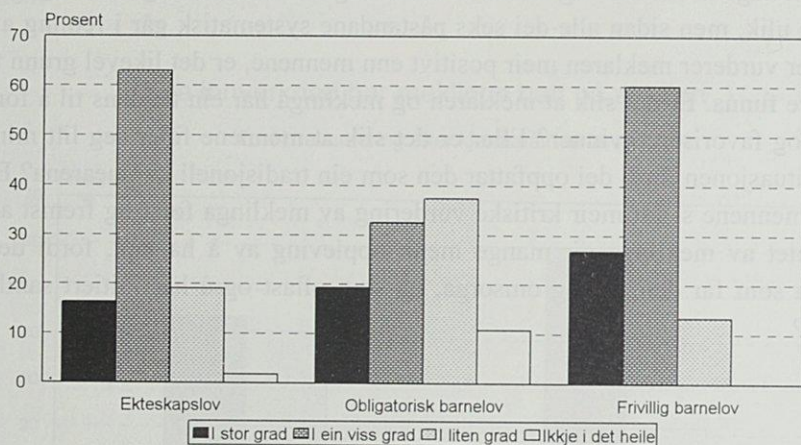
Rett etter meklinga spurde vi foreldra om dei ville greidd å få til like bra avtale og samarbeid om barna utan hjelp av meklar, og 60 % meinte dette. Igjen fann vi ingen skilnad mellom familiekontor og eksterne meklarar. Derimot var skilnaden mellom meklingstypar stor. Det er heile 69 % av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova som meiner dei ville greidd det like bra på eiga hand. Derimot er det berre 16 % av dei som kjem til obligatorisk barnelovsmekling og ingen av dei som kjem til frivillig barnelovsmekling som meiner dei ville ha greidd seg like bra på eiga hand ($p < 0,001$). Det er altså i barnelovsmeklingane at meklinga i mykje større grad er avgjerande for å få til ein avtale, sjølv om ein ikkje alltid lykkast med dette. Dette heng igjen saman med konfliktnivå. Til høgre konfliktnivå til sjeldnare meiner foreldra at dei ville ha greidd å oppnå det same på eiga hand. Heile 70 % av foreldra med liten konflikt (skåre 1 eller 2) rett etter mekling meiner dei ville greidd å få til like bra avtale og samarbeid utan hjelp av meklar. 48 % av dei med middels konflikt (skåre 3, 4 eller 5) og berre 26 % av dei med stor konflikt (skåre 6 eller 7) meine det same ($p < 0,001$).

Meklar si vurdering av partane sitt utbytte

Meklarane meiner at 17 % av foreldra i stor grad har opplevd å ha utbytte av meklinga, 56 % har opplevd dette i ein viss grad, 23 % i liten grad og 4 % ikkje i det heile. Som vi ser av figur 13.16 er det i frivillige barnelovsmeklingar og i meklingar etter ekteskapslova at meklarane meiner partane i størst grad har hatt utbytte ($p < 0,001$). I obligatoriske barnelovsmeklingar meiner meklaren at partane i 48 % av sakene ikkje i det heile eller i liten grad har opplevd å ha utbytte av meklinga. Det same er tilfelle i 21 % av ekteskapslovsmeklingane og 13 % av dei frivillige barnelovsmeklingane.

Opplevd å ha utbytte av meklinga

Meklar si vurderinga av partane

Figur 13.16 Meklar si vurdering av i kva grad partane har opplevd å ha utbytte av meklinga. Delt etter meklingstype.

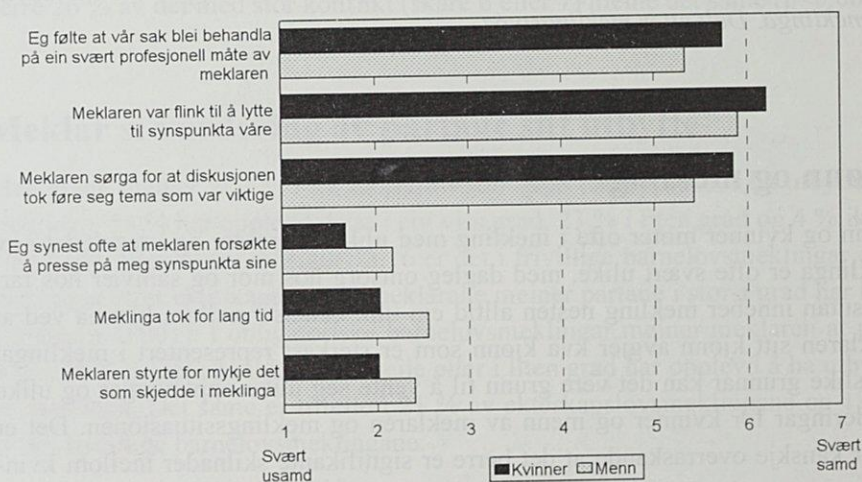
Kjønn og mekling

Menn og kvinner møter ofte i mekling med ulike interesser og «resultatet» av meklinga er ofte svært ulike, med dagleg omsorg hos mor og samvær hos far. Dessutan inneber mekling nesten alltid ein ulik balanse mellom kjønna ved at meklaren sitt kjønn avgjer kva kjønn som er sterkast representert i meklinga. Av slike grunnar kan det vere grunn til å vente seg ulike opplevingar og ulike vurderingar for kvinner og menn av meklaren og meklingssituasjonen. Det er difor kanskje overraskande at det berre er signifikante skilnader mellom kvinner og menn sine vurderingar på 6 av dei 38 påstandane. Og som figur 13.17 viser er heller ikkje skilnaden på desse påstandane særleg stor. Dei eksisterande skilnadene er lett å summere opp. På dei tre første påstandane i figuren, som er positivt formulert og får stor støtte generelt, er kvinner meir støttande enn menn. På dei tre siste, som er negativt formulert og generelt får lite støtte, er kvinner mindre støttande enn menn. Kort oppsummert går dette ut på at på at kvinner vurderer meklaren og meklinga noko meir positivt enn menn. Dei synest meklaren er noko meir profesjonell enn mennene, og at meklaren er noko flinkare til å lytte, at meklinga i noko større grad tok føre seg viktige tema, i

minst grad at meklaren forsøkte å presse på dei synspunkta sine, og tok for lang tid, og dei synest i minst grad at meklaren styrte meklinga for mykje.

Som sagt er kvinner og menn si vurdering av meklaren og meklinga ikkje særleg ulike, men sidan alle dei seks påstandane systematisk går i retning av at kvinner vurderer meklaren meir positivt enn mennene, er det likevel grunn til å vurdere funna. Er det slik at meklaren og meklinga har ein tendens til å forstå, støtte og favorisere kvinner? Eller er det slik at mennene føler seg litt mindre vel i situasjonen fordi dei oppfattar den som ein tradisjonell kvinnearena? Eller kjem mennene si litt meir kritiske vurdering av meklinga først og fremst av at resultatet av meklinga gir mange menn oppleving av å ha tapt, fordi det er kvinna som får den dagleg omsorga, og som oftast også har initiert samlivs-brotet?

Kvinner og menn ulike syn

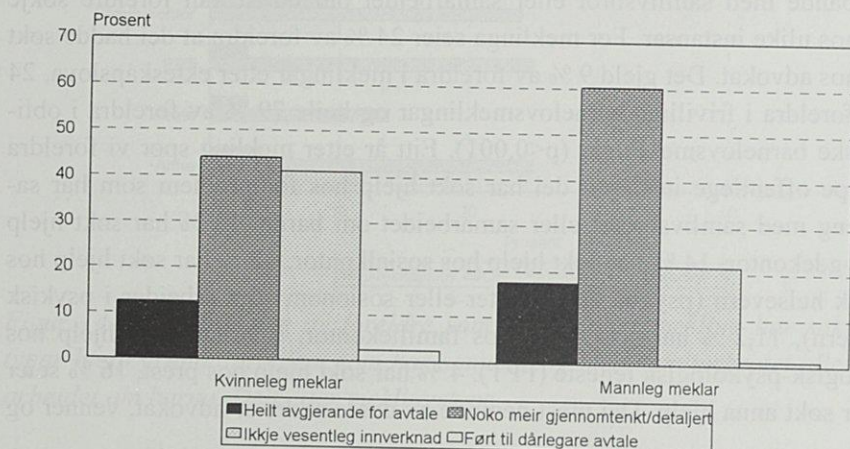
Figur 13.17 Kvinner og menn sine gjennomsnittlege vurderingar av ulike påstandar.

Kvinner og menn vurderer meklinga sin innverknad på avtalen heilt likt. Meir overraskande for oss er den ulike vurderinga som forelda gjer av kvinnelege og mannlege meklarar. Figur 13.18 viser at meklaren oftast er mann både i dei meklingane som foreldra vurderer som heilt avgjerande for å få til avtale (18 % vs. 13 %) og i dei meklingane som oftare har ført til ein meir detal-

jert/gjennomtenkt avtale (60 % vs. 44 %) ($p < 0,01$) Vi må her få presisere at foreldre av både kjønn vurderer kvinnelege og mannlege meklarar på denne måten.

Kva innverknad har meklinga hatt på avtalen

Foreldrevurdering etter kjønn på meklar

Figur 13.18 Foreldra si vurdering av meklinga sin innverknad på avtalen om barna. Delt etter kjønn på meklar.

Denne skilnaden i vurderinga av kvinnelege og mannlege meklarar er blitt borte eitt år etter meklinga. Vi veit ikkje om vurderinga av dette har endra seg i løpet av det året som har gått eller om det kjem av mindre og annleis utval. På spørsmålet om foreldra meiner dei ville ha klart å få til like bra avtale og samarbeid utan hjelp av meklar, finn vi heller ingen skilnad i vurderinga av kvinnelege og mannlege meklarar.

Kapittel 14

ANNA HJELP

I sambande med samlivsbrot eller samarbeidet om barna kan foreldre søkje hjelp hos ulike instansar. Før meklinga seier 24 % av foreldra at dei hadde søkt hjelp hos advokat. Det gjeld 9 % av foreldra i meklingar etter ekteskapslova, 24 % av foreldra i frivillige barnelovsmeklingar og heile 79 % av foreldra i obligatoriske barnelovsmeklingar ($p < 0,001$). Eitt år etter mekling spør vi foreldra kva type offentlege instansar dei har søkt hjelp hos for problem som har samanheng med samlivsbrotet eller samarbeidet om barna. 19 % har søkt hjelp hos trygdekontor, 14 % har søkt hjelp hos sosialkontor, 12 % har søkt hjelp hos psykisk helsevern (psykolog, psykiater eller sosionom som arbeider i psykisk helsevern), 11,2 % har søkt hjelp hos familiekontor, 6 % har søkt hjelp hos pedagogisk-psykologisk teneste (PPT), 4 % har søkt hjelp hos prest, 16 % seier dei har søkt anna hjelp. Dei mest nemnde av desse andre er advokat, venner og lege.

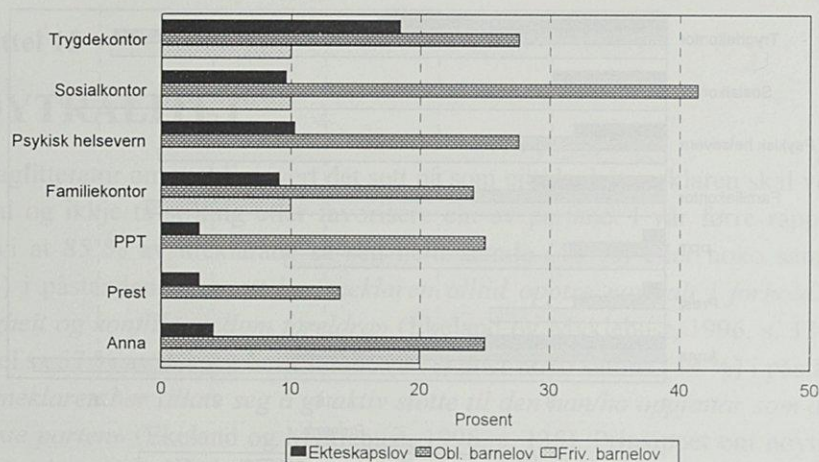
Figur 14.1 viser at det er svært stor skilnad mellom ulike meklingstypar.⁸ Det er personar i obligatoriske barnelovsmeklingar som i mykje større grad enn dei andre har søkt hjelp. Dette gjeld alle typar hjelp. Særleg er skilnaden markert med omsyn til hjelp frå sosialkontor, der heile 41 % av foreldre i obligatoriske barnelovsmeklingar har søkt hjelp, medan 10 % av dei som kjem til mekling etter ekteskapslova har gjort det same.

Det er all grunn til å tru at den auka trongen om hjelp for denne meklingstypen har ein nær samanheng med det høge konfliktnivået i slike saker (sjå eventuelt kapittel 11). Difor er det inga overrasking at det er ein nær saman-

⁸ Datagrunnlaget for frivillige barnelovsmeklingar er her svært lite ($N=10$). Dette gjer at ein må vere svært varsam med å drage konklusjonar for nett denne meklingstypen. Svingingane blir svært store berre ein person flyttar seg frå eine kategorien til den andre. Ein må heller sjå på det totale mønsteret. Generelt verkar det som om denne meklingstypen kjem relativt nær meklingar etter ekteskapslova. Dette finn vi grunn til å feste lit til. Sjølv om desse meklingane har eit ganske høgt konfliktnivå før mekling, greier dei å finne fram til semje i løpet av meklinga, og å få eit bra samarbeid etterpå. Difor trur vi ikkje dei har eit auka behov for hjelp slik personar i obligatoriske barnelovsmeklingar har.

Søkt hjelp hos ulike offentlege instansar

Meklingstype

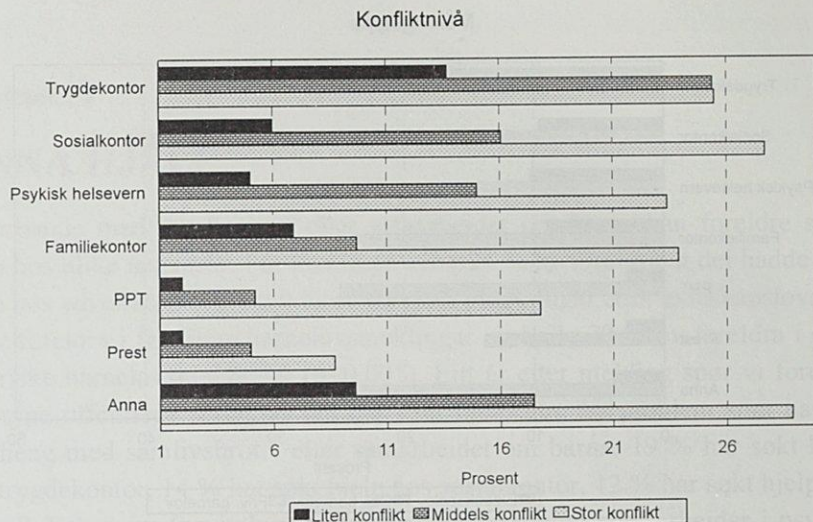
Figur 14.1 Prosentdelen av foreldre som eitt år etter mekling har søkt ulike typar hjelp grunna problem som har samanheng med samlivsbrotet eller samarbeidet om barna. Delt etter meklingstype.

heng mellom konfliktnivå og i kva grad ein har søkt hjelp. Som ein ser av figur 14.2 har dei med stor konflikt klart oftare søkt alle typar hjelp enn dei med liten eller middels konflikt ($p < 0,05$).⁹ Kva er årsaka til dette? Er det høg konflikt som skapar behov for ulike typar hjelp, eller er det ulike typar vanskar som både skapar behov for hjelp og eit høgt konfliktnivå? Svaret er vel begge deler. Eit høgt konfliktnivå vil både kunne skape psykiske vanskar både hos barn og foreldre og kanskje også auka økonomiske vanskar grunna mangel på samarbeid. På den andre sida er det lett å tenkje seg at store økonomiske vanskar, som gjer at ein må søkje hjelp på sosialkontor, kan vere ein viktig årsak til konflikstar mellom foreldra. Like eins kan psykiske vanskar hos foreldra vere ein årsak til eit høgt konfliktnivå.

Vi kan leggje til at det er små, ikkje signifikante, skilnader mellom kvinner og menn i kva grad dei har søkt hjelp.

⁹ Det er foreldra si eiga vurdering av konfliktnivået eitt år etter mekling som ligg til grunn her. Den 7-delte skalaen dei nytta er gruppert slik at *liten konflikt* svarar til skåre 1 og 2, *middels konflikt* svarar til skåre 3, 4 og 5, og *stor konflikt* svarar til skåre 6 og 7.

Søkt hjelp hos ulike offentlege instansar

Figur 14.2 Prosentdelen av foreldre som eitt år etter mekling har søkt ulike typar hjelp grunna problem som har samanheng med samlivsbrøtet eller samarbeidet om barna. Delt etter konfliktnivå.

Kapittel 15

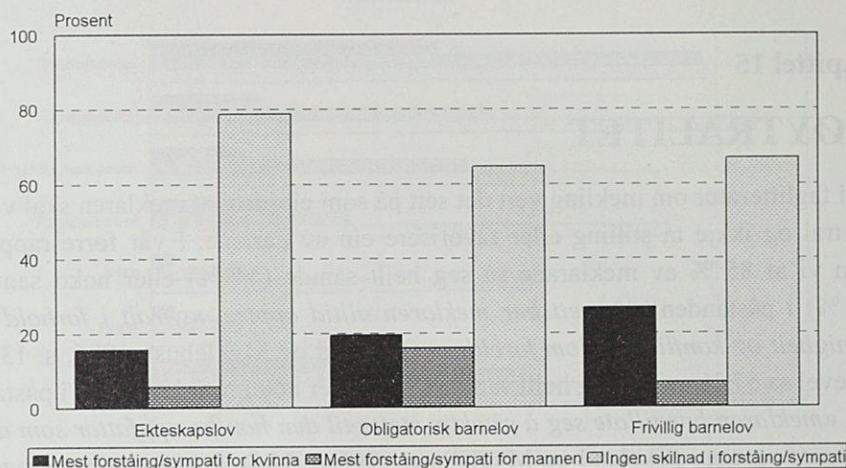
NØYTRALITET

I all faglitteratur om mekling vert det sett på som eit ideal at meklaren skal vere nøytral og ikkje ta stilling eller favorisere ein av partane. I vår førre rapport fann vi at 85 % av meklarane sa seg heilt samde (44 %) eller noko samde (41 %) i påstanden «*uansett bør meklaren alltid opptre nøytralt i forhold til ueinigheit og konflikt mellom foreldra*» (Ekeland og Myklebust, 1996, s. 134). Likevel sa 57 % av dei seg heilt samde (8 %) eller noko samde (49 %) i påstanden «*meklaren bør tillate seg å gi aktiv støtte til den han/ho oppfattar som den svakaste parten*» (Ekeland og Myklebust, 1996, s. 135). Prinsippet om nøytralitet står altså sterkt, men ein er villig til å fråvike dette om ein opplever maktforholdet ulikt. I kapittel 13 i denne rapporten såg vi også at foreldregruppa samla vurderte meklarane til å vere rimeleg upartiske, men at det var stor variasjon i synspunkta. Ein av fem foreldre er svært usamd i dette.

I denne granskinga spurde vi også meklarane rett etter mekling følgjande spørsmål: «*Sjølv om ein som meklar prøver å fungere nøytralt, er det likevel ofte slik at ein opplever å ha best forståing og sympati for ein av partane, osv. Korleis var di oppleving av dette i denne saka?*». I 75 % av sakene seier meklarane at det er ingen skilnad i forståing av og sympati for partane. I 17 % av sakene seier meklaren at han/ho har mest forståing og sympati for kvinna og i 8 % av sakene seier meklar at han/ho har mest forståing og sympati for mannen. Kvinner får altså dobbelt så ofte som mennene meklaren sin forståing og sympati. Det må vere viktig å tenkje over kvifor, og kva konsekvensar dette kan få for meklaren si nøytrale rolle og for meklinga som institusjon. Tyder dette på at dei har litt rett dei, oftast sinte, mennene som hevdar at foreldremekling er ei kvinneverd der mannen alt i utgangspunktet er utspelt viss kvinna ikkje vil kome han i møte, og der meklaren ikkje forstår synspunkta hans?

Som vi ser av figur 15.1 er det stor skilnad etter meklingstype. For det første ser ein at meklaren oftare opplever å ha meir forståing og sympati for ein av partane i barne Lovsmekling enn i ekteskaps Lovsmeklingar ($p < 0,001$). Dette trur vi mellom anna har samband med polariseringa i desse sakene. Ein blir lettare tvinga til å ta stilling når partane er i konflikt og står langt frå kvarandre. Vidare ser vi av figuren at det varierer med meklingstype kven av foreldra som meklaren har mest forståing og sympati for. Størst skilnad er det i frivillige

Fordeling av meklaren si forståing og sympati mellom partane

Figur 15.1 Prosentdelen av meklingar der meklar har meir forståing og sympati for ein av partane. Delt etter meklingstype.

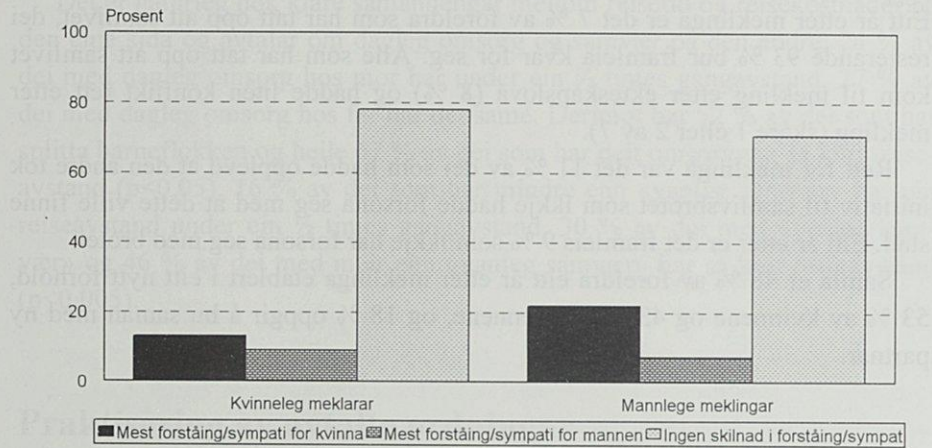
barnelovsmeklingar der meklaren om lag fire gonger så ofte har forståing/sympati med kvinna (27 %) enn med mannen (7 %). I meklingar etter ekteskapslova har meklar nærare tre gonger så ofte forståing/sympati med kvinna (16 %) enn med mannen (6 %). I obligatoriske barnelovsmeklingar er det ganske små skilnader i forståing og sympati (20 % vs. 16 %). Det siste trur vi heng saman med at mange av dei obligatoriske barnelovsmeklingane dreiar seg om ein far som vil ha meir samvær med barna enn det mor er villig til å gå med på. Dette kan føre til auka forståing og sympati frå meklaren si side. Men likevel ikkje nok for mannen sin del. Meklaren har også i obligatoriske barnelovsmeklingar oftast mest forståing og sympati for kvinna.

Kven er meklarane som har mest forståing og sympati for ein av partane? Alder, utdanning eller arbeidsstad gav ikkje store nok skilnader til at dei blei signifikante. Derimot har meklaren sitt eige kjønn ein klar innverknad. Figur 15.2 syner at mannlege meklarar oftare enn kvinnelege meklarar har meir forståing og sympati for den eine parten i meklinga, og at det då i stor grad går i favor av kvinna i meklinga ($p < 0,01$). Dette kan vere ganske overraskande for mange, då ein tradisjonelt tenkjer seg at kvinner støttar kvinner og menn støttar menn. Våre data frå meklingssituasjonen tyder på noko anna. Det er dei mannlege meklarane som sympatiserer mest med kvinna i meklinga. Kan det vere

same faktor som gjer seg gjeldande som når mannlege sensorar lar seg påverke av (unge) kvinner sin sjarm til munnleg eksamen?

Fordeling av meklaren si forståing og sympati mellom partane

Kvinnelege og mannlege meklarar

Figur 15.2 Prosentdelen av meklingar der meklar har meir forståing og sympati for ein av partane. Delt etter kvinnelege og mannlege meklarar.

Kapittel 16

FORELDRESAMARBEID EITT ÅR ETTER

Eitt år etter meklinga er det 7 % av foreldra som har tatt opp att samlivet, dei resterande 93 % bur framleia kvar for seg. Alle som har tatt opp att samlivet kom til mekling etter ekteskapslova (8 %) og hadde liten konflikt rett etter mekling (skåre 1 eller 2 av 7).

Rett før meklinga var det 11 % av dei som hadde opplevd at den andre tok initiativ til samlivsbrotet som ikkje hadde forsona seg med at dette ville finne stad. Eitt år etter er det framleis 9 % som ikkje har forsona seg med brotet.

Samla er 48 % av foreldra eitt år etter meklinga etablert i eitt nytt forhold, 53 % av kvinnene og 43 % av mennene, og 18 % oppgir å bu saman med ny partnar.

Reiseavstand og reisetid

Statistisk Sentralbyrå (SSB, 1996b) rapporterer at 17 % har gangavstand til den andre forelderen, 41 % har ei reisetid på ein halv time eller mindre, og 25 % har ei reisetid på meir enn ½ time og mindre enn 2½ time. 19 % har ei reisetid på meir enn 2½ time. I vårt materiale seier 31 % av foreldra at barnet har under ein ½ times gangavstand mellom foreldra, 39 % har under ein ½ time med transportmiddel, 9 % har ½ time til 1 time med transportmiddel, 11 % har 1 til 3 timar med transportmiddel, og 9 % har meir enn 3 timar med transportmiddel. Sjølv om tidskategoriane er ulike i dei to granskingane er det lett å sjå at det er langt fleire med gangavstand og med korte reiseavstandar i vårt materiale. Dette må vi sjå i samanheng med at det berre har gått eitt år sidan samlivsbrotet for dei fleste av familiane i vårt materiale, medan det for dei fleste i SSB sitt materiale har gått lenger tid. Til lenger tid det går frå samlivsbrotet til fleire vil få lange reiseavstandar ved samvær.

Den gjennomsnittlege samla reisekostnaden ein veg når barnet skal reise mellom foreldra er 181,- kr. Det er naturlegvis store variasjonar i reisekostnader, frå ingen til 6000,- kr. Heile 76 % av foreldra greier seg med inntil 50,- kr. i utlegg ein veg når barnet skal reise mellom dei. 19 % har reisekostnader på

100,- kr. eller meir. Det er i denne gruppa at økonomi kan spele ei viktig rolle for samværet.

Det er samanheng mellom reisetid og konfliktnivå ved at dei som har inntil 1 times reisetid i gjennomsnitt har eit konfliktnivå på 3,2 (1=liten konflikt, 7=stor konflikt) og dei med reiseavstand på meir enn 1 time har ein gjennomsnittleg konfliktnivå på 4,1 ($p<0,05$).

Det er naturleg nok klare samanhengar mellom reisetid og reisekostnader på den eine sida og avtalar om dagleg omsorg og samvær på den andre. 24 % av dei med dagleg omsorg hos mor har under ein ½ times gangavstand, 27 % av dei med dagleg omsorg hos far har det same. Derimot har 52 % av dei som har splitta barneflokkene og heile 67 % av dei som har delt omsorg ein så kort reiseavstand ($p<0,05$). 16 % av dei som har mindre enn «vanleg samvær» har ein reiseavstand under ein ½ times gangavstand. 30 % av dei med «vanleg samvær» og 46 % av dei med meir enn «vanleg samvær» har så kort reiseavstand ($p<0,005$).

Praktisering av avtalte ordningar

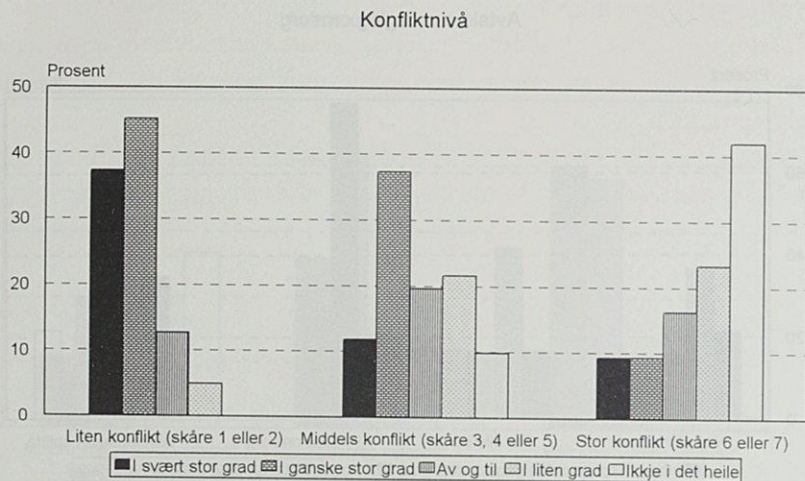
80 % av foreldra seier eitt år etter meklinga at ordningane *alt i alt* vert praktisert som avtalt. Dette varierer ein del med meklingstype. I meklingar etter ekteskapslova er det 84 % som vert praktisert etter avtale, det same er tilfellet i 70 % av dei frivillige barnelovsmeklingane og 59 % i dei obligatoriske barnelovsmeklingane ($p<0,005$). Dette må som vanleg sjåast i samanheng med konfliktnivået. Medan 97 % av dei som har liten konflikt (skåre 1 eller 2) eitt år etter mekling seier ordningane vert praktisert som avtalt, er det 84 % av dei med middels konflikt og berre 39 % av dei med stor konflikt (skåre 6 eller 7) som seier det same ($p<0,001$). Vidare seier 94 % av dei som har ordning med «vanleg samvær» eller meir enn «vanleg samvær» at ordningane vert praktisert som avtalt. Derimot seier berre 48 % av dei med mindre enn «vanleg samvær» det same ($p<0,001$). Det at ordningar med mindre enn «vanleg samvær» langt sjeldnare fungerer som avtalt, gjeld heilt uavhengig av meklingstype, dvs. både for ekteskapslovsmeklingar og barnelovsmeklingar. Vi må til slutt leggje til at det er skilnad mellom kvinner og menn sine vurderingar av dette. Medan 75 % av kvinnene meiner ordningane vert praktisert som avtalt, meiner heile 87 % av mennene det same ($p<0,05$). Kvinnene er altså meir kritiske enn mennene.

Foreldreansvar

25 % av dei med felles foreldreansvar seier at den som ikkje har dagleg omsorg i svært stor grad vert orientert om viktige hendingar for barna og blir tekne med på viktige avgjerder. 34 % blir tekne med i ganske stor grad, 16 % blir teke med av og til, 13 % blir tekne med i liten grad, og 13 % blir ikkje i det heile tekne med på avgjerder og orientert om viktige hendingar. Det er stor skilnad i synet på dette mellom dei som har dagleg omsorg og dei som ikkje har dagleg omsorg. Heile 34 % av dei med dagleg omsorg meiner dei orienterer og tek den andre med på viktige avgjerder i svært stor grad. Berre 11 % av dei utan dagleg omsorg meiner dette. 18 % av desse meiner derimot at dei i det heile ikkje vert teke med på råd eller orientert. 10 % av dei med dagleg omsorg meiner det same ($p < 0,005$).

Det er også stor skilnad etter meklingstype. I meklingar etter ekteskapslova er det 9 % som ikkje i det heile blir orientert eller tatt med på avgjerder. I frivillige barnelovsmeklingar gjeld dette 13 % og i obligatoriske barnelovsmeklingar heile 43 % ($p < 0,001$). Det er altså ikkje langt unna at halvparten av dei foreldre som har vore til obligatorisk barnelovsmekling og som ikkje har dagleg omsorg, eitt år seinare ikkje i det heile blir orientert om viktige hendingar for barna eller teke med på viktige avgjerder. Dei har felles foreldreansvar, men praktiserer det ikkje. Dette heng igjen tett saman med graden av konflikt. Figur 16.1 syner tydeleg at det er først når konflikten er liten at det byrjar å bli vanleg (37 %) i svært stor grad å orientere samværsforelderen og å ta dei med på avgjerder. Og det er først når konflikten vert stor at det vert vanleg (42 %) ikkje i det heile å orientere eller å ta med på avgjerder ($p < 0,001$).

Samværsforelder orientert om hendingar og tatt med på avgjerder

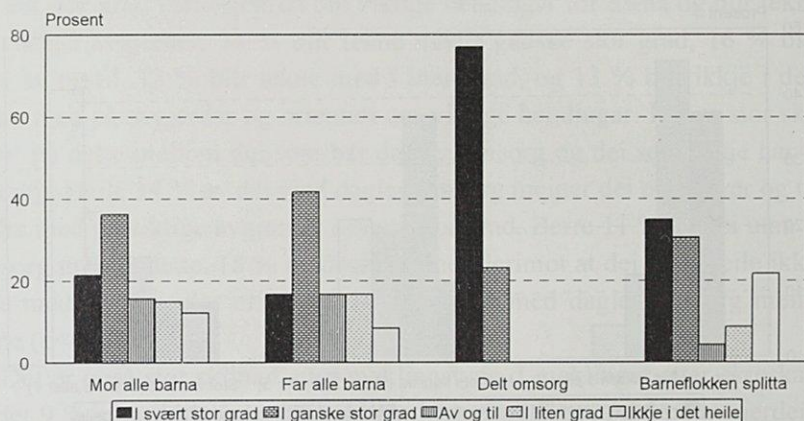

Figur 16.1 Prosentdelen av foreldre utan dagleg omsorg som vert orientert om viktige hendingar for barna og tatt med på viktige avgjerder. Delt etter grad av konflikt.

Type avtale om dagleg omsorg spelar også ei rolle her. Figur 16.2 syner at det er dei med delt dagleg omsorg som i klart størst grad orienterer kvarandre og tek den andre med på avgjerder ($p < 0,05$). Dei to gruppene som har dagleg omsorg hos mor eller hos far har ganske like mønster, og ligg nært opp til fordelinga for den samla gruppa. Dei som har splitta barneflokk er todelt. Den største gruppa av desse har eit ganske tett samarbeid. For desse har barna også mykje samvær hos den andre av foreldra utan dagleg omsorg. Den andre gruppa samarbeider lite, og det er lite samvær med den som ikkje har dagleg omsorg.

Samværsforelder orientert om hendingar og tatt med på avgjerder

Avtale om dagleg omsorg

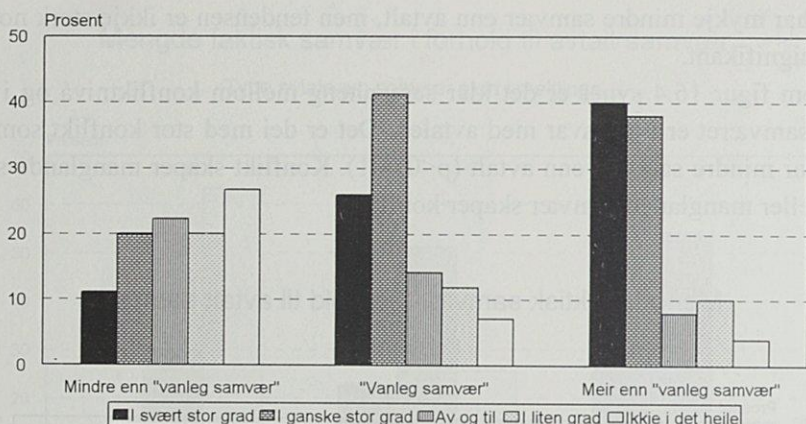

Figur 16.2 Prosentdelen av foreldre utan dagleg omsorg som vert orientert om viktige hendingar for barna og tatt med på viktige avgjerder. Delt etter avtale om dagleg omsorg.

Figur 16.3 syner tydeleg at også avtale om samvær har nært samanheng med i kva grad den andre av forelderen blir orientert og tatt med på viktige avgjerder. Til meir samvær til større grad av samarbeid. Heile 40 % av dei med meir enn «vanleg samvær» blir i svært stor grad orientert og tekne med på avgjerder. I den motsette enden finn vi at 27 % av dei med mindre enn «vanleg samvær» ikkje i det heile blir orientert og tekne med på avgjerder ($p < 0,001$).

Samværsforelder orientert om hendingar og tatt med på avgjerder

Avtale om samvær

Figur 16.3 Prosentdelen av foreldre utan dagleg omsorg som vert orientert om viktige hendingar for barna og tatt med på viktige avgjerder. Delt etter avtale om samvær.

Reisetid ved besøk spelar også ei rolle, særleg i forhold til dei som ikkje i det heile blir orientert. For dei med inntil 1 times reiseavstand ein veg, er det 10 % som i det heile ikkje vert orientert eller ikkje blir tatt med på viktige avgjerder. For dei med meir enn 1 times reiseavstand er det 24 % som i det heile ikkje blir orientert eller tekne med på avgjerder ($p < 0,05$).

Alt i alt må ein kunne seie at for å få felles foreldreansvar til å fungere etter intensjonane, må det vere eit moderat konfliktnivå og det må vere relativt kort avstand mellom foreldra og det må vere mykje samvær mellom barna og begge foreldre. Den beste føresetnaden for dette er truleg delt omsorg.

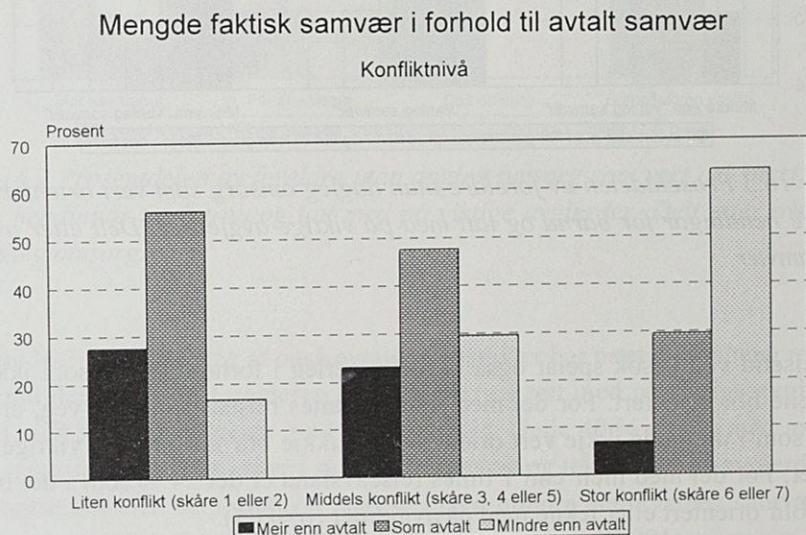
Samvær

3 % av foreldra seier ein har mykje meir samvær enn avtalt, 18 % noko meir enn avtalt, 48 % at det er som avtalt, 17 % at det er noko mindre enn avtalt og 14 % seier ein har mykje mindre samvær enn avtalt. Det er dei med dagleg omsorg (som oftast kvinner) som i størst grad meiner at ein har mykje mindre samvær enn avtalt (18 % vs. 6 %, $p < 0,001$). Dette er nok i stor grad ei gruppe mødre som meiner fedrane i alt for liten grad følgjer opp samværet med barna. Dei utgjør altså 18 % av kvinnene i materialet og er større enn gruppa menn

som meiner dei har mykje mindre samvær enn avtalt (6 %), t.d. fordi mora til barna nektar dei samvær.

Det er tendensar til at det er i obligatoriske barnelovsmeklingar ein i størst grad har mykje mindre samvær enn avtalt, men tendensen er ikkje sterk nok til å bli signifikant.

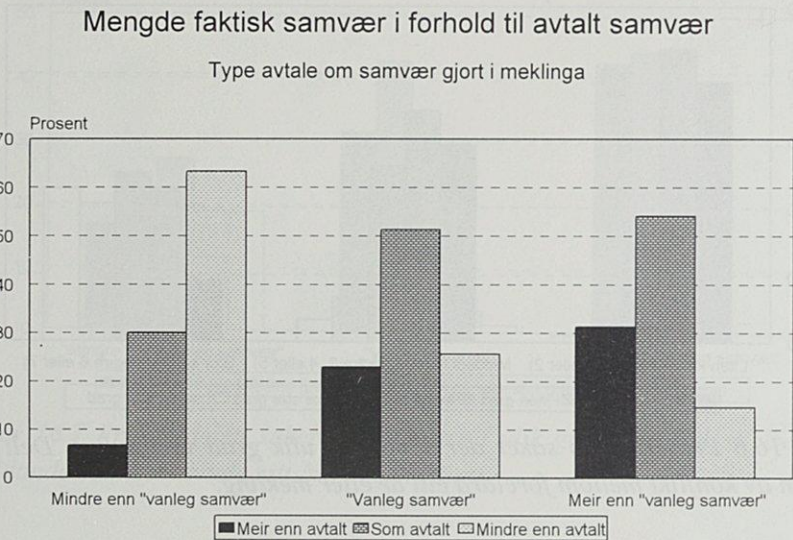
Som figur 16.4 syner er det klar samanheng mellom konfliktnivå og i kva grad samværet er i samsvar med avtalen. Det er dei med stor konflikt som oftest har mindre samvær enn avtalt ($p < 0,001$). Konflikt skaper manglande samvær, eller manglande samvær skaper konflikt?

Figur 16.4 Prosentdelen foreldre med ulike mengder samvær eitt år etter mekling samanlikna med det som var avtalt i meklinga. Delt etter konfliktnivå.

Figur 16.5 syner at også type avtale ein hadde om samvær ved avslutning av meklinga spelar ei rolle for praktiseringa av samværsavtale eitt år seinare. Det er dei som i utgangspunktet avtalar mindre enn «vanleg samvær» som eitt år etter oftast har mindre samvær enn det dei avtalte i meklinga ($p < 0,001$). Dette heng delvis saman med konfliktnivået ved at avtale om mindre enn «vanleg samvær» gir høgt konfliktnivå eitt år etter. Men denne tendensen til at mindre enn «vanleg samvær» gir enno mindre samvær enn avtalt, held seg i hovudsak opp sjølv om ein kontrollerer for graden av konflikt. Tendens held seg også om

ein kontrollerer for type mekling (ekteskapslov, barnelov). Avtale om lite samvær i meklinga blir ofte enno mindre samvær eitt år seinare!

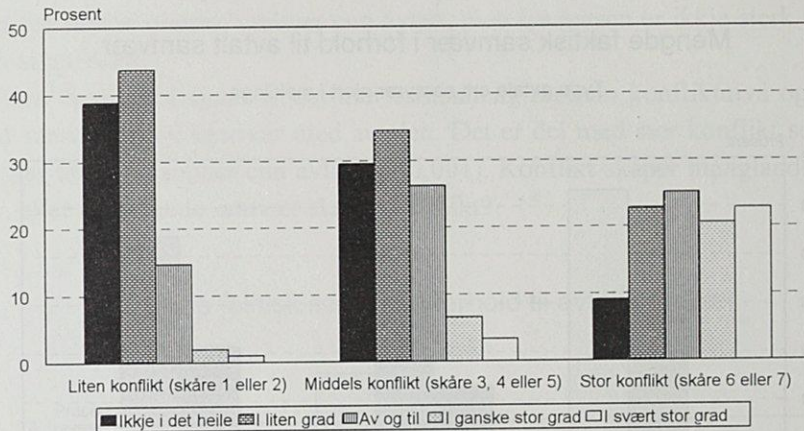

Figur 16.5 Prosentdelen foreldre med ulike mengder samvær eitt år etter mekling samanlikna med det som var avtalt i meklinga. Delt etter samværsavtale i meklinga.

Figur 16.6 syner ein klar samanheng mellom graden av konflikt mellom foreldra og avlysing av samvær. Til større konflikt til meir avlysing. I heile 23 % av sakene med stor konflikt vert samvær avlyst i svært stor grad, medan dette gjeld berre 1 til 3 % av dei andre sakene ($p<0,001$). På den andre sida ser vi at 32 % av dei med stor konflikt ikkje i det heile eller i liten grad avlyser samvær. Det same gjeld 64 % av dei med middels konflikt og heile 83 % av dei med liten konflikt. Konflikt kan nok føre til avlysing av samvær, men avlysing av samvær frå ein av partane kan også resultere i konflikt.

Avlysing av samvær

Konfliktnivå

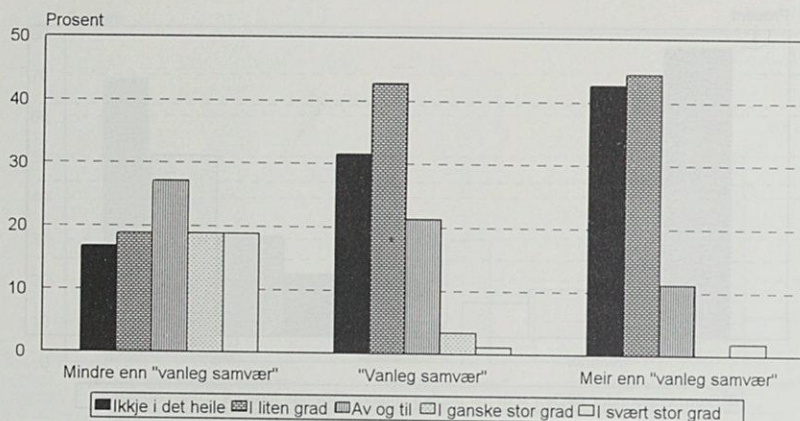

Figur 16.6 Prosentdelen saker der samvær i ulik grad vert avlyst. Delt etter graden av konflikt mellom foreldra eitt år etter mekling.

7 % av foreldra seier eitt år etter meklinga at samvær vert avlyst i svært stor grad, 8 % seier i ganske stor grad, 20 % seier av og til, 36 % i liten grad, og 30 % at samvær ikkje i det heile blir avlyst. Det er som venta i obligatoriske barne Lovsmeklingar at det er mest avlysing. Her skjer dette i svært stor grad i 21 % av sakene, mot 5 % i mekling etter ekteskapslova og 0 % i frivillige barne Lovsmeklingar ($p < 0,01$). Det er som venta samanheng mellom samværsavtale og graden av avlysing, og figur 16.7 syner at det er dei som har avtale om mindre enn «vanleg samvær» som oftast avlyser, medan dei som har meir enn «vanleg samvær» svært sjeldan gjer dette ($p < 0,001$). Igjen er det ein viss samanheng med konfliktnivå, men tendensen til at dei med mindre enn «vanleg samvær» avlyser oftare enn dei andre held seg sjølv om ein kontrollerte for graden av konflikt.

Avlysing av samvær

Gjeldande samværsavtale

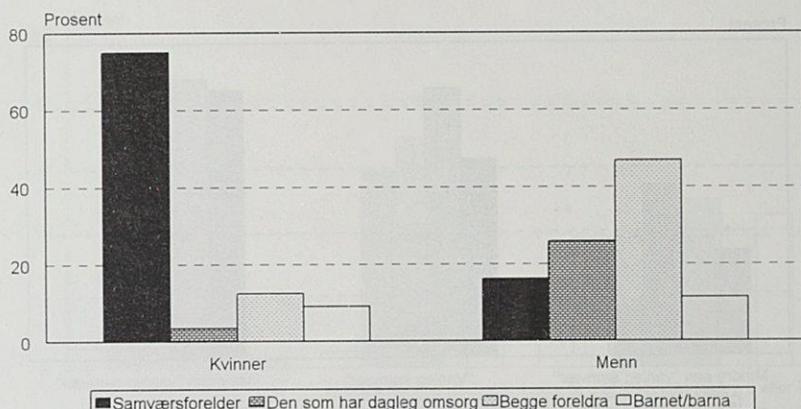
Figur 16.7 Prosentdelen saker der samvær i ulik grad vert avlyst. Delt etter gjeldande samværsavtale eitt år etter mekling.

Samla seier foreldra at i 51 % av sakene er det samværsforelderen som avlyser samværet, i 13 % er det omsorgsforelderen, i 27 % er det begge foreldra som avlyser og i 10 % er det barnet.¹⁰ Figur 16.8 syner at 75 % av kvinnene meiner det er samværsforelderen, som vanlegvis er mannen, som står for avlysing av samvær. Berre 16 % av mennene meiner det same ($p < 0,001$). 47 % av mennene derimot meiner at det er begge foreldra som står for avlysingane, berre 13 % av kvinnene meiner dette. Kvinner og menn synest å vere samde om at i om lag 10 % av sakene er det barna som i hovudsak står for avlysing av samvær. Dette er naturleg nok i saker med eldre barn. Gjennomsnittsalder for barna i saker der barna i hovudsak står for avlysing av samvær er 12,7 år, medan den i saker med andre typar avlysingar i gjennomsnitt er frå 7,1 til 9,2 år ($p < 0,005$). Sidan det er eit ganske stort samsvar mellom kjønn og dagleg omsorg, får ein eit svært likt bilete om ein ser på vurderingane til dei med og utan dagleg omsorg.

¹⁰ Når ein vurderer desse tala skal ein ta omsyn til at kvinner er overrepresentert i vårt materiale (59 % vs. 41 %) og sidan det finst langt fleire foreldre med ein eller annan form for dagleg omsorg enn utan, vert dette eit poeng i vurderinga av dei samla tala for kven som står for avlysing av samvær. Kvinner og menn har svært ulike syn på dette, og foreldre med og utan dagleg omsorg har svært ulike syn.

Kven står i hovudsak for avlysing av samvær?

Kvinner vs. menn

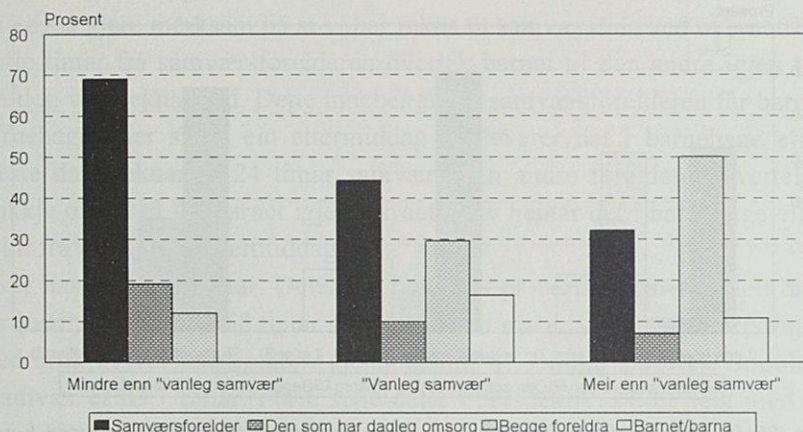

Figur 16.8 Prosentfordeling av kven som avlyser samvær. Delt etter kjønn på den som vurderer.

Kven som i hovudsak står for avlysingar har også samanheng med samværsavtalen. Som vi ser av figur 16.9 er det i saker med lite samvær ein av foreldra, vanlegvis samværsforelder, som i hovudsak står for avlysingane, medan det i saker med mykje samvær i hovudsak er begge foreldra som står for avlysingane ($p < 0,005$). Denne tendensen held seg også når ein kontrollerte for ulikt syn mellom kvinner og menn og for ulike konfliktnivå. Ein kan på figuren også leggje merke til at ingen barn stod for avlysing av samvær i saker med lite samvær.

Kven står i hovudsak for avlysing av samvær?

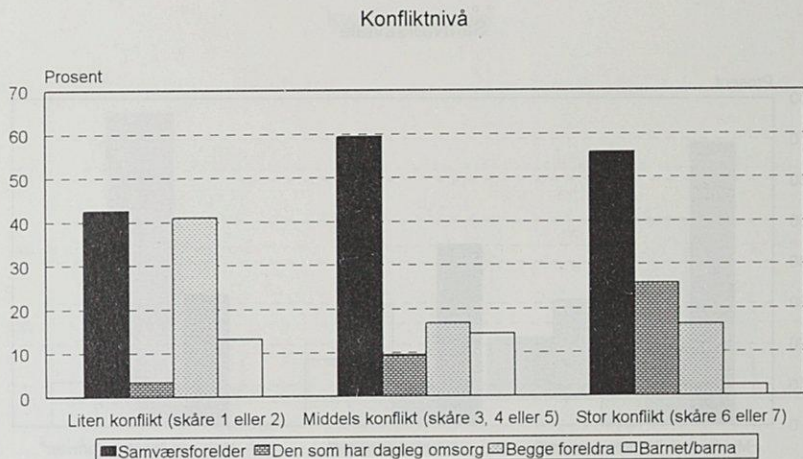
Samværsavtale

Figur 16.9 Prosentfordeling av kven som avlyser samvær. Delt etter samværsavtale.

Det er venta at vi finn samanheng mellom konfliktnivå og kven som vert sagt å står for avlysingane av samvær. Figur 16.10 syner at ved liten konflikt seier mange av foreldre at dei begge står for avlysingane. Er det stor konflikt skuldar ein i klart større grad på den andre, dvs. kvinner skulder på samværsforelder og mannen skuldar på forelder med dagleg omsorg ($p < 0,001$).

Kven står for avlysing av samvær?

Figur 16.10 Prosentfordeling av kven som avlyser samvær. Delt etter konfliktnivå.

Konkret samværsmengde

Foreldra blei for tidsrommet 15. april 1996 til og med 28. april 1996 bedne om å gjer greie for faktisk samvær. Dette var altså eitt år etter mekling, og dei siste to vekene før dei mottok spørjeskjema. Vi valte eitt tidsrom på to veker fordi dette er langt nok til å fange inn ein typisk turnus i såkalla «vanleg samvær», samstundes som at det er kort nok til at foreldre greier å hugse det ganske nøyaktig. Det synt seg då også at dei fleste foreldre greidde å fylle dette ut på ein god måte. Når det gjeld kvaliteten på data bør det nemnast at både kvinna og mannen blei bedne om å fylle ut skjemaet. Der vi fekk svar frå begge har vi såleis hatt høve til å sjå på samsvaret, og det var i nesten alle tilfelle svært bra. Difor trur vi at kvaliteten er ganske god. Eit problem kan vere at ei konkret 2-vekers periode kan vere utypisk for samværet i den skilde familien. Vi ba difor foreldra svare på om samværet i denne perioden hadde vore typisk, og 79 % av foreldra stadfester at det var slik for dei. Dei som seier det ikkje var typisk, skreiv litt om kva som skil desse to vekene frå typisk samvær. På denne måten har vi også for desse kunne stipulere ganske bra kva som er typisk mengde samvær. Det syner seg at samla for heile gruppa er det svært lite avvik mellom samværsmengda i desse to vekene og typisk samværsmengde. På gruppenivå er det difor grunn til å feste lit til at samværet er ganske representativt. På individnivå kan det sjølvsagt ha betydning om ein nyttar konkret samvær desse 2

vekene eller skildringa av eit typisk samvær. Men i våre analysar på gruppenivå gav det ingen skilnader på konklusjonar om ein valte å bruke faktisk tid desse 2 vekene eller stipulert typisk tid. Difor held vi oss i presentasjonen til faktisk tid.

Vi må også gjere merksam på at vi har rekna ut samværstida ved overnatting slik at alle timar frå samværsforelderen overtek barnet til den andre igjen tek hand om det, vert rekna med. Dette inneber at om samværsforelderen får barnet etter barnehage eller skule ein ettermiddag og leverer det i barnehage eller skule neste dag, reknar vi 24 timar samvær. Den andre forelderen overtek i praksis ikkje omsorga for barnet igjen før det sjølv hentar det i barnehage eller kjem heim frå arbeid om ettermiddagen.

2 veker har i alt 336 timar. Deler ein heilt likt på barna, som ved delt omsorg, har kvar av foreldra 168 timar samvær. I vårt materiale har samværsforelderen ved bruk av vår reknemåte i gjennomsnitt 61,3 timar samvær. Stipulert typisk samvær er 63,7 timar. For å setje dette i perspektiv, vil ei helg med to fulle dagar (fredag kl. 17 til søndag kl. 17) og ein ettermiddagar i veka frå kl. 17 til kl. 20, gi eit samvær på 54 timar i løpet av 2 veker. Mange samværsforeldre har barna 2-3 timar lenger i samværshelga, og har barna til overnatting dei to ettermiddagane i veka. Då vil samværstida i ei 2-vekersperiode etter vår reknemåte vere 98 timar. Tidsmessig har vi valt å seie at 50 timar på 2 veker er ein slags minimumsvariant av «vanleg samvær», og 98 timar på 2 veker ein slags maksimumsvariant av «vanleg samvær». Med utgangspunkt i slike kriterium er det heile 43 % som har mindre enn «vanleg samvær», 34 % har «vanleg samvær», og 23 % har meir enn «vanleg samvær» dei 2 vekene vi registrerte.

Dei som var til mekling etter ekteskapslova har i gjennomsnitt 65,5 timar samvær, dei med frivillig barnelovsmekling 71,8 timar, og dei med obligatorisk barnelovsmekling berre 37,0 timar ($p < 0,005$). Det er altså barn i obligatoriske barnelovsmeklingar som har klart minst samvær med samværsforelderen. Dette er sjølvsagt nært knytt til konfliktnivå. Dei som eitt år etter mekling har liten konflikt (skåre 1 eller 2) har i gjennomsnitt 80,7 timar samvær dei 2 vekene, dei med middels konflikt (skåre 3, 4 eller 5) har i gjennomsnitt 67,7 timar samvær, og dei med stor konflikt (skåre 6 eller 7) har i gjennomsnitt berre 31,7 timar samvær ($p < 0,001$).

Avtale om dagleg omsorg gir utslag i forhold til faktisk samværsmengde. Minst samvær har dei som har dagleg omsorg hos mor. Desse har i gjennomsnitt 59,4 timar samvær. Deretter kjem dei med dagleg omsorg hos far med gjennomsnittleg 71,0 timar. Dei som har splitta barneflokk med omsyn til dagleg omsorg har i gjennomsnitt 71,0 timar samvær. Hos dei som har delt

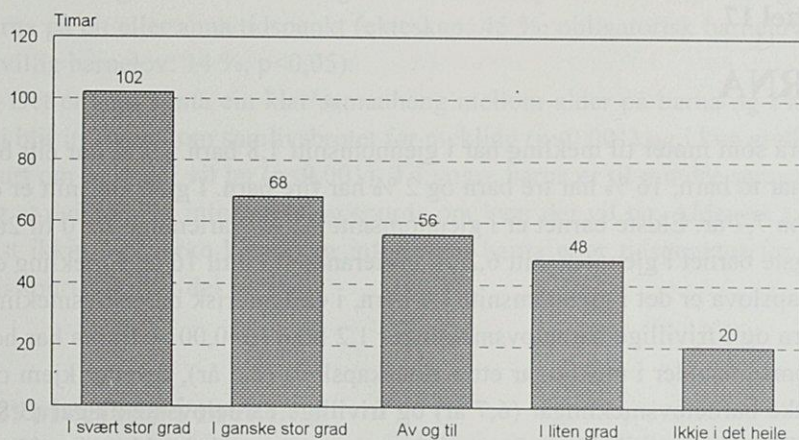
omsorg har den med minst samvær i gjennomsnitt 139,4 timar desse 2 vekene ($p<0,001$).

I tråd med det vi såg i samband med foreldreansvar ovanfor, finn vi ein sterk samanheng mellom samværstid og i kva grad den andre forelderen vert orientert om viktige hendingar og tekne med på viktige avgjerder. Figur 16.11 syner at dei som i stor grad vert tekne med på avgjerder og orientert om hendingar har mykje meir faktisk samvær enn dei som blir orientert i lite grad ($p<0,001$). Årsak og verknad går nok begge vegar her. Som vi har vore inne på tidlegare: For at felles foreldreansvar skal kunne fungere etter intensjonane, må ein ha mykje samvær, og mykje samvær gir meir reelt felles foreldreansvar!

Vi vil også leggje til at det er klar samanheng mellom mengde samvær og avlysing. Dei som i stor grad avlyser samvær har mykje mindre samvær desse 2 vekene enn dei som sjeldan eller aldri gjer dette ($p<0,001$). Her også går årsak og verknad begge vegar, slik vi har vore inne på tidlegare. Det synest som om samværmengda minimum må vere på nivå med «vanleg samvær» for at den skal bli halden ved like. Mindre samvær enn dette blir gjerne enno mindre etter kvart. Dels skuldast dette høgt konfliktnivå og kanskje lange avstandar, men også fordi samværet må vere relativt regelmessig og ha ei viss mengde for at det skal bli opplevd som meningsfylt og givande, både for samværsforelderen og barnet. I denne samanheng vil vi også nemne at dei som seier at ordningane ein har om barnet alt i alt vert praktisert som avtalt i gjennomsnitt har 76,2 timar samvær desse 2 vekene. Dei som seier ordningane ikkje vert praktisert som avtalt har i gjennomsnitt berre 25,5 timar samvær ($p<0,001$). Analysen av faktisk samvær desse to vekene viser alt i alt godt samsvar med analysen av avtalane om samvær (kapittel 10).

Gjennomsnittleg samværstid på 2 veker

Orientert om viktige hendingar og teken med på viktige avgjerder

Figur 16.11 Timar samvær i gjennomsnitt dei to vekene vi registrerte samværet. Delt etter i kva grad den andre forelderen blir orientert om viktige hendingar og teken med på viktige avgjerder.

Kapittel 17

BARNA

Foreldra som møter til mekling har i gjennomsnitt 1,8 barn. 40 % har eitt barn, 42 % har to barn, 16 % har tre barn og 2 % har fire barn. I gjennomsnitt er desse barna 7,7 år. Eldste barnet er i gjennomsnitt 9,1 år, varierende frå 0 til 26 år, og yngste barnet i gjennomsnitt 6,2 år, varierende frå 0 til 16 år. I mekling etter ekteskapslova er det i gjennomsnitt 1,9 barn, i obligatorisk barnelovsmeklingar 1,6 barn og i frivillige barnelovsmeklingar 1,2 barn ($p > 0,001$). Barna har høgst gjennomsnittsalder i meklingar etter ekteskapslova (8,2 år), deretter kjem obligatoriske barnelovsmeklingar (6,7 år) og frivillige barnelovsmeklingar (3,8 år) ($p < 0,001$). Desse skilnadene heng sjølvsagt saman med foreldra sin alder og lengda på samlivet, som vi var inne på i kapittel 4.

Informasjon til barna

Dei som ved meklinga var i samlivsbrot (ekteskapslov og frivillig barnelov), blei spurt om barna var informert om dette. Rett før meklinga seier 22 % av desse foreldra at barna ikkje veit om brotet mellom foreldra, 16 % seier at *ein* av foreldra har snakka med barna, 28 % seier at dei to foreldra har snakka med barna *kvar for seg*, og 33 % seier at foreldra har snakka med barna *i fellesskap*. Dette er som regel det beste så sant foreldra kan ha semje om kva ein skal seie. Om lag ein tredjedel av foreldra hadde greidd dette før meklinga. Dei fleste som hadde informert barna (44 %) hadde gjort dette separat. Det er sjølvsagt i barnelovsmeklingar ein i minst grad har greidd å snakke med barna i fellesskap (obligatorisk: 15 %, frivillig: 15 %, ekteskap: 35 %, $p < 0,001$).

Sjolv om det bør vere ei viktig oppgåve i meklinga å syte for at barna blir informerte, er det rett etter meklinga 17 % av barna som i følgje foreldra enno ikkje er informerte, 73 % seier barna blei informerte før meklinga, 6 % seier barna blei informerte medan foreldra gjekk til mekling og 4 % blei informerte etter meklinga.

Etter kvart som barna vert eldre skal ein, i følgje barnelova, ta omsyn til barna sine synspunkt på kvar dei skal bu. Etter at dei har fylt 12 år skal ein leggje særleg vekt på desse. 59 % av foreldra seier rett etter meklinga at barna

ikkje er spurt om kvar dei vil bu. 35 % seier dei har spurt dei om dette før meklinga, 5 % har spurt dei medan ein gjekk til mekling og 2 % har spurt dei etter mekling. Det er i meklingar etter ekteskapslova at ein størst grad spør barna på eit eller anna tidspunkt (ekteskap: 45 %, obligatorisk barnelov: 31 %, frivillig barnelov: 14 %, $p<0,05$).

Det er som venta ein klar samanheng mellom alder på barna og i kva grad dei blir informert om samlivsbrotet før mekling ($p<0,001$) og i kva grad dei blir spurt om kvar dei vil bu ($p<0,001$). Til yngre barna er til mindre sannsynleg er det at dei både er informerte og spurde om kvar dei vil bu. Alder på barna synest ikkje å påverke kven som informerer barna eller tidspunktet for *når dei* blir spurt om kvar dei vil bu.

Involvering i mekling

Som drøfta i Ekeland og Myklebust (1996) er mange meklarar opptatt av temaet barn og mekling, men svært få involverer barn i mekling. I vårt noverande materiale er dei direkte involvert i berre 2 % av meklingane, anten aktivt med i meklinga saman med forelda, ved separate samtalar med meklar eller ved å vere til stades ved avslutning av meklinga. I 12 % av meklingane er barna indirekte involvert ved at foreldra får i oppdrag å spørje dei om synspunkt på spørsmål som vedkjem meklinga. I 87 % av meklingane er ikkje barna involvert på nokon måte.

Det er sjølvsagt dei større barna som blir involvert. Desse har ein gjennomsnittsalder på 10,6 år, medan dei som ikkje blir involvert i gjennomsnitt er 7,4 år ($p<0,001$).

Det er i meklingar etter ekteskapslova at dette skjer oftast, i 16 % av meklingane. I obligatoriske barnelovsmeklingar involverer ein barna berre i 4 % av sakene, alle saman indirekte. Ingen barn er involvert i dei frivillige barnelovsmeklingane ($p<0,001$).

Barna sine vanskar

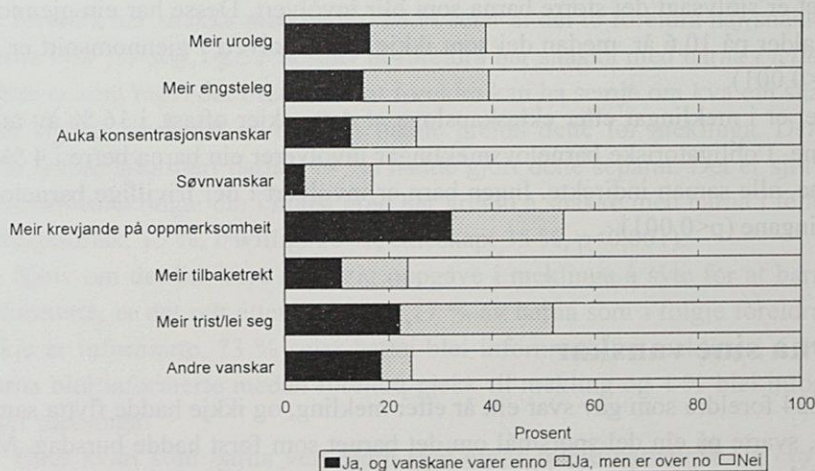
Dei 224 foreldra som gav svar eitt år etter mekling, og ikkje hadde flytta saman igjen, svarte på ein del spørsmål om det barnet som først hadde bursdag. Med unnatak for at barnelovsmeklingar er litt underrepresentert i materialet, er det grunn til å tru at dei barna som vert vurdert er representative for heile barnepo-

pulasjonen, mellom anna fordi barna til dei som deltek i granskinga eitt år etter meklinga har ein gjennomsnittsalder identisk med heile barnepopulasjonen.

Foreldra blei spurt om ulike vanskar barna kunne ha hatt dette året. Figur 17.1 syner at det mest utbreidde er at barnet har vore meir krevjande på oppmerksomheit. I alt 54 % har hatt slike vanskar og for 32 % varer vanskane enno. 52 % har vore triste/lei seg, men dette har gått over for dei fleste slik at 22 % har desse vanskane enno. 39 % har vore meir urolege, og desse vanskane varer enno for 16 %. 39 % har vore meir engstelege og desse vanskane varer enno for 15 %. Dei vanskane som er minst utbreidde er søvnvanskar. 17 % av barna har hatt dette, men berre 4 % har det enno eitt år etter mekling. 24 % av barna har hatt andre vanskar og 19 % har det enno. Det mest utbreidde her er aggresjon (sinne, hat), deretter ulike skulevanskar (mistrivsel, skulking), sakk av den forelderen ein har lite kontakt med, at ein ikkje gir opp å ønske at mor og far flyttar saman igjen, synest synd på den forelderen ein ikkje bur hos, uro ved bytting mellom mor og far, sengevæting, og lojalitetsproblem.

Som vi ser av figur 17.2 var det om lag 81 % av barna samla som i ein eller annan grad viste teikn på å ha det vanskeleg den første tida etter samlivsbrotet. 6 % hadde vanskar i svært stor grad, 24 % hadde vanskar i ganske stor grad og 52 % hadde vanskar i liten grad. Eitt år etter samlivsbrotet er det om lag 53 % av barna som i ein eller annan grad viser teikn på å ha det vanskeleg. 3 % hadde

Vanskar hos barnet det første året etter mekling

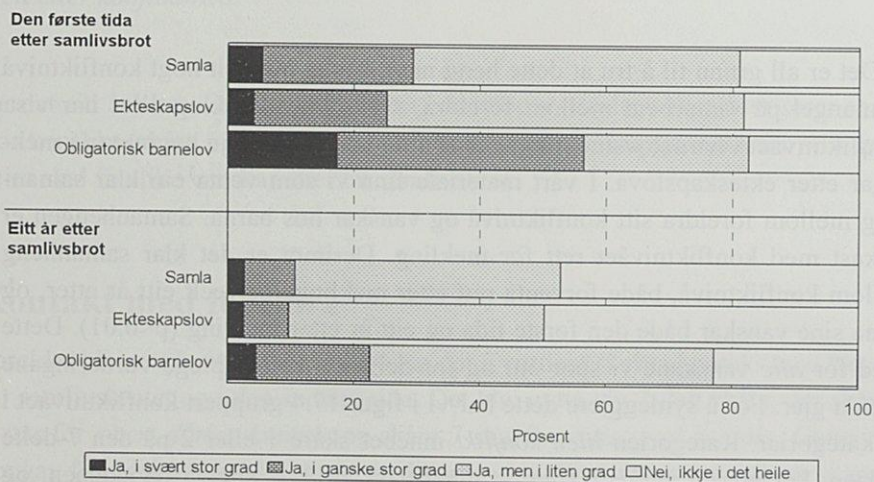

Figur 17.1 Ulike vanskar som foreldra oppgir at barnet har hatt det første året etter mekling.

vanskar i svært stor grad, 8 % hadde vanskar i ganske stor grad og 42 hadde vanskar i liten grad. Nærare ein firedel av barna (24 %) har altså rett etter samlivsbrotet klare vanskar (svært stor grad + ganske stor grad). Eitt år seinare har dette gått ned til eit av ti barn (11 %).

Figur 17.2 og 17.3 viser at alle typar vanskar hos barna oftare er til stades i meklingar etter obligatorisk barnelov enn i meklingar etter ekteskapslov. Dette gjeld både rett etter samlivsbrotet og eitt år etter samlivsbrotet. Om lag 57 % av barna i obligatoriske barnelovsmeklingar har rett etter samlivsbrotet klare vanskar (svært stor grad + ganske stor grad). Eitt år seinare har dette rett nok gått ned til 23 %, men dette inneber at nærare eitt av fire barne i obligatoriske barnelovsmeklingar framleis har det svært vanskeleg. Vi må leggje til at for mange av dei som har vore til obligatoriske barnelovsmeklingar er det mykje meir enn eitt år sidan samlivsbrotet fann stad. Likevel er vanskaner for mange av barna framleis relativt store.

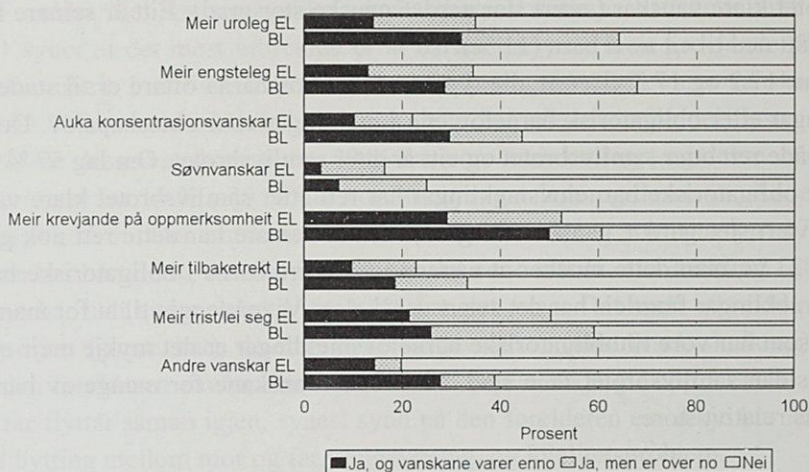
Barnet har i samband med samlivsbrotet synt teikn på å ha det vanskeleg

Figur 17.2 Ei samla vurdering som foreldra gjer av kva teikn barnet har synt på å ha det vanskeleg, rett etter samlivsbrotet og eitt år etter. Delt etter meklingstype

Vanskar hos barnet det første året etter mekling

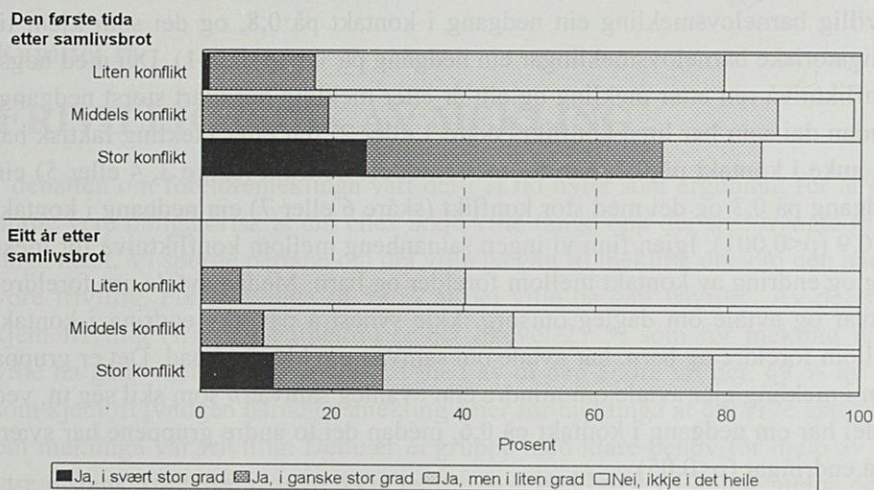
Mekling etter ekteskapslov (EL) og barnelov (BL)

Figur 17.3 Ulike vanskar som foreldra oppgir at barnet har hatt det første året etter mekling. Delt etter meklingstype.

Det er all grunn til å tru at dette heng nært saman med eit høgt konfliktnivå og mangel på samarbeid mellom foreldra, slik mykje forskning elles har vist. Konfliktnivået i barnelovsmeklingar er som vi har vist mykje høgare enn i meklingar etter ekteskapslova. I vårt materiale finn vi som venta ein klar samanheng mellom foreldra sitt konfliktnivå og vanskar hos barna. Samanhengen er svakast med konfliktnivået rett før mekling. Derimot er det klar samanheng mellom konfliktnivå, både forventa rett etter meklinga og reelt eitt år etter, og barna sine vanskar både den første tida og eitt år etter mekling ($p < 0,01$). Dette gjeld for *alle* vanskane vi spør om og for dei meir heilskaplege vurderingane forelda gjer. For å synleggjere dette har vi i figur 17.4 gruppert konfliktnivået i tre kategoriar. Kategorien *liten konflikt* inneber skåre 1 eller 2 på den 7-delte skalaen, kategorien *middels konflikt* inneber skåre 3, 4 eller 5 på skalaen, og kategorien *stor konflikt* inneber skåre 6 eller 7 på skalaen. Figuren baserer seg på foreldra sitt forventa konfliktnivå eitt år etter mekling, slik dei uttrykte det like etter meklinga var avslutta. Vi ser for det første at det nesten ikkje er skilnad mellom gruppene med liten konflikt eller middels konflikt. Det er først når konflikten mellom foreldra er stor at barna både første tida etter samlivsbrot og eitt år etter mekling får ein markert auke i mengde med vanskar. Heile 25 % av barna i slike saker har *store* vanskar første tida etter samlivsbrotet, 11 % av dei

Barnet har i samband med samlivsbrotet synt teikn på å ha det vanskeleg

Figur 17.4 Ei samla vurdering som foreldra gjer av kva teikn barnet har synt på å ha det vanskeleg, rett etter samlivsbrotet og eitt år etter samlivsbrotet. Delt etter konfliktnivå.

har det eitt år etter. Om lag eitt av fem foreldrepar har det vi karakteriserer som stor konflikt (skåre 6 eller 7), og som altså drastisk aukar sjansane for at barna deira skal få ulike vanskar etter eit samlivsbrot.

Kontakt med foreldra

Foreldra blei eitt år etter mekling bedne om å vurdere si eiga kontakt med barna for samlivsbrotet og i den seinare tida. Det blei nytta ein 7-delt skala, der skåre 1 står for *svært dårleg kontakt* og skåre 7 står for *svært god kontakt*. Generelt oppgav foreldre å ha god kontakt med barna sine. Den gjennomsnittlege skåren for samlivsbrotet er 6,5. Heile 69 % oppgir høgste skåre (7) for kontakt. I den seinare tida er den gjennomsnittlege skåren 6,2. Her oppgir 61 % av foreldra høgste skåre. Heile 62 % oppgir uendra kontakt med barna, 23 % oppgir ein nedgang i kontakten og 15 % ein auke i kontakten. Dei foreldra som på ein eller annan måte har dagleg omsorg (åleine, delt eller splitta) har i gjennomsnitt ikkje hatt nedgang i kontakt med barna frå tida før samlivsbrotet til no, eitt år etter mekling. Dei som ikkje på noko måte har dagleg omsorg har i gjennom-

snitt hatt ein nedgang på 0,5 ($p < 0,05$). Medan foreldre som meklar etter ekte-skapslova meiner dei ikkje har hatt nedgang i kontakt, oppgir dei som kjem til frivillig barnelovsmekling ein nedgang i kontakt på 0,8, og dei som kjem til obligatoriske barnelovsmeklingar ein nedgang på 1,1 ($p < 0,001$). Dei med høgst konfliktnivå rett etter mekling og eitt år etter mekling har klart størst nedgang. Medan dei som har liten konflikt (skåre 1 eller 2) rett etter mekling faktisk har ein auke i kontakt på 0,2, har dei med middels konflikt (skåre 3, 4 eller 5) ein nedgang på 0,3 og dei med stor konflikt (skåre 6 eller 7) ein nedgang i kontakt på 0,9 ($p < 0,001$). Igjen finn vi ingen samanheng mellom konfliktnivå før mekling og endring av kontakt mellom foreldre og barn. Medan avtale om foreldre-ansvar og avtale om dagleg omsorg ikkje synest å påverke endring i kontakt mellom foreldre og barn, har avtale om samvær ein klar verknad. Det er gruppa som i mekling gjer avtale om mindre enn «vanleg samvær» som skil seg ut, ved at dei har ein nedgang i kontakt på 0,6, medan dei to andre gruppene har svært små endringar ($p < 0,05$).

Kapittel 18

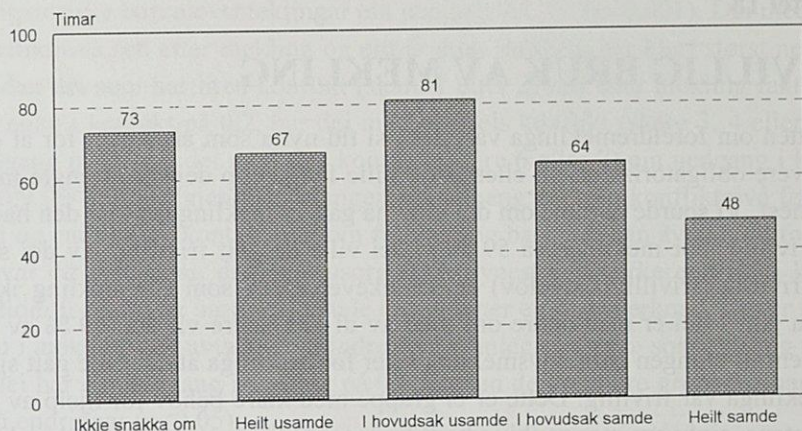
FRIVILLIG BRUK AV MEKLING

I debatten om foreldremeklinga vart det i si tid nytta som argument for at den burde vere obligatorisk at ein elles ikkje ville fange opp dei som trengte meklinga mest. Vi spurde partane om dei ville ha gått til mekling dersom den hadde vore frivillig. Før meklinga sa 59 % at dei ville ha gått frivillig. Av dei som kjem frivillig (frivillig barnelov) er det likevel 21 % som før mekling ikkje ville ha gått - dei er med andre ord med av di den andre vil det. 69 % av dei som kjem til tvungen barnelovsmekling seier før meklinga at dei ville gått sjølv om meklinga var frivillig. Dette er ei gruppe med klare behov for hjelp av ein ytre instans, sjølv om mange ikkje heilt trur at meklinga vil kunne hjelpe dei. I meklingar etter ekteskapslova er det 54 % som seier at dei ville gått frivillig ($p<0,01$). Når denne gruppa kjem lågast her, må dette først og fremst sjåast på bakgrunn av at mange av desse er så samde om ulike avtalar på førehand at dei truleg opplever lite behov for mekling. Det er signifikant samanheng mellom det å ville gå frivillig til mekling og i kva grad ein på førehand er samde om avtalene om foreldreansvar, dagleg omsorg og samvær ($p<0,005$). Figur 18.1 syner desse samanhengane når det gjeld dagleg omsorg. Mønsteret er svært likt for dei to andre avtalane: foreldreansvar og samvær. Som venta er det dei som på førehand er heilt samde om ein avtale som sjeldnast seier dei ville ha gått frivillig. Men sjølv desse seier dei ville ha gått i nærare halvparten av tilfella. Det ein elles legg merke til er at det ikkje er dei som er mest usamde som i størst grad seier dei vil gå, men dei som har ein noko meir moderat usemje - i hovudsak usamd. 4 av 5 ville då frivillig ha gått til mekling.

Vi finn ikkje signifikant samanheng mellom konfliktnivået før mekling og det å ville gå frivillig til mekling, sjølv om det er ein liten tendens til at dei med liten konflikt sjeldnare vil gå frivillig. Dette gav seg utslag i at dei meklingane der meklar etter mekling seier at semja og samarbeidet mellom partane er så bra at dei truleg ville ha greidd seg like godt utan mekling, sjeldnare før mekling seier dei ville ha gått frivillig (46 % vs. 69 %, $p<0,001$). Dette handlar truleg mest om at dei er så samde på førehand at dei ikkje opplever behov for mekling. Middels eller stor konflikt gir ingen forskjell i forhold til det å ville gå frivillig til mekling. Det verkar difor som at opplevd behov for mekling er viktigare enn graden av konflikt for å påverke om ein vil gå frivillig.

Før mekling seier ein ville gått frivillig til mekling

På førehand samde om dagleg omsorg

Figur 18.1 Prosentdel av partane som før mekling seier dei ville gått frivillig til mekling. Delt etter i kva grad dei på førehand seier dei er samde om avtale om dagleg omsorg.

Vi vil også leggje til at ingen av bakgrunnsvariablane som kjønn, alder, utdanning eller arbeidssituasjon påverkar i kva grad dei ville ha gått frivillig til mekling.

Etter at ein har opplevd mekling er det 10 % fleire (69 %) som kunne tenkt seg å ha mekla frivillig. Samla sett må dette takast som teikn på at mange har opplevd meklinga som nyttig. 90 % av dei som før mekling sa dei ville gå frivillig før mekling seier det same etter mekling, og 42 % av dei som før mekling sa at dei ikkje ville ha gått frivillig seier etter mekling at dei ville ha gått. Det inneber at 76 % har same standpunkt som før meklinga, 18 % har blitt positive til frivillig og 6 % har blitt negative til frivillig mekling. Kven er dei som har skifta meining? Kjønn, alder, utdanning, arbeidssituasjon, konfliktnivå, meklingstype og fleire andre faktorar ved partane eller situasjonen rundt blei testa, men ingen hadde samanheng med i kva grad ein skifta meining. Det var berre eigenskapar ved meklar, meklinga og om dei kom fram til avtale som gav utslag. Vart ein samde om avtale var sjansane større for at ein vart meir positive etterpå, og omvendt om ein ikkje fekk til avtale.

Når det gjaldt partane si vurdering av meklaren og meklinga rett etter mekling på dei 38 påstandane er det den gruppa som skifta frå frivillig til ikkje frivillig, som skil seg sterkest ut. Dei vurderte meklaren signifikant meir kri-

tisk/negativ på heile 16 av dei 38 påstandane ($p<0.05$ - $p<0,001$). Desse dekkjer heile 9 av dei 11 tema vi i kapittel 13 grupperte påstandane etter: Profesjonell meklar, empatisk meklar, upartisk meklar, styrande eller fleksibel meklar, tilfredsheit med avtalar og resultat, tilfredsheit med andre resultat, auka kompetanse, verknad på partane si åtferd i meklinga, og bruk av tid. Det er altså ikkje nokon einiskilde faktorar som avgjer om brukarar etter meklinga er så misnøgde at dei skiftar frå å vere positive før, til å vere negative etter meklinga.

Dei personane som skifta frå negativ til positiv, er som nemnt klart fleire. Men som gruppe skil dei seg i langt mindre grad ut frå dei som ikkje skifta standpunkt. Denne gruppa var mindre kritiske/meir positive på 7 påstandane som dekte 7 av 13 tema frå kapittel 13: Profesjonell meklar, empatisk meklar, styrande eller fleksibel meklar, tilfredsheit med avtalar og resultat, tilfredsheit med andre resultat, verknad på partane si åtferd i meklinga, og bruk av tid. Det er altså færre påstandar som heng saman med at ein vert meir positiv. Men spreinga av påstandane er likevel nesten like stor. Men vi vil særleg gjere merksam på at temaet *upartisk meklar* manglar på denne «positive» lista. Å oppleve ein upartisk meklar får altså ikkje ein brukarar som i utgangspunktet ikkje vil til mekling, til å endre syn i løpet av meklinga. Ein partisk meklar derimot kan få ein til å endre syn og ikkje ville gå til frivillig mekling.

Kontakt med meklaren etter mekling

77 % av foreldra fekk tilbod om å kome tilbake om dei trengde hjelp seinare. For 12 % vart det samstundes gjort ein avtale om at partane skulle kontakte meklaren om ei stund. 65 % fekk tilbod, men utan at det blei gjort ein avtale om dette. Her er det naturleg nok svært stor skilnad mellom meklarar ved familiekontor og eksterne meklarar. Meklarar ved familiekontor gav tilbod om å kome tilbake til heile 86 % av partane, medan eksterne meklarar gav slikt tilbod til 46 % ($p<0,001$). Dette har samanheng med at eksterne meklarar ikkje får økonomisk dekning for ei slik oppfølging. Kvinnelege og mannlege meklarar gir slike tilbod omtrent like ofte (78 % vs. 75 %), men kvinner gir oftare slikt tilbod samstundes med ein avtale (14 % vs. 7 %, $p<0,05$).

Slikt tilbod blir gitt oftast til foreldre i frivillige barnelovsmeklingar (93 %), noko sjeldnare til foreldre i ekteskapslovsmeklingar (77,5 %), og mest sjeldant i obligatoriske barnelovsmeklingar (70 %) ($p<0,005$). Dei som blir samde om ein avtale ved avslutning av meklinga får noko oftare enn dei som ikkje blei samde tilbod om å kome tilbake (79 % vs. 68 %, $p<0,05$). Dei med stor konflikt

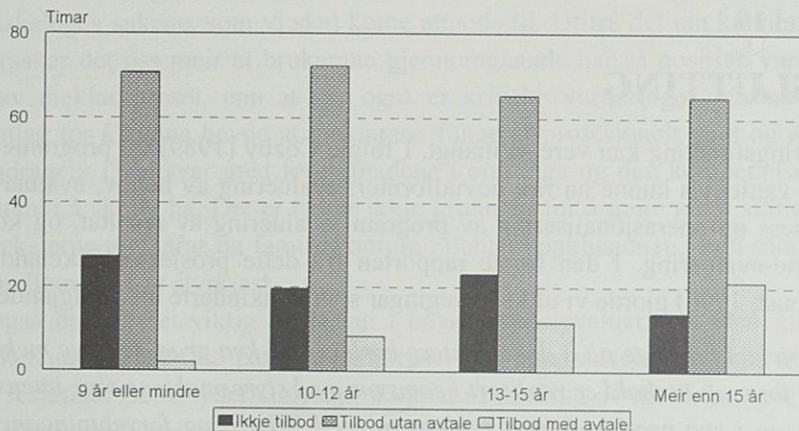
får mest sjeldant tilbod (61 %) (skåre 6 eller 7), 85 % av dei med middels konflikt (skåre 3, 4 eller 5) og 82 % av dei med liten konflikt (skåre 1 eller 2) får tilbod om å kome tilbake ($p < 0,05$). Men når dei med stor konflikt får tilbod om å kome tilbake, blir det oftare gjort ein konkret avtale om dette. Dei som truleg ville klart seg om lag like godt utan mekling, får også sjeldnare tilbod (70 % vs. 81 %, $p < 0,001$).

Utdanningslengda til foreldra syner seg å ha betydning. Dess lenger skulegong til oftare får ein tilbod, og til oftare blir slikt tilbod gjort med konkret avtale ($p < 0,05$) (sjå figur 18.2). Dette kan vi sjå i samanheng med at akademisk utdanna meklarar kommuniserer best med og forstår best andre tilsvarande utdanna menneske. Dette er ein faktor i det meste av hjelpeapparatet og ikkje spesielt for mekling.

I kva grad har så partane eitt år etter meklinga teke kontakt med meklar for å få hjelp, t.d. med å endre avtalar om barna? Berre 13 % av dei har gjort dette, og det er stor skilnad etter meklingstype. Berre 11 % av dei som kom til meklinga etter ekteskapslova har gjort dette, medan 20 % av dei i obligatoriske og 40 % av dei i frivillige barnelovsmeklingar har gjort det same ($p < 0,05$). Det er dei med størst konflikt som oftast har teke kontakt (23 %), av dei med middels konflikt ein del mindre (18 %), og berre 7 % av dei med liten konflikt har eitt år etter teke kontakt ($p < 0,05$). Heile 26 % av dei som meklar rett etter mekling sa hadde så stor konflikt at meklinga av den grunn ikkje kunne påverke situasjonen, har eitt år etter meklinga teke kontakt med meklaren igjen. Berre 9 % av dei andre hadde gjort det same ($p < 0,01$). Vi reknar med at dette først og fremst har samanheng med i kva grad ein opplever behov for hjelp. Dette vert stadfesta ved at berre 32 % av dei som har teke kontakt med meklar siste året meiner dei sjølve ville greidd å få til samarbeidet utan hjelp av meklar. Heile 78 % av dei som ikkje har teke kontakt meiner dei ville ha greidd dette sjølve ($p < 0,001$). Dei som har teke kontakt er altså ei gruppe foreldre som på eiga hand ikkje greier å få til eit godt samarbeid om barna, og som difor framleis har behov for hjelp frå anna instans. Samstundes tyder dette på at dei ikkje har opplevd meklinga verre enn at dei framleis har eit visst håp om at den kan hjelpe, trass i at dei fleste av desse ikkje greidde å få til ein avtale i den første meklinga. Sjølv meklingar som ikkje fører fram kan likevel ha etablert ei kontakt som seinare kan kome til nytte. Og då er det svært viktig at meklaren er tilgjengeleg. Dette er eit argument for at meklingar med stor konflikt bør skje i familievernet, eller at reglane må endrast slik at også eksterne meklarar kan få kompensasjon for oppfølging på eit seinare tidspunkt. Avtalar om barna bør tilpassast familien sin situasjon og barna sin alder, særleg gjeld dette sam-

Kven får av meklar tilbod om å kome tilbake ved behov?

Samla skulegong/utdanningslengde for foreldre

Figur 18.2 Prosentdel av foreldre som fekk tilbod om å kome tilbake til meklar seinare. Delt etter samla skulegong/utdanning til foreldra.

værsavtalen. Dette inneber at avtalane av og til må endrast. Det at det er gjort ein avtale på eit tidspunkt, t.d. ved dom, har såleis ikkje løyst familien sitt problem for all framtid. Når konflikten mellom foreldra er stor, er det mykje vanskelegare å få til tenlege justeringar. Dei er då ofte avhengig av hjelp for å gjere nye tilpassingar. Det er lite tenleg for samarbeidet at dei kvar gong må reise retts sak for å få til endringar, og for formelt sett å ha krav på ny mekling. Terskelen for å kunne bruke meklar når endringar i avtalene trengst, bør vere mykje lågare. Vårt materiale viser dessutan at det er avtale om samvær som i hovudsak har blitt endra siste året etter mekling, og at 43 % av dei som har vore i kontakt med meklaren siste året har endra denne avtalen, medan 23 % av dei andre har gjort dette ($p < 0,05$).

Kapittel 19

AVSLUTTING

Evalueringsforskning kan vere så mangt. I følgje Cozby (1989) vil programevaluering vanlegvis kunne ha fire hovudformer: evaluering av behov, evaluering av prosess og operasjonalisering av program, evaluering av resultat, og kostnad/nytte-evaluering. I den første rapporten frå dette prosjektet (Ekeland & Myklebust, 1996) gjorde vi ulike avvegingar som konkluderte med følgjande:

Prosjektet tek sikte på å dokumentere korleis og i kva grad den nye meklingsa i form og innhald er realisert i samsvar med styresmaktene sine intensjonar, og i kva grad ordninga samsvarar med behova og forventningane til brukarane og verkar til å betre samarbeidstilhøvet om barna etter separasjon og skilsmisse. (Ekeland & Myklebust, 1996 s. 66)

Denne formuleringa om prosjektføremålet har to ledd der den første vedkjem prosess- og den andre resultat-evaluering. Det er tid for ei sluttvurdering i forhold til dette utgangspunktet. Når det gjeld oppsummering viser vi til samandraget fremst i denne rapporten, og til tilsvarande frå den første og til konklusjonane i den (kap. 22). Her skal vi nøye oss med å trekke fram hovudlinjene, diskutere nokre av funna, og vurdere moglege følgjer for framtida.

I ei evaluering der det ikkje er mogleg å vurdere eit tiltak mot ikkje-tiltak, argumenterte vi for at det var nødvendig å gjere inngåande greie for korleis tiltaket vert utforma og praktisert. Vi meiner vi har kartlagt ganske inngåande korleis foreldremeklinga går føre seg i praksis. Data frå meklaras og brukaras utfyller kvarandre og stor opp om konklusjonen i forhold til første leddet i målformuleringa: *meklinga er i form og innhald realisert i samsvar med styresmaktene sine intensjonar*. Sjølv om det er nyansar i dette, er grunnlaget for konklusjonen solid. Dette er ei viktig avklaring. Den gir eit ryddigare grunnlag for resultatevalueringa i det resultatet kan vurderast i forhold til sjølve ordninga, og ikkje i forhold til gjennomføringa av denne.

Konklusjonen ovanfor gjeld også ei vurdering av meklarkorpset. Her er nyansane sjølvstøt større. Kompetanse og føresetnader vil alltid vere ulikt fordelt også blant fagfolk, og at ein ikkje fikk det til i nokre saker treng ikkje tyde at ein ikkje får det til i andre. Meklingsarbeid er dessutan ei relasjonsbunden verksemd, og meklaras må også finne seg tidvis i å ta på seg rolla som

«hoggestabbe» for brukarar som ikkje fekk det som dei ville. Likevel er det mangt i tilbakemeldingane frå brukarane som bør kunne vere nyttig for meklarane, til bevisstgjerings- og betring av praksis. Spesielt gjeld dette dei «vanskelege» sakene, som vi skal kome attende til. Utifrå det ein kunne vente, overraskar det oss meir at brukarane gjennomgåande har så positive vurderingar av meklarkorpset, enn at der også er kritiske vurderingar. Vi har difor grunnlag for å kunne hevde at meklarane fungerer profesjonelt godt og utfører «oppdraget» i samsvar med føresetnadene i ordninga og den kompetansen dei er tiltenkt å skulle ha. Det er heller ikkje grunnlag for å gjere noko skilje mellom eksterne meklarar og familiekontora i denne konklusjonen, men samarbeidet mellom dei bør styrkjast.

Også dette er ei viktig avklaring i høve resultatevalueringa. Den gjer det vanskelegare å «skulde på» meklarkorpset om oppdragsgjevar ikkje er nøgd med resultata. Dette tyder sjølvstykke ikkje at ei drøfting av meklarane sin kompetanse er unødvendig. Vi kjem attende til det.

Men sjølv om brukarane synest meklarane både var profesjonelle og empatiske, har meklinga gitt utbytte og svara til forventningane? Og har meklinga ført til ein praksis som skilde foreldre som er betre for barna slik mekling i idealistisk utgåve gir seg ut for å ville bidra til? Til desse spørsmåla, som vedkjem andre leddet i prosjektmålet, må konklusjonane verte meir differensierte. Mykje er avhengig av utgangspunktet, slik vi drøfta i innleiinga til prosjektet. Det kan seiast noko ålment om kva som er bra, men «betre» føreset ei samanlikning som ikkje har vore mogleg så lenge alle har fått same «medisin». Vi har tidlegare sett på forskning når det gjeld barn og skilsmisse, og denne er eintydig på at for barna er «bra» at dei ikkje «misser» nokon av foreldra og at desse kan samarbeide med minst mogleg konflikt. Denne samanhengen vert også underbygd av våre data. Det er der konflikten er stor og varer ved, at barna eitt år etter har størst vanskar. Som vi har sett er mange av dei foreldra som er sinte på kvarandre like sinte etter meklinga. Har då det heile vore bortkasta for desse? Ikkje nødvendigvis. Konflikthar kan ha ulike former, og greier sinte foreldre likevel å etablere ein struktur på samarbeidet og hindre at barna vert involvert i sinnet, er det betre sjølv om forsoning er best. Men forsoning i seg sjølv er ikkje eit erklært mål for meklinga.

Når ein vurderer utbyttet må ein med andre ord også vurdere realismen i ulike forventningar. Vi har tidlegare gitt uttrykk for dette, og at ein intervensjon på 3-4 timar ikkje kan skape grunnleggjande endringar i folk sin veremåte dersom det er det som er nødvendig. Operasjonelt kan ein seie at meklinga sitt mål er å få foreldra til å lage avtalar om barna. Med dette nøkterne utgangspunktet

kan det hevdist at den er vellukka. Men kunne dette ha gått like bra utan? Som vi har sett ville det truleg ha vore tilfellet for mange. I mangel på anna grunnlag kan samanlikninga med dei data vi har frå ti år tilbake tyde på ein viss effekt sidan fleire no i det minste *har* avtalar om barna. I internasjonal forskning har avtalesemje vore eit sentralt evalueringskriterium (Benjamin & Irvin, 1995). Samanliknar vi med slike granskingar ligg semjeraten i den norske foreldremeklinga i øvste sjikt. Om ein hevdar dette til utvortes bruk, må vi innvortes diverre leggje til at samanlikninga haltar. For det første er norsk praksis ved skilsmisser mindre konfliktorientert enn kulturelle tradisjonar i t.d. USA og England, som oftast er grunnlaget for samanlikninga. For det andre samanliknar vi med utval som gikk til mekling frivillig, truleg fordi dei ikkje makta å bli samde på eiga hand. Sidan dette ikkje er tilfellet med norske foreldre, ville berre ein eventuell låg semjerate ha vore konklusiv, og då negativt.

Vel vi forbrukarperspektivet, om brukarane er nøgde eller ikkje, som også har vore mykje nytta internasjonalt, ligg også dei norske foreldra sine vurderingar over gjennomsnittet. Og på dette punktet talar samanlikninga til fordel for foreldremeklinga, idet ein kunne ha venta meir misnøye når meklinga var tvungen. På den andre sida har foreldra ikkje betalt for tenesta, slik dei fleste må i andre land. Og å vere nøgd, slik generelt vurdert, treng ikkje alltid vere jamgodt med konkret utbytte.

Foreldremeklinga må sjåast som eit førebyggjande tiltak, av det primære slaget, sidan det rettar seg mot heile den aktuelle populasjonen. Den er altså ein «medisin» som alle må ta, og ein veit ikkje på førehand kven som treng den. At medisinen i ettertid viser seg bortkasta for nokre, og for svak for andre, er difor som ein kan vente. Medisinen «foreldremekling» har vi utifrå fleire indikatorar oppsummert til å ha vore god for to av fem foreldre, unødvendig for like mange, og truleg for svak for ein av fem foreldre. Vår kommentar er at dette er eit godt resultat - så bra som ein utifrå føresetnadene kunne vente, men heller ikkje betre. Vi bør vel også leggje til at sjølv der medisinen ikkje har hatt verknad, har vi ikkje sett bi- eller skadelege verknader.

Kanskje viktigare enn ein slik generell konklusjon er det grunnlaget som ligg føre for å diskutere både korleis medisinen kan gjerast betre og treffe betre dei behova som er til stades. Ei slik drøfting vil først og fremst gå på sjølve «medisinen» og mindre på «legen» som formidlar den. Meklinga skal t.d. ikkje ta føre seg økonomi og sjølve parkonflikten og dei kjenslemessige sidene ved denne. I dei fleste tilfelle, det vi kan kalle «normalmeklingane», er dette greitt nok. Men vi har sett at det er på desse områda foreldra, sjølv om dei aksepterer føresetnadene, kunne tenkje seg meir hjelp. Og skulle ein gjere medisinen betre

der den i dag blir for svak, er det svært ofte nødvendig å gå djupare inn i konfliktgrunnlaget og nettopp desse spørsmåla. Eit spørsmål vert difor om ordninga kan gjerast meir fleksibel med omsyn til å differensiere «kontraktgrunnlaget» for kva meklinga skal ta føre seg. Dermed opnar ein også opp for større grad av brukarmedverknad.

For skiljelinjene er tydelege mellom ulike meklingsgrupper. Den største gruppa er dei gifte som vil skilje seg, og her finn ein flest av dei som ikkje treng medisinen, sjølv om den kanskje nettopp er konstruert for dei. Sidan ekteskapslovme klingane og lite eller moderat konfliktnivå er mest vanleg, vil dette verte «normalmeklinga» og det erfaringsgrunnlaget dei fleste meklarane utviklar sin kompetanse på. At ein lukkast dårlegare ved sterke konflikhtar, slik situasjonen ofte er ved dei obligatoriske barnelovsmeklingane, er i samsvar med internasjonale funn. Men, det er jo nettopp i slike saker at verdien er størst om ein lukkast, og vi har i vårt materiale sett indikasjonar på eit uutnytta potensiale. Det er langt fleire som ønskjer å lukkast i meklinga enn som gjer det. I desse tunge sakene er det også ofte behov for å kunne kome tilbake seinare. Litt har med at ordninga ikkje er bygd for dei tyngste sakene, men noko også med meklarane sin kompetanse? Er «normalmeklingane» og dei tunge sakene så ulike at dei fleste meklarane ikkje får røynsle nok til å kunne ta tunge tak? Vi har sett at det også er i slike saker at brukarane spør etter ein meir aktiv meklar, og vi har sett frå internasjonal forskning at skal ein lukkast i slike saker er det ei noko anna rolle enn «normalmeklaren» som må til (Kressel et al., 1989). Ei generell styrking av meklarkompetansen for tunge saker vil vere fornuftig. Men ein kan også tenkje seg ei viss spesialisering, at desse sakene går til spesielt trena meklarar (og kanskje to) i den aktuelle regionen. For uansett opplæring, ein treng eit visst volum av røynsle for å utvikle kompetanse.

Det handlar også om kostnader. Det har ikkje vore vår oppgåve å sjå på økonomiske sider, men ein mogleg indikasjon på kostnad/nytte vil vere om ein kan spore strukturelle konsekvensar i form av avlasting på rettsapparatet og fylkesmennene. Ressurspoenget her er eit spørsmål om ein meir «treffsikker» bruk av ressursar. Det kostar å gi «medisin» til alle, og kan ein bruke mindre der den ikkje trengst og meir der «dosen» må vere sterkare om den skal kunne gi effekt?

Eit slikt resonnement fører oss uvilkårleg til spørsmålet om ein er tent med at meklinga er obligatorisk for alle. Rett nok har Stortinget bestemt dette, truleg av fleire grunnar, men neppe for all framtid og slik at det i ein samanheng som dette ikkje kan reisast kritiske spørsmål. Internasjonalt har vi sett at ei obligatorisk mekling er døme på norsk utakt. Meklarkorpset ser ut til å ha lite problem

med dette, og tilsynelatande heller ikkje brukarane sjølve. Ein kan likevel føre til torg det faglege resonnementet at ei obligatorisk ordning er mindre forplikande både for meklar og brukar, og at ein praksis med «tvangsmedisinering» over tid kan gi ordninga eit rituelt preg som svekker meklarane sitt faglege engasjement og ansvar for eiga verksemd. Vi kan sjølvstyk ikkje gi belegg for dette, men tillet oss å gi uttrykk for ei magekjensle sterk nok til ei viss uro for framtida. Men problemstillinga kan også sjåast i lys av meir handfaste funn. I den samanheng er gruppa «frivillige meklarar etter barnelova» interessant. Dei er ikkje mange i vårt materiale, men tendensen er interessant. Dette er foreldre som på eige initiativ har søkt mekling fordi dei opplever behov. Der er reell motivasjon og reell usemje, og på svært mange indikatorar også reelt utbytte. For fagleg oppgåande meklarar følgjeleg også meningsfullt arbeid.

Om utgangspunktet var frivillig, ville dei som treng det då kome? Vi har sette at mange foreldre seier dei ville ha gjort det, og dei som opplever konflikthar og usemje er mest tydelege på det. Vi trur foreldra i dette. Norsk tradisjon er ikkje slik at ein lett spring til rettsapparatet. Og dei som ikkje blir samde vil ein framleis kunne fange opp med mekling som prosedyreføresetnad for å gå vidare, og då kan hende med ei ordning som var noko betre tilpassa situasjonen dei var i. Om ein likevel held på obligatorisk som utgangspunkt, kan det tenkjast ein viss variasjon til dagens ordning, t.d. ein stegvis prosess. Første møtet kunne vere obligatorisk og gjerast til eit informasjonsmøte både om ulike sider ved samlivsbrot og foreldresamarbeid, og om mekling som tilbod. Neste steg vert då sjølve meklinga, og denne vel foreldra sjølve og dei er med på å drøfte kva innhald som ville passe deira behov. Eit slikt opplegg vil kunne frigjere ressursar, og noko av dette kunne setjast inn i eit utvida opplegg for dei som er på veg til fylkesmann eller rettssal, som ordninga framleis bør vere obligatorisk for.

Forsking bør konkludere, men òg reise nye spørsmål og dermed behov for meir forskning. Så langt det gjeld foreldremeklinga har vi reist ein del slike, og eit område som peikar seg ut for nærare gransking er nettopp dei konflikthar og ofte fastlåste sakene. Her trengst det meir kunnskap, om korleis dei utviklar seg og korleis dei endar - og om optimale rammer for mekling, og metodestudie til utvikling av betre meklarpraksis. Men prosjektet har også gitt anna innsikt. Vi veit meir om foreldrepraksis etter samlivsbrot, og vi har funne støtte for at dess meir ein maktar å vere foreldre etter eit brot, dess betre for familien. Vi har i den samanheng også funne grunnlag for ei ny vinkling til debatten om gode og dårlege omsorgsløysingar, ein debatt som i utgangspunktet er håplaus fordi den gjeld eit område der generaliseringar ofte er eit dårleg utgangspunkt

for den einskilde sine val. Men når vi finn at t.d. delt dagleg omsorg og mykje samvær fører til nedgang i konflikhtar, bør dette i det minste spore til meir forskning og i alle fall utfordre vanetenkinga hos mange fagfolk, som seier at konflikhtar må vere løyst *før* ein gir seg ut på slike ordningar. Ann Magritt Jensen (1992) stiller spørsmålet «Det vaklende faderskapet?» i ein rapporttittel om skilsmisse og barna sin situasjon, og uttrykkjer bekymring for nettopp det på vegner av heile vår kultur. Vi deler denne, og vil difor peike på det som våre data også tyder på, at meir samvær og meir delt omsorg vil vere steg i retning av at parolen «skilt, men framleis foreldre» oftare også inkluderer ein far som ikkje vaklar, men tek ansvar.

Kapittel 20

LITTERATURLISTE

- Benjamin, M. & Irvin, H.H. (1995): Research in Family Mediation: Review and Implications. *Mediation Quarterly*, 13(1), 53-82.
- Cozby, P.C. (1989): *Methods in behavioral research* (4th ed.). Mountain View, Calif.: Mayfield
- Ekeland, T-J. (1994): *Skilte foreldre. Om samlivsbrot og foreldremekling*. Oslo: Samlaget.
- Ekeland, T-J. & Myklebust, V. (1988): *Mekling i skilsmisseprosessen. Del I: Meklaren*. Rapport nr. 8806. Volda: Møreforskning/MRDH.
- Ekeland, T-J. & Myklebust, V. (1989): *Mekling i skilsmisseprosessen. Del II: Brukaren*. Rapport nr. 8905. Volda: Møreforskning/MRDH.
- Ekeland, T-J. & Myklebust, V. (1996): *Foreldremekling. Meklarperspektivet*. Forskningsrapport nr. 12. Volda: Møreforskning/Høgskulen i Volda.
- Jensen, A.M. (1992): *Det vaklende faderskapet?* NIBR-rapport 1992:9. Oslo: NIBR.
- Kressel, K.; Butler-DeFreitas, F.; Forlenza, S.G. & Wilcox, C. (1989): Research in contested custody mediations: An illustration of the case study method. *Mediation Quarterly*, (24), 55-70.
- Statistisk Sentralbyrå (1996a): *Ukens statistikk*, nr. 49.
- Statistisk Sentralbyrå (1996b): *Ukens statistikk*, nr. 25.

VEDLEGG 1 - SAMANDRAG AV EKELAND OG MYKLEBUST, 1996

Kapittel 1 Innleiing

Frå 1. januar 1993 har ein i Noreg hatt ny ekteskapslov med endra meklingsordning. Denne nye ordninga har vi kalla foreldremekling, fordi den fokuserer på korleis ein fungerer som foreldre etter eit samlivsbrot. Den har som føremål at partane skal kome fram til avtale om foreldreansvar, samværsrett og kvar barnet/barna skal bu fast etter brotet. Alle med felles barn under 16 år som søker om separasjon og alle som søker administrativ eller rettsleg avgjerder i spørsmål om felles barn, må gjennom foreldremekling. Frå 1995 har også alle sambuande som løyser opp samlivet eit tilbod om slik mekling.

Kapittel 2 Barnas beste?

Intensjonen bak foreldremeklinga er at den skal fungere til barnas beste. Korleis er det muleg? Spørsmålet må drøftast i lys av kunnskap om barnas familiesituasjon og deira reaksjonar på samlivsbrot. Stadig færre barn veks i dag opp innafør ei stabil ramme med to biologiske foreldre. Auke i samlivsbrot aukar først og fremst sjansen for ustabil kontakt med biologisk far. Mykje tyder på at det har skjedd ei polarisering i fedrar sitt forhold til barn. Ei aukande gruppe fedrar engasjerer seg meir i barna sin oppvekst, medan ei anna aukande gruppe fedrar misser kontakten med barna etter samlivsbrot. Foreldre som engasjerer seg mykje i barna sitt liv før eit eventuelt samlivsbrot ser ut til lettare å halde god kontakt med dei også etter samlivsbrotet.

Forskinga om barna sine reaksjonar på samlivsbrot er lite eintydig, av varierende kvalitet, og «gamal» forskning kan ikkje utan vidare generaliserast til notida. Åtferdsvanskar er den problemkategorien som i ulike granskingar oftast vert knytt til barn av skilde foreldre, særleg gjeld dette gutar. Mykje tyder på at skilnadene mellom barn frå intakte og skilde familiar er blitt mindre dei seinare åra. Ein må også skilje mellom korttidsreaksjonar og langtidsverknader, og mellom skilsmissa i seg sjølv og problem knytt til sosiale følgjer av ho. Det sikraste ein kan seie er at barna sine problem er relatert til konfliktnivået mellom foreldra, anten dei er skilde eller bur saman. Ei best muleg tilpassing for barna etter ei skilsmissa finn ein når barnet har god kontakt med begge foreld-

ra, og når foreldra greier å samarbeide og skjerme barna mot eventuelle konflikter. I praksis er prøver ein i mekling å bidra til nettopp dette.

Kapittel 3 Mekling - internasjonale perspektiv

Mekling har lange tradisjonar, men i samband med skilsmisser er det eit moderne fenomen. Frå syttitalet har det vore eit vekstområde. Utgangspunktet var USA, der mekling blei eit alternativ til rettshandsaming av skilsmisser.

I tillegg til ei generell framstilling av skilsmissemekling har ein i faglitteraturen fokusert t.d. tilhøvet mellom terapi og mekling, takling av kjenslemessige blokkeringar under mekling, indikasjonar og kontraindikasjonar, grad av formalisering av prosessen, barna si rolle under meklinga, og mekling og kjønnsproblematikk.

Sjolv om ein finn store variasjonar i korleis meklingsarbeidet blir lagt opp, ser det likevel ut til å vere viktige fellesnemnarar i skilsmissemeklinga: at ein må skape den rette arbeidsatmosfæren og optimisme og tru på at partane kan meistre samarbeid og få til løysingar (kontekstualisering), at meklaren må ha ei **nøytral** rolle, at meklinga bør vere **frivillig** for partane, og at dei sjølve har ansvar og kontroll over avgjerder som vert tekne. Modellar for mekling ved samlivsbrot vil også implisere ein del felles underliggjande verdier, m.a. vektlegging av barna sine behov for best muleg kontakt med foreldra etter brotet, at oppløysing av ekteskapet ikkje oppløyser foreldreskapen, at ordningar som foreldra kjem fram til sjølve som regel er dei beste, og at heile familien sine langsiktige behov bør vere overordna den einskilde sine særinteresser. Meklinga vert sett på som ein kvalitativt betre kontekst for konfliktløysing enn rettsapparatet når det gjeld foreldrekonflikter.

Ulike meklingsmodellar varierer i høve til grad av **saksmessig** eller **relasjonsmessig** orientering. Høg grad av saksmessig orientering vil vere mekling som unngår konfliktstoff frå fortida, legg vekt på ei rasjonell og forhandlingsorientert samhandling kring saker det er usemje om. Ei relasjonsmessig orientering vil vere meir open for problemstillingar i partilhøvet og for dei kjenslemessige og psykologiske sidene - i mangt ei meir terapeutisk orientert mekling.

Den norske foreldremeklinga har ei høg grad av formell struktur. Det er rimeleg å vente at dette får fylgjer for arbeidsforma, og vil øve eit trykk mot strukturert mekling. Høg grad av formell struktur vil truleg også fasilitere ei saksorientert meir enn ei relasjonsorientert mekling.

Internasjonal evaluering har synt at mekling er ei type teneste eit gjennomgåande fleirtal av brukarar er nøgde med. Kor vidt mekling derimot er effektiv

avheng mykje av kva ein nyttar som mål på effektivitet, og av kva slags mekling og kva slags type saker det er tale om. Samanliknar ein med juridiske prosessar, tyder mykje på at mekling er eit godt alternativ både i høve til den tid ein nyttar for å få sluttført avtalar, og i avtalekvalitet med omsyn til stabilitet. Avtalar som har vorte mekla hamnar også sjeldnare seinare i retten.

Meklingsformer som har ein avgrensa formalstruktur når det gjeld tidsrammer og kva tema ein kan mekle om, har eit mindre potensiale for å lukkast når det er relasjonsvanskar og dårleg kommunikasjon mellom partane. Generelt ser det ut til at prognosen er best når partane er motiverte for denne type løysingar og for å setje barna sine behov i sentrum, har eit moderat konfliktnivå seg i mellom og evne til sakleg kommunikasjon. Problemet er tydelegvis dei «vanskelege» sakene der dei nemnde indikasjonane ikkje er til stades. Skal ein lukkast i slike, er det ein aktiv meklar som set relasjonsvanskane på dagsorden som har best prognose. Lærdomen av dette er at ein vanskeleg kan lage metoderiske «standardprosedyrar» i skilsmissemekling. Avtalesemje, som mange meklarar vel å nytte som kriterium på suksess, predikerer i seg sjølv ikkje betre samarbeid som framtidige skilde foreldre. Forebels er det fyrst og fremst i høve kortsiktige effektar og som nyttig kriseintervensjon at meklinga har belegg for marknadsføringa. Når det gjeld dei langsiktige effektane i form av kvalitativt betre foreldresamarbeid og betre tilpassing for barna, tilseier forskinga så langt ikkje meir enn at ein framleis kan halde oppe ei hypotese om dette.

Kapittel 4 Evaluering av foreldremeklinga

Målstyringi, press på offentleg økonomi og fylgjeleg større krav om legitimering, aukar behovet for å røkje etter om tiltak på ulike område fører til dei resultat ein ventar, og om resultatane kan grunnngje kostnadene.

Føremålet med den nye foreldremeklinga er å betre tilhøvet for barna etter eit samlivsbrot. Men operativt er det foreldra som er mottakarar av tiltaket. Verknaden som tiltaket kan tenkjast å ha for barna vil vere indirekte, ein effekt av evt endring i foreldreåtfærd. Ein kan hevde at skal ein resultatevaluere tiltaket bør ein nytte resultatmål med utgangspunkt i målgruppa, altså barna. Av fleire grunnar er dette problematisk og vi har difor valt å gjere foreldra til informantar om foreldremeklinga sin funksjon. I den grad foreldremeklinga har positive effektar for samarbeid og etablering av funksjonelle foreldrerelasjonar etter brotet, impliserer vi at ordninga tener føremålet. Skal ei slik resultatevaluering vere meningsfull, må sjølve tilaket gjerast greie for.

Føremålet med prosjektet kan difor operasjoniserast slik:

Prosjektet tek sikte på å dokumentere korleis og i kva grad den nye meklaringa i form og innhald er realisert i samsvar med styresmaktene sine intensjonar, og i kva grad ordninga samsvarar med behova og forventningane til brukarane og verkar til å betre samarbeidstilhøvet om barna etter separasjon og skilsmisse.

Kapittel 5 Metode og design

Det blei gjennomført to pilotgranskingar. Først ein enquete til alle landets fylkesmenn for å samle ein del av deira erfaringar frå opplæringa og oppstarten av den nye ordninga. Deretter ei intervjurunde med meklarar for å få innblikk i meklarkvardagen til hjelp i vidare arbeid med utvikling og analyse av surveygranskinga. I surveygranskinga blei spørjeskjema vart sendt ut til alle landets 524 meklarar. Svarprosent var 74 og utvalet er representativt på sentrale bakgrunnsvariablar.

Kapittel 6 Kven er meklarane?

Halvparten av meklarane arbeider i familievernnet. Det er stor variasjon mellom fylka når det gjeld fordelinga på familievern og ulike arbeidsstader som eksterne meklarar kjem frå. Flest eksterne arbeider ved sosialkontor, deretter Den norske kyrkja, Pedagogisk psykologisk kontor og privat praksis. Nærare halvparten (47 %) av meklarane er sosionomar, 21 % er psykologar, 14 % prestar, 6 % juristar og 4 % lege/psykiater.

Vel halvparten (56 %) av meklarane er kvinner. Samla for heile meklarkorpset har ein såleis ein bra balanse mellom kjønna, men ved ulike typar arbeidsstader er det til dels stor ubalanse.

Gjennomsnittsalderen for meklarane er 46 år. 79 % av dei er gifte og heile 93 % har erfaring med dagleg omsorg for barn.

Kapittel 7 Ekstern mekling

Ulike behov i fylka, ulike framgangsmåtar ved rekruttering og ulike kriterium ved utveljing, resulterte i ulik samansetjing og ulik storleik på det eksterne meklarkorpset. Det som likevel er felles er at eksterne meklarane har meldt seg frivillig og at dei er plukka ut frå ei større gruppe av interesserte.

Eksterne meklarar har i gjennomsnitt 17 meklingar per år. Fleirtalet (73 %) meiner dei har ei passeleg mengde meklingar, men ei stor gruppe (24 %) meiner dei har for få meklingar. Heile 39 % av dei eksterne meklarane har færre

enn 10 meklingar per år som Barne- og familiedepartementet har sett som eit minimum for å oppretthalde eit godt fagleg nivå.

Meir enn halvparten av dei eksterne meklarane har aldri eller sjeldan og sporadisk fagleg kontakt og samarbeid med andre om meklingsarbeid. Mange føler seg åleine om dette arbeidet. Det er store regionale variasjonar med om-syn til i kva grad ein har klart å etablere nettverk av eksterne meklarar og eventuelt samarbeid for desse med familievernet. Det foregår ein viss, men relativt liten gjensidig utveksling av klientar mellom eksterne meklarar og familievernet. Igjen er det store regionale skilnader.

Kapittel 8 Familiekontora

Ny ordning med foreldremekling hadde i utgangspunktet klar støtte i familievernet. Men der var også ein del motstand mot delar av den nye ordninga. Mellom anna til at ordninga var obligatorisk og at familievernet skulle få ei så sentral rolle i dette arbeidet utan å få tilført vesentleg meir ressursar.

I gjennomsnitt har meklarane i familievernet 27 meklingar per år. 18 % har færre enn 10 meklingar per år. 82 % av meklarane seier at meklingsarbeidet ved deira kontor blir fordelt om lag likt mellom dei ulike medarbeidarane. I gjennomsnitt nyttar meklarane 20 % av fagleg arbeidstid på mekling, men ynskjer ein liten nedgang til 18 %. Som venta er det dei med mest mekling som i hovudsak ynskjer ein nedgang.

Meklarane i familievernet har heilt anna høve enn eksterne meklarar til fagleg kontakt med kollegaer om mekling, og dei fleste seier at meklingsarbeidet ofte eller ganske ofte er gjenstand for faglege diskusjonar.

Forskrifta krev at første meklingstid skal finne stad seinast tre veker etter begjæring. 16 % av meklarane arbeider ved familiekontor som har meir enn 4 vekers ventetid for anna hjelp enn mekling. Det kan opplevast som eit dilemma på slike stader at dei som har bestemt seg for å løyse opp samlivet kjem raskt til, medan dei som vil freiste å redde samlivet må vente. Dette problemet gjeld i all hovudsak nokre av dei større byane.

Kapittel 9 Fylkesmannen

Fylkesmannen har ansvaret for oppbygging og vidareføring av meklarkorpset i eige fylke. Barne- og familiedepartementet dekte kostnadene til ei stilling hjå Fylkesmannen i førebuiings- og oppstartingsfasen. Departementet dekte også

kostnadene til opplæring av meklarane. Med få unntak vurderer fylkesmennene samarbeidet både med departementet og meklarane som svært godt.

Meklarane på si side synest i all hovudsak at opplæringa fylkesmannen hadde organisert var nyttig, særleg gjaldt dette opplæringa i dei juri-disk/formelle sidene ved meklinga. 81 % av meklarane har i samband med mekling søkt råd og hjelp hos fylkesmennene og nesten alle av desse vurderer denne kontakten som svært nyttig eller ganske nyttig.

Kapittel 10 Forskrifta

78 % av meklarane synest forskrifta for mekling etter ekteskapslova fungerer bra. Problemområde som ofte vert nemnde er: 3-timarsregelen for meklingsattest når berre ein av partane møter, vilkår for separat mekling/telefonmekling, gyldige grunnar til forfall, og vilkår for dekning av reiseutgifter.

Til tider kan det oppstå konflikt mellom faglege vurderingar i meklararbeidet og det å fylgje reglar og prosedyrar i forskrifta. 1 av 3 meklarar seier at dei av og til eller ganske ofte har opplevd slik konflikt. Av konfliktsituasjonar som mange nemner er: Til tider uforsvarleg å måtte greie seg med 4 meklingstimar, 3-timarsregelen for meklingsattest, manglande høve etter forskrifta til å arbeide med parkonflikt eller bearbeiding av kjensler når faglege omsyn tilseier dette, mangelen på høve til å gi tilbod om oppfølgingssamtalar etter meklinga.

Før oppstart av foreldremeklinga var det ein del diskusjon om denne skulle vere obligatorisk eller frivillig. 86 % av meklarane seier dei før oppstart var positive til obligatorisk mekling. No er 90 % av meklarane positive til dette. Den klare positive haldninga til obligatorisk mekling blir i hovudsak grunngeve med omsynet til barna. Nesten all motstand mot obligatorisk mekling finn ein i familievernet.

Kapittel 11 Meklarane: prosedyre og omfang

I gjennomsnitt har meklarar i Noreg 20 meklingar per år. Det er svært store fylkesvise variasjonar. 8 % av meklingane blir avslutta utan attest. I 7 % av meklingane møter berre ein av partane.

I gjennomsnitt nyttar meklarane 2,2 timar per mekling. Igjen er det store fylkesvise variasjonar. Den gjennomsnittlege meklinga har også 2,0 frammøte. Halvparten av meklingane etter ekteskapslova har berre eitt frammøte. Den vanlege tida mellom to frammøte i mekling er om lag ei veke.

Heile 91 % av meklarane er positive til at ein har ei maksimal tidsramme i mekling på fire timar. Tidsrammer legg eit press på partane om å arbeide effektivt, noko som i dei fleste saker er positivt.

Kapittel 12 Når foreldra kjem

Det vil har stor betydning for meklingsarbeidet i kva grad dei som møter yn-sker samlivsbrot og er budde på det som skal skje. Den vanlegaste situasjonen i fylgje meklarane er at begge er budde og synes å vere saman om separa-sjonsinitiativet. Nest at kvinna har teke initiativ til separasjonen og har kontroll på prosessen, medan mannen verkar passiv og hjelpelaus.

3 av 5 meklarar meiner at partane i stor grad eller i ein viss grad har rea-listiske forventningar til det som skal skje i meklinga. Likevel meiner nær halv-parten av meklarane at partane møter med forventningar om å få hjelp til å finne ut av parkonflikten og den økonomiske situasjonen. Heile 4 av 5 meklarar meiner partane har forventningar om at meklaren skal foreslå ordningar når det gjeld barna.

Nærare halvparten av foreldra kjem til mekling utan å forstå omgrepet **for-eldreansvar** særleg godt. Omgrepa **samvær** og **dagleg omsorg** skjønar dei bet-re.

I nærare halvparten av sakene er barna informert om at foreldra skal skilje seg før dei møter til skilsmisse. Dersom barna er orienterte om situasjon har foreldra i halvparten av sakene på førehand høyrte deira synspunkt på samvær og kvar dei skal bu.

I samband med barnelovsmeklingar meiner meklarane at 1 av 4 foreldre har bestemt seg på førehand for å gå vidare til domstol eller fylkesmann med saka og er lite motiverte for å løyse den i mekling. Ein tredjedel kjem i utgangs-punktet fordi dei må, men er positivt innstilte på mekling for å unngå at saka går vidare. Ein fjerdedel kjem av di dei ynskjer å skape avtale gjennom mekling og vegrar seg for å fremje sak for fylkesmann/domstol.

Kapittel 13 Innhaldet i meklinga

Kartlegging av kva tema meklarane tek opp i meklinga, tyder på at meklarane sjølve meiner dei i stor grad er lojale mot lov og forskrift. Det er i all hovudsak tema som vedkjem barna sin situasjon meklarane tek opp, medan spørsmål vedkomande årsakene til samlivsbrotet, om fortsatt samliv er muleg og skif-te/deling av felleseige, er tema som meklarane seier dei sjeldan tek opp. Mekla-

rane oppgir at det er partane og barna sine kjenslemessige reaksjonar som er dei vanskelegaste tema å arbeide med.

Når det gjeld bakgrunnen for samlivsbrotet og dei kjenslemessige sidene ved situasjonen, seier 2 av 5 meklarar at dei let partane sine behov bestemme om ein brukar tid på dette, 1 av 5 meklarar seier at dei som regel tek initiativ til lufting av slike spørsmål, resten seier dei berre unntaksvis tek opp slike spørsmål eller stoppar tillop i den retning.

Kapittel 14 Vurdering av konfliktnivået

Meklarane seier at i vel ein tredjedel av meklingane kan partane samarbeide relativt konfliktfritt. I ein like stor del av meklingane kan dei ved å anstrenge seg drøfte samarbeid om mange saker, men situasjonen er prega av at parkonflikten ikkje er løyst. I 1 av 6 av meklingar er situasjonen prega av kjenslemessig konflikt mellom partane og det er berre periodevis muleg å få til reelle drøftingar. I 1 av 10 meklingar meiner meklarane at partane i det heile ikkje er i stand til å ha saksmessige drøftingar, der er usemje, mistenksomheit og negative kjensler til kvarandre på dei fleste spørsmål.

Av dei tre områda ein skal lage avtale om i meklinga, er det spørsmål om samværsavtale som skaper mest konflikt, etterfulgt av spørsmål om dagleg omsorg.

Meklarane meiner at konflikten har vore så stor i 16 % av sakene at meklinga i liten grad har kunna påverke situasjonen. I 28 % av sakene har semja og samarbeidet vore så godt at partane etter meklarane si vurdering truleg ville ha klart seg like godt utan mekling. Dette inneber at vel halvparten av sakene etter meklarane si vurdering har eit konfliktnivå i mellomsjiktet, som gjer det muleg for meklinga å bidra konstruktivt.

Kapittel 15 Meklaren: stil og arbeidsmåte

Svært mange meklarar seier dei i starten av meklinga tek utgangspunkt i saksretta informasjon, går gjennom føremålet med meklinga og legg tidleg vekt på å få høyre om barna sin situasjon. Ganske mange seier dei tidleg legg vekt på at meklinga **ikkje** skal ta føre seg spørsmål om kvifor ein vil skiljast eller økonomiske spørsmål. Alt dette er i tråd med lov og forskrift og eit strukturert opplegg for meklinga. Ein tredjedel seier dei tidleg inviterer partane til å snakke om bakgrunnen for separasjonen. Dette er meir i tråd med ein relasjonsorientert stil i meklinga.

Meklarane ser på meklarrolla som ganske aktiv, styrande og rådgjevande. Dei legg også vekt på kravet om nøytralitet, men ein god del av dei er likevel villige til aktivt å gi støtte til den som vert oppfatta som den svakaste parten. Svært få meklarar seier dei har opplevd ubalanse med omsyn til kjønnsfordelinga som eit problem i meklings situasjonen.

Under halvparten har opplevd å vere to meklarar saman under mekling. Berre 1 av 7 meklarar har opplevd å vere observatør til ein annan meklar sitt meklingsarbeid. Dei aller fleste som har samarbeidd med andre på slike måtar er tilsette i familievernet.

Kapittel 16 Barn i mekling

Barn si deltaking i mekling er omstridd og svært mange meklarar er opptekne av dette temaet. Om lag halvparten av dei har på ein eller annan måte involvert barn i meklinga, men få har gjort dette ved at barn har vore aktivt med i sjølve meklinga. Dei aller fleste meklarane uttrykkjer skepsis til å involvere barn, men mange seier dette er aldersavhengig (meir positive når barn er større) og at det kan vere aktuelt i gitte situasjonar. Barn i meklinga bør vere unnataket heller enn regelen.

Deira viktigaste grunngjevingar for skepsisen er at barn kan kome i uheldige alliansar og føle lojalitetskonflikt, at barn lett føler ansvar og skuld, at det er vanskeleg å ivareta barn under meklinga, at tidsramma er for knapp til dette og at det kan svekke foreldra sitt ansvar og deira oppleving av kompetanse som foreldre. Argument for å ta med barn er at ein betre kan få fram deira synspunkt og gjere dei meir synleg i meklinga og å gi dei høve til å uttrykkje kjensler og reaksjonar.

Kapittel 17 Avtalepraksis

9 av 10 ekteskapslovsmeklingar med attest endar opp med ein avtale mellom foreldra, medan 2 av 3 barnelovsmeklingar gjer det same. I om lag 3 av 4 meklingar med avtale vert denne gjort skriftleg. 3 av 4 meklarar seier dei legg stor vekt på at avtalen bør vere skriftleg. 3 av 4 meklarar seier dei foreslår ein disposisjon/standardmal som utgangspunkt for avtalen, resten let foreldra sjølve i utgangspunktet finne fram til ein måte å gjere dette på.

I gjennomsnitt svarar meklarane at det i 1 av 4 meklingar er naudsynt å leggje stor vekt på at avtalen skal vere mellombels for i det heile å få i stand ein avtale.

2 av 5 meklarar seier dei i stor grad eller i ein viss grad opplever at partane legg press på dei for å få til ein avtale så raskt som råd for å få tilgang på økonomisk stønad.

Meklarane seier at 4 av 5 foreldrepar kjem til mekling første gongen og seier dei er samde med omsyn til foreldreansvar, 2 av 3 er samde om dagleg omsorg og halvparten er samde om samvær. Det kan liggje svært ulike realitetar bak ei slik presentert semje. Berre 7 % av meklarane seier dei aksepterer ei slik presentert semje utan særleg drøfting av detaljar. 63 % seier dei aksepterer ei slik semje og gir attest etter første time, men først etter detaljert gjennomgang av avtalen. 30 % seier at dei trass i semje legg opp prosessen slik at det vert høve til eitt møte til.

I fylgje meklarane avtalar heile 90 % av foreldra felles foreldreansvar, 9 % avtalar foreldreansvar hos mor og 1 % foreldreansvar hos far. I 80 % av sakene avtalar ein dagleg omsorg hos mor for alle barna, i 7 % dagleg omsorg hos far for alle barna, i 8 % delt dagleg omsorg (barna periodevis hos mor og far), og i 5 % av sakene vert barneflokket splitta med omsyn til dagleg omsorg. I 64 % av sakene avtalar ein såkalla «vanleg samvær», i 11 % avtalar ein mindre enn «vanleg samvær» og i 26 % meir enn «vanleg samvær».

Kapittel 18 Oppfølging

3 av 4 meklarar inviterer anten rutinemessig eller ved behov partane til å kunne ta kontakt på eit seinare tidspunkt. Meklarar i familievernet er klart meir opne for dette enn eksterne meklarar. I 1 av 5 meklingar kom foreldra tilbake i ettertid og ynskte hjelp til justeringar eller liknande. Over halvparten av kontaktane frå foreldre i ettertid skjedde etter konkret avtale i meklinga.

Mange meklarar tilrår ganske ofte partane å søkje ei eller anna form for hjelp. Tilråding om å søkje familiekontor og advokat blir oftast gitt, deretter sosialkontor. Råd om å søkje prest eller psykisk helsevern blir sjeldan gitt. Ein god del meklarar seier også at dei gir råd om at partane bør oppsøkje trygdekontor.

Kapittel 19 Tilhøvet til barnevernet

1 av 3 meklarar seier at det i samband med mekling har vore aktuelt å melde sak til barnevernet. Av desse har vel halvparten meldt ei eller fleire saker, resten har berre vurdert dette. Våre utrekningar syner at det har vore aktuelt å melde til barnevernet i 1 av 65 meklingar. Melding til barnevernet har skjedd i

1 av 161 meklarar. I fleire av dei sakene der meklar har vurdert, men ikkje meldt, fekk meklar opplysningar om at barnevernet alt var inne i biletet eller ein av foreldra sjølve melde saka til barnevernet.

Den grunngevinga som meklarane oftast gav for at dei hadde vurdert å kontakte barnevernet var (grov) omsorgssvikt eller sterk mistanke om dette. Deretter kom rusmisbruk hos ein eller begge foreldre. Fleire nemnde også vald/mishandling av barn eller av den andre forelderen, psykisk sjukdom hos foreldre, seksuelle overgrep og stor konflikt mellom foreldra som sterkt gjekk ut over barna.

Berre 1 av 6 meklarar opplyser rutinemessig foreldre på førehand at dei har meldeplikt til barnevernet.

Kapittel 20 Meklarane si vurdering av ordninga

Fleirtalet av meklarane meiner at meklinga er meir «bremse» enn «gasspedal» i skilsmisseprosessen. Dei gir sterkast støtte til at meklinga gjennom informasjon får folk til å tenkje seg nøyare om. Få av dei meiner ordninga gjer det lettare for folk å skilje seg.

Meklarane har i stor grad tru på at meklinga er til «barnas beste». Dei støttar påstandar om at meklinga fører til at foreldresamarbeid og samværsordningar kjem raskare i gong, at foreldre får meir kunnskapar og blir meir medvitne om foreldrerolla og foreldresamarbeid som skilde foreldre, at mekling fører til meir individuelt tilpassa avtalar, at mekling fører til at farsrolla og far sitt forhold til barna vert styrkt, og at mekling fører til at barn får meir samvær med begge foreldra etter ei skilsmisse.

Meklarane gir lite støtte til påstandar som sår tvil om deira nøytralitet, t.d. at mekling i hovudsak er ein «kvinnearena» der menn kjem til kort, at meklinga er til fordel først og fremst for den som tek initiativet til samlivsbrøtet eller til den som har mest makt i forholdet.

Meklarane har tru på at meklingsordninga er ei lønsam investering og at den leverer det den lovar.

Kapittel 21 Status og framtid

3 av 4 av meklarane meiner at deira kompetanse er tilfredsstillande til å kunne mekle på ein bra måte. 1 av 10 meiner deira kompetanse er meir enn tilfredsstillande. Resten meiner den er litt mangelfull mellom anna med omsyn til kunnskapar om juridiske spørsmål eller økonomiske spørsmål knytt til samlivs-

brot, kompetanse i takling av vanskelege/fastlåste konflikhtar, metodisk kompetanse, eller for lite praktisk erfaring.

13 % av meklarane seier dei svært ofte er nøgde med det dei får gjort i samband med mekling. Heile 82 % seier dei ganske ofte er nøgde med det dei får gjort, og berre 5 % seier dei sjeldan er nøgde. Ingen meklar seier dei aldri er nøgde med det dei får gjort i mekling.

57 % av meklarane meiner at dagens ordning med fordeling av meklingsoppgåvene mellom familievernet og eksterne meklarar bør halde fram. 8 % meiner at ein i framtida bør ha fleire eksterne meklarar. 18 % seier at ein også i framtida bør ha eksterne meklarar, men at familievernet bør fungere som fordelar/inntaksinstans for all mekling. 18 % meiner at all mekling i framtida bør samlast i familievernet. Det er sjølvsagt i hovudsak meklarar i familievernet som har det siste standpunktet (1 av 3 meklarar i familievernet meiner dette).

Kapittel 22 Oppsummering og konklusjon

Som prosjekt har etableringa av den nye meklingsordninga vore vellukka med godt samarbeid mellom dei ulike aktørane. Familiekontora utgjer ein mindre del av det totale meklarkorpset enn ein hadde intensjonar om. Dette skuldast store ulikskapar mellom fylka, noko ein bør justere for i framtida. Dimensjoneringa av meklinga er totalt sett tilfredsstillande, men skilnadene er for store i ulike delar av landet. Ein del eksterne meklarar meklar for lite, og i ein del større byar er presset på familiekontora for stort. Ordninga med eksterne meklarar bør halde fram, men justerast og samarbeidet med familiekontora styrkjast.

Foreldremeklinga framstår i hovudsak som ei strukturert og saksretta mekling, rimeleg fleksibel i høve spenningsfeltet formell struktur og faglege omsyn. Det er stor konsensus mellom meklarane for at ordninga er obligatorisk, og meklarane sin praksis er prega av lojalitet overfor forskrifta og føremålet. Foreldra har i følgje meklarane stort sett realistiske forventningar, men ein del ventar hjelp på områder som går ut over rammene. Meklarane vurderer om lag halvparten av meklingane som lite meningsfulle anten av di foreldra alt samarbeider godt, eller av di konfliktnivået er for høgt. Sistnemde gjeld om lag 1 av 6 meklingar, som oftast meklingar etter barnelova. Det er i slike saker at både ordninga og meklarane sin kompetanse vert utfordra, noko ein bør arbeide med i framtida, m.a. gjennom styrkt utdanning. Ni av ti meklingar resulterer i avtalar, som regel skriftelege. Avtalane kan tyde på ein noko betra praksis

- 183 -

...forholdene i familien og samarbeidet mellom de ulike aktørene. Familien har en viktig rolle i å sikre at barnet får den nødvendige støtte og omsorg. Det er viktig at familien er involvert i beslutningene om barnets oppvekst. Det er også viktig at familien har god kontakt med skolen og andre relevante instanser. Dette kan sikre at barnet får den beste oppveksten mulig.

57,5 % av eksterne meklere at deres utøvelse med fordelene av meklingsoppgavene mellom familievernet og eksterne meklere har holdt fram. 8 % mener at eni partide har en flere eksterne meklere. 18 % sier at eni også i fremtiden har en eksterne meklere, men i familievernet har flere som fordelat/meklere som for all meklere. 48 % mener at all meklere i fremtiden har fordelat i familievernet. Det er en del eksterne meklere i familievernet som har de siste saken som er 5 meklere i familievernet mener det.

Epilog 22 Oppsummering og konklusjon

Som prosjektet har etablert seg av den nye meklingsformidlinga våre valgte med god samarbeid mellom de ulike aktørene. Familiekontorene og de andre aktørene har en god kontakt med de ulike aktørene som en god dimensjon av. Dette skuddet i de ulike aktørene mellom fylke, meklere har justert for i fremtiden. Dimensjoneringen mellom de ulike aktørene er godt som tilfredsstillende, men skuddet er for store i de ulike aktørene. En del eksterne meklere meklere for alle, og i en del eksterne meklere er prøvet på familiekontorene for store. Ordningen med eksterne meklere er godt fram, men justert og samarbeidet med familiekontorene er godt.

Familiekontorene fremstår i hovedsak som et samarbeid og samarbeid mellom de ulike aktørene. Det er en god kontakt mellom de ulike aktørene som en god dimensjon av. Dette skuddet i de ulike aktørene mellom fylke, meklere har justert for i fremtiden. Dimensjoneringen mellom de ulike aktørene er godt som tilfredsstillende, men skuddet er for store i de ulike aktørene. En del eksterne meklere meklere for alle, og i en del eksterne meklere er prøvet på familiekontorene for store. Ordningen med eksterne meklere er godt fram, men justert og samarbeidet med familiekontorene er godt.

VEDLEGG 2

Spørjeskjema til meklarar

Opplysningar om meklar

Prosjektet: «Evaluering av den nye meklingsordninga»

april 1995

Dette skjemaet skal du fylle ut FØR du gjennomfører nokon av dei meklingsane som inngår i granskingsa. I hovudsak skal du svare ved å sette *eitt kryss* i ei av fleire ruter du kan velje mellom. Ein del stader blir du beden om å skrive eit tal eller nokre ord. Vi ønskjer generelt at du skal uttrykke deg kort. Returner skjemaet straks i vedlagt svarkonvolutt.

Bakgrunnsopplysningar om meklar

1. Kjønn: kvinne ☐
mann ☐

2. Alder: år

3. Utdanna som:

sosionom ☐
psykolog ☐
barnevernspedagog ☐
prest ☐
lege/psykiater ☐
jurist ☐
anna:

4. Er meklar ved:

offentleg familiekontor ☐
kyrkjeleg familiekontor ☐
sosialkontor ☐
Den norske kyrkja/anna trussamfunn ☐
PPT ☐
privat praksis ☐
anna :

5. Kor mange meklingsar hadde du i 1994?

meklingsar i 1994

6. Har du vore meklar etter gamal ekteskapslov?

ja ☐
nei ☐

7. Dersom vi tek utgangspunkt i første meklingsstund og ser bort frå vanleg sosial innleiing, i kva grad passar følgjande måte å starte opp på for deg?

	ikkje i det heile	i liten grad	i ein viss grad	i stor grad
a) inviterer partane til å snakke om bakgrunnen for separasjonen	☐	☐	☐	☐
b) tek utgangspunkt i saksretta informasjon (evt. brosjyrer) og går igjennom formålet med meklinga	☐	☐	☐	☐
c) legg tidleg vekt på at meklinga ikkje skal ta for seg spørsmål om kvifor ein vil skiljast	☐	☐	☐	☐
d) legg tidleg vekt på at meklinga ikkje skal ta føre seg økonomiske spørsmål	☐	☐	☐	☐
e) tek tidleg initiativ for å få høyre om barna sin situasjon	☐	☐	☐	☐

8. Nedanfor presenterer vi ein del utsegnar om ulike måtar å arbeide på i meklinga. Vi vil be deg ta stilling til desse utsegnene.

	heilt usamd	noko usamd	nokjo samd	heilt samd
a) det er som regel best at foreldra styrer prosessen utifrå sine behov og at meklaren ikkje grip inn utan at foreldra appellerer om det	☐	☐	☐	☐
b) det er viktig å nytte meklinga til aktivt å gi foreldra råd og informasjon om kva som er best for barna	☐	☐	☐	☐
c) meklaren bør vere aktiv ordstyrar og ta ansvar for å ha kontroll over kva tema ein brukar tid til å drøfte	☐	☐	☐	☐
d) uansett bør meklaren alltid opptre nøytralt i forhold til uenigheit og konflikt mellom foreldra	☐	☐	☐	☐
e) meklaren bør gi rom for at partane får tid til å avklare evt. følelsesmessige konfliktar seg imellom før ein drøftar avtalar om barna	☐	☐	☐	☐
f) meklaren bør tillate seg å gi aktiv støtte til den han/hø oppfattar som den svakaste parten	☐	☐	☐	☐
g) meklaren har ansvar for at meklinga er saksorientert og at ein styrer unna følelsesprega atferd og reaksjonar	☐	☐	☐	☐

VEDLEGG 3

Spørjeskjema til meklarar

Opplysningar om einskildmeklingar

Prosjektet: «Evaluering av den nye meklingsordninga»

april 1995

Dette skjemaet skal du fylle ut så snart som råd ETTER at du har gjennomført ei konkret mekling som inngår i granskinga. Alle spørsmål rettar seg mot opplysningar og vurderingar knytt til denne konkrete meklinga. I hovudsak skal du svare ved å sette *eitt kryss* i ei av fleire ruter du kan velje mellom. Ein del stader blir du beden om å skrive eit tal eller nokre ord. Vi ønskjer generelt at du skal uttrykkje deg kort. Returner skjemaet straks i vedlagt svarkonvolutt.

Bakgrunnsopplysningar om foreldra i denne meklinga

1. Barn som foreldra har felles:

	jente	gut	alder
1. barn:	☐	☐	 år
2. barn:	☐	☐	 år
3. barn:	☐	☐	 år
4. barn:	☐	☐	 år
5. barn:	☐	☐	 år
6. barn:	☐	☐	 år

2. Har ein eller begge av foreldra i denne meklinga annan enn vesteuropeisk kulturbakgrunn?

nei ☐

ja, ☐

hennar bakgrunn er:

.....

hans bakgrunn er:

.....

Opplysningar om denne meklinga

3. Kva er lovgrunnlaget for denne meklinga?

- obligatorisk ekteskapslovsmekling ☐
obligatorisk barnelovsmekling ☐
frivillig mekling for sambuande som flyttar frå kvarandre ☐

4. Skriv opplysningar om tidsbruk og ulike frammøte:

	dato	tidsbruk i minutt	begge møtte	berre ho møtte	berre han møtte	separat mekling
1. samtale:			☐	☐	☐	☐
2. samtale:			☐	☐	☐	☐
3. samtale:			☐	☐	☐	☐
4. samtale:			☐	☐	☐	☐
5. samtale:			☐	☐	☐	☐
6. samtale:			☐	☐	☐	☐

5. Var du åleine eller saman med ein annan meklar i denne saka? ☐
- var åleine meklar i denne saka ☐
- søkte faglege råd hos ein annan meklar i denne saka ☐
- ein annan meklar var aktivt med i denne saka ☐

6. Utover hovudtema som foreldre-ansvar, dagleg omsorg og samvær, i kor stor grad var følgjande tema oppe i meklinga?

	ikkje i det heile	i liten grad	i ein viss grad	i stor grad
a) barna sine følelsemessige reaksjonar	☐	☐	☐	☐
b) barna sine forhold til venner	☐	☐	☐	☐
c) barnet sine forhold til besteforeldre og slekt	☐	☐	☐	☐
d) barna sine forhold til barnehage/skole	☐	☐	☐	☐
e) barn og flytting	☐	☐	☐	☐
f) avtalar om feiring av fødselsdagar, jul og påske	☐	☐	☐	☐
g) tidlegare praksis/arbeidsfordeling med omsyn til barna	☐	☐	☐	☐
h) dei vaksne sine følelsemessige reaksjonar	☐	☐	☐	☐
i) årsakene til samlivsbruddet	☐	☐	☐	☐
j) i kva grad fortsatt samliv er muleg	☐	☐	☐	☐
k) forholdet til felles venner/sosialt nettverk	☐	☐	☐	☐
l) barnebidrag	☐	☐	☐	☐
m) økonomiske støtteordningar og skattereglar	☐	☐	☐	☐
n) skifte/deling av felleseige	☐	☐	☐	☐
o) burett/eigedomssrett til felles bustad	☐	☐	☐	☐
p) konsekvensar av ulike avtaleforslag	☐	☐	☐	☐

7. Kva av dei ovannemnde tema var vanskelegast for deg som meklar å handtere i denne meklinga?
(Maksimum tre bokstavar i prioritert rekkefølge.)

prioritet: 1 2 3
bokstav: ☐ ☐ ☐

Vurdering av foreldra

8. Når partane kom til mekling, i kva grad hadde dei etter di oppfatning:
	ikkje i det heile	i liten grad	i ein viss grad	i stor grad
a) sett seg inn i kva meklinga går ut på og har ei realistisk vurdering av denne	☐	☐	☐	☐
b) hadde forventningar om at meklaren skulle hjelpe dei med å finne ut av par-konflikta	☐	☐	☐	☐
c) hadde forventningar om å få hjelp til å finne ut/få oversyn over den økonomiske situasjonen	☐	☐	☐	☐
d) hadde forventningar om at meklaren skulle foreslå ordningar dei burde ha når det gjeld barna	☐	☐	☐	☐
9. Gav foreldra i starten av meklinga uttrykk for semje om:
	nei	ja i ein viss grad	ja, klart og tydeleg
a) foreldreansvar	☐	☐	☐
b) dagleg omsorg	☐	☐	☐
c) samværsordning	☐	☐	☐
10. I kva grad opplevde du at foreldra var reelt innstilt/motivert for å få eit godt utbytte av meklinga (bruke meklinga konstruktivt)?
	ikkje i det heile	i liten grad	i ein viss grad	i stor grad
a) ho:	☐	☐	☐	☐
b) han:	☐	☐	☐	☐

13. Ein måte å vurdere forholdet mellom foreldra er med utgangspunkt i dei to ytterpunkta nedanfor:

- A) Foreldra er i stand til å samtale om situasjonen dei er i og diskutere dei fleste tinga utan at sinte følelsar tek overhand. (*Liten konflikt.*)
- B) Foreldra er knapt i stand til å snakke saman, eller når dei gjer det vert det berre krangel. (*Stor konflikt.*)

Vi ønskjer eit mål på eventuelle endringar i konfliktnivå i løpet av mekinga. På skalaen nedanfor har vi sett A og B som ytterpunkt, og vil no be deg krysse av der det passar best med di oppleving av situasjonen mellom foreldra i denne mekinga ved starten av mekinga og ved avslutning av mekinga.

- a) ved starten av mekinga:
- b) ved avslutning av mekinga:

A	B
liten konflikt	stor konflikt
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

14. Konfliktnivået kan også variere på ulike område. Nedanfor vil vi be deg vurdere konfliktnivå på ulike tema. (Sett kryss i den ruta som passar best mellom ytterpunkt *liten konflikt* og *stor konflikt*.)

- a) sjølve samlivsbrøtet
- b) foreldreansvar
- c) dagleg omsorg
- d) samværsavtaler
- e) nye kjærestar
- f) flytting
- g) økonomi
- h) kva barna egentleg ønskjer
- i) barneoppdragelse
- j) anna, nemleg:

liten konflikt	stor konflikt
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

15. Var konfliktnivået i denne saka så stort at mekinga i liten grad greidde å påvirke situasjonen?

nei ☐

ja ☐

16. Var semja og samarbeidet så godt i denne saka at partane truleg ville klart seg om lag like godt utan meking?

nei ☐

ja ☐

Avtale

17. Var foreldra ved avslutning av meklinga samde om ein avtale? nei ☐
ja ☐

18. Var det naudsynt å leggje vekt på at avtalen var midlertidig for å få til ein avtale? nei ☐
ja ☐

19. I kva grad måtte du som meklar vere aktiv med og foreslå det konkrete innhaldet i avtalen? ikkje i det heile ☐
i liten grad ☐
i ein viss grad ☐
i stor grad ☐

20. Var avtalen skriftleg eller munnleg? skriftleg ☐
munleg ☐

21. Ved skriftleg avtale, kven skreiv avtalen? meklaren ☐
foreldra ☐

22. Kva var innhaldet i avtalen med omsyn til foreldreansvar? felles foreldreansvar ☐
mor foreldreansvar for alle barna ☐
far foreldreansvar for alle barna ☐
mor har foreldreansvar for nokre barn og far har foreldreansvar for nokre barn ☐

23. Kva var innhaldet i avtalen med omsyn til dagleg omsorg? mor dagleg omsorg for alle barna ☐
far dagleg omsorg for alle barna ☐
delt dagleg omsorg (minimum 40 % hos den som har barna minst) ☐
barneflokket er splitta med omsyn til dagleg omsorg ☐

24. Kvar var innhaldet i avtalen med omsyn til samvær?
(Skriv gjerne litt om samværsavtalen viss den avvik frå «vanleg samvær».)
- mindre enn «vanleg samvær» ☐
«vanleg samvær» ☐
meir enn vanleg samvær ☐
-
-
-

Anna

25. Var barn på nokon måte involvert i denne meklinga?
(Her kan du sette fleire kryss.)
- barn var aktivt med i heile eller delar av meklinga ☐
eg hadde separate samtalar med barn om spørsmål som vedkom meklinga ☐
eg hadde samtalar med barn saman med foreldra, men berre ved avslutning av meklinga ☐
barn var ikkje med på nokon av dei omtala måtane ☐
barn var involvert indirekte ved at foreldre fekk i oppdrag å spørje dei om synspunkt på spørsmål som vedkom meklinga ☐
26. Blei foreldra gitt tilbod om å kome tilbake om dei treng hjelp seinare?
- nei ☐
ja, dei fekk tilbod, men utan at det blei gjort avtale om dette ☐
ja, og det blei avtala at dei skal kontakte meg om ei tid ☐
27. Fekk du i løpet av meklinga inntrykk av at nokon av barna hadde spesifikke vanskar knytt til noverande livssituasjon?
- nei ☐
ja, ☐ nemleg:
-

28. I kva grad trur du at foreldra opplevde å ha utbytte av denne meklinga?

ikkje i det heile ☐
i liten grad ☐
i ein viss grad ☐
i stor grad ☐

29. Sjølv om ein som meklar prøver å fungere nøytralt, er det likevel ofte slik at ein opplever å ha best forståing og sympati for ein av partane, osv. Korleis var di oppleving av dette i denne saka?

mest sympati/forståing for henne ☐
mest sympati/forståing for han ☐
ingen skilnad i opplevd sympati/forståing ☐

30. Foreldrepar si tilpassing etter eit samlivsbrot kan vere svært ulike. Nedanfor har vi sett opp dei to ytterpunkt A og B:

- A) Dei har klart å etablere den skilte familien utan at barna eller dei sjølve lid alvorlege relasjonstap til kvarandre og i andre nære relasjonar. Dei samarbeider relativt konfliktfritt og konsulterer kvarandre i stor grad i viktige spørsmål om barna (*funksjonell skilsmisse*).
- B) Det er uklare grenser der partilhøvet og foreldrerelasjonen er innvovne i kvarandre, konflikt-nivået er høgt og vedvarande, og er slik at det påfører ein eller fleire i familien psykiske/sosiale vanskar. Det har vore store vanskar i samband med samarbeid og samvær (*dysfunksjonell skilsmisse*).

Med utgangspunkt i di oppleving av dette foreldreparet i meklinga, kan du markere korleis du trur at dei kjem til å fungere eitt år fram i tida ved å sette kryss i den ruta som du meiner passar best?

A	B
funksjonell familie	dysfunksjonell familie
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

31. Andre ting du kan tenkje deg å nemne knytt til denne meklinga (bruk evt. eige ark):

Takk for hjelpa!

VEDLEGG 4

Spørjeskjema til foreldre

Fyllast ut før ein møter til mekling

Prosjektet: «Evaluering av den nye meklingsordninga»

april 1995

Kjære foreldre!

I samband med den nye ekteskapslova som tok til å gjelde frå 1. januar 1993, vart det innført ei ny ordning med mekling. Det er i samband med innkallinga til denne at du har fått dette skjemaet. Bakgrunnen er at styresmaktene ønskjer å finne ut korleis denne ordninga verkar. Barne- og familiedepartementet har gitt Møreforskning dette oppdraget. Til sjuande og sist er det berre dei som har opplevd mekling som kan fortelje korleis den verkar. Difor er DU viktig for oss, og dine erfaringar i neste omgang viktige for utviklinga av meklingsordninga.

I desse dagar vert alle som skal til mekling bedne om å ta del i denne granskinga. Det skjer ved at du først fyller ut dette skjemaet *før meklinga*. Etter at du har vore til mekling vil du få eit nytt skjema som du skal svare på.

For at granskinga skal bli så god som muleg, er det svært viktig at så mange som råd fyller ut skjemaet. Vi er interessert i svara frå alle, sjølv dei som meiner at deira situasjon er uvanleg eller uinteressant. Skulle det vere spørsmål som ikkje passar for deg, eller som du ikkje ønskjer å svare på, kan du hoppe over desse. Dersom du ikkje ønskjer å ta del i granskinga, vil vi likevel oppmode deg om å returnere skjemaet, gjerne med nokre ord om kvifor.

Skjemaet er enkelt å fylle ut. I hovudsak skal du svare ved å sette *eitt kryss* i ei av fleire ruter du kan velje mellom. Ein del stader blir du beden om å skrive nokre ord eller eit tal.

Tek du del i granskinga er du sikra full anonymitet. Skjemaet fekk du tilsendt via meklaren i samband med innkallinga. *Vi kjenner ikkje til namnet ditt og skal heller ikkje vite det.* Meklaren, som de seinare skal møte, skal berre formidle skjema frå oss til dykk, *men vil aldri få tilgang til innhaldet i svara dykkar.* Det er det berre vi som forskarar som skal ha. Svara blir hos oss overført til EDB og behandla anonymt som massedata.

Vi håper du vil samarbeide om dette, og gjere det ved så snart som råd å fylle ut skjemaet. Deretter legg du skjemaet i den vedlagde svarkonvolutten, limer den igjen og puttar den i ei postkasse. Lykke til!

Med vennleg helsing

Tor-Johan Ekeland
prosjektleiar

Vidar Myklebust
forskar

Bakgrunnsopplysning

Kryss av/oppgi svar i den ruta som passer for deg:

1. Kjønn: kvinne ☐
mann ☐

2. Alder: år

3. Kor lang skulegong/utdanning har du

9 år eller mindre ☐

10-12 år ☐

13-15 år ☐

meir enn 15 år ☐

4. Noverande arbeidssituasjon:

full stilling ☐

deltidsstilling, ☐
skriv % av stilling: %

heimeverande/utan arbeid ☐

5. Kva er bakgrunnen for at de no skal til mekling?

er gifte, ønskjer separasjon/skilsmiss ☐

er sambuande, skal/har nyleg flytte frå kvarandre ☐

har tidlegare vore gifte/sambuande, ønskjer ny avtale om barna ☐

har ikkje budd saman, ønskjer avtale om barna ☐

Dei som aldri har budd saman, kan hoppe ned til spørsmål 13!

Om samlivet og samlivsbrøtet

6. Kor lenge har de vore gifte eller sambuande ? år

7. Kven tok initiativ til separasjonen/-samlivsbrøtet?

eg ☐

den andre ☐

begge i samarbeid ☐

8. Dersom den andre tok initiativet til samlivsbrotet/separasjonen, kva er i dag di haldning til dette?
- eg er samd i at brot i samlivet er det beste ☐
- eg er usamd i samlivsbrotet, men har forsona meg med at det vil finne stad ☐
- eg er usamd i samlivsbrotet og har ikkje forsona meg med at det vil finne stad ☐
9. Kor lang tid har det gått sidan du og partneren din tok opp til drøfting at ein eller begge ønska det samlivsbrotet som skal finne stad/har funne stad?
-
(oppgi i veker, månader eller år etter som det passar)
10. Kva av alternativa nedanfor passar for den praktiske busituasjonen no?
- vi bur framleis i felles bustad ☐
- vi har flytta frå kvarandre, for om lag veker sidan ☐
11. Er barna informert om situasjonen og korleis vart dette gjort?
- barna veit ikkje om brotet enno ☐
- ein av oss har snakka med barna ☐
- vi har snakka med barna kvar for oss ☐
- vi har snakka med barna i fellesskap ☐
12. Det vil variere i kva grad foreldre tek del i arbeidet med barna. Nedanfor har vi sett opp to typar situasjonar for korleis du og den andre av barna sin foreldre har hatt det fram til no:
- A) Eg har hatt nesten alt ansvar med omsyn til dagleg stell, omsorg, hjelp og anna kontakt med barna våre.
- B) Den andre har hatt nesten alt ansvar med omsyn til dagleg stell, omsorg, hjelp og anna kontakt med barna våre.
- På skalaen nedanfor har vi sett opp A og B som ytterpunkt. Mellom desse ytterpunkt kan vi tenkje oss fleire grader av at du og partneren din har hatt ulikt eller likt ansvar og arbeid med barna. Kan du prøve å markere korleis de har hatt det fram til denne tid ved å setje eit kryss i den av rutene som du meiner passar best for dykk?

A	B
eg	den
andre	
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Samarbeid og konflikt

13. Foreldre kan ha ulike syn på oppdraginga av barna. Nedanfor har vi sett opp to typar situasjonar, A og B:

A) I all hovudsak *felles syn* på oppdraginga av barna.

B) I all hovudsak *ulikt syn* på oppdraginga av barna.

På skalaen nedanfor har vi sett A og B som ytterpunkt, og vil no be deg krysse av der det passar best med di oppleving av korleis du og den andre av foreldra har hatt det til denne tid.

A	B
felles syn	ulikt syn
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

14. I samband med samlivsbrot og/eller samarbeid om barna, er det vanleg at der kan vere usemje og konflikt, men graden av dette varierer. Nedanfor har vi omtala to typar situasjonar, A og B:

A) Vi er i stand til å samtale om situasjonen vi er i og diskutere dei fleste tinga utan at sinte følelsar tek overhand. (*Lite konflikt*.)

B) Vi er knapt i stand til å snakke saman, eller når vi gjer det vert det berre krangel. (*Stor konflikt*.)

På skalaen nedanfor har vi sett A og B som ytterpunkt, og vil no be deg krysse av der det passar best med di oppleving av situasjonen mellom deg og partneren din no.

A	B
lite konflikt	stor konflikt
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Informasjon om mekling

15. Kryss av for om du har motteke eller skaffa deg følgjande informasjonsmaterieil om mekling og samlivsbrot:

a) grønn brosjyre om mekling for foreldre

ja nei

☐ ☐

b) blå brosjyre om foreldreansvar og samværsrett

☐ ☐

c) raud brosjyre om mekling om separasjon og skilsmisse

☐ ☐

d) gul brosjyre om det økonomiske forholdet mellom ektefellar

☐ ☐

e) eige skriv med forslag til avtalar

☐ ☐

f) anna:

☐ ☐

16. Har du fått/søkt informasjon om mekling frå følgjande:

- a) advokat
b) venner, kollegaer eller andre privatpersonar
c) andre offentlege instansar, nemleg:

ja nei

☐	☐
☐	☐
☐	☐

17. Er det nokon spesiell bakgrunn for at du skal til mekling dit du no er innkalla?

nei, eit heilt tilfeldig val ☐
ja, hadde ønskje om mekling nettopp her, av følgjande grunnar: ☐

.....
.....

Forventningar til mekling

18. Nedanfor har vi lista opp ein del område som kan vere vanskelege i ein situasjon med samlivsbrot. I kva grad har du forventningar til at meklinga kan vere til hjelp/nytte på desse områda:

- a) forstå barna sine opplevingar, behov og reaksjonar
b) drøfte spørsmål om kvar barna skal bu og ordningar om samvær
c) drøfte kvifor det kom til brot i samlivet
d) drøfte om samlivet likevel kan reddast
e) få oversyn over den økonomiske situasjonen etter eit samlivsbrot

ikkje i det heile i liten grad i ein viss grad i stor grad

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

19. For dei fleste som går til mekling er denne tvungen. Dersom meklinga no er tvungen for deg, trur du at du ville teke initiativ til å nytte dette tilbodet dersom det hadde vore frivillig?

ja ☐
nei ☐

Avtalar om borna

20. I kva grad har de på dette tidspunktet snakka om, og i kva grad er de samde/-usamde når det gjeld spørsmål om:

- a) ansvaret for borna (foreldreansvaret)
- b) kvar barna skal bu til dagleg (dagleg omsorg)
- c) ordningar for samvær med den barnet ikkje bur hos til dagleg (samværsordning)

ikkje snakka om	heilt usamde	i hovudsak usamde	i hovudsak samde	heilt samde
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

21. Er situasjonen mellom deg og den andre av foreldra når det gjeld spørsmål om barna slik at det er teke initiativ for å bringe følgjande instansar inn i saka:

- a) fylkesmannen
- b) domstol
- c) advokat(ar)

ja	nei
☐	☐
☐	☐
☐	☐

22. Slik du vurderer situasjonen i dag, ved kva instans:

- a) ønskjer du at saka endeleg vert løyst
- b) reknar du med som realistisk at saka vert endeleg løyst

vi sjølve utan hjelp frå andre	gjennom mekling	hos fylkesmannen	ved domstol
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

23. Eventuelle kommentarar (du kan også bruke eit anna ark til dette):

Legg skjemaet i svarkonvolutten. Takk for hjelpa!

VEDLEGG 5

Spørjeskjema til foreldre

Fyllast ut etter at ein har fullført meklinga

Prosjektet: «Evaluering av den nye meklingsordninga»
april 1995

Kjære foreldre!

Du har no vore til mekling og vi ber deg om å svare på nokre spørsmål om meklinga. For at granskinga vår skal bli så god som muleg, er det svært viktig at alle fyller ut skjemaet. Vi er interessert i svar frå alle, sjølv dei som meiner at deira situasjon er uvanleg eller uinteressant. Skulle det vere spørsmål som ikkje passar for deg, eller som du ikkje ønskjer å svare på, kan du hoppe over desse. Dersom du ikkje ønskjer å ta del i granskinga, vil vi likevel oppmode deg om å returnere skjemaet, gjerne med nokre ord om kvifor.

Skjemaet er enkelt å fylle ut. I hovudsak skal du svare ved å sette *eitt kryss* i ei av fleire ruter du kan velje mellom. Ein del stader blir du beden om å skrive nokre ord eller eit tal.

Tek du del i granskinga er du sikra full anonymitet. *Vi kjenner ikkje til namnet ditt og skal heller ikkje vite det.* Meklaren vil aldri få tilgang til innhaldet i svara dykkar. Det er det berre vi som forskarar som skal ha. Svara blir hos oss overført til EDB og behandla anonymt som massedata.

Vi håper du vil samarbeide om dette, og gjere det ved så snart som råd å fylle ut skjemaet. Deretter legg du skjemaet i den vedlagde svarkonvolutten som du limer igjen og sender til oss. Lykke til!

Med vennleg helsing

Tor-Johan Ekeland
prosjektleiar

Vidar Myklebust
forskar

Tema i meklinga

1. Utover hovudtema som foreldre-ansvar, dagleg omsorg og samvær, i kor stor grad var følgjande tema oppe i meklinga?

	ikkje i det heile	i liten grad	i ein viss grad	i stor grad
a) barna sine følelsesmessige reaksjonar	☐	☐	☐	☐
b) barna sine forhold til venner	☐	☐	☐	☐
c) barnet sine forhold til besteforeldre og slekt	☐	☐	☐	☐
d) barna sine forhold til barnehage/skole	☐	☐	☐	☐
e) barn og flytting	☐	☐	☐	☐
f) avtalar om feiring av fødselsdagar, jul og påske	☐	☐	☐	☐
g) tidlegare praksis/arbeidsfordeling med omsyn til barna	☐	☐	☐	☐
h) dei vaksne sine følelsesmessige reaksjonar	☐	☐	☐	☐
i) årsakene til samlivsbruddet	☐	☐	☐	☐
j) i kva grad fortsatt samliv er muleg	☐	☐	☐	☐
k) forholdet til felles venner/sosialt nettverk	☐	☐	☐	☐
l) barnebidrag	☐	☐	☐	☐
m) økonomiske støtteordningar og skattereglar	☐	☐	☐	☐
n) skifte/deling av felleseige	☐	☐	☐	☐
o) burett/eigedomssrett til felles bustad	☐	☐	☐	☐
p) konsekvensar av ulike avtaleforslag	☐	☐	☐	☐

2. Kva av dei ovannemnde tema var vanskelegast for deg i denne meklinga? (Maksimum tre bokstavar i prioritert rekkefølge.)

prioritet: 1 2 3
bokstav: ☐ ☐ ☐

Avtalar

3. Har de no ein avtale om foreldreansvar, dagleg omsorg og samværsrett?

nei ☐
ja ☐

4. I fall de har ein slik avtale, korleis er du nøgd med ulike delar av denne avtalen?

- a) foreldreansvar
b) dagleg omsorg
c) samværsrett

svært misnøgd	noko misnøgd	i hovud- sak nøgd	svært nøgd
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

5. I fall de har ein avtale, korleis meiner du mekinga påverka avtalen?

meklinga har etter mi vurdering ført til ein dårlegare avtale ☐

meklinga har ikkje hatt noko vesentleg innvirknad på avtalen ☐

vi hadde greidd å lage avtale på eiga hand, men mekinga har gjort avtalen noko meir gjennomtenk/noko meir detaljert ☐

meklinga har vore heilt avgjerande for i det heile å få til ein avtale ☐

6. Trur du at du og den andre av barna sine foreldre ville greidd å få til like bra avtale og samarbeid om barna utan å få hjelp av ein meklar?

ja ☐
nei ☐

Barn og samlivsbrøt

7. I fall mekinga var knytt til eit samlivsbrøt, har barnet/barna blitt informert om samlivsbrøt/separasjon?

nei ☐
ja, før vi var til meking ☐
ja, i løpet av mekinga ☐
ja, etter at mekinga var avslutta ☐

8. Har du eller den andre av foreldra spurt barnet/barna om kvar dei vil bu?

nei ☐
ja, før vi var til meking ☐
ja, i løpet av mekinga ☐
ja, etter at mekinga var avslutta ☐

Påstandar om meklinga og meklaren

9. Nedanfor kjem ei rad påstandar om meklaren og meklinga. Vi vil be deg markere for kvar påstand i kva grad du er samd eller ved å sette kryss i den ruta som passar best.

- Eg følte at vår sak blei behandla på ein svært profesjonell måte av meklaren.
- Meklaren sørjde for at diskusjonen tok føre seg tema som var viktige.
- For mykje tid gjekk med i meklinga til gamle konflikthar mellom oss.
- Meklaren synte mykje forståing og sympati for vanskanane våre.
- Eg følte ofte at vi i meklinga kasta bort mykje tid på ikkje å konsentrere oss om dei viktigaste tema.
- Eg synest ofte at meklaren forsøkte å presse på meg synspunkta sine.
- Meklinga hjelpte meg til å forstå betre synspunkta til partnaren min.
- Meklaren viste tilstrekkeleg interesse for følelsane mine knytt til samlivs-brotet.
- Som eit resultat av meklinga, har eg meir tiltru til egne evner til å ta vare på interessene mine.
- Min ektefelle/sambuar og eg hadde omtrent like stor innverknad på inn-haldet i avtalen.
- Etter meklinga var eg like sint på den andre som før meklinga.
- Eg følte at meklaren for ofte støtta den andre sine synspunkt.
- Meklaren hjelpte oss begge til å slappe av under meklingstimane.
- Meklaren hjelpte meg og ektefellen/-sambuaren min til å opptre meir fornuftig og sakleg overfor kvarandre.
- Eg følte at eg i meklinga fekk nok informasjon til å kunne ivareta mine egne interesser.
- Eg følte at meklinga skapte press til å gjere ein avtale før eg var klar til det.
- Eg følte ofte at ektefellen/sambuaren min hadde eit overtak i diskusjonane under meklinga.

svært
usamd

svært
samd

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. forts.

svært
usamdsvært
samd

- l) Meklaren hjelpte oss ofte til å finne måtar å løyse usemjene på. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- m) Eg skulle ønskje at meklaren hadde hindra ektefellen/sambuaren min i å oppføre seg så usakleg. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- n) Eg er redd for at den andre i praksis ikkje vil følgje alle delar av avtalen. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- o) Meklaren virka ganske upartisk nå vi skulle løyse usemjene mellom oss. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- p) Meklaren burde ha gitt oss meir direkte og praktiske råd om kva val vi burde gjere og korleis vi skulle få dette til. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- q) Eg følte at meklaren var lite sensitiv for følelsane mine. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- r) Eg trur no at eg i framtida kan handtere ei kvar usemje med ektefellen/-sambuaren min utan hjelp frå andre. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- s) Eg føler at ordningane vi blei samde om for dagleg omsorg og samvær, vil vere den beste for alle i vår familie. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- t) Eg skulle ønskje at meklaren hadde fokusert meir på barna sine behov. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- u) Meklinga var til hjelp med å få fram gode måtar å ordne dagleg omsorg og samvær på. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- v) Meklinga auka forståinga mi for barna sine psykologiske behov og deira reaksjonar på samlivsbrotet. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- w) Eg var ofte usamd i meklaren sine idear om ansvar og det å vere foreldre etter samlivsbrotet. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- x) Meklinga gav oss på ein god måte høve til å kome saman og snakke om barna sin situasjon. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- y) Meklinga tok for lang tid. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- z) Meklinga utelet viktige tema eg hadde behov for å snakke om. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- aa) Meklaren hadde gode kunnskapar om relevante tema. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- bb) Meklaren var flink til å lytte til våre synspunkt. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- cc) Meklaren klarde å setje seg inn i våre og barnas situasjon. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- dd) Meklaren synte fleksibilitet og var open for å tilpasse seg behova våre i meklings situasjonen. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- ee) Meklaren styrte for mykje det som skjedde i meklinga. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- ff) Meklaren burde i større grad ha stoppa avsporingar og sørge for at vi heldt oss til saka. ☐☐☐☐☐☐☐☐

10. For dei fleste som går til mekling er denne tvungen. Med det du no veit etter å ha opplevd mekling, ville du ha gjort deg nytte av eit slikt tilbod om det hadde vore frivillig?

ja ☐
nei ☐

11. Foreldrepar som ikkje bur saman kan på svært ulike måtar fungere saman som foreldre for felles barn. Nedanfor har vi sett opp dei to ytterpunkt A og B:

- A) Ein har klart å etablere den skilte familien utan at barna eller ein sjølve lid alvorlege på grunn av dette. Ein samarbeider relativt konfliktfritt og spør kvarandre i stor grad om råd i viktige spørsmål om barna (*samarbeid*).
- B) Konfliktnivået mellom foreldra er høgt og vedvarande. Personleg usemje og bitterheit t.d knytt til samlivsbrotet påverkar heile tida samarbeidet om felles barn. Samarbeidet om barna og samvær med den barna til dagleg ikkje bur med blir svært problematisk. Situasjonen er slik at ein eller fleire i familien lid under den (*konflikt*).

Kan du markere korleis du trur at du og den andre av foreldra kjem til å fungere eitt år fram i tida ved å sette kryss i den ruta som du meiner passar best?

A	B
samarbeid	konflikt
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

12. Har du kommentarar om meklinga eller nokon av spørsmåla, kan du skrive det her eller på eige ark.

Takk for hjelpa!

VEDLEGG 6

Spørjeskjema til foreldre

Prosjektet: «Evaluerings av den nye meklingsordninga»

april 1996

Kjære foreldre!

Våren/sommaren 1995 var du til meking. I den samanhengen ba Møreforskning deg fylle ut to spørjeskjema. Bakgrunnen for dette er at Barne- og familiedepartementet ønskjer å finne ut korleis den nye meklingsordninga verkar. Det er dei som har opplevd meking som best kan fortelje om dette. Difor er DU og dine erfaringar viktig for oss. Vi sender no skjema til alle som tok del i vår gransking for knapt eitt år sidan.

For at granskinga skal bli så god som muleg, er det svært viktig at så mange som råd svarar. Vi er interessert i svara frå alle, sjølv dei som meiner at deira situasjon er uvanleg eller uinteressant. Skulle det vere spørsmål som ikkje passar for deg, eller som du ikkje ønskjer å svare på, kan du hoppe over desse. Dersom du ikkje ønskjer å ta del i granskinga, vil vi likevel oppmode deg om å returnere skjemaet, gjerne med nokre ord om kvifor.

Skjemaet er enkelt å fylle ut. I hovudsak skal du svare ved å sette *eitt kryss* i ei av fleire ruter du kan velje mellom. Ein del stader blir du beden om å skrive nokre ord eller eit tal.

Tek du del i granskinga er du sikra full anonymitet. Skjemaet fekk du tilsendt via meklaren. *Vi kjenner ikkje til namnet ditt og skal heller ikkje vite det.* Meklaren har formidla skjema frå oss til dykk, *men vil aldri få tilgang til innhaldet i svara dykkar.* Det er det berre vi som forskarar som skal ha. Svara blir hos oss overført til EDB og behandla anonymt som massedata.

Vi håper du vil samarbeide om dette, og gjere det ved så snart som råd å fylle ut skjemaet. Deretter legg du skjemaet i den vedlagde svarkonvolutten, limer den igjen og puttar den i ei postkasse. Lykke til og takk for hjelpa!

Med vennleg helsing

Tor-Johan Ekeland
prosjektleder

Vidar Myklebust
forskar

Alle som fyller ut og sender tilbake til oss skjema vil ta del i trekning av ein gavesjekk på 3000,- kr. Vi vil bruke nummeret som kvart skjema er merka med til å gjere denne trekninga. På bakgrunn av nummeret veit vi kven som har vore meklar til den som har vunne. Meklaren vil så vite kven det er som har det aktuelle nummeret. Gavesjekken blir formidla via meklar utan at vi får vite kven det er som har vunne.

Bakgrunnsopplysningar

1. Kjønn:

kvinne ☐

mann ☐

2. Noverande arbeidssituasjon:

full stilling ☐

deltidsstilling,
skriv % av stilling: % ☐

heimeverande/utan arbeid ☐

anna: ☐

3. Er det framleis brot i samlivet mellom deg og den andre av barna sine foreldre?

ja, vi bur kvar for oss ☐

nei, vi har no flytta saman igjen ☐

NB! Dei som har flytta saman igjen treng ikkje svare på fleire spørsmål. Det er likevel svært viktig at de sender skjemaet tilbake til oss slik at vi får registrert dette.

4. Kva er i dag di haldning til at du og den andre ikkje er gifte/sambuande?

eg meiner at brot i samlivet var det beste ☐

eg meiner brot i samlivet ikkje var det beste, men har forsona meg med at det fann stad ☐

eg meiner brot i samlivet ikkje var det beste og har enno eit ønske om at vi kan finne saman igjen ☐

eg er usikker på kva eg meiner om samlivsbroet ☐

5. Kor lang tid brukar barnet/barna på å reise frå deg til den andre av foreldra?
(Frå dør til dør.)

under ein ½ times gangavstand ☐

under ein ½ time med transportmiddel ☐

½ til 1 time med transportmiddel ☐

1 til 3 timar med transportmiddel ☐

meir enn 3 timar med transportmiddel ☐

6. Kva samla kostnader er det når barnet/barna skal reise mellom dykk?
(Skriv samla utgifter du og den andre av foreldra har på sjølve reisa ein veg.)

kr. samla ein veg

		eg	den andre
7. Er du eller den andre i dag etablert i eit nytt forhold (ny partner eller sambuar)?	nei	☐	☐
	ja, men bur ikkje saman med ny partner	☐	☐
	ja, og bur saman med ny partner	☐	☐

Avtalar

	nei	ja
8. Har avtale om foreldreansvar, dagleg omsorg og samvær blitt endra etter at de var til mekling?	foreldreansvar ☐	☐
	dagleg omsorg ☐	☐
	samvær ☐	☐

		etter meklinga	no
9. Kva var/er innhaldet i ein eventuell avtalen med omsyn til foreldreansvar?	felles foreldreansvar	☐	☐
(Sett eitt kryss for å markere korleis avtalen om foreldreansvar var rett <i>etter mekling</i> og eitt kryss for å markere korleis avtalen er <i>no</i> .)	mor foreldreansvar for alle barna	☐	☐
	far foreldreansvar for alle barna	☐	☐
	mor har foreldreansvar for nokre barn og far har foreldreansvar for nokre barn	☐	☐

		etter meklinga	no
10. Kva var/er innhaldet i ein eventuell avtalen med omsyn til dagleg omsorg?	mor dagleg omsorg for alle barna	☐	☐
(Sett eitt kryss for å markere korleis avtalen om dagleg omsorg var rett <i>etter mekling</i> og eitt kryss for å markere korleis avtalen er <i>no</i> .)	far dagleg omsorg for alle barna	☐	☐
	delt dagleg omsorg (minimum 40 % hos den som har barna minst)	☐	☐
	barneflokket er splitta med omsyn til dagleg omsorg	☐	☐

- etter
meklinga no
11. Kvar var/er innhaldet i ein eventuell avtalen med omsyn til samvær?
(Sett eitt kryss for å markere korleis avtalen om samvær var rett *etter mekling* og eitt kryss for å markere korleis avtalen er *no*.)
(Skriv gjerne litt om samværsavtalen viss den avvik frå «vanleg samvær», dvs..)
- mindre enn «vanleg samvær» ☐ ☐
«vanleg samvær» ☐ ☐
meir enn vanleg samvær ☐ ☐
(Vanleg samvær vil seie ein ettermiddag i veka, annankvar helg, 14 dagar i sommarferien, og jul eller påske.)
12. Dersom de har ein avtale, korleis er du no nøgd med ulike delar av denne avtalen?
- | | svært
misnøgd | noko
misnøgd | i hovud-
sak nøgd | svært
nøgd |
|-------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| a) foreldreansvar | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| b) dagleg omsorg | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| c) samværsrett | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
13. Dersom de har ein avtale, korleis meiner du meklinga har påverka den avtalen de no har?
- meklinga har etter mi vurdering ført til ein dårlegare avtale ☐
- meklinga har ikkje hatt noko vesentleg innverknad på avtalen i dag ☐
- vi hadde greidd å lage avtale på eiga hand, men meklinga har gjort avtalen vi i dag har noko meir gjennomtenk/-noko meir detaljert ☐
- meklinga har vore heilt avgjerande for i det heile å få til den avtalen vi i dag har ☐
14. Trur du at du og den andre ville greidd å få til det samarbeidet de i dag har om barna utan å få hjelp av ein meklar?
- ja ☐
nei ☐
15. Har de teke kontakt med meklar etter at meklinga blei avslutta for å få hjelp t.d. med å endre avtalen om barnet/barna?
- ja ☐
nei ☐

16. Har du etter at de var til mekling søkt hjelp andre stader for problem som har samband med samlivsbrøtet eller samarbeid om barna? ja nei
a) familiekontor	☐	☐
b) trygdekontor	☐	☐
c) sosialkontor	☐	☐
d) prest	☐	☐
e) PPT (pedagogisk, psykologisk teneste)	☐	☐
f) psykisk helsevern (psykolog, psykiater eller sosionom som arbeider i psykisk helsevern)	☐	☐
g) anna hjelp: _____	☐	☐

Påstandar om meklinga og meklaren

17. Nedanfor kjem ei rad påstandar om meklaren og meklinga. Vi vil be deg markere for kvar påstand i kva grad du er samd eller usamd ved å sette kryss i den ruta som passar best.
- | | svært
usamd | svært
samd |
|--|--------------------------|--------------------------|
| a) Meklaren sørge for at diskusjonen tok føre seg tema som var viktige. | ☐ | ☐ |
| b) For mykje tid gjekk med i meklinga til gamle konflikter mellom oss. | ☐ | ☐ |
| c) Eg synest ofte at meklaren forsøkte å presse på meg synspunkta sine. | ☐ | ☐ |
| d) Meklinga hjelpte meg til å forstå betre synspunkta til partneren min. | ☐ | ☐ |
| e) Som eit resultat av meklinga, har eg meir tiltru til egne evner til å ta vare på interessene mine. | ☐ | ☐ |
| f) Min ektefelle/sambuar og eg hadde omtrent like stor innverknad på innhaldet i avtalen. | ☐ | ☐ |
| g) Etter meklinga var eg like sint på den andre som før meklinga. | ☐ | ☐ |
| h) Eg følte at meklaren for ofte støtta den andre sine synspunkt. | ☐ | ☐ |
| i) Eg følte ofte at ektefellen/sambuaren min hadde eit overtak i diskusjonane under meklinga. | ☐ | ☐ |
| j) Eg er redd for at den andre i praksis ikkje vil følgje alle delar av avtalen. | ☐ | ☐ |
| k) Meklaren virka ganske upartisk når vi skulle løyse usemjeane mellom oss. | ☐ | ☐ |
| l) Eg føler at ordningane vi blei samde om for dagleg omsorg og samvær, vil vere den beste for alle i vår familie. | ☐ | ☐ |
| m) Eg skulle ønske at meklaren hadde fokusert meir på barna sine behov. | ☐ | ☐ |
| n) Meklinga auka forståinga mi for barna sine psykologiske behov og deira reaksjonar på samlivsbrøtet. | ☐ | ☐ |

17. forts.

- a) Meklinga utelet viktige tema eg hadde behov for å snakke om. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- b) Meklaren hadde gode kunnskaper om relevante tema. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- c) Meklaren var flink til å lytte til våre synspunkt. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- d) Meklaren syntet fleksibilitet og var open for å tilpasse seg behova våre i meklingsituasjonen. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- e) Meklaren burde ha gitt oss meir direkte og praktiske råd om kva val vi burde gjere og korleis vi skulle få dette til. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- f) Eg følte at meklaren var lite sensitiv for følelsane mine. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- g) Meklaren styrte for mykje det som skjedde i meklinga. ☐☐☐☐☐☐☐☐
- h) Meklaren burde i større grad ha stoppa avsporingar og sørga for at vi heldt oss til saka. ☐☐☐☐☐☐☐☐

Praktisering av foreldresamarbeid

18. Viss de har felles foreldreansvar, i kva grad er den som ikkje har dagleg omsorg orientert om viktige hendingar for barnet/barna og blir teke med på viktige avgjerder?
- ikkje i det heile ☐
i liten grad ☐
av og til ☐
i ganske stor grad ☐
i svært stor grad ☐
19. Kor mykje samvær er det mellom barnet/barna og den som ikkje har dagleg omsorg, samanlikna med det som er avtalt?
- (Viss du har fleire barn og dei er klart ulike, tenk på det barnet som først har bursdag.)
- samværet er mykje mindre enn avtalt ☐
samværet er noko mindre enn avtalt ☐
samværet er som avtalt ☐
samværet er noko meir enn avtalt ☐
samværet er mykje meir enn avtalt ☐
20. I kva grad skjer det at avtalt samvær blir avlyst eller utsett?
- ikkje i det heile ☐
i liten grad ☐
av og til ☐
i ganske stor grad ☐
i svært stor grad ☐

21. Viss det har vore ein del avlysingar/-utsetjingar av samvær, kven er det som i hovudsak har stått for dette?

den som skal ha samvær ☐
 den som har dagleg omsorg ☐
 begge foreldra ☐
 barnet/barna ☐

22. Vil du alt i alt seie at ordningane de har om barna vert praktisert som avtalt?

ja ☐
 nei ☐

23. Foreldre som ikkje bur saman kan på svært ulike måtar fungere saman som foreldre for felles barn. Nedanfor har vi sett opp dei to ytterpunkta A og B:

A) Ein har klart å etablere den skilde familien utan at barna eller ein sjølv lid alvorleg på grunn av dette. Ein samarbeider relativt konfliktfritt og spør kvarandre i stor grad om råd i viktige spørsmål om barna (*samarbeid*).

B) Konfliktnivået mellom foreldra er høgt og vedvarande. Personleg usemje og bitterheit til dømes knytt til samlivsbrotet påverkar heile tida samarbeidet om felles barn. Samarbeidet om barna og samvær med den barna til dagleg ikkje bur med blir svært problematisk. Situasjonen er slik at ein eller fleire i familien lid under den (*konflikt*).

Marker ved å setje eit kryss korleis *du* no oppfattar situasjonen mellom deg og den andre.

A	B
samarbeid	konflikt
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

24. Har de etter at de var til mekling fått sak avgjort i domstol eller hos fylkesmannen, eller er det tatt initiativ eller vurdert å ta initiativ for å få dette gjort?

- a) hos fylkesmannen
 b) ved domstol

ja, har fått avgjerd	ja, har tatt initiativ	ja, vurderer å ta initiativ	nei
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Vurdering av barna sin situasjon

Her kjem ein del spørsmål om barn. Har du fleire barn, vil vi at du tenkjer på det barnet som først har bursdag.

25. Kva alder har det barnet du no tenkjer på?

år

26. Har barnet i samband med samlivsbrotet synt nokre av desse vanskane?

ja, og vanskane
nei
varer enno

ja, men er
no over

- a) meir uroleg
b) meir engsteleg
c) auka konsentrasjonsvanskar
d) søvnevanskar
e) meir krevjande på oppmerksomheit
f) meir tilbaketrekt
g) meir trist/lei seg
h) andre vanskar:

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

27. Vil du alt i alt seie at barnet i samband med samlivsbrotet synte teikn på å ha det vanskeleg?

nei, ikkje i det heile
ja, men i liten grad
ja, i ganske stor grad
ja, i svært stor grad

den første tida	no
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

28. Kor god og nær har kontakten mellom deg og barnet ditt/barna dine vore før samlivsbrotet og no ei tid etter samlivsbrotet?

svært
dårleg
kontakt

svært
god
kontakt

føre samlivsbrotet
den seinare tida

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Samværsoversikt

29. Vi ønsker å kartlegge samværet mellom barna og den av foreldra som *ikkje* har dagleg omsorg. Vi vil at *alle* fyller ut desse opplysningane, også den som har dagleg omsorg. Men opplysningane skal altså gjelde samværet med den av foreldra som *ikkje* har dagleg omsorg. Nedanfor har vi laga eit skjema som gjeld ei viss tidsperiode. Vi ønsker at du fyller ut dette så langt råd er. Vi veit at det kan vere vanskeleg å hugse alle detaljar, men viss samværet har vore noko lunde regelmessig, vil det vanlegvis gå ganske bra. Når du er usikker, skriv det du *trur* er rett. Til hjelp har vi laga eit eksempel på eit utfylt skjema som er på neste side. Om du har fleire barn, og samværet har vore ulikt, tenk på det barnet som først har bursdag.

Dato	Samvær denne dagen?		Tidspunkt for eventuelt samvær	
	Ja	Nei	Frå om lag klokka:	Til om lag klokka:
Måndag 15. april	☐	☐		
Tysdag 16. april	☐	☐		
Onsdag 17. april	☐	☐		
Torsdag 18. april	☐	☐		
Fredag 19. april	☐	☐		
Laurdag 20. april	☐	☐		
Søndag 21. april	☐	☐		
Måndag 22. april	☐	☐		
Tysdag 23. april	☐	☐		
Onsdag 24. april	☐	☐		
Torsdag 25. april	☐	☐		
Fredag 26. april	☐	☐		
Laurdag 27. april	☐	☐		
Søndag 28. april	☐	☐		

30. Er samværet du har skissert over typisk for dykkar situasjon? ja ☐
nei ☐
31. Viss samværet du har skissert over *ikkje* er typisk, kan du skrive litt om kva som *ikkje* er typisk?

Eksempel på utfylt skjema for samværsoversikt

Dato	Samvær denne dagen?		Tidspunkt for eventuelt samvær	
	Ja	Nei	Frå om lag klokka:	Til om lag klokka:
Måndag 15. april	☐	☒		
Tysdag 16. april	☐	☒		
Onsdag 17. april	☒	☐	16 ⁰⁰	20 ⁰⁰
Torsdag 18. april	☐	☒		
Fredag 19. april	☐	☒		
Laurdag 20. april	☐	☒		
Søndag 21. april	☐	☒		
Måndag 22. april	☐	☒		
Tysdag 23. april	☐	☒		
Onsdag 24. april	☒	☐	16 ⁰⁰	20 ⁰⁰
Torsdag 25. april	☐	☒		
Fredag 26. april	☒	☐	16 ⁰⁰	→
Laurdag 27. april	☒	☐		
Søndag 28. april	☒	☐	→	20 ⁰⁰

Takk for hjelpa!

Les dette først!

Instruksjon til meklarar

Prosjektet: «Evaluering av den nye meklingsordninga»

april 1995

Kjære meklar!

Vi veit du har ein travel kvardag og reknar med at denne sendinga frå oss får deg til å sukke "ekstra-arbeid". Kan hende har du friskt i minne det forrige skjemaet frå oss og syntest det var meir enn nok. Denne gongen er det brukarane som er i fokus. Det du skal svare på er enklare enn sist, men vi vil i tillegg be deg om eit samarbeid om sjølve gjennomføringa av granskinga. Det krev litt tid og omtanke frå deg for å fylgje instruksjonane våre. Vi har vore litt usikre på om vi kunne be om eit slikt samarbeid, men etter å ha snakka med mange meklarar rundt om i landet, inklusiv organisasjonane for familiekontora, har vi fått oppmuntrende støtte for denne måten å gjere det på. Bakgrunnen for forskinga vår kjenner du truleg til. Stortinget har bede om at den nye meklingsordninga blir evaluert, og det er Barne- og familiedepartementet som er vår oppdragsgjevar. Vi reknar med at alle som driv mekling, har interesse av at ei slik evaluering får eit godt empirisk grunnlag. Men skal vi kunne gjere ein god jobb, er vi altså avhengig av deg.

Om du tolkar oss slik at vi no ber og tryglar om samarbeid, så er det heilt rett. Vi satsar på din velvilje og kjem difor ikkje til å iverksette puring undervegs. Det er betydelege kostnader ved det. I korte trekk er opplegget vårt å kartlegge eit visst omfang av einskildmeklingar. Data vert henta frå foreldra like før dei kjem til mekling, like etter meklinga og innan eit år etter meklinga. I tillegg kjem data frå deg som meklar like etter at meklinga er gjennomført.

Nedanfor kjem instruksar og forklaring på kva det heile går ut på:

Instruks

- I. I tillegg til dette skrevet inneheld sendinga du har motteke, eit lite spørjeskjema til deg, ein svarkonvolutt og tre større konvoluttar. Det vesle skjemaet til deg kan du straks fylle ut, putte i vedlagde svarkonvolutt og returnere til oss. Dei tre andre konvoluttane er merka med ein meklingskode (nummer + bokstavar). Innhaldet i dei ulike konvoluttane er identisk. Kvar konvolutt inneheld ulike skjema for å kartlegge ei einskildmekling. Vi vil be deg om å la dei tre neste meklingane du skal ha, inngå i granskinga vår. Vi avgrensar dette til meklingar som startar opp innan 31. mai 1995. Har du til då ikkje det talet meklingar vi ber om, kan du likevel avslutte. Gi oss i så fall melding om kor mange meklingar du har fullført. Gjer det ved å skrive koden for meklingar du har fullført, og koden for meklingar du ikkje har fullført på eit ark, putte arket i ein svarkonvolutt og returnere den til oss.
- II. Du kan pakke opp konvolutten med meklingskoden som sluttar med bokstaven A. Den inneheld i alt fem nye konvoluttar. Du skal ikkje opne nokon av dei. Dei to minste konvoluttane er merka "Til foreldre før mekling". Etter at det er kome bestilling på mekling,

sender du desse til foreldra saman med di innkalling til mekling. Samstundes påfører du journalen eller registeret som vert nytta i samband med meklingar, vår kode for denne meklinga. Foreldra vert bedne om å fylle ut skjemaet i desse konvoluttane før dei kjem til mekling og returnere dei til oss.

- III To andre konvoluttar er merka "*Til foreldre etter mekling*". Ved avsluttinga av meklinga leverer du ein konvolutt til kvar av foreldra. Vi ser gjerne at du gjer det på ein måte som kan oppmuntre dei til å fylgje opp, men samstundes understreke at du ikkje har noko med sjølve granskinga. Foreldra vert bedne om å returnerer svara direkte til oss.
- IV Når meklinga er avslutta, opnar du konvoluttan merka "*Til meklar etter mekling*". Vi bed deg så snart som råd etter meklinga å fylle ut skjemaet og returnere det til oss.

Same prosedyren vert gjenteken for dei to andre meklingane.

VIKTIG: Pass på at journalen/registeret vert påført meklingskoden. Om ein del månader vil vi nemleg be deg vidaresende eit oppfølgingsskjema til foreldra. Det er difor viktig for oss at du då veit kva par/personar som har dei ulike meklingskodane du har fått tildelt.

Anonymitet og teieplikt

Anonymitet

Med dette opplegget er foreldra sikra full anonymitet. Vi får svara deira, men veit ikkje kven dei er. Du veit dette, men vil ikkje vite svara deira. Når det gjeld din anonymitet kan vi garantere den. Vi reknar likevel med at du skjønner at det teoretisk vil vere mulig for oss å kople skjema frå deg til namneregister. Dette er sjølvstykke heilt uinteressant for oss og vil ikkje bli gjort. I praksis vil behandlinga av skjema gå føre seg slik: Dei anonymiserte skjema frå deg og frå foreldra vil bli kopla saman via eit koderegister utan namn. Denne koplinga samt innlesing av data for edb-handsaming vil verte utført av våre assistentar. Vi møter data først som edb-koda massedata. For at det skal vere muleg for oss å kople saman skjema som høyrer til ei og same mekling, er det heilt avgjerande at du ikkje fjernar meklingskoden som står på dei skjema du skal fylle ut.

Teieplikt

Sidan du som meklar vert beden om å uttale deg om einskilde meklingar, kan dette opplevast å vere problematisk i høve til teieplikta, sjølv om foreldra er sikra full anonymitet. Dette gjeld altså forholdet mellom deg og foreldra. Du må sjølv vurdere korleis dette bør handsamast, men vårt råd er at du tek dette opp ved slutten av meklinga. I så fall er det viktig at foreldra vert informerte om at det du vert beden om å svare på, gjeld vurderingar av sjølve meklinga, prosess og innhald, og foreldreforholdet - og at det ikkje er aktuelt å formidle opplysningar om private og intime forhold som måtte ha kome fram gjennom meklinga. Om du finn det nødvendig å få foreldra si skriftlege godkjenning, har vi lagt ved eit formular som kan nyttast til det. Det er i så fall du som tek vare på dette formularet. Om foreldra (eller ein av dei) set seg imot at du uttalar deg, må det sjølvstykke respekterast. I så fall skriv du det på skjemaet og returnerer til oss. Lykke til!

Med vennleg helsing

Tor-Johan Ekeland
prosjektleder

Vidar Myklebust
forskar

VEDLEGG 8

Samtykke til at meklar svarar på Møreforsking sitt spørjeskjema om den meklinga vi no har avslutta

Vi er kjende med at Møreforsking har bede meklaren svare på ein del spørsmål om meklinga vi har teke del i. Anonymiteten vil bli teken vare på ved at berre meklaren veit kven vi foreldre er. Meklaren på si side vil aldri få tilgang på dei svara vi foreldre gir på våre spørjeskjema.

Vi gir med dette samtykke til at meklaren kan svare på spørsmåla i Møreforsking sitt spørjeskjema.

Stad

Dato

Namn

Stad

Dato

Namn

Forskningsrapport nr. 23

Tor-Johan Ekeland

Vidar Myklebust

Foreldremekling

Brukarperspektivet

HØGSKULEN I
VOLDA

MØREFORSKING
VOLDA

Tor-Johann Ekestrand Vidar Myklebust **Foreldreremedia Brukarperspektivet**

Tor-Johan Ekeland og Vidar Myklebust

Foreldremekling

Brukarperspektivet

Auke i skilsmisse og samlivsbrot har sett fokus på barna sin situasjon. Internasjonalt har etterkvart skilsmissemekling utvikla seg både som fagområde og som tilbod til foreldre for å få til betre samarbeid om barna etter brotet. I samband med den nye ekteskapslova vart ei slik ordning innført i Noreg frå 1. januar 1993. Den vart gjort obligatorisk for alle foreldre med barn under 16 år. I 1995 vart den også gjort til eit frivillig tilbod for sambuande foreldre som oppløyser samlivet.

Denne rapporten er den siste av to rapportar frå prosjektet *Evaluering av foreldremekling etter ny ekteskapslov*. Det er brukarperspektivet som er sentralt. Korleis har foreldra opplevd meklinga og meklaren? Kva avtalar har dei kome fram til, og kva rolle har meklinga spela? Korleis vert den skilde foreldreskapen praktisert eitt år etter samlivsbrotet? Dette er nokre av fleire spørsmål som rapporten handlar om, på bakgrunn av data frå 456 meklingar som vart gjennomførte våren 1995. Oppdragsgjevar har vore Barne- og familiedepartementet.

Tor-Johan Ekeland (fødd 1949) er utdanna psykolog og tilsett som første-amanuensis ved Høgskulen i Volda, Institutt for sosialfag.

Vidar Myklebust (fødd 1954) er utdanna psykolog og tilsett som forskar ved Møreforsking Volda.

ISBN: 82-7692-092-6
ISSN: 0805-8083

**HØGSKULEN I
VOLDA**

Postboks 500 - 6101 VOLDA
Telefon: 70 07 50 00 - Telefax 70 07 50 51

**MØREFORSKING
VOLDA**

Postboks 325 - 6101 VOLDA
Telefon: 70 07 52 00 - Telefax: 70 07 52 01

